

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції**

21 листопада 2019 року

**Полтава
2019**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
*КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА, КУЛЬТУРИ ТА
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА*
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

21 листопада 2019 року

Полтава 2019

Рекомендовано до друку Вченою радою гуманітарного факультету Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (протокол № 3 від 24 жовтня 2019 р.)

Редакційна колегія:

Передерій І. Г. – д. і. н., доц., завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

Гомотюк О. Є. – д. і. н., проф., завідувач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Тернопільського національного економічного університету;

Соляник А. А. – д. пед. н., проф., декан факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури;

Гарашенко Л. Б. – к. філол. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

Дерев'янка Л. І. – к. філол. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

Нарядько А. В. – к. і. н., доц., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Д 34 Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи : матеріали IV Всеукраїн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 21 листопада 2019 р. / редкол. : І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. Полтава, 2019. 307 с.

Збірник укладено на основі матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи». До збірника ввійшли статті й тези доповідей, у яких розглянуто актуальні проблеми сучасного документознавства, інформаційної діяльності, соціальних комунікацій, прикладні аспекти застосування інформаційних технологій, а також соціокомунікативні аспекти безпеки інформаційного простору держави та суспільства.

Для науковців, аспірантів, студентів, фахівців-практиків.

Матеріали конференції опубліковано в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактичних даних, власних імен і цитат несуть автори публікацій.

ЗМІСТ

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО Й ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Оксана Тур

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ.....12

Світлана Литвинська, Ірина Герасимчук, Софія Гуменюк

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ «ДОКУМЕНТОЗНАВЕЦЬ»
В УКРАЇНІ.....18

Ольга Мізіна, Анна Сташкевич

МНЕМОНІЧНІ ЗНАКИ (ГІНЦІ, АРАКО, КІПУ, ВАМПУМИ)
ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОКУМЕНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ.....24

Наталія Якименко

ДУАЛЬНА ОСВІТА У ФОРМУВАННІ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ,
БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ.....31

Інна Ніколаєнко

СИСТЕМА ДОКУМЕНТАЦІЇ ТОВ «ГЮНСЕЛ».....36

Дарія Поливода, Тетяна Козоріз

МУЗИЧНІ ДОКУМЕНТИ.....39

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Олена Шевченко

ГАЛУЗЕВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....45

Наталія Сизоненко, Яніна Тагільцева

НАЙУЖИВАНІШІ ЛЕКСЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТИХ
ЯКОСТЕЙ ФАХІВЦЯ З ПЕРЕКЛАДУ В ТЕКСТІ РЕЗЮМЕ.....50

Валентина Воскобойник, Юлія Ніколаєнко, Олеся Сільчук

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
АНГЛОМОВНОЇ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ЛЕКСИКИ.....52

Тетяна Ісаєнко

ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ СКЛАДНИК
ПРОФЕСІЙНОСТІ ФАХІВЦЯ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....55

Людмила Дерев'янка

ОБЛІГАТОРНІ АТРИБУТИВНІ ПОШИРЮВАЧІ
ЯК КОМПОНЕНТИ ПРИЙМЕННИКОВО-ІМЕННИКОВИХ
ТЕМПОРАТИВІВ У ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ ДОКУМЕНТІВ.....59

Лілія Гаращенко

ГІПЕРО-ГІПОНІМІЧНІ ВІДНОШЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЇ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА.....62

Ольга Кузьменко, Тетяна Масько

ДО ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СУЧАСНІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....66

Анастасія Виповська

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ.....68

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І СИСТЕМИ У СФЕРІ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Олена Вдовіна

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ
АВТОМАТИЗОВАНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ДІЛОВОДСТВА
В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА.....73

Людмила Чередник, Ангеліна Кондратенко

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО
ДОКУМЕНТУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....79

Наталія Якименко, Ірина Садієва

ЕЛЕКТРОННЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ В КОМУНАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....87

Сергій Гарашко, Галина Гуменюк, Олеся Малофєєва

НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ЩОДО ЕЛЕКТРОННОГО
ДОКУМЕНТООБІГУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....92

Наталія Якименко, Аліна Доля

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ.....94

Алла Колодій

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ
ФІРМИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....99

Оксана Зеленська

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА БАЗІ ЙОГО ВЕБРЕСУРСУ.....103

Аліна Срібна

ОГЛЯД ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ПРОДУКТІВ ДЛЯ
АВТОМАТИЗАЦІЇ РОБОТИ ВІДДІЛУ КАДРІВ.....106

Анастасія Афанасьєва

ВЕБСАЙТ: ПРАВОВИЙ СТАТУС І РОЛЬ У ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА.....111

Світлана Калашнікова

ДІЛОВОДНІ ПРОЦЕСИ В ГАЛУЗІ ОРЕНДИ АВТОМОБІЛІВ:
ВІД ІСТОРІЇ ДО СЬОГОДЕННЯ.....117

Карина Пилипенко

АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ Й УПРАВЛІННЯ
КАДРАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....122

Євгеній Жмілько

ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМА ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....126

Анастасія Олійник

МОДЕРНІЗОВАНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТА В ПЕРІОД
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....130

Дарина Демченко, Дарія Зікранець

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОБМІНІ.....133

БІБЛІОТЕЧНА, АРХІВНА Й МУЗЕЙНА ГАЛУЗІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ірина Петренко

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ
ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ.....136

Тетяна Оніпко

СУЧАСНИЙ МУЗЕЙНИЙ ПРОДУКТ.....142

Лариса Грінберг

БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....147

Тарас Пустовіт

ПОСТАТІ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ ПОЛЬСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В
ДОКУМЕНТАХ ФОНДІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....151

Алла Дедушно, Світлана Макарець

РОЛЬ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ В НАУКОВО-НАВЧАЛЬНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ.....157

Ірина Недошитко

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАННІ
КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ БІБЛІОТЕКИ.....160

Олена Лісничка, Ольга Мізіна

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗВО.....165

Олег Белько, Андрій Нарядько

РОЛЬ КОМІТЕТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ
В ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЛЕКЦІЙ (1901–1904 pp.).....172

Євгенія Щербина ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДЕРЖАВНОМУ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ».....	177
Ольга Кочерженко РОЛЬ БУКТРЕЙЛЕРА У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО СУСПІЛЬНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ.....	183
Валентина Мироненко ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЯК ФЕНОМЕН СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	186
Анжела Шумейко ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ДО АРХІВНОГО ЗБЕРІГАННЯ.....	190
Ірина Панченко СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	194
Марйам Фаражалла, Антоніна Яблуновська СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОТРЕБ ЛЮДИНИ.....	198
Ольга Микитенко, Дарина Цись РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	205

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Андрій Ткаченко

МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ «МАКАРЕНКІАНИ»: ДОСВІД СТВОРЕННЯ
НАУКОВОГО ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ.....208

Леся Біловус

ДОКУМЕНТАЛЬНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ
ПЕРІОДИКИ США У ВИСВІТЛЕННІ ПИТАНЬ ГОЛОДОМОРУ
(до 1991 р.).....213

Ірина Передерій, Наталія Примак

ФЕЙСБУК ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА
ПОБУДОВИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....218

Людмила Чередник

ІНТЕРНЕТ-ЗМІ ЯК ЗАСІБ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....222

Світлана Литвинська, Марія Свірко, Яна Шаран

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ230

Вікторія Вощенко, Ірина Денисовець

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА
ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА.....233

Тетяна Савицька

ЕЛЕКТРОННЕ Й КНИЖКОВЕ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ.....237

Наталія Оберемко

ЗВ'ЯЗОК УКРЗАЛІЗНИЦІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК СКЛАДНИК
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....241

Дар'я Леник

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В
ПРОСУВАННІ ІМІДЖУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....244

Катерина Ружинська

ЕЛЕКТРОННІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ Й ТЕХНОЛОГІЇ У
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....248

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Оксана Гомотюк

ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....253

Руслан Гула, Ірина Передерій, Олена Вітринська

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН У РЕАЛІЯХ СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОСТІ.....257

Руслан Гула, Олена Вдовіна

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....264

Ruslan Hula, Iryna Perederii, Volodymyr Hula

THE CONCEPT OF MODERN RUSSIAN FASCISM IN THE
INFORMATION WAR OF UKRAINE AND THE RUSSIAN
FEDERATION.....267

Неллі Гайдук, В'ячеслав Кудлай ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ В ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ В УКРАЇНІ.....	273
Ірина Денисовець, Вікторія Вощенко ПОЛІТИЧНІ МІФИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ КОНСТРУЮВАННЯ ДІЙСНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	279
Наталія Самсоненко, Ольга Сидорина, Любов Павлович ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ.....	285
Анастасія Горбатюк, Юлія Супрун ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ.....	289
Ольга Горбань, Анна Рудь ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА.....	293
Вікторія Деркач, Анастасія Ревницька РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	297
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	301

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО Й ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Оксана Тур

м. Полтава

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ

Основними критеріями сформованості комунікативної компетентності (КК) майбутнього документознавця є його здатність працювати з людьми та інформацією, володіння, соціально-культурними, інформаційно-мовними комунікативно-значущими знаннями й уміннями, розвиненими особистісними якостями, здібностями тощо. У взаємодії з людьми, у професійній діловій комунікації сформованість КК майбутнього документознавця має виявлятися в його здатності до ефективного спілкування й співпраці, налагодження дружніх взаємовідносин із колегами, партнерами, клієнтами й іншими особами, правильного формулювання висловлювань, успішного ведення переговорів, вироблення спільних позицій, безконфліктного розв'язання проблем, толерантної взаємодії з представниками різних культур, установлення довірливих контактів тощо. У роботі з інформацією означена компетентність має виявлятися в навичках віднаходити необхідні знання з різноманітних видів джерел, у здатності їх систематизувати, аналізувати й використовувати, створювати власний продукт, у вміннях задовольняти потреби в обміні інформацією, критично її сприймати, обговорювати, відстоювати в письмовій і усній формах тощо.

Сформованість КК майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності (ДтаІД) також має характеризуватися глибокими

знаннями національної і загальнолюдської культури, закономірностей функціонування сучасного суспільства, усвідомленнями духовно-моральних цінностей, високим рівнем мовної культури, ґрунтовними й усебічними комунікативними знаннями, широкою ерудицією, нестандартним мисленням, креативністю, бажанням постійно працювати над самоосвітою й саморозвитком із метою самовдосконалення КК упродовж усього життя [1, с. 27].

Сьогодні документно-інформаційна діяльність вважається самостійним видом професійної праці, необхідність якої була офіційно проголошена ще в 1895 р. на Міжнародній бібліографічній конференції в Брюсселі вченими П. Отле й А. Лафонтеном. Тепер вона називається документознавство та інформаційна діяльність [2, с. 6–8].

Нині професія документознавця є затребуваною галуззю, що входить до переліку європейських спеціальностей. В Україні як окремий напрям підготовки фахівців у ЗВО спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» була затверджена Кабінетом Міністрів у державному реєстрі-переліку напрямів та спеціальностей 18 травня 1994 р.

Сучасна спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» містить дві рівноправні змістові складові професійної підготовки – *документну (документознавство)* та *інформаційну (інформаційна діяльність)*, спрямовані на підготовку широкого кола спеціалістів документно-інформаційної (документнокомунікаційної) галузі суспільства – майбутніх працівників адміністративних органів державної влади та місцевого самоврядування, помічників керівників підприємств, установ та організацій, спеціалістів кадрових підрозділів, служб діловодства, професіоналів у галузі інформації та інформаційного аналізу, архівної, бібліотечної, музейної справи й кінопрограм, референтів, PR-технологів, спеціалістів консалтингових і рекламних компаній, координаторів ділових проектів і презентацій тощо.

Важливим є набуття майбутніми фахівцями із ДтаІД професійних знань, умінь і навичок інформаційно-аналітичної діяльності, що розглядається в різних аспектах, зокрема: в якості комплексної інформаційної діяльності, що застосовує засоби й методи науково-інформаційної діяльності й інформатики, та з точки зору аналітичної діяльності, котра призначена для оцінювання інформації й підготовки ухвалення рішень. Проте розділення цих складових (видів) діяльності, як справедливо відзначають В. Захарова та Л. Філіпова, є умовним і можливим виключно на рівні абстрагування, у теоретичній площині [3, с. 8].

Сьогодні інформаційно-документна діяльність усе активніше здійснюється *в електронно-мережевій площині*. Тож майбутні фахівці з ДтаІД повинні професійно володіти: знаннями технічних характеристик, конструкційних особливостей, призначення і правил експлуатації комп'ютерної техніки; здатністю оцінювати можливості застосування новітніх комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення практик виробництва інформаційних продуктів і послуг; навичками кваліфіковано використовувати комп'ютерне обладнання, прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення для вирішення технічних завдань спеціальності; уміннями впроваджувати та використовувати комунікаційні технології в соціальних системах, мультимедійне забезпечення інформаційної діяльності, технології вебдизайну та вебмаркетингу, застосовувати сучасні методики й технології автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів та сервісів, використовувати технології електронного урядування та електронного документообігу; уміннями застосовувати в професійній діяльності технології створення й підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, створювати, наповнювати та забезпечувати функціонування вебсайтів та вебспільнот у мережі Інтернет;

володіти здатністю до постійної самоосвіти, освоєння нових технологій управління інформацією й документами.

Реалізуючи комунікаційні функції, Інтернет формує віртуальні клуби духовно близьких людей – користувачів мережі, сприяючи розвитку в них культури й етики спілкування, емоційно-вольових і моральних якостей (тактовності, контактності, взаєморозуміння, витримки, толерантності, товариськості), соціалізації й самореалізації через комунікацію. Цій меті слугують чати, списки розсилки, Viber тощо. Усе це зумовлює поширення комунікативної функції професійної діяльності фахівця з ДтаІД.

Для відповідності міжнародному рівню професіоналізму, сучасний фахівець зобов'язаний бути комунікативно компетентним. Так, Національна комунікативна асоціація США, найбільша професійна асоціація з комунікації, яка об'єднує спеціалістів більше ніж із 20 країн світу (<http://www.natcom.org>), аналізуючи наукові праці і публікації, дійшла висновку, що в сучасному суспільстві вивчення комунікації й комунікативна підготовка необхідні й важливі як мінімум для: повноцінного розвитку особистості; підвищення ефективності освіти; успішної професійної діяльності, кар'єри й бізнесу; для того, щоб стати «відповідальним громадянином суспільства» у соціальному й культурному плані [4; 5].

В американських вишах базові комунікативні дисципліни (з основ публічного виступу й міжособистісної комунікації) уходять до складу обов'язкових загальноосвітніх дисциплін. Ті ж, хто хоче отримати спеціалізацію безпосередньо з комунікації, обирають для вивчення відповідну програму (сайти комунікативних кафедр університетів характеризують різноплановість їх комунікативної спрямованості, зокрема: http://www.tamu.edu/scom/scomweb/dept/Dept_Home.htm; <http://www.tsfsu.edu/~speech/concentrations.htm> та ін.). Кількість випускників зі ступенем із комунікації з кожним роком збільшується. Комунікативну освіту нерідко називають «освітою 21-го століття». Науковці переконують, що

комунікативним дисциплінам має належати у вищих центральне місце [4; 5].

Оскільки комунікативні вміння є ключовими на всіх етапах професійної кар'єри (починаючи з подання заяви на конкурс і відбірної співбесіди під час влаштування на роботу та закінчуючи всіма наступними етапами кар'єрного росту), то на запитання американському студенту (яке йому пропонують викладачі зазвичай на початку курсу), що він очікує від вивчення комунікативного курсу і що хоче одержати на «виході», типовою буде така відповідь: «Я беру цей курс (наприклад: «Теорія комунікації», «Міжособистісна комунікація», «Міжкультурна комунікація», «Комунікація в малих групах», «Ділова / бізнес-комунікація», «Лідерство і комунікація», «Ефективне слухання» тощо) тому, що хочу мати пристойну кар'єру й найближчим часом стати більш кваліфікованим фахівцем, навчитися вміло працювати з людьми, ефективно переконувати й приймати рішення». Тобто, як правило, американські студенти чітко розуміють і сприймають прагматику комунікативної підготовки, пов'язуючи її з планами свого професійного росту чи потребами зміцнити свої життєві позиції в цілому (з викладацької практики О. Матяш [4; 5]).

Професійна діяльність сучасного фахівця документно-інформаційної галузі є досить складною, вона значною мірою спирається на природний інтелект спеціаліста, його професійні знання й уміння, а також вимагає сформованості КК, зокрема: умінь і здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, віднаходити потрібну інформацію, критично її оцінювати, аналізувати й опрацьовувати, створювати власний продукт; знань культури, етики й стилістики спілкування, умінь ефективно взаємодіяти зі співробітниками, колегами, партнерами, успішно розв'язувати комунікативні проблеми тощо.

Водночас майбутні документознавці мають чітко усвідомлювати, що жодна система освіти не в змозі в сучасних умовах забезпечити їх комунікативними знаннями на все життя, оскільки інформаційний потік

зростає та змінюється дуже швидко, змінюючи поняття, потреби, переконання, умови, обставини тощо, тому будь-який фахівець так само швидко може стати неконкурентоздатним, якщо не буде безперестанку оновлювати свої комунікативні знання й уміння. Тож майбутнім фахівцям із ДтаІД важливо також набути навичок постійної комунікативної самоосвіти з метою безперервного самовдосконалення КК як стратегічної компетентності, без якої неможливі навчальна, у майбутньому професійна, громадська й будь-яка інша діяльність.

Джерела та література

1. Веретенникова А. Е. Развитие письменной коммуникативной компетентности у студентов в соответствии с Болонским процессом. *Высшее образование сегодня*. 2008. № 5. С. 26–30.
2. Лісіна С. О. Документні ресурси : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 240 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Москва : Логос, 2002. 384 с.
4. Матяш О. И. Коммуникативное образование. URL : <http://polit.ru/article/2011/08/10communication> (дата звернення : 17.11.2016).
5. Матяш И. О. Что такое и нужно ли нам коммуникативное образование. Теория коммуникации и прикладная коммуникация. *Вестник Российской коммуникативной ассоциации*. 2010. №2. С. 103–122.

Світлана Литвинська

Ірина Герасимчук

Софія Гуменюк

м. Київ

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ «ДОКУМЕНТОЗНАВЕЦЬ» В УКРАЇНІ

На початку ХХІ ст. професія «документознавець» є особливо перспективною. В епоху інформатизації з'явилася потреба у фахівцях, які не тільки вміють працювати з різними видами документації, але й орієнтуються в інформаційній, управлінській, маркетинговій сферах, що наразі стало особливо актуально. Документознавець потрібен у будь-якій установі чи на підприємстві, незалежно від виду економічної діяльності, адже кожна організація не може функціонувати без документів. Специфіка професії документознавця постійно вивчається такими відомими науковцями, як В. Бездрабко [6], І. Захарова [8], Т. Клименко [8], Ю. Палеха [7], П. Панченко [8] та інші.

Метою нашої розвідки є узагальнення знань про становлення професії «Документознавець» в Україні, окреслення складу сучасних фахових компетентностей випускників закладів вищої освіти.

На перший погляд, ця професія є новою в Україні, але з іншого боку – зародки складових елементів цієї професії заглиблені в давні історичні часи. Так, на території сучасної України прототипи даної професії зародилися ще в часи Київської Русі, коли престижними були посади «печатников» (хранителів князівської печатки) та «металников» (судових секретарів, писців і дяків). Договори київських князів з Візантією вже тоді свідчили про уміння і навички укладання документів.

З XV ст. до початку XX ст. з документами працювали канцеляристи, писарі, секретарі, підписки, протоколісти (нотаріуси), реєстратори, копіїсти, толмачі, повітки, дяки, піддяді, актуаріуси або «хранителі бумаж», вахмістри, статс-секретарі, обер-секретарі та стенографісти [8, с. 42–55]. Окремо визначеної професії документознавця не існувало до другої половини XX ст. Термін «документознавство» вперше було введено в обіг у 1942 році. В Україні навчальну спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», за якою розпочали навчати документознавців, було відкрито в 1995 р. [7, с. 26–31].

Наразі професія «Документознавець» продовжує активно розвиватися відповідно до нових умов і тенденцій суспільного життя. У найближчому часі вона займе провідні позиції на ринку праці. Динаміка розвитку професії в Україні має свою специфіку. Так, з поступовим розвитком інформаційного суспільства в Україні великих обертів набирає розвиток документознавчої галузі: створення нормативно-правової бази, діяльність Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, збільшення кількості закладів вищої освіти, що навчають документознавців. Крім того, постійно зростає попит на фахівців даної спеціальності.

З 1995 року в Державному класифікаторі професій було зазначено кваліфікацію «документознавець» під кодом КП 2432.1 [3]. Уперше характеристику завдань, обов'язків і компетенцій документознавця було подано в 1998 році у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників, згідно з яким документознавець повинен:

- розроблювати уніфіковані системи документації та класифікатори документної інформації і впроваджувати технологічні процеси роботи з ними;
- брати участь у плануванні, організації, підборі, розстановці й підвищенні кваліфікації кадрів та вдосконаленні діяльності служби документального забезпечення управління;

– здійснювати контроль за станом діловодства у структурних підрозділах;

– організовувати та впроваджувати розвиток системи документації, яка включає також документи на машинних носіях, вживати заходів до упорядкування складу документів та інформаційних показників, скорочення їх кількості та оптимізації документопотоків;

– брати участь у проектуванні, експлуатації та удосконаленні автоматизованих інформаційних систем і систем управління, а також нових інформаційних технологій, які базуються на застосуванні обчислювальної і мікропроцесорної техніки, проектуванні й актуалізації баз банків даних;

– вивчати та узагальнювати передовий вітчизняний і світовий досвід у сфері документаційного забезпечення управління, а також розробляти нормативно-методичні матеріали з документаційного забезпечення [4].

Також у Довіднику було зазначено кваліфікаційні вимоги. Посаду документознавця поділено на 4 категорії: провідний документознавець, документознавець I категорії, документознавець II категорії та документознавець. Ці категорії поділу розрізняються за рівнем підготовки, освіти та переліком компетенцій. Такі ж категорії записано в чинній редакції Довідника від 22.09.2015 року [5].

Якщо в кінці XX ст. та на початку XXI ст. документознавці виконували більше управлінських функцій, то у теперішній час до складу їхніх фахових компетентностей, відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і Стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, додано такі:

– здійснення відбору, аналізу, оцінки, систематизації, моніторингу, організації, зберігання, класифікації, розповсюдження та надання в користування інформації для різних типів контенту та носіїв;

– аналіз закономірності розвитку документно-інформаційних потоків та масивів, проектування та створення документно-інформаційних ресурсів, продуктів та послуг;

– упровадження інноваційних технологій виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ;

– використання PR та інших прикладних соціокомунікаційних технологій в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури;

– використання автоматизованих інформаційно-пошукових систем, створення, наповнення та забезпечення функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі Інтернет, використання технології електронного урядування та електронного документообігу;

– застосування технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації, інтерпретація інформаційних явищ і процесів та формування професійної світоглядної позиції [1; 2].

Міністерство освіти і науки України затвердило стандарти вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для бакалаврського й магістерського рівнів вищої освіти. У цих нормативних документах визначено навички, уміння та компетентності випускників закладів вищої освіти. Однак ці стандарти потребують постійного перегляду й унесення виправлень відповідно до суспільних потреб.

Сьогодні дедалі очевиднішою стає перевага інформаційного складника діяльності людей відносно інших її форм і компонентів. Сучасне суспільство характеризується як «інформаційне». Саме тому роль та важливість професії документознавця як спеціаліста з роботи з документами та, відповідно,

інформації зростає. Пріоритетне значення має державна підтримка розвитку документознавчої освіти в Україні, раціональна політика підготовки і перепідготовки кадрів із документознавства й інформаційної діяльності, адже це забезпечує належний рівень компетенцій та компетентностей фахівця та підвищує престиж даної професії [6, с. 20]. Не менш важливою є також періодична модернізація навчальних програм – перевірка їх на відповідність рівню науково-технічного прогресу, актуальним вимогам роботодавців. Необхідно акцентувати на поглибленому вивченні електронного документообігу та інформаційних технологій, що характеризують сучасний розвиток документознавства. Професія документознавця – багатофункціональна. Фахівці можуть обіймати посади архівіста, бібліотекаря, управлінські посади, працювати у рекламній, маркетинговій та інформаційній сферах.

Проаналізувавши тенденції розвитку професії «Документознавець», можна припустити, що з часом документознавці можуть стати лідерами на ринку праці через свою зростаючу вагу для організації будь-якого виду діяльності. Однак будуть змінюватися і зростати вимоги до фахівців. Наразі для документознавця надзвичайно важливо не тільки вміти працювати з традиційними документами. Потрібні знання та вміння з інформаційної, аналітичної, комп'ютерної галузей, а також досконале володіння хоча б однією іноземною мовою. Електронний документообіг впроваджено в роботі державних органів влади, установ, організацій, підприємств. Наприклад, Національний банк України має повністю електронний документообіг, і лише таємні документи існують в паперових екземплярах. Тому пріоритетом для майбутніх фахівців є поглиблене вивчення інформаційно-комп'ютерних технологій в документознавчій сфері. Важливим для майбутнього фахівця є володіння такими особистими якостями, як стресостійкість, виняткова організованість та пунктуальність, здатність швидко навчатися та працювати з великими потоками інформації тощо.

Отже, професія документознавця є актуальною й конкурентоспроможною. Сучасна система вищої освіти створює всі відповідні умови для підготовки компетентних фахівців-документознавців. Сьогодні інформаційні технології – важлива складова людського життя, вони мають значення не тільки для виробництва, а й для соціального буття в цілому. Тому документознавець, як справжній фахівець, повинен відповідати вимогам сучасного світу і саме це забезпечить прогрес цієї професії й надалі.

Джерела та література:

1. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2018. 17 с.

2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2019. 16 с.

3. Державний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003-95. База даних «Законодавство України» / ВР України. Втратив чинність від 26.12.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v257u217-95> (дата звернення 20.10.2019).

4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (друге видання) №24. База даних «Законодавство України» / ВР України. Втратив чинність від 29.12.2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va024203-98> (дата звернення 20.10.2019).

5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1. Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. № 336. База даних «Законодавство України»/ВР України. Чинний

від 22.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04> (дата звернення 20.10.2019).

6. Бездрабко В. В. Основні тенденції розвитку сучасного документознавства : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНПУ, 2012. С. 19–22.

7. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Загальне документознавство : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2008. 395 с.

8. Панченко П. П., Захарова І. В., Клименко Т. В. Вступ до фаху : навч. посіб. для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Черкаси : СУЕМ, 2007. 88 с.

Ольга Мізіна
Анна Сташкевич
м. Полтава

МНЕМОНІЧНІ ЗНАКИ (ГІНЦІ, АРАКО, КІПУ, ВАМПУМИ) ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОКУМЕНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Термін «інформація» походить від латинського слова «informatio», що означає відомості, роз'яснення, виклад. Попри широке його поширення, поняття інформації є одним із досить дискусійних у науці, воно багато в чому залишається інтуїтивним й одержує різні значеннєві наповнення. Так, у побуті інформацією називають будь-які дані або відомості, що когось зацікавили, також інформацією може вважатися зміст повідомлення про якісь події. Одну й ту саму інформацію можна передавати за допомогою різних повідомлень, наприклад, різними мовами та різними засобами. Передачу інформації однією людиною іншій можна розглядати як процес передавання повідомлення закодованим способом у вигляді знаків.

Учені-документознавці по-різному тлумачать термін «документування». Зокрема, М. Комова визначає цей процес, як створення документа з використанням різних методів, способів і засобів фіксування інформації на матеріальному носії. Г. Швецова-Водка розглядає документування як процес фіксування інформації в документі шляхом запису [5, с. 67]. Ми поділяємо думку тих науковців, які вважають, що документування – це прийом або сукупність прийомів фіксування інформації на матеріальному носії за допомогою знакових систем [1, с. 129].

Основним засобом спілкування людей є звукова мова, але існують і додаткові, допоміжні способи комінікації. До них відносять як письмо (різні його типи і види), так і різні системи знаків спеціального призначення: дорожні знаки, знаки морської сигналізації (прапорці) тощо. У писемності є своя передісторія, на основі якої вона й виникла. З розвитком людство починає розмовляти різними мовами. І тоді для вираження думки з'являються мнемонічні знаки, що є прототипами сучасних ієрогліфів, букв, умовних позначень. До мнемонічних знаків можна віднести кіпу (вузликове письмо інків), вампуми (письмо ірокезів), гінці (зарубки на палицях) та інші.

Наступним кроком до справжньої писемності стає поява знаків-малюнків – піктографії. Піктографічне письмо – це вирізання малюнків на стінах печер, зображення людей, тварин. Піктографічна писемність (піктограма – від лат. *pictus* – мальований і грец. *γράμμα* – письмовий знак, риска, лінія) – умовний малюнок із зображенням будь-яких дій, явищ, предметів і т. д.) – це вид писемності, коли піктографічно оформлене повідомлення являло собою мінікартину, малюнок [4].

Піктографічне письмо, всупереч його незручності, збереглося і до наших часів – воно використовується у місцях скупчення людей, наприклад, на вивісках: зображені черевики означають, що тут лагодять взуття, намальований годинник – майстерню по ремонту годинників тощо. Іноді піктограми розраховані на іноземців, що не володіють мовою країни, якою

подорожують: наприклад, в готелях для іноземців біля кнопок дзвінків в номері зображують покоївку, офіціанта тощо. Піктографічне письмо зустрічається також у народів, що не мають власної писемності. Оскільки за допомогою піктографічного письма не можна виразити абстрактні поняття й думки, на вищому рівні розвитку суспільства виникла потреба в новому типі письма – ідеографічному.

Подібний спосіб передачі інформації, як вказують археологи, з'явилася у сиву давнину, задовго до IV–III тисячоліття до н.е., коли виникла справжня писемність. Приклади піктографії нам залишили індіанці. Свого часу вони направили президенту США піктографічного листа, що зображує журавля, трьох куниць, ведмедя, морську людину й морського kota, з'єднаних лініями. Президент правильно зрозумів це послання. Ось що він прочитав: «Племена Журавля, Трьох Куниць, Ведмедя, Морської Людини і Морського Kota з'єдналися в єдиному пориві сердець (для цього всі зображені фігури були поєднані лініями у вигляді серця) звертаються з проханням до Президента дозволити їм переселитися в долину озер». Як бачимо, піктографічний «лист» (своєрідне «ребусонаписання») – не найкращий спосіб передачі інформації, бо, як і предметна писемність, воно спричиняє багатозначність.

Окрім піктографічного письма для передачі інформації первісні люди застосовували прості знаки письма: «паличкове» документування, зарубки, вампи, кіпу тощо. Найпримітивнішим прикладом форми передачі інформації була гілка, яку втикали на узбіччі дороги для інформування подорожніх про довжину подальшого шляху, перешкоди й небезпеку. Нахил палички вказував напрям руху. Ранній тип «паличкового» документування був характерним для аборигенів Австралії та Нової Зеландії. Користувались вони паличками довжиною в п'ядь (відстань між кінцями розведених великого й вказівного пальців) із різноманітними насічками, що означали певні поняття. Подібні палички з посланнями використовували й у Скандинавії, як повідомлення про заклик до війни чи призов до військової

служби. Згодом, для оформлення міжплемінних договірних стосунків і полегшення запам'ятовування, наші предки використовували палиці із зарубками. Щоб закріпити торговельну угоду й запам'ятати її обсяги чи зробити записи, наприклад, про взятий борг, партнери на них робили зарубки. Потім палицю розділяли вздовж, й кожен брав собі одну з половинок. Перед поверненням боргу ці половинки палиці складали разом, таким чином перевіряючи правильність своїх взаєморозрахунків. Палиці із зарубками отримали назву «гінці».

Для передачі інформації первісні люди також широко використовували різні предмети (арако), котрі символізували певні поняття або передавали думку. Наприклад, оголошуючи війну, плем'я посилоало своєму супротивнику стріли або меч. Зелена гілка та кисет з тютюном у північних індійців зазвичай означали миротворчі наміри, можливість владнати справи мирним шляхом. Інколи таким способом сторонам вдавалось висловити ширшу думку. За свідченням давньогрецького історика Геродота (V століття до н. е.), 514 року могутній перський цар Дарій I зробив довготривалий військовий похід проти скіфів. Скіфи направили Дарію послання, яке зазвичай наводять як яскравий приклад предметної писемності. Це послання складалося з таких предметів – птаха, миші, жаби й п'яти стріл. Перебравши кілька варіантів розшифровки цього послання, царські жерці прийшли до такої версії: «Якщо ви, перси, як птахи, не полетите в небо, або, як миші, не зарієтеся в землю, чи, як жаба, що не зникнете в болоті, то будете вражені нашими стрілами». Дарій не послухав цього попередження і зрештою зазнав поразки від скіфів. Такі предметні послання (арако) й дотепер використовуються деякими африканськими народами.

Ще й нині в Перу пастухи користуються шнурами з зав'язаними на них вузликами для підрахунку худоби. Шнур одного кольору служить для позначення биків, а кількість вузликів на ньому відповідає кількості голів у стаді. Шнур іншого кольору позначає корів, третього – телят тощо. Деякі

індійські племена зазвичай використовували навіть вузликовий календар. Відправляючись у далеку дорогу, чоловік залишав дружині мотузку, на якій було стільки вузлів, скільки днів він планував пробути в дорозі. Далеким відгомонам цього «письма» стала й звичка деяких наших родичів «для пам'яті» зав'язувати вузлик на носовій хустинці. З часом, дещо удосконаливши вузликовий спосіб, наші предки стали передавати складніші повідомлення.

Високорозвинений народ інків використовував так зване документування «кіпу» (або квіпу). Виглядало воно таким чином: до основної мотузки в чітко визначеному порядку прикріплювалися тонші шнури й нитки, а також шматочки тканини різного кольору, кожен з яких ніс своє смислове навантаження, що символізувало якесь поняття. Певне значення мали також товщина й довжина шнурів, число вузликів. Вага кіпу досягала часом чотирьох кілограмів. Зі столиці держави до всіх провінцій і навпаки, у центр, переправлялись документи «кіпу» з різного роду повідомленнями: про збір податків, врожай картоплі чи кукурудзи, розмір військової здобичі, число полонених рабів тощо. Подібний спосіб фіксування інформації був відомий також і в інших частинах світу, наприклад, в Китаї та Скандинавії.

Про поширеність вузликового письма говорять археологічні знахідки й на інших територіях. На багатьох предметах, піднятих із поховань язичницького часу, були виявлені подібні знахідки. Припускається, що й у слов'янській стародавній культурі використовувався такий вид вузликової писемності. Адже недаремно залишилося безліч символічних висловів, як-от: «зв'язувати слово зі словом», «говорити плутано», часто ми вживаємо слова й словосполучення, пов'язані з використанням нашими предками вузликового письма – «хитросплетіння сюжету», «нитка оповідання», «зав'язка» й «розв'язка» – про початок і кінець художнього твору та ін. Багатьом відоме й прислів'я: «Що знала – те сказала, на нитку нанизала».

Поза сумнівом, вузликова писемність – один із якнайдавніших способів обміну інформацією [2].

Окрім вузликового письма «кіпу» племена Північної Америки (стародавні ірокези, гурани, інки, сейки) користувалися ще одним різновидом так званого предметного письма – «вампум» (індійське *wampum*, скорочено від *wampumread* – пояс, сплетений з ниток, з нанизаними на них мушлями, кількість, колір й розташування яких мало символічне значення). Іноді на вампуми наносилися малюнки, що уточнювали зміст, часто вони виконували функцію грошей. Як зазначалося, кількість раковин, їхнє розташування і колір мали величезне значення, так, наприклад, білий колір означав мир, а фіолетовий – війну. Про їхній зміст донині сперечаються вчені. Кажуть, що чорні вузли означали смерть або нещастя, червоні – війну, жовті – золото. У 1082 р. індіанці племені Льоні передали Вільяму Пенну, одному з американських першопрохідців, засновнику англійської колонії Пенсільванії, вампум з білих раковин. На ньому були зображені дві людські фігурки, які взяли за руки. Одна з них символізувала індіанця, інша – в капелюсі – європейця. Вампум свідчив про укладення миру.

Документ-вампум міг являти собою стрічку, сплетену зі шнурів з нанизаними на них художньо обробленими панцирами черепах. Зазначене черепашкове письмо аж ніяк не було монополією індіанців. У якості мнемонічного засобу ним користувалися й користуються сьогодні й деякі африканські племена. На території нинішньої Нігерії побутували предметні послання у вигляді сплєтених з тростини шнурів, на які нанизували раковини, шкаралупа горіхів, інші невеликі предмети. Шість овальних блискучих раковин каурі, нанизані на мотузку й відправлених молодій дівчині, означали: «Я тебе кохаю». Якщо дівчина відповідала взаємністю, вона посидала юнакові шнур з вісьмома раковинами. Африканець з племені йоруба, захоплений в полон королем Дагомеї, послав своїй родині таке послання: камінь, шматок деревного вугілля, стручок перцю, висушені зерна маїсу і шматок тканини. Це

означало ось що: «Моє тіло міцне, як камінь. Моє майбутнє темне, як цей шматочок вугілля. Мій дух збуджений так, як цей гострий пекучий перець. Тіло моє висохло від перенесених страждань, як ці зерна. Одяг мій перетворився в лахміття».

Таким чином, протягом тисячоліть люди випробували різні способи фіксації й передачі інформації як на відстані, так і в часі. Основним недоліком первісних форм документування було те, що їх важко було зрозуміти. Іноді вони залишалися зовсім незрозумілими «читачеві» й мали потребу в тлумаченні фахівцем-дешифрувальником, заздалегідь обізнаним зі змістом послання. Отже, примітивність і консервативність подібного письма перешкоджали вираженню всього багатства понять, доступних людському мисленню й письму. Нинішня, узвичаєна нами система письма, розвинулася не з предметно-черепашкового, «паличкового», «кулькового» чи вузликового письма, а з піктографічно-зображувального, що широко використовувалася в стародавні часи [4].

Отже, мнемонічні знаки, до яких належать гінці, арако, вампуми, кіпу, є одним із засобів документування інформації та вираження думок первісних людей, що стали прототипами сучасних ієрогліфів, букв та умовних позначень.

Джерела та література

1. Василенко Д., Можарова Т. Документування інформації. Гуманітарні науки. *Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського*. 2008. Випуск 6/2008 (53). Частина 1. С. 129–132.

2. Кіпу: частина культури примітивних людей чи складна форма писемності? URL : <https://www.epochtimes.com.ua/science/prehistoric-civilizations/kipu-chastyna-kultury-prymityvnyh-ljudej-chy-skladna-forma-pysemnosti-61321.html> (дата звернення: 20.10.2019).

3. Палеха Ю. Загальне документознавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ліра-К, 2009. 434 с. URL : https://pidruchniki.com/1102112251351/dokumentoznavstvo/palichkoviy_zapis_in_formatsiyi#679 (дата звернення: 20.10.2019).

4. Піктограма. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0> (дата звернення: 20.10.2019).

5. Швецова-Водка Г. М. Документознавство : словник-довідник термінів і понять : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 319 с.

Наталія Якименко

м. Полтава

ДУАЛЬНА ОСВІТА У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

На ринку праці України загострюється питання недосконалості механізмів взаємодії системи освіти та працевлаштування випускників ЗВО. Спроби розв'язати проблеми адаптації випускників освітніх закладів до професійної діяльності прослідковуємо як у вітчизняній, так і в зарубіжній теорії та практиці. Результатом таких пошуків стала зацікавленість дуальною системою професійної підготовки.

Поняття «дуальна система» (*від лат. dualis – подвійний*) навчання інстальовано в термінологію педагогіки в середині 60-х років минулого століття. Однією з перших країн, що запровадила симбіоз підготовки фахівців на виробництві й в аудиторіях закладів освіти стала ФРН, де дуальне навчання було визнане новою, більш гнучкою формою організації професійної підготовки. Дуальність, як методологічна характеристика

фахової освіти, передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери [2].

Відповідно до п. 10 статті 9 Закону України «Про освіту» Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [4].

Дуальна форма професійної освіти розглядається не тільки як педагогічна альтернатива, але і як успішно адаптований до умов ринкової економіки освітній феномен, що зробив як прямий, так і опосередкований вплив на розвиток професійної педагогіки різних країн. Її виникнення ознаменувало зміну традицій, зумовлену необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців на основі тісної взаємодії підприємств і професійних шкіл [5].

Мета впровадження дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів підготовки майбутніх фахівців, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, підвищити кваліфікацію кадрів із урахуванням вимог роботодавців [2].

Серед переваг дуальної освіти виокремимо:

- співпраця бізнесу, соціальних партнерів і політиків;
- розроблення законодавчого підґрунтя для визнання за кордоном національних стандартів якості професійної освіти;
- формування фахових компетенцій у процесі трудової діяльності;
- залучення кваліфікованих фахівців-практиків до педагогічної діяльності (інструктори, викладачі);
- здійснення інституційних досліджень і консультування на виробництві (моніторинг якості надання освітніх послуг у сфері професійної освіти, оновлення освітніх стандартів);

- урахування конкретних запитів роботодавців до змісту та якості професійної освіти.

Підготовка майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи на засадах дуальної форми здобуття освіти, на жаль, не є предметом активного наукового дискурсу. Зустрічаємо лише окремі публікації щодо аналізованого питання: В. Маслака, Л. Бутко, Д. Василенко, К. Яковенко. Саме тому доцільно сприяти науковому обговоренню й подальшому практичному розвитку дуальної форми підготовки кваліфікованих кадрів і прискорити запровадження її елементів у систему професійної освіти фахівців із інформаційної діяльності в Україні.

Нині теоретичні пошуки викристалізуються з практичного досвіду: дуальна підготовка майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи уможлиблює опанування практичними навичками безпосередньо на місцях працевлаштування, залучення до створення інформаційних продуктів, документного і бездокументного обслуговування споживачів. Теоретичні аспекти дуальної форми навчання є узагальненням методичних пошуків, практичним результатом оцінки сформованості/несформованості фахових компетенцій, що набуваються під час занять на виробництві (у інформаційних центрах, музеях, бібліотеках, архівних, кадрових підрозділах).

На розширеному засіданні колегії МОН 26 грудня 2017 року було ухвалено Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. У ній передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності [1].

26 січня 2018 року на Розширеному засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України було прийнято Концепцію підготовки фахівців за

дуальною формою здобуття освіти в Україні. Рамковий документ передбачає встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної) освіти, роботодавців і здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності. Розроблена концепція використовує німецький досвід дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберта, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства «Дуальна освіта в діалозі» за участі закладів освіти різного рівня, Федерації роботодавців України, ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта», ГО «Українська Асоціація Маркетингу» та було використано робочою групою, яка була утворена Міністерством освіти і науки України. При цьому МОН вважає, що дуальна освіта в Україні можлива не раніше, ніж за 5 років.

В освітній практиці Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» дуальність підготовки майбутніх документознавців спирається на системне проведення навчальних (практичних, лабораторних, лекційних) занять в умовах реальних робочих місць: у музеях, бібліотеках, архівах. Залучення майбутніх випускників до організації й участі в конференціях, форумах, квестах, різних іміджевих заходах максимально наближає умови навчання до реальних виробничих ситуацій.

Уважаємо, що інсталювання дуального навчання в практику підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи – стартап професійного й кар'єрного зростання, шлях набуття актуальних компетенцій у процесі формування фахової компетентності.

Джерела та література

1. Дуальна освіта в Україні [Електронний ресурс]. *Режим доступу* : <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2390411-dualna-osvita-v-ukraini.html> (дата звернення: 02.11.2019). Назва з екрана.
2. Дуальна освіта [Електронний ресурс]. Міністерство освіти і науки України : [офіц. портал]. Київ, 2017. *Режим доступу* : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 02.11.2019). Назва з екрана.
3. Маслак В. і. Дуальність підготовки фахівців сфери культури: pro at contra. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 3. С. 54–60.
4. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII Законодавство України Верховна Рада України. Київ, 2017. *Режим доступу* : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 02.11.2019). Назва з екрана.
5. Федотова Г. А. Развитие дуальной формы профессионального образования : Опыт ФРГ и России : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. М. : Ин-тут развития проф. образования, 2002. 340 с.
6. Яковенко К. В. Реалізація дуальної системи освіти в підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників» (25–26 травня 2016 року)*. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. Вип. 45 (49). Ч. 1. С. 205–213.

СИСТЕМА ДОКУМЕНТАЦІЇ ТОВ «ГЮНСЕЛ»

Актуальність теми визначається специфікою функціонування транспортної галузі, розгалуженістю інфраструктури, яка включає залізничну мережу, автомобільні шляхи, морські та річкові порти, що визначає її як одну із найважливіших сфер в економіці держави. Саме транспортна сфера створює продукти і послуги, які користуються значним попитом у споживачів, сприяє розвитку бізнесу [1]. Необхідною умовою функціонування транспортної галузі є система документації, що забезпечує розвиток галузі загалом і окремих транспортних організацій, зокрема.

Мета дослідження – встановити структуру документації, яка формує документаційну систему ТОВ «Гюнсел».

ТОВ «Гюнсел» – відома українська транспортна компанія, яка здійснює вантажні й пасажирські перевезення Україною та за кордон уже більше 20 років [2]. У своїй діяльності керується такими нормативно-правовими актами: Конституцією України, Законами України: «Про транспорт», «Про автомобільний транспорт», «Про безпеку дорожнього руху», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», Розпорядженням Кабінету Міністрів «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року», Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту». Наприклад, у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» підкреслюється важливість та обов’язковість установчих документів для кожної організації.

Транспортна компанія має також внутрішні документи, які регулюють її діяльність: реєстраційні, кадрові, бухгалтерські, юридичні, фінансові, первинну документацію та документацію, яка супроводжує перевезення вантажів та пасажирів. До реєстраційних належать: виписка з ЄДР, витяг з ЄДРПОУ, витяг з реєстру платників ПДВ, статут. Зокрема що стосується основного установчого документа – статуту, то він був затверджений загальними зборами учасників ТОВ «Гюнсел» і має типову форму. Інформаційний зміст статуту відбиває особливості діяльності товариства, статутний капітал, органи управління, процедуру виходу учасника з товариства, обов'язки та відповідальність директора та ін. При вирішенні інших питань, що не врегульовані статутом, учасники керуються чинним законодавством України.

Видовий склад документів компанії є різноманітним. Відділ кадрів розробляє накази про відпустки, прийняття на роботу, звільнення, переведення на іншу посаду, трудові договори. Саме у відділі кадрів підписується договір про нерозголошення комерційної таємниці. Також сюди надсилаються усі табелі обліку робочого часу для підрахунку менеджерами з персоналу для нарахування заробітної плати та відпускних.

Юридичний відділ займається розробленням договорів з іншими компаніями, регулює судові процеси, у яких задіяна компанія. Найпоширенішими документами, із якими працюють юристи, є: договори, судові повістки про виклик на засідання, судові рішення.

Відділ зовнішньоекономічної діяльності заключає міжнародні договори, зокрема з такими компаніями на здійснення авіап перевезень: Turkish Airlines, Flixbus та ін. Особливістю таких договорів є їхня двомовність.

Для кожної компанії, у тому числі й для ТОВ «Гюнсел», необхідною умовою запобігання виробничим травмам і аваріям повинна стати розроблення спеціальних документів, наприклад, інструкцій з охорони праці

та пожежної безпеки. Розроблені інструкції встановлюють положення, обов'язкові для виконання працівниками. У ТОВ «Гюнсел» затверджені інструкції з охорони праці майже для всіх посад. Зокрема, інструкція з охорони праці для адміністраторів або офіс-менеджерів визначає їхні конкретні дії та протидії у разі виникнення виробничих травм і пожеж.

Специфіка комунікаційного середовища транспортної галузі обумовила необхідність продукування спеціальної документації з інформаційного обслуговування пасажирських перевезень. До них можна віднести бортові журнали. Ці видання забезпечують інформування пасажирів про останні актуальні події в компанії, досягнення, відкриття нових відділень в Україні, автобусних напрямків. Крім цього, існує інформація більш розважального характеру: про цікаві пам'ятки того міста, куди прямує автобус, традиції, афіша подій.

ТОВ «Гюнсел» забезпечує страхування пасажирських і вантажних перевезень з тією умовою, що відправник сам оформлює страхування на певний вид вантажу (звичайну папку, палету). Розмір страхування залежить від ваги вантажу. Водночас усі пасажирські перевезення підлягають обов'язковому страхуванню. ТОВ «Гюнсел» заключило договір із ПАТ «Акціонерна страхова компанія «ІНГО Україна». На проїзних документах (квитках) зазначається розмір страхування – до шести тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Важливою складовою будь-якої компанії, особливо в сучасну інформаційну епоху, є вебсайт, який дозволяє оперативно інформувати користувачів про її діяльність. Вебсайт ТОВ «Гюнсел» має зручний та яскравий інтерфейс і структуру, а також такий необхідний компонент, як форму зворотного зв'язку, де кожен клієнт може дати відгук про діяльність транспортної компанії. На сайті можна знайти такі документи, як Правила перевезення пасажирів, багажу в автобусах, порядок реалізації квитків.

Отже, діяльність будь-якої компанії відображається в різних системах документації, що у свою чергу залежить від наявності багатoproфiльної структури компанії, чисельності відділів та співробітників. У ТОВ «Гюнсел» документація поділяється на вхідну, вихідну і внутрішню. Щодо внутрішньої, то умовно всі документи класифікуються за відділами: юридичні, кадрові, фінансово-економічні, бухгалтерські, зовнішньоекономічні тощо.

Система документації впливає на організацію документообігу, який є ефективним механізмом і за допомогою якого здійснюється управління компанією, організовується ділова комунікація як з вітчизняними, так і зарубіжними партнерами.

Джерела та література

1. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів від 30 травня 2018 р. № 430-р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 27.10.2019).

2. Офіційний вебсайт ТОВ «Гюнсел». URL : <https://gunsel.ua> (дата звернення: 27.10.2019).

Дарія Поливода

Тетяна Козоріз

Наук. керівник – д. і. н., проф. Онiпко Т. В.

м. Полтава

МУЗИЧНІ ДОКУМЕНТИ

Музичний документ – це запис музичної інформації на матеріальному носіїві у вигляді музичних звуків або графічних знаків у системі нотації

(зокрема нотних знаків) для процесів збереження та передавання її в часі та просторі, він ідентифікується як одиниця комунікаційного простору в архівній, бібліотечній, музейній справі та у бібліографічній діяльності.

Класифікація музичних документів за матеріальним носієм:

1. Аудіозаписи (магнітні стрічки, грамплатівки; музичні документи на електронних носіях).
2. Нотні або графічно-текстові (рукописи та друковані видання).
3. Нотно-звукові (комп'ютерні програми відповідного спрямування).

Особливу роль музичні документи відіграють в освітньому процесі за фахами, що безпосередньо пов'язані з музикою. Початком запровадження на теренах нашої держави музичної освіти можна вважати перші роки XIX століття. Саме тоді на території Західної України з'явилися перші музичні заклади. Одним із найстарших музичних вишів вважається Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. У перших роках XX століття у Львові було створено ще два вищі музичні навчальні заклади: приватну Львівську музичну консерваторію імені К. Шимановського та український Вищий музичний інститут імені М. В. Лисенка [1].

Важливу роль у збереженні історичної музичної спадщини України відіграють фонди музичних та нотних видань, оскільки вони дозволяють ознайомитись із творчістю попередників та зберегти надбання для прийдешніх поколінь. Розглянемо детальніше один з них.

Спеціалізований фонд документів Відділу музичних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – найбільше й найбагатше в державі за обсягом та змістом, науковим і культурним значенням зібрання нот та інших документів з питань музикознавства, музичної бібліографії. Нотні видання у бібліотеці почали комплектувати ще з 1918 р. Однак спеціалізований музичний відділ у бібліотеці утворено тільки у 1928 р. завдяки ініціативі О. Т. Дзбанівського (1870–1938) – музичного публіциста, композитора, музиканта-педагога, історика музики, суспільного

діяча, співака і першого завідувача відділу. Він особисто відібрав з фондів реквізованих бібліотек для української музичної бібліотеки понад 120 тисяч одиниць нотних документів.

«Музичний фонд України» – колекція документів (1527 од. зб.), що складається з нотних рукописів українських композиторів, машинописних лібрето, сценаріїв, поетичних текстів, перекладів лібрето класичних опер і оперет, афіш та програм вистав і концертів, внутрішніх рецензій, листування авторів з Міністерством культури УРСР тощо за 1997–2004 рр., що у своїй сукупності презентують вітчизняне академічне музичне мистецтво другої половини ХХ ст. [2].

Найдавніші нотні видання датовані кінцем ХVII ст. Значну групу документів складають видання ХVIII століття (близько 2 тис.), що за міжнародними стандартами вважаються раритетними нотними виданнями. Повніше представлено музичну культуру ХІХ століття. З 1930-х років до фонду надходить обов'язковий примірник нот.

У відділі зберігаються окремі нотні колекції. Найбільш цінною з них є нотне зібрання родини Розумовських (друга половина ХVIII – початок ХІХ ст.). Нотна колекція Розумовських надійшла до бібліотеки 1918 р. Це одна з найцікавіших музичних приватних збірок серед тих, що є в музичних бібліотеках світу. У колекції зберігаються друковані та рукописні джерела. Загальний обсяг – 1682 одиниці збереження, з яких 356 одиниць збереження – рукописні. Ноти з колекції Розумовських являють собою твори професійних музикантів ХVIII ст. та початку ХІХ ст. – композиторів видатних, відомих, маловідомих, забутих і невідомих.

Нині фонд відділу комплектується нотними виданнями, науковими монографіями, музичною періодикою, довідковою літературою з питань музикознавства та музичної культури.

Позитивом останніх років вважаємо те, що в Україні була проведена важлива робота щодо виходу низки нотних видань, які охоплюють як

класичні твори минулих періодів, так і музичні твори сучасності [3]. Наприклад, 2013 р. вийшло в світ нотне видання – партитура Левка Миколайовича Ревуцького «Концерт для фортепіано з оркестром» (концерт № 2 F-dur), яка містить 207 сторінок. З іменем композитора пов'язана ціла епоха розвитку української музики та формування національно-стильового напрямку в загальноєвропейській культурі. 2014 р., до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, з'явилося ще одне цікаве нотне видання – «Пісенна Шевченкіана» (318 сторінок), яке ввїбрало в себе ноти класиків українського музичного мистецтва на слова Тараса Григоровича. Указане нотне видання містить відомі й маловідомі музичні твори на Шевченківські поетичні рядки.

«Зачарування звуків ніжних» – таку назву має нотна збірка, до якої увійшли українські романси. Ця оригінальна збірка стала подарунком для тих виконавців, які шукають у вокальних творах справжніх почуттів і духовного наповнення. Створені видатними композиторами XIX – XX ст. на вірші не менш видатних поетів, ці твори нині наповнені особливим змістом і настроєм, тому що романс – це дзеркало епохи, він єднає наше минуле із сьогоденням.

Понад 300 українських народних колядок і щедрівок в оригінальних обробках українських композиторів та священнослужителів увійшло в нотне видання «Українські колядки та щедрівки». Прикметно, що їх зібрав і впорядкував регент архієрейського хору Свято-Преображенського собору м. Кременець Тернопільської області Кір'янчук І. О. Ця нотна збірка стала в пригоді керівникам хорових та мистецьких колективів, усім, хто цікавиться українською народною творчістю.

Заслуговує на увагу музичне видання «Дарую людям пісню», яке містить ноти до 350 пісень на слова уславленого українського поета, лауреата Національної Шевченківської премії України – Дмитра Омеляновича Луценка. Низка пісень, створених у співпраці з відомими українськими

композиторами («Україно, любов моя!», «Рідна земле моя», «Києве мій», «Осіньне золото», «Мамина вишня», «Хата моя, біла хата» тощо), стали одним із художніх символів України. До збірки увійшли пісні І. Шамо, О. Білаша, П. Майбороди, І. Поклада, А. Пашкевича, А. Кос-Анатольського, М. Дремлюга, В. Верменича. Це нотне видання адресовано не лише професійним і самодіяльним виконавцям, але й широкому колу шанувальників пісенної культури.

Унікальність є характерною рисою нотної збірки під назвою «Гімн кохання», яка об'єднала популярні твори для фортепіано класиків (Ф. Шуберт, Л. Бетховен, Е. Гріг) з «популярною» музикою (музика з кінофільмів, пісні з репертуару відомих співаків, як-от Е. Піаф). Цінність кожного музичного твору безперечна, а отже, цінність зібраних нот також є безцінною.

Станом на 15 жовтня 2019 р., за даними Книжкової Палати України імені Івана Федорова, у нашій країні було надруковано 46 нотних видань, хоча це замало порівнянно з образотворчими виданнями (447 одиниць). Однак нині спостерігається позитивна динаміка: 2018 р. нотних видань в Україні вийшло лише 30 [4].

Оскільки музична інформація є запорукою збереження культури держави й невід'ємним складником національної свідомості українців, виникає потреба в тому, щоб збирання та зберігання музичних документів, їхня класифікація, можливості пошуку й доступу до них були на належному рівні і відповідали технічним можливостям сьогодення.

Джерела та література

1. Фонд музичних та нотних видань. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/node/66>.

2. Шин М. С. Музичні видання в Україні: розвиток та перспективи / М. С. Шин [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1557>.

3. Сайт відділу мистецтв ХОУНБ імені О. Гончара. Режим доступу : <https://art.lib.kherson.ua/prodovzhennya-notnih-vidan.htm>

4. Державна наукова установа «Книжкова Палата України імені Івана Федорова». Оперативні дані випуску книжкової продукції у 2019 році. Режим доступу : http://www.ukrbook.net/statistika_.html.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Олена Шевченко

м. Одеса

ГАЛУЗЕВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Дослідження будь-якої галузевої документації вимагає комплексного та системного підходу до розуміння базових ключових понять. Уважаємо, що до таких понять слід відносити: інформаційну інфраструктуру галузі (знання, інформацію, документи); комунікаційне середовище галузі (у т.ч. документні комунікації); документаційне забезпечення галузі (документація, документообіг). Специфіка інформаційно-документаційного забезпечення обумовлюється галуззю, на яку й спрямовано таке забезпечення. Відсутність теоретично обґрунтованих розробок в документознавчому напрямі даного дослідження потребує ретельного відслідкування базових термінів предметної області дослідження. На думку Ю. І. Палехи, складники професійної документації можна розбити на шість блоків, а саме: базовий (соціально значущий), соціально-політичний, господарський, фінансовий, правовий і природно-науковий. Кожна із зазначених систем може мати свої підсистеми, які, у свою чергу, є самостійними системами документації щодо їхніх структурних складових. Саме в межах господарського блоку автор визначає місце торговельної документації як підсистеми [1].

Зазначимо, що для кожної системи документації характерні не тільки взаємозв'язок і взаємна зумовленість, а й нерідко взаємопроникнення один в одного, оскільки всі сфери і рівні управління в державі взаємопов'язані. Об'єднання різних блоків, систем (підсистем) документації зумовлене

потребами практичної діяльності або сталістю вже розроблених класифікаційних схем. Блоки управлінських (корпоративних) і галузевих (професійних) систем документації становлять єдину систему документаційного забезпечення певної сфери діяльності [1]. Це дозволило виокремити в структурі галузевого документознавства теоретико-прикладний напрям – торговельне документознавство. У системі документознавчих наукових дисциплін торговельне документознавство належить до економічного документознавства. Крім того, воно пов'язане з галузевим документознавством, є його підсистемою. На рівні поняттєвого апарату, питань генези і виявлених закономірностей воно пов'язане із загальним документознавством. Такий підхід дозволяє визначити принципи виокремлення системи торговельної документації, охарактеризувати елементне (документне) наповнення системи; розглянути внутрішньосистемні і міжсистемні зв'язки; проаналізувати функціональне призначення системи документаційного забезпечення торговельної галузі.

Документаційне забезпечення торговельної галузі є підсистемою економічної системи документаційного забезпечення, яка водночас є підсистемою галузевої складової загальної системи документації.

Обмеженість традиційних документознавчих підходів, невирішеність теоретичних проблем негативно позначаються на оптимізації інформаційно-документаційних процесів. Вітчизняні документознавці не здійснювали перекладу й аналізу фахової торговельної документації. На загальні позиції векторів дослідження термінології вказували Н. М. Кушнарєнко, В. В. Бездрабко, Г. М. Швецова-Водка, М. І. Сенченко, Л. Я. Філіпова, С. В. Силков, Г. В. Сілкова, В. О. Ільганаєва, А. Є. Антоненко, Г. Г. Солоїденко, О. М. Збанацька, С. М. Зозуля, О. В. Лаба й ін.

Термінологія документознавчих термінів базується на чинних стандартах: ДСТУ 2392-94, ДСТУ 2394-94, ДСТУ 2395-94, ДСТУ 2398-94,

ДСТУ 2732:2004, ДСТУ 3017-95, ДСТУ 3148-95, ДСТУ 3843 – 99, ДСТУ 3966-2000, ДСТУ 4331:2004, ДСТУ ISO 5127:2007, ДСТУ 7448:2013 та ін.

Уважаємо за доцільне уточнити галузь, що досліджується з документознавчої точки зору, акцентуючи увагу на найбільш уживаних галузевих термінах: «комерція», «торгівля», «комерційна діяльність», «торговельна діяльність», «комерційне підприємство», «комерційний процес» та інших, які характеризують структуру комунікаційного середовища торговельної діяльності.

На сьогодні дослідники іноді ототожнюють терміни «торгівля» і «комерція», проте, на думку фахівців, між ними є певна різниця. Торгівля є формою існування комерції та відображає відносини купівлі-продажу, що закріплені в комерції. Результатом торгівлі як сфери комерційної діяльності є продаж або реалізація продукції. Характерною ознакою торгівлі є зміна власника товару, виникає необхідність фізично перемістити товар і змінити комунікаційне середовище [2, с. 51]. Отже, комерція – це торгова й торгово-посередницька діяльність, участь у продажу або сприянні продажу товарів і послуг; комерційна діяльність – це організація і управління комерційними процесами та операціями, пов'язаними із товарно-грошовим обміном. Термін «комерція» в перекладі з латинської означає торгівля. У широкому значенні комерцію розуміють як будь-яку діяльність, метою якої є одержання прибутку [3].

В основі комерційної діяльності лежить організація комерційних процесів, операцій і управління ними. Основне завдання комерції – забезпечити обмін товарів, послуг у грошовій формі. Варто зазначити, що комерційна діяльність не охоплює операцій, які належать до продовження процесу виробництва у сфері обігу: товаропросування, зберігання, упаковки, розфасовки, товаропостачання, сортування товарів, формування партій [4].

Об'єктами комерційної діяльності є товари та послуги. Автором поділяються наукові позиції В. В. Апопія і його авторського колективу.

Торгівля тлумачиться як «форма товарно-грошового обміну та сфера обігу товарів і послуг, розвиток і функціонування торгівлі зумовлені існуванням товарного виробництва, що диктує необхідність товарно-грошового обміну та доведення товару зі сфери виробництва у сферу споживання» [5].

Державний класифікатор управлінської документації (ДКУД) містить клас торговельної (код 09) і зовнішньоторговельної документації (код 10) та подає визначення уніфікованої системи торговельної документації як системи документації, використовуваної з метою виконання завдань управління торгівлею, й уніфікованої системи зовнішньоторговельної документації як системи документації, використовуваної для виконання завдань зовнішньоторговельної діяльності [6]. З огляду на вищенаведені трактування терміна «комерція», можемо ототожнювати термінологічні поняття «торговельна документація» і «комерційна документація», проте термін «комерційна документація» наразі в галузевому документознавстві не вживається, натомість використовується термін «комерційні документи».

Для галузевої термінології торгівлі вагоме значення має міжнародний стандарт ISO 9001, аналогом якого в Україні є ДСТУ ISO 9004-2-96 «Управління якістю та елементи системи якості» і ДСТУ 15467-79 «Управління якістю продукції. Основні положення. Терміни та визначення». Проте варто зазначити, що до переліку необхідних складових системи управління якістю (технічних, економічних та ін.) документаційне забезпечення не входить [7; 8].

Виникають певні труднощі щодо застосування термінів іншомовного походження, переклад яких суттєво відрізняється. Іноді важко відрізнити фахове слово від загальноживаного. Для українських термінів торговельного спрямування характерна певна синонімічність під час перекладу, не всі досліджувані слова мають однозначний переклад тощо.

Отже, лише частково розв'язані питання термінологічного забезпечення документного супроводу торговельної діяльності в Україні, процеси документування комерції висвітлені фрагментарно, тому їх необхідно доопрацювати відповідно до потреб галузі. У вузькому розумінні трактування термінів мало досліджені, ретельно вивчати потрібно термінологічний зміст галузевих базових понять, які є основою терміносистеми економіки України. Відсутність в Україні надійної системи стандартів щодо функціонування електронної комерції та вимог її текстового наповнення; для пошуку необхідного товару важливе значення має термінологія торговельних понять, що починається з найзагальніших і закінчується конкретними ключовими поняттями галузі.

Джерела та література

1. Палеха Ю. И. Пути развития науки о документе [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.dilo.kiev.ua/naukovi-praci-puti-razvitiya-nauki-o-dokumente.html>. Загл. с экрана.
2. Меджибовська Н. С. Формування електронного постачання промислових підприємств : монографія. Одеса : Пальміра, 2011. 272 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. 7-е вид. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
4. Горшкова Л. В. Планирование на предприятиях торговли. Владивосток : Изд-во РДУ, 2007. 172 с.
5. Апопій В. В. Структурні трансформації в системі торгівлі. Економічні системи : монографія ; за ред. Г. І. Башнянина. Львів : ЛКА, 2006. 484 с.
6. Державний класифікатор управлінської документації України (ДКУД). [Електронний ресурс] : ДК 010-98. *Бесплатная библиотека* : сайт. Електрон. текст. дані. [Б. м.], 2016. Режим доступу : <http://dstu-biblio.3dn.ru>. Назва з екрана.

7. Транспортні документи. Контейнерні перевезення [Електронний ресурс]. DUKE ACTIVE : сайт. Електрон. текст. дані. Одеса, 2016. Режим доступу: <http://www.duke-active.com>ru/pages.php?pg=20>. Назва з екрана.

8. Тищенко А. Придбання й облік товарів на підприємстві. *Діловодство й документообіг*. 2011. № 7. С. 59–61.

Наталія Сизоненко

Яніна Тагільцева

м. Полтава

НАЙУЖИВАНІШІ ЛЕКСЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТИХ ЯКОСТЕЙ ФАХІВЦЯ З ПЕРЕКЛАДУ В ТЕКСТІ РЕЗЮМЕ

Резюме – документ, у якому претендент на вакантне місце або шукач роботи подає стислі відомості про освіту, досвід роботи, професійні уміння й навички. Окрім основної інформації, фахівець може інформувати роботодавця про особисті якості, сімейний стан, заявляти про наявність рекомендацій, наукові публікації тощо (додаткова інформація).

Конкурентоспроможність резюме залежить від його вигляду і змісту [1, с. 317]. А отже, текст резюме має бути інформативно насиченим і впливовим, сприяти налагодженню контакту між учасниками комунікативної ситуації.

Мета нашої *розвідки* – проаналізувати найбільш уживані лексеми, використані подавцями резюме для оформлення інформації про особисті якості. Матеріалом слугували резюме фахівців з перекладу, розміщені на українському сайті <https://jobs.ua> [2].

Нині резюме все більше побутує у формі ініціативного електронного документа, який розміщують на спеціалізованих сайтах для роботодавців та тих, хто шукає роботу. Відвідувачам подібних сайтів пропонують заповнити готову форму, яка містить, зокрема, і додаткову інформацію про фахівця.

Подавцям резюме сайту <https://jobs.ua> інформацію про особисті якості пропонують розмістити в рубриці «Особисті якості, хобі, захопленнями й навички».

Серед проаналізованих 42 резюме 16 респондентів (38 %) не надали інформацію в цій рубриці, 18 (43 %) – проінформували про особисті якості й навички, 3 (7 %) – подали інформацію про захоплення, 3 (7 %) – про навички, 2 (5 %) – про хобі.

Усього зафіксовано 63 випадки самохарактеристики й названо 30 особистісних якостей (на одне резюме від 2 до 7).

Найчастотнішими мовними одиницями, якими фахівці з перекладу номінували особистісні якості, виявилися лексеми, виражені іменниками або прикметниками (*старанність / старання, комунікабельність / комунікабельний*), словосполучення (*аналітичне мислення, бездоганна репутація*) і речення (*Я творча особистість. Не маю шкідливих звичок*). До найбільш уживаних лексем можна зарахувати такі: *відповідальність / відповідальний* (15 уживань, 24 %), *цілеспрямованість* (6 уживань, 10 %), *комунікабельність/комунікабельний* (5 уживань, 8 %), *пунктуальність* (4 уживання, 6 %), *організованість* (3 уживання, 5 %), *стресостійкість* (3 уживання, 5 %), *старанність* (3 уживання, 5 %), *дисциплінованість* (2 уживання, 3 %).

Найбільш частотні слововживання засвідчують намір подавця резюме продемонструвати відповідність особистих якостей очікуванням роботодавця. Водночас мовна форма самопрезентації відображає психологічні стереотипи, які побутують у професійній сфері.

Решта слововживань (34 %) належать до одиничних, неповторюваних: *професіоналізм, акуратність, прагнення до самовдосконалення, я творча людина, уважна, порядність, точність, креативність, толерантність, присутнє почуття гумору, аналітичне мислення, оптимізм, перфекціоніст, доброзичливість, чесна, ввічливий, вибагливий до себе та інших, творчий*

підхід у роботі, не маю шкідливих звичок, бездоганна репутація, оптимістична, прагматична. Одиничні слововживання є способом індивідуалізації резюме, сприяють підвищенню його змістової привабливості.

Отже, характерними особливостями резюме є взаємопроникнення інформативного та імперативного мовлення. А тому в тексті резюме варто використовувати ефективні мовні засоби, які б сприяли самопрезентації шукача роботи як індивідуальності, намагатися уникати мовних штамів, які знижують виразність і точність мовлення.

Джерела та література

1. Шевчук С. В., Клименко В. І. Українська мова за професійним спрямуванням : підруч. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2011. 694 с.
2. Вебсайт. URL : <https://jobs.ua>. (дата звернення: 29.10.2019).

Валентина Воскобойник

Юлія Ніколаєнко

Олеся Сільчук

м. Полтава

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ЛЕКСИКИ

Глобалізація суспільства та впровадження інформаційних технологій сприяють інтернаціоналізації економічної активності країн та уніфікації систем діловодства. У результаті значно зростає обсяг англомовного ділового мовлення та виникають нові форми ділової комунікації. Це спонукає науковців до всебічного дослідження особливостей перекладу англомовної офіційно-ділової документації на українську мову.

Основне завдання перекладача – досягнення перекладацької мети за допомогою організації перекладацької діяльності адекватно конкретним умовам перекладу [1, с. 160]. Крім того, вид тексту (науковий, художній, технічний тощо) значно впливає на особливості перекладу. Переклад ділової кореспонденції має бути точним, стислим, зрозумілим і відповідати загальноприйнятим нормам літературної мови без застосування синтаксичних конструкцій мови оригіналу [2, с. 8]. Дотримання цих вимог під час перекладу офіційно-ділової лексики передбачає вироблення логічної методики усунення семантичної неадекватності.

Адекватний переклад вимагає проведення зіставного аналізу лексики мови оригіналу (англійської) і мови перекладу (української) з метою виявлення закономірних кореляцій між ними. На основі результатів зіставного аналізу одиниць англійської та української мов, відібраних з ділової документації, можна виділити три типи семантичної відповідності між лексичними одиницями мови оригіналу й мови перекладу, залежно від ступеня їхньої адекватності:

1) повна відповідність: лексичній одиниці мови оригіналу завжди відповідає один постійний еквівалент мови перекладу: *licensing agreement* – ліцензійна угода, *bank* – банк, *long-term* – довготерміновий;

2) часткова відповідність: терміну мови оригіналу відповідає декілька лексико-семантичних варіантів мови перекладу: *enquiry* – а) *запит на отримання інформації*; б) *запитання*; в) *наведення довідок*;

3) повна невідповідність: терміни мови оригіналу не мають відповідності у словниковому складі мови перекладу; до цієї групи належать: а) назви реалій: *General Accounting Office* – *Головне бюджетно-контрольне управління США*; *Greek drachma* – *грецька драхма*; б) усталені термінологічні словосполучення: *inherent right of self-defense* – *невід’ємне право на самозахист*; в) складні слова різноманітних типів: *G-7 countries* – *група семи (провідні*

країни Заходу: Великобританія, Германія, Італія, Канада, США, Франція, Японія).

Переклад офіційно-ділової лексики з англійської на українську мову здійснюється за допомогою різних прийомів. Завдання перекладача полягає у правильному відборі того чи того прийому, щоб якнайточніше відтворити значення будь-якої лексичної одиниці.

До лексичних прийомів перекладу англословної офіційно-ділової лексики належать:

- транскодування (транслітерація або транскрибування) – політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу: *file* — *файл*; *broker* – *брокер*; *manager* – *менеджер*. Цей спосіб часто застосовується під час перекладу назв фірм і різних корпорацій, а також фінансових установ.

- калькування – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фраземи (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу, наприклад: *independent* – *незалежний*, *non-profit* – *неприбутковий*.

- описовий спосіб передачі значення лексичної одиниці, який застосовується при перекладі тих понять і реалій, які вже давно відомі в постіндустріальних суспільствах, але тільки зараз починають з'являтися в українському соціумі. Передача значень таких слів можлива лише шляхом додаткового пояснення їх змісту: *beneficiary* – *бенефіціант* (особа, яка отримує вигоду або користь), *promotion* – *рекламно-пропагандистська кампанія*. Описовий переклад, як правило, використовується паралельно з транскрипцією і застосовується для перекладу термінів, культуронімів, унікальних об'єктів тощо.

Характерні для офіційно-ділового стилю англословні канцеляризми відтворюються за допомогою відповідних українських лексико-фразеологічних одиниць: *within reporting period* – *протягом звітного періоду*,

taking into an account – беручи до уваги, issued to submit – випущений для подачі та ін.).

Коли застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу є недоречним, можуть використовуватися інші прийоми перекладу.

Отже, точність, стислість, зрозумілість і відповідність нормам літературної мови під час перекладу лексичних одиниць офіційно-ділового стилю забезпечується, головним чином, такими лексичними перекладацькими прийомами, як транскодування, калькування та опис значення слова.

Джерела та література

1. Ремхе И. Н. Прототипическая и адаптивная стратегии как основа когнитивного принятия решения в процессе научно-технического перевода. *Вестник Тамбовского университета*. 2013. Вып. 2(118). Серия Гуманитарные науки. С. 159–166.

2. Шевченко В. Д. Когнитивные аспекты использования полифункциональных лексических единиц в сфере англоязычной деловой коммуникации : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Самара, 2003. 24 с.

Тетяна Ісаснко

м. Полтава

ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОСТІ ФАХІВЦЯ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Управлінський, гуманітарно-лінгвістичний, комп'ютерно-технологічний, правознавчий, інформаційно-аналітичний цикли навчальних

дисциплін забезпечують багатогранну діяльність документознавців. Тобто їхня підготовка ґрунтується на інформаційно-комунікаційних, соціальних і гуманітарних науках та дає необхідні знання для виконання професійних обов'язків. Сучасні підходи до змісту й форми навчання активно обговорюються вітчизняними науковцями, провідними серед яких є Дубова С. В., Кулешов С. Г., Кушнарєнко Н. М., Палєха Ю. І., Слободяник М. С., Швецова-Водка Г. М. та ін. Належним чином підготовлені кадри можуть здійснювати аналіз документів, документальних потоків, масивів, створювати систему пошуку, зберігання, та поширення інформаційних ресурсів, забезпечувати оперативний доступ користувачів до потрібних відомостей, удосконалювати стиль і культуру ділових відносин тощо.

Професійний рівень, як відомо, визначається не тільки ґрунтовним знанням фахових основ, а й умінням застосовувати здобуті знання на практиці, реалізувати їх через слово. З огляду на це сучасному суспільству вкрай необхідне нове бачення мовної особистості, яка володіє комунікативною компетентністю, важливою в професійній характеристиці майбутнього фахівця. Тривалий час учасників професійного спілкування розглядали як ідеальних сутностей, як узагальнених носіїв соціальних, інколи психологічних ознак. Насправді людина в комунікацію входить як особистість з усіма властивими їй рисами. «Мовна особистість, за визначенням Бацевича Ф. С., – індивід, який володіє сукупністю здатностей і характеристик, які зумовлюють створення й сприйняття ним текстів, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності» [1, с. 188]. Отже, освічена людина повинна мати високий рівень володіння мовленнєвою культурою. Ми погоджуємося з дослідниками, які називають необхідні комунікативно-риторичні якості мовлення (ознаки культури мовлення): змістовність, доречність, точність, логічність і послідовність, чистоту, багатство й різноманітність, виразність і

образність. Всі ці ознаки об'єднуються поняттям правильність, бо залежать від того, порушено чи не порушено у мовленні правила організації мовної системи, логіки чи психології, естетики чи етики. Отже, «культура мовлення – це й культура мислення та культура суспільних (соціальних) і духовних стосунків людини» [2, с. 38]. Аналіз цих якостей мовлення, стверджує Бацевич Ф. С., «свідчить про те, що вони пов'язані з усіма складовими комунікативного акту: учасниками (адресантом й адресатом), їх взаємодією (принципами та правилами спілкування), мовним кодом, конситуацією, що сприяє формуванню ефективного спілкування» [1, с. 196].

Необхідна передумова словесної дії – добрі знання та володіння технікою мовлення – сукупністю прийомів фонаційного дихання, мовленнєвого голосу й дикції, доведених до ступеня автоматизованих навичок, що дає змогу людині з максимальною ефективністю здійснювати мовленнєвий вплив. Науковці визначають такі елементи техніки мовлення: дихання – фізіологічна основа мовлення; голосу – головного інструменту мовця; дикції – чіткого вимовляння звуків, слів, виразів; орфоєпії – правильної літературної вимови.

На заняттях з риторики майбутні фахівці з документознавства та інформаційної діяльності засвоюють матеріал про фізіологічний процес фонаційного дихання, його типи, ознаки, гігієнічні правила та умови, необхідні для виразного мовлення – власного чи авторського тексту, знайомляться з методами та способами його удосконалення (індивідуальними тренуваннями, увагою до кращих зразків мовлення тощо).

Вдихаючи й видихаючи повітря у процесі говоріння, людина змушує голосові зв'язки змикатися й розмикатися. Внаслідок цього з'являється голос – сукупність різних щодо висоти, сили й тембру звуків, які творяться за допомогою голосового апарату. Цей дієвий компонент звукового мовлення стимулюється інтелектом мовця, його емоціями, волею та є

результатом складної фізіологічної й психічної діяльності людського організму.

Властивості голосу (сила, діапазон, висота, тембр, чистота, звучність, темп, злетність, гнучкість) забезпечують його функціонування і є показником не лише змісту, а й емоційності тексту, тому досконале володіння власним голосом – головна умова виразності мовлення. Студенти усвідомлюють, що голос необхідно тренувати та дотримуватись гігієнічних вимог.

Щоб говорити добре, необхідно володіти собою, мати відпрацьовану дикцію, адже без цього навіть добре поставлений голос і вміле використання засобів виразності не забезпечать успіху мовцю. Дикційна й орфоепічна чистота мовлення – його визначальна якісна ознака, тому оволодіння правильною роздільною вимовою окремих звуків, повторення та закріплення правил орфоепії – вимови звуків у певних фонетичних умовах, сполученнях з іншими звуками, а також у деяких граматичних формах слів – важливий складник фаховості спеціаліста.

Необхідною для мовної особистості є інтонаційна виразність – надзвичайно складний механізм, який приводиться в дію фізіологічними, інтелектуально-логічними й психологічними важелями. Інтонація – це видозміни висоти звучання, сили, тембру голосу, членування мовлення паузами (логічними, психологічними, граматичними, логіко-граматичними) в процесі розгортання мовлення.

Отже, ефективному фаховому спілкуванню буде сприяти опанування техніки мовлення, що потребує усвідомлення сутності логічного мовлення, знання будови мовленнєвого апарату, особливостей звукоутворення, оволодіння сукупністю прийомів фонаційного дихання, формування артикуляційної вимови, правильної дикції, вміння дотримуватися оптимального темпу та ритму мовлення.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2017. 344 с.
2. Культура фахового мовлення : навч. посіб. / за ред. Н. Б. Бабич. Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. 496 с.

Людмила Дерев'янка
м. Полтава

**ОБЛІГАТОРНІ АТРИБУТИВНІ ПОШИРЮВАЧІ
ЯК КОМПОНЕНТИ ПРИЙМЕННИКОВО-ІМЕННИКОВИХ
ТЕМПОРАТИВІВ У ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ ДОКУМЕНТІВ**

З-поміж численних мовних засобів, задіяних в оформленні тексту сучасного документа, важливу роль відведено прийменниково-субстантивним темпоративам, оскільки головним його складником є інформація в часі й просторі. «Увага до мовних параметрів інформації особливо актуалізувалася в умовах глобальних світових змін, які призвели до зростання сфер функціонування мови й розширили коло мовних явищ, що потребують спеціального лінгвістичного вивчення» [1, с. 60].

Роль семантичного маркера в часових прийменниково-субстантивних конструкціях, уживаних у текстах документів, регулярно виконують означальні поширювачі. Обов'язковість / факультативність останніх мотивована значущістю репрезентованої ними інформації. Традиційною в мовознавстві є думка про те, що в синтаксичних конструкціях атрибутиви функціонують на засадах факультативності [2, с. 11]. Проте існує й інший погляд, згідно з яким за ними закріплено роль облігаторних конститuentів [2, с. 13; 4, с. 94]. У такому разі вони вживаються у специфічних синтаксичних умовах, зокрема в структурі синтаксем, для яких характерна інформативна

недостатність. Останні є синсемантичними й реалізують свій план змісту лише в сполученні з детермінувальними компонентами – виразниками тієї інформації, яка необхідна для їхньої автосемантичності.

Обов'язковість атрибутивів пов'язана із семантикою іменника, що уходить до складу прийменниково-субстантивної конструкції. Щодо іменників-часоназв, які сполучаються з темпоральними прийменниками, то в текстах документів простежено тенденцію функціонування облігаторних означень у складі структур із субстантивами – найменуваннями загальних часових понять (*епоха, ера, мить, момент, період, пора, проміжок, термін, час*). Виокремлені іменники потребують уточнення, тому що експлікують темпоральну семантику надто широко, узагальнено. Їхню інформативну недостатність послідовно компенсують атрибутиви у вигляді прикметників, напр.: *Протягом звітного періоду* навчальне навантаження виконано в повному обсязі (Звіт); *У десятиденний термін* подати пропозиції щодо пропонованої вартості навчання за спеціальностями гуманітарного факультету (Розпорядження). Кожен із таких субстантивів програмує свій набір обов'язкових атрибутивних компонентів. Так, іменники з темпоральним значенням *мить, момент* є авалентними стосовно прикметників *довгий, тривалий*. Натомість вони регулярно сполучаються з обов'язковим означенням на взірць *єдиний, короткий, наступний, останній*.

Крім субстантивів, що є загальними часоназвами, у мові ділових паперів трапляються також субстантиви з конкретним темпоральним значенням (*хвилина, година, день, тиждень, декада, місяць, рік*), напр.: *Упродовж наступного тижня* здійснити прибирання території, прилеглої до університету (Розпорядження).

Облігаторний атрибутив не може бути вилученим із речення. На відміну від нього, факультативний поширювач уносить додаткову інформацію, що «є суттєвою з погляду комунікативного значення, але не є

категоріальною» [5, с. 28]. Як наслідок, елімінування такого компонента не впливає на формування семантичного мінімуму повідомлюваного.

Семантичний діапазон відносних прикметників, уживаних у функції обов'язкового поширювача у текстах документів, представлений лексемами, які:

- вказують на загальний або чітко окреслений час (*давній, постійний, ранній, наступний, десятиденний*);
- характеризують предмет або подію за їхнім функційним призначенням (*воєнний, перебудовчий, революційний, реформений, звітний*).

Отже, атрибутивні поширювачі як органічні складники прийменниково-іменникових темпоративів можуть виконувати роль семантичного маркера, конкретизувати потрібною інформацією їхній значеннєвий обсяг, тобто входити до складу прийменниково-субстантивних конструкцій документних текстів на засадах облігаторності. Їхнє обов'язкове вживання зумовлене передусім інформативною недостатністю іменника – компонента прийменниково-відмінкового темпоратива, а подеколи й загальними умовами висловлення.

Джерела та література

1. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові. Київ : Вища школа, 1986. 186 с.
2. Кухар Н. І. Типологія факультативних прислівних компонентів речення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2005. 20 с.
3. Лукаш Г. Документний текст: мовні параметри часу й простору. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації* : матеріали III Всеукраїн. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 листопада 2018 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2018. С. 60–65.

4. Островська Л. С. Обов'язковість атрибута в структурі речення. *Ономастика і апелятиви* : зб. наук. пр. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 17. С. 92–98.

5. Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. Київ, 1997. 216 с.

Лілія Гаращенко

м. Полтава

ГІПЕРО-ГІПОНІМІЧНІ ВІДНОШЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЇ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Усі поняття, що використовуються в документознавстві, є елементами наукової картини світу, підпорядковуються певній ієрархії, перебувають у своєрідних взаємовідношеннях, а місце кожного визначають абстракції, порівняння чи узагальнення понять. Терміни як спеціально створені номінативні одиниці покликані не лише виражати сутність поняття, а й передавати відношення між ними – родо-видові, частини та цілого, суміжності в просторі або часі.

Родо-видові зв'язки вважають універсальною моделлю репрезентації наукових знань, оскільки в ній «якнайкраще простежується багатоступеневість, ієрархічність і певним чином асоціативність наукового знання» [2, с. 33]. За спостереженнями Л. Манерко, наукові поняття завжди створюються з певною метою та посідають визначене місце в логіко-поняттєвій терміносистемі. Вони прагнуть до узагальнення і класифікації знань людини про світ, уніфікації, досягнення високого ступеня знакового представлення наукового знання [2, с. 32].

У термінознавстві гіперонімію розглядають як вираження підрядності й супідрядності, а також побудову на їхній основі ієрархічної системи термінів,

коли термін ширшого змісту (гіперонім) містить у собі термін вужчого змісту (гіпонім). За гіперонімічної організації істотним є те, що кожний вищий клас складається з меншої кількості одиниць з більшим обсягом значень. На думку мовознавців Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк, «гіперо-гіпонімічні відношення між термінами конкретних систем виникають унаслідок розвитку синтагмозначень гіперонімів ... або шляхом актуалізації їхніх парадигматичних значень» [4, с. 192].

Аналізуючи гіперо-гіпонімічні відношення, дослідники використовують поняття «правильні» й «неправильні» родо-видові групи [5]. До правильних належать групи, що формуються з двох гіперо-гіпонімів. Утворюються вони протиставленням за наявністю / відсутністю певної ознаки (*засвідчена копія – незасвідчена копія, опублікований документ – неопублікований документ*). До неправильних належать родо-видові групи, які містять більше двох гіпонімів. Досліджений фактичний матеріал дає право стверджувати, що для термінології документознавства більшою мірою притаманні неправильні родо-видові групи.

Можливість диференціації термінів за гіперо-гіпонімічними групами зумовлюється наявністю в їхній семантичній структурі інтегральної семи, за допомогою якої відбувається групування термінологічних одиниць. Формування гіпонімії здійснюється шляхом додавання диференційної семи, яка відносить термін до нижчого рівня в ієрархічній структурі.

Ієрархічна побудова терміносистеми документознавства ґрунтується на протиставленні вищого нижчому, конкретного абстрактному й передбачає наявність кількох рівнів. Існують різні підходи до виділення та опису рівнів категоризації знань. Так, Л. Манерко пропонує виділити «тематичний» і «вищий» рівні. Дж. Лакофф та І. Ольшанський розрізняють три рівні: 1) вищий рівень – рівень категоріальних понять; 2) базовий рівень – рівень концептуальних понять; 3) нижчий рівень – підпорядкований рівень сенсорних понять [1; 3]. Відомий когнітивний психолог Е. Рош також

виокремлює субкатегоріальний рівень, який визначає можливість остаточних гіперо-гіпонімічних відношень [6].

Ураховуючи основні підходи, сформовані в сучасній науці щодо опису ієрархічної класифікації знань, пропонуємо такі рівні репрезентації знань про поняття документознавства, представлені в ономасіологічній структурі аналітичних термінів: *вищий, базовий, нижчий і субкатегоріальний*. В аналітичних термінах мотиватором є гіперонім базового рівня. Процес творення складених термінів можна зобразити таким чином: *видання* (вищий рівень) → *посібник* (базовий рівень) → *навчальний посібник* (нижчий рівень) → *навчальний наочний посібник* (субкатегоріальний рівень); а також *документ* → *наказ* → *наказ з кадрових питань* → *наказ з кадрових питань про зміну біографічних даних*; *система* → *система документації* → *уніфікована система документації* → *уніфікована система організаційно-розпорядчої документації* та ін.

Центральною ланкою в цій послідовності рівнів виступає базовий, у межах якого структурується більша частина знань людини [2, с. 35]. За спостереженнями Дж. Лакоффа, у структуралізації знань людини базові категорії відіграють вирішальну роль [1]. Базові, концептуальні поняття відзначаються високим ступенем узагальнення та розгорнутою дефініцією. Такі фундаментальні поняття легко сприймаються за схожими загальними рисами, а окремий ментальний образ відтворює всю категорію загалом. У своїй структурі базові найменування можуть містити як конкретно-предметне, так і абстрактно-наукове значення, що зумовлює широту його семантичного потенціалу.

Сприйняття та категоризація документознавчих понять на базовому рівні здійснюється гештальтно, тобто нерозчленовано, оскільки ми сприймаємо об'єкти й оперуємо концептами без контролю свідомості. Концепти, що лежать в основі цих терміноодиниць, потребують найменше когнітивних затрат за їхнього сприйняття та оброблення. Базовому рівню

відповідають такі одиниці термінології документознавства й суміжних галузей знань: *видання, документація, документ, інформація, карта, література, огляд, підпис, система, твір* тощо. Саме на основі базових понять відбувається творення термінів зі складнішою граматичною та семантичною структурою.

Проведений аналіз засвідчує, що гіпоніми можуть виступати в ролі гіперонімів щодо інших термінів-гіпонімів унаслідок послідовного підпорядкування ступенів конкретизації. Так, у ролі мотиваторів можуть бути гіпероніми нижчого рівня та субкатегоріального, наприклад: *електронне видання* (нижчий рівень) → *електронне видання комбінованого характеру* (субкатегоріальний рівень); а також *апарат видання* → *довідковий апарат видання* → *допоміжний довідковий апарат видання* тощо.

Отже, гіпонімія є самостійною лексико-семантичною категорією, яка має свою певну специфіку в термінології документознавства. Гіпонімічні відношення належать до найуніверсальніших парадигматичних відношень, за допомогою яких може бути структурований як словниковий склад національної мови загалом, так і його термінологічна лексика.

Джерела та література

1. Лакофф Дж. Когнитивная семантика. *Язык и интеллект*. Москва : Наука, 1995. С. 141–194.
2. Манерко Л. А. Новая методика исследования категоризации в лингвистике. *Вестник Московского университета*. Сер. 9 : Филология. 2000. № 2. С. 29–42.
3. Ольшанский И. Г. Когнитивные аспекты лексической многозначности. *Филологические науки*. 1996. № 5. С. 85–93.
4. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : підручник. Львів : Світ, 1994. 216 с.

5. Романова Н. П., Чемерисина М. И. Лингвистическая терминология в системе и развитии. Новосибирск : Изд-во Новосибирского ун-та, 1987. 92 с.

6. Rosh E. Prototype Classification and Logical Classification : the Two Systems. Chicago, 1981. 154 p.

Ольга Кузьменко

Тетяна Масько

м. Полтава

ДО ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Мова – це живий організм, який постійно розвивається. Мова відображає духовний світ людини, історичний та економічний розвиток народу, його ментальність. У ній відображено як історичне минуле, так і сучасний стан суспільства, і тому лексичний склад будь-якої мови – це гнучка динамічна система, яка постійно змінюється, збагачується, поповнюється новими лексемами.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. вважають переломним етапом в історії розвитку української мови, адже процеси глобалізації, політична, соціально-економічна й культурна взаємодія України з країнами Заходу зумовили інтенсивне збагачення української мови іншомовними словами, зокрема англіцизмами та американізмами.

Явище запозичення не є новим. Лексика української мови в процесі розвитку постійно поповнювалася словами з багатьох мов: латинської (*аматор, гумор, календар, окуляри, термін, фальш*), грецької (*біологія, філологія, історія*), німецької (*друкарня, кошт, крейда, струм, цукор*), французької (*гарантія, кур'єр, верифікація, експортер*), італійської (*бурлеск,*

діва, новела, цедра, еспресо) тощо. Але на сьогодні постало питання надмірності та неконтрольованого вживання слів іншомовного походження, що є не просто збагаченням, а й засміченням мови. Цю проблему розглядають у своїх працях не лише вітчизняні, а й українські вчені-мовознавці, зокрема Б. Ажнюк, В. Виноградов, І. Огієнко, О. Пономарів, В. Самійленко та інші.

Крім того, українські мовознавці відзначають численні приклади бездумного й масового впровадження англійських найменувань навіть у тих випадках, коли для них було б зовсім неважко знайти прості й точні українські відповідники. Наприклад, слово *ніплометрія* (від англійської основи *people* – люди та грецької *-метрія* від *metro* – вимірюю) почало широко використовуватися в інформаційному просторі замість звичайного власне українського «*опитування*» [1].

Іншомовні слова функціонують у різних сферах діяльності людини: в економіці (*брокер, скімінг, консалтинг, демпінг, дистриб'ютор, франчайзинг, офшор*), у суспільно-політичній (*брифінг, саміт, імідж, ріелтор, спічрайтер*), у засобах зв'язку (*ноутбук, органайзер, сканер, принтер, сервер, транкінг, скрін-сервер*), у науці та освіті (*тьютор, коуч, фасилітатор, глосарій, лайфхак*), у масовій та молодіжній культурах (*селебреті, тюнінг, пірсінг, пілінг, шопінг*), у спорті (*скутер, дайвінг, шейпінг, фітнес, боулінг, сноуборд*), у побуті (*фрікасе, шузи, світшот, фаст-фуд, автобан, мафін, капкейк*), у ЗМІ (*VIP-персона, інновація, інжиніринг, маркетинг-директори, логіст, пролонгація, наблік рілейшенз (PR)*) [2].

Та широке використання цих лексем зовсім не є показником того, що користувачі розуміють значення запозичень і правильно вміють їх вживати. Саме у цьому, на нашу думку, і полягає проблема надмірного й недоцільного вживання іншомовної лексики. Звичайно, у сучасному світі повністю відмовитися від запозичень ми не можемо. Адже в мові давно функціонують слова, які набули широкого вжитку та сприймаються як належне (*банк,*

кредит, телефон, комп'ютер, джинси, бізнес, аудиторія, фірма, інженер тощо). Але досить часто мовці ігнорують власне українські слова, говорячи про нестачу часу, євроінтеграцію, нестримний розвиток науки й техніки, не бажаючи використовувати українські відповідники, наприклад: *рейтинг* – оцінка, оцінювання, стан; *хобі* – захоплення, уподобання; *консенсус* – згода, *пріоритет* – перевага [3].

Бездумне й невиправдане вживання іншомовних слів, зокрема англіцизмів та американізмів, на нашу думку, свідчить не про активну взаємодію культур різних країн, а швидше про неповагу до власної мови й низький рівень культури мовлення.

Джерела та література

1. Дьолог О. С. Новітні англіцизми – збагачення чи засмічення української мови? [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://movoznavstvo.com.ua>.
2. Заремблук Ю. Англіцизми в українській мові [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_1/59.pdf
3. Зоряна М., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. Київ : Каравела, 2005. 352 с.

Анастасія Виповська

Наук. керівник – к. пед. н., доц. Лисенко А. В.

м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Сьогодні, в епоху панування промислового виробництва, комунікація в галузях і відповідно адекватний переклад науково-технічної документації та

термінології мають особливу важливість. Англійська мова – це не лише мова міжнародного спілкування, а й засіб інформування про здобутки, інновації та результати досліджень.

Починаючи з ХІХ ст. процес оновлення української науково-технічної лексики часто відбувається шляхом запозичень з англійської мови. Але переклад англійського технічного тексту є досить трудомістким процесом для перекладача. Перед тим як почати переклад науково-технічного тексту, перекладач повинен ознайомитися з основними поняттями та явищами галузі, до якої належить текст для більш точного перекладу та пошуку правильного еквіваленту термінологічним одиницям у мові перекладу.

Через стрімкий розвиток науково-технічної діяльності суспільства, деякі терміни старіють, виходять з ужитку та більше не фіксуються у спеціальних словниках, з'являються нові поняття, деякі повністю змінюють свої дефініції. Досить часто одним із завдань є створення власного еквівалента терміну мови оригіналу. Крім того, будь-які неточності та помилки в перекладі недопустимі для перекладача.

Дослідження особливостей перекладу англійської термінології – актуальне питання для вчених-лінгвістів та практикуючих перекладачів. Переклад термінів може здійснюватися різними способами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій, як: лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні [1]. Такі вчені як Я. Рецкер, Л. Бархударов, В. Комісаров [6], Т. Кияк [3], О. Реформатський [5] та багато інших досліджували та створювали свої класифікації прийомів перекладу. У посібнику з перекладу науково-технічної літератури В. І. Карабан класифікує способи перекладу термінологічних одиниць без словникового еквівалента таким чином [1]:

1. Транскодування – це побуквене чи пофонемне передавання вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Розрізняють такі види транскодування: транскрибування (коли літерами мови перекладу

передається звукова форма слова вихідної мови, наприклад, *hacker* – *хакер*, *domain* – *домен*, *cluster* – *класстер*), транслітерування (слово вихідної мови передається літерами, наприклад, *limit* – *ліміт*, *asteroid* – *астероїд*, *resistor* – *резистор*) та змішане транскодування (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування, наприклад, *biometrics* – *біометрія*, *transaction* – *транзакція*, *altimeter* – *альтиметр*).

2. Калькування – це прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи складного слова (терміну) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику, наприклад: *water supply* — *водопостачання*, *multitenancy* – *мультиарендність*, *system maintenance* – *супровід системи*, *self-cooling* – *самоохолодження*, *dynamic storage* – *динамічна пам'ять*. У цих прикладах українські відповідники англійських термінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів.

3. Описовий спосіб – це переклад терміну (лексичної одиниці) за допомогою опису його значення. Найголовніше тут – найбільш повно та компактно передати актуальне значення вихідної одиниці (терміну), не вступаючи в протиріччя з контекстом у тексті перекладу та нормами вживання слів у текстах відповідного типу. Наприклад: *log-in* – *увійти в систему*, *help desk* – *служба технічної підтримки*, *middleware* – *проміжне програмне забезпечення*.

Слід зауважити, що і в науково-технічній термінології, якою б точною та чіткою вона не була, зустрічається омонімія. Це лексичні елементи (терміни), що тотожні за формою, але досить відмінні за значенням. У мові науки й техніки особливо поширена омонімія термінів через те, що у терміносистемах різних галузей широко застосовується так зване семантичне словотворення, коли наявній формі слова приписують те чи те значення [2, с. 110]. Так, термін *module* може мати такі значення: *функціонально завершений фрагмент комп'ютерної програми* (ІТ сфера); *назва деяких*

коефіцієнтів, мірил яких-небудь величин (фізика); число, на яке треба помножити логарифм однієї системи, щоб дістати логарифм іншої системи (математика), вихідна одиниця виміру, встановлювана для даної архітектурної споруди, що служить мірилом для надання пропорційності всій споруді й окремим її частинам (архітектура). Термін *recovery* перекладається як: видужання (загальновживане слово), відшкодування (економіка), повернення, посадка на Землю (авіація), витяг руди з металу (гірництво), нафтовіддача (нафтогазова галузь). Надзвичайно важливо точно визначити приналежність того чи того терміна до певної галузі й знайти його відповідний переклад.

Головне завдання перекладача – здійснити адекватний переклад необхідної інформації та донести зміст до читача. Переклад термінів з англійської на українську мову може викликати певні труднощі як для професіонала, так і початківця. Крім того, необхідно вміти правильно вибрати й використати найбільш придатний спосіб створення нової відповідності для перекладу терміна, що немає українського еквівалента або відображає специфічне явище, відсутнє у нашій дійсності. Чимало важливим є також те, що для правильного розуміння й перекладу терміна необхідні знання з конкретної науково-технічної галузі та семантичних особливостей термінів, що відрізняють їх від неспеціальної лексики.

Джерела та література

1. Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2006. 272 с.
2. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Серия : Изучаем иностранные языки. Санкт-Петербург : «Издательство Союз», 2001. 320 с.
3. Кияк Т. Вузькогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів. *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 3–5.

4. Климзо Б. Н. Ремесло технического переводчика: Об английском языке, переводе и переводчиках научно-технической литературы. Москва: Р. Валент, 2003. 487 с.

5. Реформатский А. А. Введения в языковедение. Москва : Аспект Пресс, 1996. 536 с.

6. Komissarov V. N., Koralava A. L. A Manual of Translation from English into Russian. Москва : Высшая школа, 1990. 150 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І СИСТЕМИ У СФЕРІ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Олена Вдовіна

м. Полтава

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ДІЛОВОДСТВА В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Трансформаційні процеси в Україні, що зумовлені формуванням нової соціально-економічної системи, одночасно зазнають впливу процесів глобалізації та переростання індустріального суспільства в інформаційне. Важливою умовою такої широкомасштабної перебудови нашої країни є модернізація системи судової влади, необхідність якої продиктована зростаючим значенням її для України [2]. Невід’ємним і важливим складником діяльності суду є організація та ведення системи діловодства, яка полягає в створенні документів, контролі за їхньою відповідністю нормативно-правовим актам, забезпечення видання, зберігання, передавання та збереження відомостей, що в них містяться. Очевидно, що усі ці процеси займають безліч часу та становить левову частку виконуваних судовою системою завдань. Заради зменшення паперового діловодства в судах, скорочення часу на оброблення, зберігання та передавання інформації запроваджують автоматизовані системи електронного діловодства (документообігу). Однак його упровадження ускладнюється низкою факторів і стають предметом бурхливого обговорення фахівців. Саме тому актуальним є дослідження питання законодавчого регулювання впровадження автоматизованого документообігу й діловодства в систему українського судочинства.

Система електронного документообігу в Україні базується на Законах України «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис» [5,6], натомість у судовій сфері нормативно-правове регулювання здійснює ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» [11], а також відповідні інструкції з діловодства в загальних, адміністративних та господарських судах. Також існує низка підзаконних актів, які розроблено та затверджено Державною судовою адміністрацією України. Правові засади документообігу в судовій системі України визначені низкою нормативно-правових актів, які щорічно редагують і доповнюють залежно від нагальної потреби та виникненні нових законодавчих вимог до ведення судочинства та судового документообігу. Прагнення законодавця визначити, реформувати, оновити основні правила діяльності судової гілки влади, завершити процес судової реформи знайшли своє втілення в нормах Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [11]. Законом урегульовано правовідносини, що раніше регулювалися одразу кількома законодавчими актами, які втратили чинність. З ухваленням Закону досягнуто значних позитивних зрушень у галузі правосуддя. Водночас досвід застосування нового Закону, певні його норми потребують уточнення й удосконалення з метою урегулювання правовідносин.

Важливими подіями судоустрою стало запровадження з 2011 року автоматизованого документообігу. Запровадження такого розподілу стало важливим кроком до неупередженого розподілу справ, повернення довіри суспільства до судів. Можна сказати, що введення автоматичного розподілу справ на основі принципу вірогідності досягло поставленої мети щодо більшої прозорості судового процесу, зняло напругу щодо можливої зацікавленості та сторонніх впливів на голову суду і суддю, який розглядає справу. В судах тепер функціонує автоматизована система документообігу, яка визначається як сукупність комп'ютерних програм, що забезпечують функціонування документообігу суду за допомогою використання відповідних програмно-

апаратних комплексів судів, обіг інформації між судами різних інстанцій та спеціалізації, передачу інформації до центральних баз даних залежно від спеціалізації судів, захист на технологічних ланках від несанкціонованого доступу тощо [3]. Практика доводить, що належне функціонування такої системи пов'язане з певними питаннями, які чітко не визначені. Так, Радою суддів України ухвалено Положення про автоматизовану систему документообігу суду, яке також значною мірою не дає повної відповіді на питання, що виникають на практиці.

З 2014 року набрала законної сили нова інструкція з діловодства в судах. Так, наказом Державної судової адміністрації України № 173 від 17.12.2013 р.[7,12] затверджена Інструкція з діловодства у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, апеляційному суді Автономної республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – Інструкція), яка встановлює правила ведення діловодства у вищезазначених судах і регламентує порядок роботи з документами з моменту їх надходження або створення в суді до знищення у встановленому порядку або передачі до державної архівної установи. Незважаючи на те, що нова Інструкція містить положення про ведення діловодства як в електронній, так і в паперовій формі, більша частина її норм присвячена саме електронній технології оброблення, обліку та контролю документів (справ, матеріалів або виробництв) за допомогою автоматизованої системи діловодства суду (далі – АСДС).

Інструкція є спільною для загальних судів різних інстанцій: місцевих, апеляційних і Вищого спеціалізованого суду. Така особливість, з одного боку, ускладнює сприйняття нормативного акта, а з іншого – систематизує процес діловодства з урахуванням особливостей різних інстанцій. Крім того, зменшено кількість додатків (з 59 до 23), у т. ч. журналів [10]. Детально описаний і контроль за виконанням документів, метою якого є забезпечення

своєчасного та належного їхнього виконання. Контролю з використанням АСДС підлягають всі зареєстровані документи (за винятком процесуальних), якими встановлюються завдання (вимоги, доручення). Передбачено внесення змісту резолюції керівництва по кожному такому документу, відмітка термінів виконання і зняття документа з контролю після остаточного його виконання. З'явилися в Інструкції і нові розділи, зокрема розділ, присвячений розгляду запитів на публічну інформацію, який об'єднаний з положеннями про звернення громадян [4].

Слід зупинитися на тому, що деякі розділи інструкції за своєю сутністю є лише посиланнями на інші правові акти. Так, роботі архіву й бібліотеки суду присвячені лише декілька абзаців, які відсилають до Інструкції про порядок передачі в архів місцевого та апеляційного суду, зберігання в ньому, відбору та передачі в державні архівні установи та архівні відділи міських рад судових справ та управлінської документації суду [1], Правилам роботи архівних підрозділів органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій та Положення про бібліотеку суду. Схожа ситуація і з фіксацією судового процесу (засідання) за допомогою технічних засобів – присвячений їй розділ 15 також відсилає до спеціалізованих документів: Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу та Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження) [8]. Такий підхід нової Інструкції можна віднести до плюсів, тому що це, по-перше, допоможе уникнути виникнення протиріч між правовими актами, які регулюють одні й ті ж процеси, а по-друге, дозволяє не збільшувати і без того об'ємний документ. Суд починається з вхідної кореспонденції, і з цієї ж стадії починається автоматизація діловодства. В Інструкції зазначено, що реєстрація процесуальних і непроцесуальних документів здійснюється шляхом внесення інформації і даних в АСДС. Крім того, згідно з Інструкцією до реєстраційної

карти документа, що надійшов електронною поштою, приєднується цей документ, а іноді і його сканований варіант. З метою подальшого контролю під час реєстрації непроцесуальних документів передбачено внесення додаткових даних про термін їхнього виконання (якщо такий встановлено документом або законодавством). При цьому на первинній реєстрації шлях документа в АСДС не закінчується – до бази вноситься вся інформація про його подальший рух. Наприклад, у разі передачі документа від одного структурного підрозділу до іншого в системі робиться відповідна відмітка [7]. В Інструкції передбачений тільки автоматичний спосіб реєстрації справ, скарг, інших передбачених процесуальним законодавством України процесуальних документів. На підставі інформації, що міститься в реєстраційній картці, в АСДС заводиться обліково-статистична картка. Автоматично формуються і номер виробництва (незалежно від інстанції), і єдиний унікальний номер справи, який формується в суді першої інстанції і залишається незмінним у наступних інстанціях. Скасовуючи контрольний журнал судових справ, переданих на розгляд судді, Інструкція передбачила новий порядок передачі судових справ (матеріалів) судді після завершення автоматичного розподілу. Так, судові справи (матеріали) передаються за реєстрами, які формуються і роздруковуються через АСДС на кожного суддю (суддю-доповідача) окремо. Інформація про рух справи або проведенні по ньому певних дій також вноситься до АСДС у день прийняття [7]. Повна автоматизація торкнулася і вихідної кореспонденції суду. Так, відправлення або передача документів без реєстрації в АСДС не допускається. Навіть кур'єрська пошта, яка раніше передавалася через розносну книгу, відповідно до нової Інструкції передаватиметься через реєстри кур'єрської пошти, сформовані в АСДС. Отже, нова Інструкція є спробою поставити діловодство суду «в ногу» з часом і максимально використовувати технічні можливості АСДС для автоматизації всіх процесів, економії робочого часу співробітників суду і відповідно фінансів. Згодом практика застосування Інструкції в судах підкаже, які її

норми вимагають доопрацювання, коригування або деталізації.

Отже, правові засади документообігу в судовій системі України визначені низкою нормативно-правових актів, які щорічно редагують і доповнюють залежно від нагальної потреби й появи нових законодавчих вимог до судочинства та судового документообігу.

Джерела та література

1. Зозуля Д. Д. Проблеми впровадження електронного документообігу в судовій системі України. *Культура та інформаційне суспільство* : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 24–25 квітня 2014 р. Харків : ХДАК, 2014. С. 239–240.
2. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник. 2-е вид., допов. і переробл. Київ : Парламентське вид-во, 2006. С. 99–100.
3. Організація судової влади в Україні : навч. посіб. ; за ред. І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової. Харків : Одиссей, 2007. 328 с.
4. Положення про автоматизовану систему документообігу суду ; Затверджено рішенням Ради суддів України від 26.11. 2010 р., № 30 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ln.kr.court.gov.ua/sud1111/300/120/>.
5. Про електронний цифровий підпис : Закон України : від 22.05.2003, № 852-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 276.
6. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України : від 22.05.2003 р., № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
7. Про затвердження Інструкції з діловодства в господарських судах України : Наказ Державної судової адміністрації України : від 20.02.2013 р., № 28 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://court.gov.ua/instructions/>.
8. Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування,

підприємствами, установами та організаціями державної форми власності : Постанова Кабінету Міністрів України : від 28.10.2004 р., № 1452. *Офіційний вісник України*. 2004. № 44. Ст. 2894.

9. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України : 28.10.2004 р., № 1453. *Офіційний вісник України*. 2004. № 44. Ст. 2895.

10. Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України : Закон України : від 18.03.2004 р., № 1625-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 354.

11. Про судоустрій та статус суддів : Закон України : від 07.07.2010 р., № 2453-VI. *Голос України*. 2010. № 142.

12. Самсін І. Л. Судова реформа: актуалізація проблем статусу суддів та судоустрою України: історико-правовий нарис : монографія. Харків : ФІНН, 2012. 224 с.

Людмила Чередник
Ангеліна Кондратенко
м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

На думку сучасних дослідників, особливістю державного управління в сучасних умовах є «необхідність комплексного застосування сучасних форм і методів інформаційно-документаційного забезпечення діяльності органів державного управління, насамперед упровадження новітніх інформаційних технологій з метою підвищення ефективності роботи» [1, с.28]. Тому проблема розроблення та впровадження автоматизованих інформаційних

систем у діяльність відділів органів влади різного рівня набуває у сучасних українських реаліях особливої значущості.

Зокрема, гостро постає питання створення та використання автоматизованих інформаційних систем, призначених для обліку кадрових ресурсів, створення і реєстрації звітно-облікової документації, аналізу якісного складу державних службовців, забезпечення обігу інформації щодо кадрового резерву. Такі програмні продукти сприяють підвищенню ефективності та результативності діяльності різних підрозділів цих установ.

Відомо, що 20 червня 2018 р. Кабінетом Міністрів України ухвалено Розпорядження № 421-р «Про передачу деяких бюджетних призначень для впровадження СЕД та проектів інформатизації». Цим документом передбачалася передача частини бюджетних призначень у рамках бюджетної програми «Електронне урядування та Національна програма інформатизації», деяким державним органам, що значно покращило їхню роботу. Крім того, у державних установ різного рівня з'явилася можливість реалізувати проекти інформатизації. Такий крок спрямований на підвищення відкритості, прозорості та ефективності їхньої діяльності завдяки впровадженню і модернізації системи електронного документообігу.

Метою нашої статті є вивчення особливостей упровадження електронного документообігу на прикладі Управління соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківської районної у м. Полтаві ради.

Для підвищення рівня ефективності управлінської діяльності прискорення руху документів в організації, зменшення трудомісткості їхнього оброблення розроблюють і впроваджують у практику документаційного забезпечення комплексні автоматизовані системи, покликані вирішити зазначені завдання за допомогою утворення єдиного інформаційного простору організації.

Для поєднання окремих підрозділів установи в єдине ціле, забезпечення їхньої ефективної інформаційної та управлінської роботи

створюється цілісна інформаційна система. Саме за її допомогою відбувається обмін інформацією в Управлінні: інформація про роботу кожного підрозділу та про зовнішні зміни фіксується, аналізується, узагальнюється і використовується в процесі прийняття рішень, які, у свою чергу, доводяться до осіб, на яких покладено їх виконання.

Слід підкреслити, що інформаційну систему Управління соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківської районної у м. Полтаві ради можна розглядати як людино-машинну систему з автоматизованою технологією збирання, накопичення, зберігання, оброблення і видавання інформації у вигляді даних і знань.

Інформаційна система цієї установи призначена не тільки для оброблення управлінської інформації, а також для автоматизації операцій основної діяльності (організації соціального обслуговування населення, здійснення соціальної роботи й надання соціальних послуг).

Для ефективної роботи співробітників кожного відділу Управління та раціонального використання комп'ютерного устаткування створюється локальна обчислювальна мережа (ЛОМ).

Управлінням соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківської районної у м. Полтаві ради використовується мережа на основі сервера, яка має топологію типу «Зірка». Ця мережа використовує один сервер, що здійснює контроль за всіма робочими місцями. Як правило, сервер характеризується великою потужністю і швидкістю, необхідними для виконання поставлених завдань. Сервер оптимізований для швидкої обробки запитів від користувачів, володіє спеціальними механізмами програмного захисту і контролю.

Топологія у вигляді «Зірки» є найбільш швидкодіючою з-поміж інших, оскільки «передача даних між робочими станціями відбувається через центральний вузол (за умови хорошої продуктивності) по окремих лініях, використовуваними тільки цими робочими станціями» [2, с. 112]. Недоліком

топології «Зірка» є обмеження кількості абонентів, тому кожен відділ Управління індивідуально визначає пристрої, які необхідно вносити до мережі.

Програмне забезпечення інформаційних технологій Управління неоднорідне, частина програмних засобів належить до базового, системного програмного забезпечення, без якого неможлива робота технічних засобів, інша частина – до прикладного програмного забезпечення, яке охоплює програми загального призначення, методо-орієнтовані та проблемно-орієнтовані програми.

З приводу системного забезпечення можемо зазначити, що на персональних комп'ютерах Управління встановлено операційну систему (ОС) Windows. Дана система дозволяє виконувати запити програм (уведення та виведення даних, запуск і зупинка інших програм, виділення та звільнення додаткової пам'яті), управляти доступом даних на енергонезалежних носіях (таких як жорсткий диск, оптичні диски) та завантажувати програми до оперативної пам'яті, здійснюючи розподіл між процесами. До прикладних програм належать: текстові редактори, графічні редактори, електронні таблиці та системи управління базами даних (СУБД), антивірусні програми.

Серед універсальних програмних пакетів найбільш широко використовується пакет прикладних програм Microsoft Office.

Для виконання процесів форматування тексту, його редагування, перевірки правопису, створення таблиць і малюнків Управління використовує текстовий процесор MS Office Word – програму, що призначена для створення і обробки документів довільного рівня складності. Потужність та унікальні можливості MS Office Word забезпечують такі її центральні можливості, як стилі, шаблони, поля, таблиці, майстри та макроси.

Для роботи з великими таблицями чисел, а також автоматизації математичних обчислень за допомогою формул встановлено табличний

процесор MS Office Excel, що має можливість розв'язувати задачі, дані для яких подані у табличному вигляді, з використанням потужного апарату функцій і формул, оптимізаційного підходу, обробляти тексти, створювати бази даних і управляти ними, представляти дані в графічному вигляді, оперативно редагувати інформацію з перерахунком баз даних, графіків, формул, проводити статистичний аналіз, аналіз даних за допомогою зведених таблиць, використовувати різні фінансово-економічні розрахунки [3, с. 97].

Також Управління у своїй роботі користується системою управління базами даних. Наприклад, MS Office Access – програма, що дозволяє створювати бази даних, здійснювати їхню обробку й управління за відповідним запитом. Ці програми реалізують пошук даних, генерацію звітів різної форми, обчислювальне оброблення даних, їхнє сортування тощо [5, с. 58].

З метою захисту програм і даних користувача в Управлінні встановлено антивірус – програма, що постійно контролює показники вірусної активності.

Також в Управлінні реалізується комплексна система безпеки на різних рівнях. Зокрема на фізичному рівні здійснюється організація і фізичний захист інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, що використовуються, та управлінських технологій.

На програмно-технічному рівні здійснюється ідентифікація і перевірка дійсності користувачів, управління доступом, протоколювання, аудит, забезпечення високої доступності.

На рівні управління здійснюється координація та контроль організаційних, технологічних і технічних заходів на всіх рівнях управління з боку єдиної системи забезпечення інформаційної безпеки органів державного управління.

На технологічному рівні довершується реалізація політики інформаційної безпеки за рахунок застосування комплексу сучасних автоматизованих інформаційних технологій.

На рівні користувача реалізація політики інформаційної безпеки спрямована на зменшення рефлексивного впливу на суб'єктів державного управління, унеможливлення інформаційного впливу з боку соціального середовища.

Для забезпечення якісної роботи в Інтернеті встановлено браузер Google Chrome, що має можливість відкривати за вказаною адресою вебсторінки, впорядковувати уже переглянуті сторінки, вести історію їх відвідування, здійснювати зручний і швидкий пошук необхідної інформації в Internet та працювати з різними його службами.

У своїй діяльності УСЗН виконавчого комітету Шевченківської районної у м. Полтаві ради користується простою та зручною програмою призначеною для ведення бухгалтерського, управлінського, фінансового, кадрового обліку установи й управління всіма аспектами її діяльності – «1С: Підприємство», що дозволяє суттєво знизити затрати часу та підвищити ефективність його роботи.

Запроваджена в Управлінні програма «1С: Підприємство» розроблена відповідно до вимог і положень нормативних документів та реалізує стандартну методологію обліку для бюджетних установ згідно з чинним законодавством України. Вона містить конфігурацію: «1С: Бухгалтерія 8 для України», що призначена для автоматизації бухгалтерського й податкового обліку, включно з підготовкою обов'язкової (регламентованої) звітності установи.

Кадровий облік здійснюється відділом інформаційної та кадрової роботи також з використанням конфігурації «1С:Підприємство 8. Зарплата та управління персоналом для України». Вона дозволяє не тільки автоматизувати розрахунок заробітної плати, а й організувати облік

співробітників, реєструвати службові переміщення, отримувати статистичні довідки з особового складу. Універсальність системи дозволяє реалізувати будь-який підхід до вирішення цих завдань і отримувати усілякі звітні документи.

У зв'язку з уведенням у дію Указом Президента України від 15 травня 2017 року №133/2017 Рішення РНБО від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» ця програма віднедавна є забороненою. Тому, виникає нагальна потреба створення програми-аналога українського розробника, що значно знизить витрати на обслуговування і підтримку.

Завдяки використанню Управлінням сучасної автоматизованої інформаційної системи документообігу та контролю в організації формується централізована база документів, актів, рішень і окремих доручень та інформації про хід їхнього виконання, яка доступна у будь-який період часу, зменшується час на виконання рутинних операцій, особливо щодо пошуку документів і зв'язаної з ними інформації. Дана система дозволяє одержувати, керівництву організації, своєчасну й об'єктивну інформацію про стан виконання актів, рішень і окремих доручень. Вона забезпечує прозорість документообігу, підвищує оперативність технологічної обробки документів і контролю за їхнім виконанням. Частка документів, що ведуться у паперовій формі, зменшується за рахунок поступового впровадження електронної форми для документів внутрішнього призначення, а також завдяки виключенню деяких технологічних документів [4, с. 68].

Отже, застосування систем електронного документування та інформаційно-комунікативних технологій в органах державного управління обумовлює якісно новий рівень суспільної взаємодії, дозволяє оперативніше й ефективніше виконувати управлінські функції з обслуговування громадян.

Система електронного документообігу Управління соціального захисту населення виконавчого комітету Шевченківської районної у м. Полтаві ради

є досить ефективною на сьогодні. У своїй діяльності установа використовує новітні інформаційні технології, зокрема програму «1С: Підприємство», що значно полегшує роботу всіх відділів Управління, а також дозволяє здійснювати швидкий і якісний фінансовий, економічний та кадровий облік.

Для виконання основних завдань відділу інформаційної та кадрової роботи застосовується конфігурація «1С: Підприємство 8. Зарплата та управління персоналом для України».

Джерела та література

1. Клименко І. В., Линьов К. О., Горбенко І. Д., Онопрієнко В. В. Електронний документообіг у державному управлінні. Київ ; Харків : ФОРТ, 2009. 232 с.
2. Новак В. О., Симоненко Ю. Г., Бондар В. П., Матвєєв. В. В. Інформаційні системи в менеджменті : підручник. Київ : Каравела, 2010. 536 с.
3. Пономаренко Л. А. Комп'ютерні технології управління інноваційними проектами. Київ : КНЕУ, 2001. 423 с.
4. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку. Львів : Видавництво Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2003. 268 с.
5. Шпортько О. В., Шпортько Л. В. Розробка баз даних в СУБД Microsoft Access 2010/2013. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет; О. Зень, 2016. 184 с.

Наталія Якименко

Ірина Садієва

м. Полтава

ЕЛЕКТРОННЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ В КОМУНАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оптимізація документування охоплює всі сфери суспільного життя, у тому числі й комунальні заклади позашкільної освіти.

Відповідно до ДСТУ 2732:2004 «Діловодство та архівна справа. Терміни та визначення понять» електронний документ – це документ, який створюють і використовують тільки в межах комп'ютерної системи [1]. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги». У разі надсилання електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа. Якщо автором створюються ідентичні за документованою інформацією та реквізитами електронні й паперові документи, кожен з документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

Оригінал електронного документа повинен забезпечити можливість довести його цілісність і справжність у порядку, визначеному законодавством; у визначених законодавством випадках може бути наданий у візуальній формі відображення, у тому числі в паперовій копії.

Юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму [1].

Електронний документообіг є сукупністю процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [2].

Електронний документообіг – високотехнологічний і прогресивний підхід до суттєвого підвищення ефективності роботи різноманітних підприємств, організацій, установ, органів державної влади і місцевого самоврядування. Ефективність керування підприємствами й організаціями залежить від коректного вирішення завдань оперативного та якісного формування електронних документів, контролю їх виконання, продуманої організації їх збереження, пошуку, використання. Потреба в ефективному керуванні електронними документами спричинила створення систем електронного документообігу (СЕД).

Розвиток суспільних відносин вимагає розроблення, вдосконалення й оновлення науково-технічної та нормативно-правової бази України, створення спеціальних юридичних норм і правил регулювання сфери інформаційних документальних відносин. Верховною Радою України вже прийняті закони України: «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про Національну програму інформатизації», «Про телекомунікації», «Про Національну систему конфіденційного зв'язку», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» тощо. Ці нормативні документи окреслюють особливості електронного документування й у комунальних закладах позашкільної освіти. Загалом у цих документах визначено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Отже, застосування електронного документообігу є законодавчо підкріпленим і досить поширеним на підприємствах України.

За своєю сутністю СЕД – це організаційно-технічні системи, що забезпечують процес створення, керування доступом і розповсюдження електронних документів у комп'ютерних мережах, а також забезпечують контроль над потоками документів в організації.

Суттєвою перевагою СЕД є можливість якісного й точного виконання безлічі завдань документообігу, опрацювання великих масивів документів. Типи файлів, що здебільшого підтримують СЕД, містять: текстові документи, зображення, електронні таблиці, аудіо- та відеодані й вебдокументи.

Головне призначення СЕД – це організація збереження електронних документів, а також роботи з ними (зокрема, їхній пошуку як за атрибутами, так і за змістом). У СЕД повинні автоматично відслідковуватися зміни в документах, терміни їхнього виконання, рух, а також контролюватися всі їхні версії. Комплексна СЕД має охоплювати весь цикл діловодства підприємства чи організації – від постановки завдання на створення документа до його списання в архів, забезпечувати централізоване збереження документів у будь-яких форматах. СЕД уможливають поєднання розрізнених потоків документів територіально віддалених підприємств у єдину систему і забезпечують гнучке керування документами як за допомогою чіткого визначення маршрутів руху, так і шляхом вільної маршрутизації документів. У СЕД має бути реалізоване чітке розмежування доступу користувачів до різних документів залежно від їхньої компетенції, займаної посади і повноважень. Крім того, СЕД повинна налаштовуватися на реальну організаційно-штатну структуру, систему діловодства підприємства, інтегруватися з існуючими корпоративними системами.

Основні користувачі СЕД – державні організації, промислові підприємства, банки, інші структури, чия діяльність супроводжується значним обсягом створюваних, оброблюваних і збережених документів.

Відповідно до основних принципів електронного документообігу він повинен функціонувати на таких засадах: разова реєстрація документа;

можливість паралельного виконання різних операцій з метою скорочення часу руху документів і підвищення оперативності їхнього виконання; безперервність руху документа; єдина база документальної інформації для централізованого зберігання документів і виключення можливості дублювання документів; ефективно організована система пошуку документа; розвинена система звітності за статусами і атрибутами документів, що дозволяє контролювати поетапний рух документів.

Незважаючи на різноманіття систем автоматизації документообігу й діловодства, існують загальні вимоги, яким повинні відповідати ці системи: зручність і простота в адмініструванні та користуванні; масштабовуваність – здатність підтримувати будь-яку кількість користувачів; можливість нарощувати свою потужність має визначатися тільки потужністю відповідного апаратного забезпечення; розподіленість – підтримання роботи з документами в територіально розподілених організаціях і взаємодія з віддаленими користувачами; модульність – система має складатися з окремих модулів, інтегрованих між собою, що дає можливість замовникові вибирати й упроваджувати компоненти згідно зі своїми потребами; відкритість – наявність у системі відкритих інтерфейсів для можливої доробки та інтеграції з іншими системами; універсальність – можливість використання на різних апаратних платформах у середовищі різного системного програмного забезпечення [3].

Реалізація принципів електронного документообігу на базі новітніх інформаційних технологій за допомогою сучасного апаратного й програмного забезпечення уможливорює створення єдиного інформаційного простору електронного документообігу, інтегрування в інформаційний вузол усіх систем передавання та приймання ЕД. Інтеграція здійснюється без зниження якості роботи з документами зі збереженням форм традиційного діловодства. Основа такої інтеграції – надійне сховище ЕД і взаємодіючої з

ним системи передавання, прийому та реєстрації електронної документації [4].

Електронні технології створення, зберігання та передавання документів, без сумніву, мають низку переваг порівняно з паперовим аналогом. Найбільш виразними з них є: динамічний пошук документів; легкість відстеження руху документів на всіх етапах їх «життєвого циклу»; скорочення строків підготовки та погодження документів; спрощення організації документообігу, якщо з тими самими документами одночасно працює кілька користувачів; можливість швидкого одержання зведених звітів і журналів; оперативність передавання документів необхідному адресатові тощо.

Отже, електронний документообіг – прогресивний підхід до суттєвого підвищення ефективності роботи комунальних закладів позашкільної освіти, який поєднує сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення ЕД. Інтегруючи в інформаційний вузол усі документальні системи, електронний документообіг дозволяє створити єдиний інформаційний простір. Така робота здійснюється без втрати якості роботи з документами, зі збереженням усталених переваг традицій діловодства [4].

Джерела та література

1. ДСТУ 2732:2004 «Діловодство та архівна справа. Терміни та визначення понять». [https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004\(1\).pdf](https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004(1).pdf)
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
3. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності : навч. посіб. / В. Г. Іванов, С. М. Іванов, В. В. Карасюк та ін. ; за заг. ред. В. Г. Іванова. Харків : Право, 2010. 240 с.

4. Теоретико-методичні засади електронного документообігу в Україні. Автор Ева Рудчик. <https://sites.google.com/site/elektrdokumentoobig/sutnist-ta-priznacenna-elektronного-dokumentoobigu>

Сергій Гарашко
Галина Гуменюк
Олеся Малофєєва
м. Полтава

НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ЩОДО ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Вивчаючи питання електронного документообігу, перш за все необхідно звернутися до законів і підзаконних актів.

У поточній редакції Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» надано визначення поняття «електронний документ». Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа. У загальних положеннях Закону також визначено, що візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприйняття його змісту людиною [1].

У листопаді 2014 року в Міністерстві юстиції України було видано Наказ № 1886/5, який затвердив Порядок роботи з електронними документами в діловодстві та їхньої підготовки до передавання на архівне зберігання. Порядок встановлює загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами в діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в

установах та організаціях незалежно від форм власності та щодо їхньої підготовки до передавання на архівне зберігання.

Не можна не відзначити появу в червні 2015 року нормативно-правового акта – Правил, що встановлюють єдині вимоги щодо створення управлінських документів і роботи зі службовими документами, а також порядок їхнього архівного зберігання в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності.

У свою чергу в цьому документі зазначається, що управлінські документи установи за їхньою назвою, формою та складом реквізитів повинні відповідати уніфікованим формам, які встановлюються національними стандартами, нормативно-правовими актами. Оформлення реквізитів організаційно-розпорядчої документації та порядок їхнього розташування мають відповідати Національному стандарту України «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. ДСТУ 4163-2003». У цьому правовому акті визначено те, що Порядок документообігу в установі регламентується інструкцією з діловодства, регламентами роботи з документами, положеннями про структурні підрозділи, посадовими інструкціями.

Важливою подією стала поява 17 січня 2018 року Постанови Кабінету Міністрів № 55 «Деякі питання документування управлінської діяльності». Одним з документів, затверджених цією постановою, є Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну [2].

На виконання цієї Постанови відгукнулися обласні державні адміністрації, які своїми інструкціями визначили загальні засади функціонування та використання системи електронної взаємодії органів

виконавчої влади. Як зазначено в цих документах, технічне супроводження системи електронного документообігу (СЕДО) в облдержадміністрації та його програмно-апаратне забезпечення, відповідальність за збереженість документів і сформованих справ покладено на служби інформаційних технологій.

Джерела та література

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003р. № 851-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 23.10.2019).

2. Деякі питання документування управлінської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 55. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 46.

Наталія Якименко

Аліна Доля

м. Полтава

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Інформація, що циркулює в системі управління агропромислового комплексу, об'єднується в групи за змістом і фіксується на конкретному матеріальному носіїві. Таке об'єднання називають документуванням, а сам носій інформації відповідно визначається як документ.

Документообіг – процес проходження документів усередині системи управління, від джерела їхнього формування до використання.

Як відомо, концепція електронного документа з'явилася в 80-х роках з появою на ринку мікрокомп'ютерів і першого графічного інтерфейсу користувача (GUI). За декілька десятиріч концепція електронного документа пройшла шлях від звичайного графічного образу документа до ідеї управління документами, тобто до формування системи електронного документообігу.

Електронний документообіг – це сукупність процесів створення, оброблення, надсилання, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі потреби з підтвердженням факту одержання таких документів [2, с. 1]. Переваги використання електронного документообігу:

- перехід до більш оптимального, швидкого й економного безпаперового документообігу;
- удосконалення процедури підготовки, подачі / доставки, обліку та зберігання документів, їхня аутентифікація, цілісність, конфіденційність і неспростовність;
- криптографічний захист інформації електронних документів під час передавання відкритими каналами;
- мінімізація фінансових ризиків за рахунок підвищення конфіденційності інформаційного обміну документами;
- економія ресурсів за рахунок використання оперативного електронного архіву;
- можливість швидкого пошуку й перегляду електронних документів, визначення їхньої юридичної сили за ЕП;
- значне скорочення процедури підписання договорів, оформлення і подання податкової та фінансової звітності;
- швидкий і надійний обмін електронними документами з контрагентами незалежно від віддаленості адресата.

З 1 липня 2016 року в Міністерстві аграрної політики та продовольства України впроваджується базовий функціонал системи електронного документообігу «СЕД Мінагро». Упровадження системи електронного документообігу прискорить ухвалення управлінських рішень, спростить контроль за проходженням документів, скоротить час на опрацювання та підготовку документів і зменшить використання паперу.

Наразі у «СЕД Мінагро» зареєстровано 350 користувачів системи. Сьогодні в системі зареєстровано понад 3000 документів. Щодня опрацьовується більше 150 документів.

Заплановано, що згодом Мінагрополітики повністю перейде на електронні версії документів. Для цього в Міністерстві розроблені відповідні процедури та проводяться перемовини з потенційними закордонними фондами щодо фінансування повномасштабного впровадження системи електронного врядування [1, с. 1].

Системи автоматизації документообігу, репрезентовані в даний час на ринку України, переважно вітчизняних виробників або інтеграторів зарубіжного програмного забезпечення, зокрема, на платформі Lotus Notes/Domino від компанії IBM. Серед відомих СЕД російських постачальників можна назвати: Справа, БОС-Референт, CompanyMedia, DIRECTUM, DOCUMENTUM, DocsVision, ЕВФРАТ-Документообіг, Optima-Workflow, LanDocs, МОТИВ, Lotsia PDM Plus. З українських виробників можна відзначити Атлас ДОК, Megapolis.Документообіг, ДОК ПРОФ, АСКОД і FossDoc. Функції, пропоновані СЕД користувачам, досить різноманітні. У першому наближенні їх можна розділити на такі категорії: зберігання і пошук документів; підтримка канцелярії; маршрутизація і контроль виконання документів; аналітичні звіти; інформаційна безпека; додаткові (специфічні) функції.

Централізоване зберігання документів – чи не єдина мета переходу на електронний документообіг для маленьких компаній. У зв'язку з цим варто

звернути увагу на постачальника сховища даних, що використовується в тій чи іншій СЕД. Можуть використовуватися:

- сховища Lotus Notes/Domino (наприклад, БОС-Референт, CompanyMedia);
- власні формати зберігання даних (ЕВФРАТ-Документообіг);
- Microsoft SQL Server в різних редакціях (Справа, DIRECTUM, DocsVision, LanDocs та ін.);
- Oracle (Атлас ДОК, ДОК ПРОФ и др.);
- одночасна підтримка MS SQL і Oracle (Справа, ЕВФРАТ-Документообіг, FossDoc та ін.);
- інші СУБД.

Упровадження електронного документообігу може мати як свої переваги, так і недоліки.

До переваг електронних документів належать такі: їхнє зберігання не вимагає великих площ; вартість розповсюдження значно нижча, ніж у паперових документах; під час надсилання документів електронною поштою вони оперативно (практично миттєво) передаються на будь-які відстані; виникає можливість одночасної розсилки документа електронною поштою відразу декільком адресатам, можливо робити змістовий пошук документа; наявність бази заготовок документів скорочує час на підготовку нових документів; дозволяє підвищити рівень конфіденційності. Кожен учасник отримує саме той рівень доступу до документів компанії, яка відповідає його повноваженням: читання, редагування документа, або повні права. Усі дії протоколюються в комп'ютерній системі, тому в будь-який момент можна подивитися, хто працював з даними, вносив зміни в них.

До недоліків електронних документів можна віднести: необхідність захисту інформації від внесення несанкціонованих змін; велика ціна на інфраструктуру; проблема збереженості документів, адже в будь-який

момент комп'ютер може проникнути вірус, не спрацювати система збереження документів.

Отже, впровадження системи електронного документообігу, тобто єдиної платформи ділового спілкування, де зберігається вся інформація, уможлиблює доступ уповноваженого співробітника організації до потрібної інформації. Використання системи електронного документообігу підвищує якість й оперативність роботи з документами, знижує операційні витрати, пов'язані з організацією комунікацій між співробітниками.

Системи електронного документообігу – це ефективний інструмент у діяльності підприємства агропромислового комплексу. Завдяки використанню електронних документів підвищується виконавська дисципліна, зменшується час створення й оброблення документів, відстежуються поточні технологічні показники.

Джерела та література

1. Кіреєва Е. А., Лавріненко Ю. Т. Маркетингова діяльність підприємств АПК в Україні та перспективи його розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.confcontact.com/20111222/3_kireeva.php. – Назва з екрану.

2. Макарчук О. Документообіг як основа діяльності органу влади. Визначення термінів [Електронний ресурс]. *Основи організації електронного документообігу*. 2018. Режим доступу : <http://www.atlas.ua/ukr/humrm.html>. Назва з екрану.

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ФІРМИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

На сучасному етапі суспільного розвитку відсутня єдина система побудови іміджу підприємства та його вдосконалення. Це все залежить від специфіки установи, структури, матеріального забезпечення, виду діяльності, організаційної форми, культури й політики установи, географії поширення впливу. Варто враховувати не лише імідж організації як такої, а також імідж окремих працівників і керівників. Тому для створення позитивного іміджу менеджмент організації активно залучає інтернет-технології, адже безпосереднє їхнє використання вже свідчить про «сучасність» установи, її глобальність, широкі комунікативні можливості. Це дозволяє підприємствам не лише збільшити прибуток, а й вийти на «новий рівень» [1].

Для «завоювання» нових ринків збуту виробленої продукції та показу конкурентоспроможності шляхом позиціонування власного позитивного іміджу невеликі фірми меблевої сфери поряд з традиційними засобами все активніше застосовують сучасні інтернет-технології. Останні є більш ефективними, оскільки дають можливість охопити кількісно більшу цільову аудиторію, справляють позитивний ефект на покупця й загалом позитивно впливають на формування стійкості фірм в умовах ринкової конкуренції. Упровадження інноваційно-комунікаційних технологій дозволяє оптимізувати функціонування підприємства, осучаснити подачу інформації, знайти індивідуальний підхід до кожного клієнта, створити сучасний дизайн. Специфікою сучасних інструментів комунікації з клієнтом є переважання перевіреної інформації, надання даних про товар у вільному доступі,

можливість для споживача попередньо побачити дизайн готового продукту та внести особисті пропозиції щодо зміни дизайну виробу. Споживач також може вибрати форму доставки товару, строк, логістику.

Інформаційні технології також оптимізують роботу кожного конкретного працівника будівельної галузі, а відтак й усього підприємства загалом. Виробничий процес стає більш ефективним, якісним, спрямованим на кінцевий результат. Однак чимало підприємств відмовляються від введення означених технологій у діяльність, оскільки такий процес є довготривалим і затратним. Застосування сучасних технологій дозволяє зменшити кількість персоналу компанії, відповідно зменшуються витрати на заробітну плату. Упровадження автоматизації у виробничі процеси веде до зменшення собівартості виготовленої продукції та «відсутність людського фактору». Фірма набуває можливості отримувати більший прибуток не лише за рахунок скорочення персоналу, а й за рахунок продажу інформації, отриманої внаслідок застосування інноваційно-комунікаційних технологій [2].

Заміна традиційних методів подання інформації призводить і до заміни підходу в роботі з клієнтом. Потенційний покупець, отримавши всю необхідну йому інформацію про товар, звертається до фірми-посередника з чітким уявленням про товар, який хоче отримати. Завданням реалізатора залишається підібрати необхідний товар та оформити замовлення. У свою чергу це скорочує час на опрацювання конкретного запиту й дозволяє опрацювати більше замовлень і відповідно отримати додаткові фінансові надходження у компанію. Також, використовуючи програмне забезпечення, фірма може якісніше прорахувати стратегію власної діяльності на споживчому ринку на близьку й віддалену перспективу [3].

Нині показник використання компанією інформаційних технологій відображає рейтинг її розвитку в різних напрямках. Правильне та своєчасне застосування інновацій спрямовує підприємство на ті шляхи, що можуть

забезпечити найбільший прибуток. Комунікація через мережу Інтернет дозволяє навіть невеликим компаніям виходити на глобальні ринки, отримувати нових постачальників і залучати нових партнерів та клієнтів [4].

Використання інтернет-технологій лише позитивно впливає на імідж підприємства: збільшується цільова аудиторія, постійні клієнти замовляють більше товарів, організація має можливість отримати нових партнерів, зростає кількість замовлень. Основними інструментами тут є поширення контекстної рекламної інформації мережею Інтернет і створення власних сайтів [2]. Клієнт, побачивши рекламу на сайті нерухомості, матиме можливість перейти на сайт конкретної меблевої фірми для отримання повної інформації, адже розміщення реклами на спеціалізованих сайтах підвищує ймовірність того, що споживач звернеться за послугами до цієї компанії. Це пояснюється тим, що на спеціалізованих сайтах більше відвідувачів, а також наявна конкретна цільова аудиторія. Можливо використовувати й варіант оплати певним ІТ-компаніям за те, щоб у пошуковому рядку браузера сайт меблевої компанії знаходився найвище, однак це вимагає значних затрат і останнім часом втратило свою ефективність через перенасиченість мережі Інтернет різною інформацією.

Інноваційною технологією є також реклама у мережі Інтернет у графічній та відеоформі. Таким способом інформація запам'ятовується краще й у споживача залишається лише позитивне враження від її перегляду. Оскільки основними покупцями товарів для дому є люди віком від тридцяти до п'ятдесяти років, то у відеореklamі досить часто показують сімейні пари, де для кожного є саме ті меблі, що йому необхідні. Таким чином, клієнт може купити більше товару, адже розуміє, що знайде те, що йому необхідно. Відеоролики позитивно впливають на імідж меблевої фірми, адже цільова аудиторія є досить широкою, його можуть побачити більше людей порівняно з контекстною рекламою.

В епоху інформаційного суспільства виробники меблів широко використовують онлайн-каталоги, де клієнт у будь-який час за допомогою мережі Інтернет може побачити бажаний товар, отримати інформацію про сировину, з якої виготовлений товар, навіть розрахувати вартість. Сучасні каталоги створюються за допомогою графічного дизайну, є простими у користуванні, дозволяють у деталях відтворити товар, у режимі онлайн скорегувати розміри та колір. Їхнім плюсом є наочне зображення обраного продукту при зміні можливого матеріалу [3].

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій позитивно впливає на формування іміджу фірм будівельної галузі. Діяльність останніх стає ефективною і більш якісною, клієнт швидше отримує необхідну інформацію. За допомогою реклами, графічного дизайну, онлайн-каталогів, власних сайтів компанія репрезентує власний статус, оптимальніше поширює інформацію про себе, залучає нову цільову аудиторію. Відповідно це дозволяє їй бути конкурентоспроможною та завойовувати нові ринки.

Джерела та література

1. Семенчук Т. Б. Формування іміджу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 473–477.
2. Лапін А. В. Інтернет-технології як складова інформаційного забезпечення підприємств України. *Інформаційні технології та економічна безпека*. 2017. № 3. С. 262–267.
3. Огляд ринку меблів в Україні: тенденції розвитку. URL: <https://rubarbs.com/ua/article/oglyad-rinku-mebliv-v-ukraini-tendentsii-rozvitku> (дата звернення: 21.10.2019).
4. Психологія управління рекламною діяльністю та формуванням іміджу організації та персоналу. URL : https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/1lesko_psiholog_upravlin_organizaciyi/462.html (дата звернення: 21.10.2019).

Оксана Зеленська
Наук. керівник – д. і. н., доц. Передерій І. Г.
м. Полтава

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА БАЗІ ЙОГО ВЕБРЕСУРСУ

У добу тотальної інформатизації суспільного середовища зростає кількість проблем професійної орієнтації молоді, проте одночасно розширюються технологічні можливості дієвого розв'язання їх.

Для підвищення рівня ефективності здійснюваної профорієнтаційної діяльності в закладі фахової передвищої освіти необхідно активно використовувати мережу Інтернет. Саме такий спосіб є безкоштовним і перспективним, оскільки дозволяє зменшити фінансові витрати на відповідний вид діяльності, відмовитися від деяких його застарілих форм, сприяє зростанню публісیتی, гудвілу та престижу закладу серед відповідних цільових груп, зокрема, серед молоді, батьків потенційних абітурієнтів, а також створює засади для переходу на безпаперові технології роботи з людьми.

Актуальність вебсайту обумовлюється можливістю оперативно розміщувати офіційну інформацію щодо діяльності закладу освіти, зокрема його навчально-методичної, виховної та освітньої роботи. Також офіційний вебсайт становить широке поле для обміну досвідом, ідеями, забезпечення зворотного зв'язку в комунікації з відповідними цільовими групами.

Інтернет-сайт закладу освіти загалом можна трактувати як інформаційний ресурс навчального призначення, виконаний засобами вебтехнологій.

Використання мережі Інтернет є доречним, мобільним та інтерактивним способом зібрати дані про людину й зорієнтувати потенційного абітурієнта у виборі майбутнього фаху. Основними перевагами такого способу професійного орієнтування є:

- 1) доступність на будь-якій територіальній відстані та в будь-який час;
- 2) можливість зворотного зв'язку безпосередньо через сайт або електронною поштою;
- 3) відсутність потреби у фізичній присутності працівників закладу та їхніх цільових груп у конкретному місці в конкретно визначений час;
- 4) часова необмеженість для подання відповідей;
- 5) максимальне нівелювання можливості навіювання суб'єктивної думки (добровільна участь).

Одним із найбільш оптимальних та ефективних способів налагодження комунікативних зв'язків, а в подальшому і співпраці з потенційними й реальними абітурієнтами, на нашу думку, є розміщення опитувань Google-форм на інформаційних сторінках сайту закладу фахової передвищої освіти. Для цього необхідно мати (або створити) акаунт служб Google [2].

Для опитування потрібно сформулювати конкретні інформаційні блоки, які зможуть надати вичерпну інформацію про майбутнього студента: «Прізвище, ім'я, по батькові», «Адреса», «Потреба в гуртожитку», «Дата народження», «Наявність пільг», «Бажана спеціальність» (з точним переліком ліцензованих спеціальностей), «Задайте питання про коледж» (засіб комунікації з адміністрацією закладу освіти). Обов'язковим елементом опитування є згода на оброблення персональних даних опитуваного, яка необхідна для дотримання інформаційного законодавства про захист особистих даних [1].

Опитування може бути доповнене різноманітними анкетними питаннями або змінено залежно від напрямів роботи, спеціальностей тощо.

Під час заповнення форми користувач надає персональну інформацію, яку раніше мав змогу подати лише в паперовому вигляді або за допомогою телефону. Заклад фахової передвищої освіти, зі свого боку, отримує вичерпну інформацію про абітурієнта та має можливість інтерактивного спілкування з майбутнім студентом.

Перевагою такого способу є можливість миттєво отримати результати опитування та створити власну електронну базу на основі відповідних даних. Такий спосіб опитування дозволяє сформувати систематизований перелік даних усіх абітурієнтів у зручній для користування формі – табличній.

Проте для покращення комунікативного зв'язку з відповідними цільовими групами наявність лише віртуального опитування для збору даних є недостатньою. Для ефективної взаємодії адміністрації коледжу з потенційними студентами чи їхніми батьками необхідно побудувати систему зв'язку.

Надалі можна інформувати потенційних абітурієнтів за допомогою електронної пошти про дати подання документів для вступу, проведення консультацій, курсів, вступних випробувань тощо. Такий спосіб значно скоротить час роботи з інформацією, а також оптимізує сам процес спілкування з потенційним абітурієнтом.

Пропонований механізм організації професійної орієнтації є економічно вигідним. Для його побудови не потрібно залучати значні кошти, адже всі логічні кроки реалізуються за допомогою безкоштовних сервісів. Також позитивним є те, що принцип роботи досить простий, що дозволить працювати в мережевому середовищі навіть мало орієнтованим в інформаційних технологіях користувачам.

Отже, соціальна значущість процесу створення, підтримки та функціонування інтерактивних, динамічних систем професійної орієнтації безперечно й потребує створення нових та модернізацію існуючих механізмів їхньої реалізації.

Джерела та література

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992. Дата оновлення 16.07.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 20.09.2019).

2. GoogleФорми. Google. URL : https://www.google.com/intl/ru_ua/forms/about/ (дата звернення: 12.10.2019).

Аліна Срібна

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Мізіна О. І.

м. Полтава

ОГЛЯД ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ПРОДУКТІВ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ РОБОТИ ВІДДІЛУ КАДРІВ

Робота з кадрами підприємства здійснюється спеціалізованим функціональним підрозділом – кадровою службою. Слід зазначити, що в сучасній науковій літературі, а також у практиці діяльності різних організацій використовуються такі терміни, як: «відділ кадрів», «служба кадрів», «відділ по роботі з персоналом» тощо. Усі ці назви мають однакове значення для діяльності підприємства й виконують організаційні функції роботи з персоналом конкретного підприємства.

Працівники кадрової служби постійно постають перед труднощами, пов'язаними з узагальненням та обробкою інформації персонально на кожного робітника. Особливо гостро ця проблема стоїть на великих підприємствах, де кількість працівників перевищує десятки, а то й сотні тисяч співробітників. Існують статистичні дані, що тільки на роботу з документацією що регламентує діяльність персоналу, кадровики витрачають 60% свого робочого часу, тому на сучасному етапі керівники підприємств

шукають способи, як автоматизувати процес обробки інформації щодо управління персоналом з метою досягнення високої ефективності рішень.

Попри величезний накопичений досвід і значну кількість наукових розробок вітчизняних та закордонних вчених, на сьогодні актуальним залишається проблема вдосконалення механізму ефективного управління персоналом на основі інформаційних технологій.

Сучасні науковці різними шляхами розв'язують проблеми автоматизації управління підприємством. Зокрема, Д. Головань розглядає застосування сучасних автоматизованих систем управління персоналом на підприємстві [1]. Є. Донченко пропонує досліджувати інформаційні системи з точки зору математичних моделей [2]. О. Шипунова виділяє основні принципи, функції та підходи до автоматизації управління підприємством, визнає переваги та недоліки їх застосування, а також надає певні рекомендації щодо обрання підходу до автоматизації залежно від розмірів та особливостей функціонування організації [3, с. 303–315].

Зважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених дослідженню автоматизованих систем управління персоналом, залишаються поза увагою деякі питання щодо використання цих систем на промислових підприємствах, визначення їх функцій та кінцевих цілей з метою підвищення ефективності керівних рішень.

Економічний досвід накопичив велику кількість методів управління людськими ресурсами. Проте варто використовувати інноваційні підходи, базуючись на реальних потребах і можливостях підприємства, зокрема впроваджувати інформаційні технології та продукти для автоматизації кадрового забезпечення.

Найбільш популярними закордонними автоматизованими програмами управління персоналом є «SAP Human Resources Management System», «Oracle Human Resources Analyzer», «Renaissance Human Resources/ Payroll», «Rodertson & Blums Payroll 3.1», «Scala HR» та інші [1, с. 265].

Аналіз західних систем управління людськими ресурсами показав, що, всупереч наявності значних переваг, перелічені системи мають низку недоліків, основним з яких є їх ціна та функціональна надмірність, до якої ще не готова адміністрація підприємства.

На пострадянському просторі найбільш поширеними програмними продуктами для кадрового управління є такі: «1С: Зарплата та управління персоналом», «Фараон», «Контур-Персонал», «Кадр ІН», «TRIM-Персонал». У програмі «БОС-кадровик» для реалізації непередбачених у системі кодів необхідно писати програми їх власною мовою, а в програмі «1С: Зарплата та управління персоналом» необхідне знання іншої вбудованої мови. Основними недоліками решти систем є відсутність модулів розрахунку заробітної плати та відбору кандидатів на вакантну посаду.

Найбільш відомими програмними продуктами для управління персоналом в Україні є: «Іnteam: Діловодство», програма «PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL», «1С: Підприємство 7.7: конфігурація «Зарплата+кадри для України» та «Відділ кадрів» пакету X–DOOR. У програмах «Іnteam: Діловодство», «PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL» відсутній модуль розрахунку заробітної плати та відбору кандидатів на вакантну посаду, в «1С: Підприємство 7.7» конфігурація «Зарплата+кадри для України» основним недоліком є те, що підприємство не отримує систему автоматизації, яка готова до безпосереднього впровадження, а у програмі «Відділ кадрів» пакету X–DOOR відсутній модуль щодо планування, навчання та кар'єрного переміщення персоналу [1, с. 276].

Проведений аналіз сучасних автоматизованих систем управління персоналом дає змогу констатувати, що головними їх функціями є визначення, планування та облік вакансій, ведення бази даних претендентів, збирання резюме в Інтернеті, забезпечення відповідного діловодства. Подібні системи ефективно розв'язують поставлені задачі, і тільки деякі програмні продукти

проводять комплексну оцінку кваліфікації робітників і кандидатів та визначення кадрового плану.

За результатами досліджень необхідно зауважити, що серед різноманіття автоматизованих систем у нашій країні на першому місці залишається програмний продукт М.Е.Дос, версія 11. Ця система призначена для автоматизації розрахунків з працівниками із заробітної плати та реалізації кадрової політики. Попит на цей програмний продукт, насамперед, залежить від його досконалості, що надає можливість автоматизації виконання функцій у таких напрямках, як: планування потреб кваліфікації та зайнятості персоналу; управління навчанням, атестацією та мотивацією працівників; обліку кадрового складу, нарахування та виплати заробітної плати, належних податків і внесків відповідно до чинного законодавства України.

Перелік комп'ютерних програм, призначених для кадрового обліку, досить широкий і постійно поповнюється. Однак, як уже зазначалося, на сьогодні немає програмного продукту, який відповідав би всім необхідним вимогам щодо управління персоналом. Ми пропонуємо застосовувати одну з найпотужніших, гнучких і простих у використанні систему управління базами даних (СУБД) MS Access.

Популярність СУБД Microsoft Access обумовлена такими причинами:

- вона є однією з найбільш легкодоступних і зрозумілих систем як для професіоналів, так і для користувачів-початківців, що дозволяє швидко засвоїти основні принципи роботи з базами даних;
- ідеологія Windows дозволяє представляти інформацію барвисто й наочно;
- можливість використання OLE-технології дає можливість встановити зв'язок з об'єктами іншої програми або впровадити будь-які об'єкти в базу даних Access;
- технологія WYSIWIG дозволяє користувачеві постійно бачити всі результати своїх дій;

- широко та наочно представлена довідкова система;
- існує набір «майстрів» з розроблення об'єктів, що полегшує створення таблиць, форм і звітів [4].

Отже, інформаційні технології та продукти для автоматизації роботи відділу кадрів дозволяють оперативно отримувати аналітичну інформацію й ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, організовуючи бізнес-процеси щодо управління персоналом, налагоджувати ефективний облік усієї кадрової інформації на підприємстві, створюючи таким чином основу для аналізу й планування витрат на персонал.

Джерела та література

1. Головань Д. В. Застосування сучасних автоматизованих систем управління персоналом на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі : проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. Харків, 2013. С. 77–85.

2. Донченко Є. І. Впровадження автоматизованої системи управління персоналом на підприємстві. *Міжнар. наук. конф. MicroCAD : Математичні моделі і інформаційні технології в економіці*. Харків, 2014. URL : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2014/S27>.

3. Шипунова О. В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. пр. Суми, 2011. С. 303–315.

4. СУБД Microsoft Access URL: https://lawbooks.news/informatika_961/subd-microsoft-access-55377.html (дата звернення: 20.10.2019).

Анастасія Афанасьєва
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л. А.
м. Полтава

ВЕБСАЙТ: ПРАВОВИЙ СТАТУС І РОЛЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В останні десятиліття розвиток мережі Інтернет став стимулом для кардинальних змін в інформаційному просторі. Ресурси всесвітньої павутини зростають з кожним днем і сьогодні вона виступає як платформа для надання величезної кількості різноманітних послуг, необхідних людині в повсякденні. Значна частина інформації, що представлена в мережі Інтернет, організована у вигляді вебсайтів.

Вебсайт – це інформація, яка розташовується на вебсервері і має своє ім'я (адресу). Для перегляду сторінок у мережі Інтернет за допомогою комп'ютера та гаджетів користувач використовує спеціальні програми вебоглядачі – браузер. Вони надають можливість взаємодіяти з інформаційним наповненням (текстом, малюнками або іншою інформацією на гіпертекстовій вебсторінці). Уся графічна інформація (картинки, малюнки, фотографії тощо), аудіо- (мова, музика тощо) і відеоінформація (відеофільми, кінофільми) безпосередньо до вебсторінки не входить і є окремими файлами з розширеннями. Для графічних файлів притаманне розширення .gif та .jpg, для аудіо- – .mid, .mp3, а для відео- – .avi.

Для завантаження відповідної інформації необхідно в рядку «Адреса» браузера задати необхідне для пошуку ім'я. Найбільш популярними є браузери Google Chrome, Яндекс Браузер, Opera та Mozilla Firefox.

Фізично сайт може розміщуватися на одному або декількох комп'ютерах, під'єднаних до мережі Інтернет – серверах.

На превеликий жаль, єдиного тлумачення поняття «вебсайт» не існує. Оскільки це поняття розглядається науковцями різних галузей під різними кутами зору, тому ми можемо говорити про множинність визначень.

У широкому розуміння вебсайт – це інформаційний ресурс, що складається з пов'язаних між собою гіпертекстових документів і доступний до перегляду будь-якій людині, що має комп'ютер чи інший подібний гаджет з під'єднанням до мережі Інтернет. Такі вебсторінки розміщені на вебсервері та мають індивідуальні адреси, що складаються з адреси сайту й імені файлу.

На думку дослідника Бурила Ю. П., вебсайт – «це місце в мережі Інтернет, яке визначається за своєю Інтернет-адресою та складається із логічних складових, представлених у вигляді файлів із текстом, розміченим на мові HTML – вебсторінок» [1].

Вебсторінка – це текстовий файл з розширенням .htm, який містить текстову інформацію і спеціальні команди – HTML-коди, що визначають в якому вигляді ця інформація відображатиметься у вікні браузера.

До 2017 року визначення поняття «вебсайт» у законодавстві України не існувало, можна було знайти лише поодинокі спроби в локальних документах. У чинних нормативних актах України, прийнятих різними відомствами, існує дещо відмінне тлумачення поняття «вебсайт» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Потракткування поняття «вебсайт» у нормативних актах

№	Нормативний акт	Тлумачення терміна
1	Закон України «Про авторське право і суміжні права»	Вебсайт – сукупність даних, електронної інформації, інших об'єктів авторського права та суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту й облікового запису власника цього вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет,

		що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і числової адреси за Інтернет-протоколом [2]
2	Наказ «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного вебпорталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування вебсайтів органів виконавчої влади»	Вебсайт – сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет [4]
3	Розпорядження Голови ВРУ «Про вебресурси Верховної Ради України»	Вебсайт – сукупність інформаційних ресурсів (електронних документів), програмних та апаратних засобів, що забезпечують доступ юридичних і фізичних осіб до інформаційних ресурсів й інформаційних послуг певного суб'єкта за унікальною адресою у мережі Інтернет [5]
4	Закон України «Про електронні договірні послуги»	Вебсайт – сукупність програмних засобів, розміщених за унікальною адресою в обчислювальній мережі, у тому числі в мережі Інтернет, разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певних суб'єктів і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів й інших інформаційних послуг через обчислювальну мережу [3]

Слід зазначити, що суттєву помилку наведено в Наказі «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади» від 25 листопада 2002 р. № 327/225. У цьому документі вебсайт віднесено до складу апаратних засобів, хоча вони структурно до нього не входять, а лише використовуються як вебсервери.

Найбільш повним та затребуваним є визначення поняття «вебсайт», що наведене у Ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права». Наразі це один із двох та найголовніший Закон України, що регулює визначення поняття «вебсайт» і пов'язаних із ним формулювань «вебсторінка», «власник вебсторінки», «користувач вебсторінки» тощо. Не менш важливим є Закон України «Про електронні договірні послуги».

Актуальним залишається питання розгляду вебсайта як об'єкта інтелектуальної власності та права, оскільки існують випадки, коли їх та інформацію, що вони вміщують незаконно копіюють та використовують у своїх цілях особи, що не приклали зусиль до їх створення.

Незважаючи на актуальність цього питання, йому досі не приділяють необхідної уваги, існують лише поодинокі спроби окремих науковців, серед яких Бурило Ю. П. [1], Гура М. В., Селіванова М. В., Рудницької З.І., Любчика О. А. та інші.

З юридичної точки зору вебсайт розглядається у двох площинах:

1. Як матеріальний об'єкт.
2. Як об'єкт права інтелектуальної власності.

Насамперед до визначення поняття необхідно підходити з позиції права інтелектуальної власності. Сайт є цілому та ресурси розміщені на ньому – це продукти інформаційної діяльності, тому їхнє створення та використання регулюється нормами права.

У Ст. 420 Цивільного кодексу України серед переліку об'єктів інтелектуального права вебсайт не згадується, проте цей список не є вичерпним і за умови, що він є результатом інтелектуальної та творчої діяльності людини має право бути віднесеним до нього. За такої умови постає нагальне питання про те, до якої ж саме категорії інтелектуального права може бути віднесений вебсайт.

Аналізуючи викладене вище та спираючись на літературні й наукові джерела можемо віднести вебсайт до складених об'єктів авторського права. Прихильниками саме такої позиції є науковці Селіванов М. В. та Рудницька З. І. Такої ж думки дотримуються й уповноважені органи державної влади, оскільки складовими частинами можуть бути музичні, літературні, аудіовізуальні та інші твори.

Як правило, створення сайту для підприємств є важливим кроком і передбачає виконання ним низки функцій. По-перше, завдяки вебсайту власники намагаються підвищити імідж організації. По-друге, сайт надає усю необхідну інформацію про послуги та товари підприємства (інформаційні функція). По-третє, рекламує підприємство та результати його діяльності (рекламна функція). По-четверте, сприяє збільшенню кількості споживачів продукції, клієнтів і прибутків (комерційна функція).

Іміджева функція – це не просто реклама, а завоювання прихильності від клієнтів та створення власного позитивного іміджу. Робота сайту направлена на отримання довіри та уваги з боку відвідувачів. Утілити в життя поставлену мету можливо тільки за умови використання правильного оформлення. Наприклад, більшість вебсайтів підприємств створено у вигляді сайтувізитівки. Вона має декілька розділів (інколи навіть лише один і вважається односторінковою) та найактуальнішу інформацію про саму організацію, продукцію, прайслист, зворотній зв'язок.

Інформаційна функція забезпечує надання відповідей на найпопулярніші питання, не відвідуючи офісу. Менеджеру, що представляє у

такому вигляді інформацію, не потрібно роз'яснювати її безліч разів, а можливо скерувати свою увагу на реальних проблемах на перспективах.

Вебсайт закладу дошкільної освіти необхідний як і будь-якому бізнесу, але з урахуванням специфіки виду організації. Тому слід перерахувати переваги створення вебсайту для ЗДО.

1. **Заохочення нових клієнтів.** Пошук в Інтернеті – найпростіший спосіб для молодих батьків знайти найкращий садочок, розташований ближче до місця проживання.

2. **Комунікація з батьками та колегами.** На сайті можлива публікація новин, фотографій і відео, розкладу подій, оголошень, методичних рекомендації від вихователів, психолога, медичних працівників, інформації про групи та вихователів, організація форуму для спілкування батьків й обговорення нагальних питань.

3. **Демонстрація досягнень ДНЗ,** педагогічного складу та дітей, що навчаються в садочку.

4. **Залучення спонсорів,** а також звітування про використання спонсорських і бюджетних коштів.

5. **Заохочення вихователів** до активного використання інформаційних технологій.

6. **Підвищення іміджу в очах молодих батьків і колег.**

Отже, унаслідок проведених досліджень встановлено, що донині не існує єдиного визначення поняття «вебсайт». У законодавстві України наведено декілька тлумачень цього терміна, що можуть бути використані залежно від потреби та ситуації.

Основними функціями сайту є інформаційна, інтеграційна, координуюча, комунікаційна.

Залежно від виду організації створений сайт може виконувати низку додаткових функцій, необхідних для успішного функціонування підприємства.

Джерела та література

1. Бурило Ю. П. Веб-сайт як інформаційний ресурс та об'єкт права інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Т.2. Вип. 34. С. 67–70.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.03.2017 №3792-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>(дата звернення: 28.10.2019).
3. Закон України «Про електронні договірні послуги» від 05.10.2017 №2155-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2019).
4. Наказ «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного вебпорталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади» від 25.11.2002 № 327/225. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> > laws. (дата звернення: 26.10.2019).
5. Розпорядження Голови Верховної Ради України «Про веб-ресурси Верховної Ради України» від 19.05.2015 № 699. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> > laws > show. (дата звернення: 25.10.2019).

Світлана Калашнікова

Наук. керівник – к. філос. н., доц. Вощенко В. Ю.

м. Полтава

ДІЛОВОДНІ ПРОЦЕСИ В ГАЛУЗІ ОРЕНДИ АВТОМОБІЛІВ: ВІД ІСТОРІЇ ДО СЬОГОДЕННЯ

Нині оренда або прокат автомобілів залишається затребуваною послугою в усьому світі, що продовжує розвиватися та прогресувати, відповідаючи новітнім умовам. Прокат автомобілів (оренда транспортних засобів) – це здача автомобіля без водія на певний період часу (від декількох

годин до декількох місяців і навіть років) на умовах оплати, оформлена угодою відповідно до чинного законодавства [1, с. 18].

Перший випадок прокату автомобіля за винагороду датований 1916 роком, коли Джо Саундерс, власник невеликої автомайстерні в штаті Небраска (США), здав у прокат місцевому торговцеві, що поспішав на побачення, один з наявних у нього автомобілів Форд Т (перша серійна модель автомобіля, відома також як «Жестянка Ліззі»), попередньо закріпивши лічильник пробігу біля переднього лівого колеса.

Інша організація, що розвивалася паралельно з компанією Саундерса, була заснована 1918 року. Компанію перейменовують в Hertz Corporation (Hertz Rent a Car), розширюють і запроваджують нововведення, наприклад, оплату безготівковим розрахунком; також ключовим складником успіху стало розміщення пунктів прокату машин в аеропортах, розрахованих на бізнесменів, які подорожують у справах. Сьогодні «The Hertz Corporation», Hertz – одна з найбільших автопрокатних компаній світу, що має понад 5100 пунктів оренди.

Після Другої світової війни починається зростання економіки, що позитивно позначилося й на індустрії прокату автомобілів, – стрімкий розвиток економічних відносин, нових технологій дав поштовх і друге дихання галузі оренди машин [2, с. 8]. У 1945–1950 рр. створюються такі відомі компанії, як Avis, National Car Rental (до числа її засновників увійшов і вже згаданий Джо Саундерс), Dollar Thrifty й інші. На сьогодні всі вони – найбільші прокатні компанії світу, які мають представництва в сотнях країн.

На європейському ринку однією з найстаріших автомобільних компаній справедливо вважається Sixt. Житель Мюнхена Мартін Сикст 1912 року відкрив свій невеликий сімейний бізнес – компанію «Sixt Autofahrten und Selbstfahrer». На той момент у його гаражі було всього два автомобілі Mercedes-Benz та один Luxus Deutz Landaulet. 1948 року вони

створили перше в Європі радіотаксі, а 1967 року – перший в Німеччині автолізинг. До цього дня компанією керують нащадки її засновника.

У Радянському Союзі тривалий час альтернативою громадському транспорту було тільки таксі. Перші пункти тимчасової оренди транспортного засобу (від 1 год до 3-х міс.) автомобілів з'явилися в СРСР лише в липні 1956 року [2, с. 14].

Поглиблені дослідження в області індустрії прокату автомобілів у світі показують, що галузь знаходиться на підйомі. Аналіз тенденцій розвитку цієї сфери демонструє, що її обсяг ринку автомобілів, і ринкова частка зростає [3, с. 496]. Найбільш за все це залежить від розвитку авіатранспорту, прокладання нових авіаліній, нових маршрутів. Така тенденція пов'язана з тим, що найбільшим попитом послуга прокату автомобілів користується в районі аеропортів. Природно, що прокат автомобілів у світі існує й поза зоною литовищ, і все ж стратегічна спрямованість найбільших світових великих компаній насамперед звернена сюди. У зв'язку з відкриттям у м. Полтава аеропорту та наявності багатьох філій та відокремлених офісних центрів актуальність нашої цієї теми досить велика.

Підприємство ТОВ «ТД «Автодім Полтава», на базі якого ми проводимо дослідження автоматизації ділових процесів з оренди автомобілів, є офіційним дилером Volkswagen у Полтавській та Сумській області вже протягом 15 років. З 2003 року компанія «Торговий Дім «Автодім Полтава» надає послуги з продажу та обслуговування автомобілів Volkswagen. Ця організація постійно модернізується та ставить високі стандарти для виконання. Оренда автомобілів – це новий багатообіцяючий проект для підприємства.

Наукова новизна нашого дослідження полягає у побудові бази даних для обліку орендованих авто; розробленні документної системи, яка буде засвідчувати факт оренди автомобіля виключно для підприємства «Торговий Дім «Автодім Полтава»; здійсненні аналізу доступної інформації щодо

документного забезпечення організацій, які займаються викупом та реалізацією автомобілів та їхніх комплектуючих; огляді компаній-потенційних конкурентів з оренди автомобілів.

Відділ оренди автомобілів буде належати до відділення продажу автомобілів (авто на час Трейд-Ін) та до філіалу сервісу (як підмінний автомобіль).

Працювати відділ оренди автомобілів буде за такою схемою: начальник відділення продажу автомобілів буде за сумісництвом начальником відділу оренди авто, продавці-консультанти – менеджерами з орендованих авто.

При поставці автомобіля до салону проводитиметься обов'язкове страхування згідно з чинним законодавством [4, с. 4]. Товарознавець із ВПА буде проводити огляд на момент здачі авто орендарям та під час повернення на момент виявлення пошкоджень автомобіля, що не є природнім зносом [5, с. 2]. Адміністратор буде вести базу даних орендованих автомобілів та допомагати клієнтам у вирішенні спірних питань. Всі договори й оплати щодо орендованих автомобілів проходитимуть через бухгалтерію та завірятимуться особисто директором (як і у випадках купівлі автомобілів) [6, с. 2].

Усі строки, можливості оплати, технічні визначення та стан авто зазначені у розробленому нами договорі оренди. Угоду укладатиме менеджер (продавець-консультант) від імені підприємства з орендарем на строк, що буде визначений особисто за визначену фіксовану плату.

Договір буде заноситися до бази даних, таким чином здійснюватиметься контроль за автомобілями та клієнтами. Угода буде електронною. Згідно з ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [7, с. 2].

Отже, питання автоматизації документообігу щодо оренди автомобілів у ТОВ «Торговий Дім «Автодім Полтава»» є актуальним. Розроблена нами база даних і договір оренди автомобілів швидко інтегруються в документаційне забезпечення відділів сервісу та продажів автомобілів.

Джерела та література

1. Богатирьов А. В., Есеновский-Лашков Ю. К., Насоновський М. Л., Чернишов В. А. Автомобили ; под ред. А. В. Богатырева. Москва : КолосС, 2008. 592 с.
2. История возникновения сервиса по прокату авто [Электронный ресурс]. Автосервіс. «Статті». Режим доступу : <http://autoservis74.ru/articles/64/>.
3. Войнаренко М. П., Кузьміна О. М., Янчук Т. В. Інформаційні системи і технології в управлінні організацією : навч. посіб. Вінниця : ПП Едельвейс і К, 2015.
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/784-2>
5. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, затверджене наказом Мінтрансу України від 30.03.98 р. № 102
6. Лист ДФС України від 04.08.2015 р. № 16335/6/99-99-19-02-02-15 «Щодо застосування групи основних засобів для здійснених поліпшень орендованих основних засобів».
7. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003. №851-IV [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

Карина Пилипенко

Наук. керівник – к. н. із соц. ком., доц. Вдовіна О. О.

м. Полтава

АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ Й УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає формування нових підходів в управлінні персоналом, оскільки більшість українських підприємств через брак висококваліфікованого персоналу й недостатньо гнучку та застарілу концепцію кадрової політики не встигає реагувати на швидкі зміни ситуації на ринку, нові вимоги до мобільної переорієнтації власного кадрового потенціалу, впровадження сучасних технологій кадрової роботи. Ефективне управління персоналом є основним резервом зростання обсягів виробництва промислових підприємств [3, с. 118]. Виходячи з цього, особливої актуальності набуває розроблення механізму результативного управління персоналом підприємств для забезпечення злагодженої роботи в довгостроковій перспективі, що створить нові умови розвитку і підвищить їхню конкурентоспроможність. Саме тому дієвим інструментом роботи кадрових служб є використання автоматизованих систем управління персоналом (АСУП). АСУП є найефективнішим інструментом створення якісного інформаційного забезпечення і налагодження інформаційних комунікацій між управлінською ланкою та ланкою, що підлягає управлінню. Вона являє собою сукупність програмно-апаратних засобів і призначена для автоматизації роботи з управління кадрами на підприємстві [2, с. 232].

Сьогодні існує багато автоматизованих систем управління кадрами, представлених як комплексними програмами, що охоплюють увесь діапазон завдань управління людськими ресурсами, так і вузькоспеціалізованими

рішеннями. Залежно від функціональної спрямованості їх умовно можна розподілити на такі групи:

- комплексні системи управління персоналом, що дозволяють формувати і вести штатний розпис, зберігати повну інформацію про співробітників, відображати рух кадрів всередині підприємства, фірми, організації тощо та розраховувати зарплату;
- експертні системи для групового аналізу персоналу, виявлення тенденцій розвитку підрозділів і організації загалом;
- багатфункціональні експертні системи, що дозволяють проводити профорієнтацію, відбір, атестацію співробітників підприємства;
- програми, які використовуються для розрахунку заробітної плати.

Серед програмних продуктів сьогодні на ринку існує багато спеціальних бухгалтерських програм, які своєю чергою містять конфігурації ведення кадрового обліку. До таких програм належать: «1С: Бухгалтерія», «1С: Підприємство». Більшість систем управління кадрами призначені тільки для автоматизації кадрового діловодства. Таких програм багато, вони дуже схожі, що пояснюється чіткою регламентацією правил і форм кадрового обліку. Більшість таких систем працюють не автономно, вони пов'язані з системою розрахунку заробітної плати. Ці програмні продукти мають інструментарій для налаштування системи, ураховуючи індивідуальні вимоги компанії-замовника. Безліч програм розроблено для автоматизації окремих процесів управління кадрами (відбір персоналу, різні види тестування). Такі системи не претендують на роль комплексних рішень, але цілком можуть бути застосовуваними для вирішення обмеженого кола завдань [2, с. 234]. Не можна також оминати увагою автоматизовану систему «Атлас КАДРИ» корпорації «Атлас». Вона призначена для інформатизації процесу кадрового обліку співробітників організації, штатних працівників – державних службовців, технічний персонал, резерв відповідно до чинного законодавства

про облік державних службовців й інших співробітників. Система забезпечує інформаційну підтримку діяльності відділу кадрової та режимної роботи.

Окрім вищезазначених АСУП, затребуваними та використовуваними нині в Україні також є: «Inteam: Діловодство»; програма «PersonPro 2.0» і «PersonPro 2.0 SQL»; «1С: Підприємство 7.7: конфігурація «Зарплата+кадри для України»» та «Відділ кадрів» пакету X-DOOR. У програмі «Inteam: Діловодство» відсутній модуль щодо розрахунку заробітної плати й відбору кандидатів на вакантну посаду; в програмах «PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL» відсутній модуль щодо розрахунку заробітної плати; в «1С: Підприємство 7.7: конфігурація «Зарплата+кадри для України»» основним недоліком є те, що підприємство не отримує систему автоматизації, яка готова до впровадження відразу; у «Відділ кадрів» пакету X-DOOR відсутній модуль щодо планування, навчання та кар'єрного переміщення персоналу [1, с. 82].

Серед найвідоміших зарубіжних автоматизованих програм управління персоналом виділяють: SAP Human Resources Management System, Oracle Human Resources Analyzer, Renaissance Human Resources Payroll, Rodertson&Blums Payroll 3.1, Scala HR. Аналіз західних автоматизованих систем управління персоналом показав, що, незважаючи на наявність значних переваг, ці системи мають низку недоліків, основним з яких є ціна та функціональна надмірність, до якої подекуди ще не готове керівництво підприємства [4, с. 178].

Затребуваність конкретного програмного продукту насамперед залежить від його найбільшої досконалості, яка надає можливість автоматизації виконання функцій у напрямках: планування потреб кваліфікації та зайнятості персоналу; управління навчанням, атестацією і мотивацією працівників; обліку кадрового складу, нарахування та виплати заробітної плати й належних податків і внесків відповідно до чинного законодавства України.

Розглянуті програми для автоматизації кадрового обліку загалом реалізують однакові функції, проте інколи мають різні можливості. З наявних на ринку комплексних і спеціалізованих програм автоматизації кадрового документообігу підприємства можуть обирати саме той продукт, який найкраще відповідає його сфері діяльності, розміру, організаційній структурі тощо. Ведення обліку праці на підприємствах – досить копіткий і трудомісткий процес [4, с. 176], особливо на великих підприємствах, де чисельність працівників перевищує десятки, а то й сотні тисяч осіб. АСУП повинна розв’язувати всі завдання кадрових служб, бути надійною та нескладною для користувача.

Отже, завдяки автоматизації виконання усіх рутинних робіт щодо обліку персоналу, фільтрації даних, їхнього передавання відділ кадрів матиме можливість більше уваги приділяти мотивації працівників, трудовій дисципліні, кар’єрному зростанню кадрів. Усе це позитивно впливатиме на соціально-психологічний клімат підприємства, що своєю чергою активізує працездатність людей.

Джерела та література

1. Головань Д. В. Застосування сучасних автоматизованих систем управління персоналом на підприємстві. *Економіка та управління машинобудівної галузі, проблеми теорії та практики*. 2013. № 1(21). с. 77–85.
2. Колеснікова Я. В. Огляд програмних продуктів для автоматизації кадрового діловодства. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2010. №17. С. 230–237.
3. Мельник О. Ю., Саркісян Л. Г. Удосконалення системи управління персоналом підприємства. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2017. № 9. С. 118–120.

4. Птіцина Л. Використання автоматизованих систем управління персоналом на промислових підприємствах України з метою підвищення ефективності управлінських рішень. Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. 2014. № 4 (24). С. 176–181.

Євгеній Жмінко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л. А.

м. Полтава

ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМА ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зростання рівня володіння комп'ютерною технікою суб'єктів освітнього процесу, відкритість освітніх систем, популярність електронних освітніх ресурсів і віртуалізація навчальної діяльності, потреба в інформаційній взаємодії та контактах соціального партнерства, перехід до нової, активної форми фіксації процесу й результатів навчально-виховної діяльності актуалізували проблему формування та розвитку інформаційно-освітнього середовища закладу освіти.

Як зазначено в Законі України «Про позашкільну освіту», «сучасний розвиток системи освіти нашої країни вимагає посилення ролі позашкільної освіти в життєвому становленні і професійному самовизначенні дитини» [1].

Позашкільна освіта є суттєвим складником усієї освітньої системи України, оскільки з раннього віку дає дитині можливості виявляти ініціативу, визначатися зі своїми уподобаннями. У такому разі можна говорити, що цей вид освітньої діяльності є абсолютно мотивованим. Крім того, «позашкільна освіта виводиться за межі основного освітнього процесу й дозволяє дитині

задовольнити жагу пізнання та потребу творчої реалізації, самовизначення особистісного, соціального і, врешті-решт, професійного майбутнього» [3, с. 192].

Саме тому, «модернізація освітньої парадигми України, яка здійснюється на тлі впровадження в освітній процес інноваційних технологій» [2, с. 10], визначає головне завдання всього навчально-виховного комплексу – забезпечення його сучасної якості.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, використання електронних засобів навчального призначення в освітній діяльності, організації систем відкритого й дистанційного навчання досліджували В. Биков, Р. Гуревич, Н. Дементієвська, М. Жалдак, М. Кадемія, С. Литвинова, М. Смульсон, С. Тітов. Проблема формування інформаційно-освітнього середовища закладу освіти розглянута в роботах А. Андреева, В. Бикова, Ю. Жука, Є. Полат, В. Ясвіна й інших учених.

Метою нашої наукової розвідки є використання інтернет-платформи як одного з важливих засобів оптимізації інформаційної діяльності сучасних позашкільних закладів освіти. Дослідження проводилося на базі Семенівського районного Будинку дитячої та юнацької творчості (смт Семенівка, Полтавська область).

На думку сучасних дослідників, цілісна безперервна система освіти, безсумнівно, повинна складатися з двох рівнозначних складників – основної та позашкільної освіти. Адже «саме у закладах позашкільної освіти вихованці мають безмежні можливості використовувати ресурси освітнього середовища для того, щоб розкривати свої таланти і здібності, культивувати здатність до пошуку власного професійного і соціального самовизначення» [6, с. 28].

Оскільки позашкільна освіта цілком обґрунтовано має можливості заявляти про себе як про освіту з абсолютно особливим простором, який відповідно до своєї специфіки дозволяє вибудовувати навчально-виховний процес, максимально враховуючи особливості кожної дитини, має сенс

розглядати цей простір як ефективне, найбільш сприятливе середовище для роботи з дітьми, які мають особливі здібності. Це середовище повинно забезпечити безперервність процесу педагогічної підтримки й розвитку дитячої обдарованості. Саме грамотно спланована система позашкільної освіти нашої країни «здатна забезпечити неординарному підростаючому поколінню системну, методичну, професійно правильну підтримку його обдарованості на всіх етапах: пошуку, визначення, розвитку та успіху» [7, с. 56].

Тому гостро постає питання реформування позашкільної освіти так, щоб вивести її на рівень, здатний забезпечити високу якість при використанні нових сучасних підходів.

Динаміка інноваційно-інформаційних процесів сучасного суспільства формує стратегічний напрямок розвитку системи позашкільної освіти – забезпечення оптимальних умов організації освітнього процесу, пов'язаних з інформаційними технологіями.

Створення інноваційної моделі виховного простору сучасного позашкільного навчального закладу є тим самим засобом вирішення головного завдання, що забезпечить успіх впровадження інформаційних технологій в освіту на всіх його рівнях.

Заклади позашкільної освіти повинні мати свою власну модель інформатизації та інформаційно-освітнього середовища в сучасному інтернет-просторі. Важливим моментом є наявність педагогів, які вільно вододіють навичками роботи із сучасними інформаційними технологіями та мають достатню інформаційну культуру.

На думку науковців, «інноваційна модель виховного простору розглядається як конструкція, яка здатна забезпечити різні форми: фізичний простір спільної навчальної діяльності вихованців закладу, їхніх батьків, адміністрації та усього педагогічного колективу, віртуальний простір у

глобальному розумінні та його складові: гіпертексти, мультимедіа, соцмережі тощо» [4, с. 236].

Для успішного функціонування позашкільної освіти в Україні потрібна тісна взаємодія та одночасний розвиток таких аспектів: теоретичного, методичного, практичного, правового й соціального.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в практичній діяльності гуртків, що діють у Будинку дитячої та юнацької творчості, виконують такі функції:

- засобу навчання (застосування мультимедійних навчальних курсів, дистанційної форми освіти);

- зразка сучасних інноваційних технологій, що розвиває навички оволодіння ними, дає знання про їхні назви та функційне призначення складників і системи зв'язків, принципи роботи апаратного й програмного забезпечення;

- ефективного тренажера, що розвиває пізнавальну та творчу активність особистості, спонукає її ухвалювати власні оригінальні рішення, бачити їхній результат, перевіряти його правомірність тощо.

Отже, отримані дані свідчать про актуальність і перспективність обраної проблеми, розв'язання якої може стати потужним фактором створення моделі оновленого позашкільного закладу на засадах використання сучасних інформаційних технологій.

Перспективними напрямками дослідження розглянутої проблеми вважаємо пошук дієвих способів підвищення інформаційної компетентності керівників і педагогічних працівників позашкільних закладів освіти, їхню мотивацію до професійного використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій і творчої самореалізації завдяки інформаційно-освітньому середовищі закладу.

Джерела та література

1. Закон України «Про позашкільну освіту». *Позашкільна освіта в Україні (нормативно-правові акти)*. Київ : НЕНЦ, 2002. С. 3–32.
2. Закон України «Про Національну програму інформатизації». *Урядовий кур'єр*. 12 березня 1998 р. С. 9–12.
3. Концепція позашкільної освіти та виховання. Виховна робота в закладах освіти України. Вип. II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. Київ : ІЗМН, 1998. С. 192–203.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
5. Габрусєв В. Використання у навчальному процесі сучасних операційних систем. *Інформатика*. 2003. № 4. С. 6–8.
6. Гаврилюк В. Ю. Створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу. Біла Церква : КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2016. 48 с.
7. Сиротенко А. Й., Пустовіт Г. П., Мачуський В. В. та ін. Соціально-педагогічні основи діяльності позашкільних закладів у сучасних умовах гуртків науково-технічного напрямку. Київ : Грамота, 2005. 80 с.

Анастасія Олійник

Наук. керівник – Зеленська О. М.

м. Миргород

МОДЕРНІЗОВАНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТА В ПЕРІОД ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Як інструмент соціальних взаємин документ у сучасну епоху активно видозмінюється в різних аспектах людського суспільства. Найбільш значущим фактором виступає інформатизація, яка призвела до трансформації

всіх сторін документа. Посилення цієї тенденції, її більш широке поширення в практичній діяльності вже починає видозмінювати процеси роботи з такими документами, вимагаючи розроблення нових методів і підходів.

Сьогодні документ рухається вперед у пошуках можливості забезпечити найбільшу інформативність тексту, інформаційну ємність і щільність, юридичний рівень опрацювання та обґрунтованість наданої інформації, належність до інформаційних систем для відстеження його руху й аналізу ухвалених на його основі рішень [2]. Можливість вмістити в невеликий фізичний обсяг тексту документа безліч довідкових відомостей збільшила його інформативність. Як наслідок – сьогоднішній документ змістовно насиченіший, що дає можливість виокремити з наданої інформації більше різних відомостей, у тому числі даних нормативного, юридичного характеру.

Спостерігається посилення використання особистих даних під час підготовки документів: проставлення прізвищ виконавців, відповідальних осіб, що візують документ, їхніх телефонів, адрес електронної пошти, що підвищує ступінь особистої відповідальності у процесі їхнього створення. Однак це призводить до певної смислової надмірності, ускладнює текст, знижує комфортність його прочитання [1, с. 9].

Отже, необхідні нові конструктивні рішення, що усувають негативні наслідки цієї тенденції. У цьому плані можна відзначити активне застосування табличних форм, які сприяють розробленню зручніших композиційних прийомів систематизації даних, а також використання різних кеглів, шрифтів, за допомогою яких розставляються акценти, виділяється головне, тим самим частково знижується інформаційна щільність документа.

Тепер завдяки мережі Інтернет документ теоретично може бути представлений у всіх точках простору одночасно, що вже з успіхом демонструють електронні квитки й туристичні ваучери. Фізична присутність носія і маніпуляції з ним уже не є обов'язковими. Інформатизація дозволяє

відстежити весь шлях руху документа з визначенням осіб, які зробили в ньому зміни. Вона ж змінює і підходи до підтвердження достовірності викладеної в документах інформації, шляхом уведення електронного підпису, біометричних даних, паролів, інших різновидів комп'ютерних захистів.

Належність до інформаційних систем передбачає фіксацію основних змінних реквізитів у різних автоматизованих системах, за допомогою яких документ можна розшукати за датою, адресатом, реєстраційним номером, штрих-кодом та іншим параметром. Убудованість їх в процеси документування дозволяє таким чином реєструвати документи, перенаправляти їх адресату, узгоджувати й візувати, а в перспективі – підписувати електронним підписом і вести мобільний документообіг.

Отже, розглянуті тенденції ламають уявлення про поточну ситуацію в функціональному розмаїтті документів, їхніх класифікаційних ознаках і вимагають розроблення нових технологій документування.

Джерела та література

1. Зінов'єва Н.Б. Трансформация документа как результат модернизации социума. *Інформаційні технології і системи в сфері документознавства і архівознавства*: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Донецьк: ДонНУ, 2018. С. 9-13.

2. Інформативність. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформативність> (дата звернення: 12.10.2019).

Дарина Демченко
Дарія Зікранець
Наук. керівник –Зеленська О. М.
м. Миргород

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОБМІНІ

Електронна пошта – перший із сервісів Інтернету, найпоширеніший і ефективний з них. Здебільшого електронна пошта повторює переваги (простота, дешевизна, можливість надсилання ізографічної інформації, можливість підписати й зашифрувати лист) і недоліки (негарантований час пересилки, можливість доступу третіх осіб під час пересилки, неінтерактивність) звичайної пошти [1].

Однак є і суттєві відмінності. Вартість пересилання звичайної пошти суттєво залежить від того, куди вона повинна бути доставлена, від її розміру, типу. Для електронної пошти такої залежності або немає, або вона невелика. Електронний лист можна шифрувати й підписувати набагато надійніше і зручніше, ніж паперовий [2]. Швидкість доставки електронних листів набагато вища, ніж паперових, і мінімальний час їхнього проходження незрівнянно менший. Електронна пошта універсальна – безліч мереж у всьому світі, побудованих на цілковито різних принципах і протоколах, можуть обмінюватися електронними листами в Інтернеті, отримуючи доступ до інших ресурсів.

Швидкість доставки повідомлень електронної пошти суттєво залежить від того, яким чином вона передається. Шлях електронного листа між двома машинами, безпосередньо підключеними до Інтернету, займає секунди, і при цьому ймовірність втрати або підміни листа мінімальна.

Електронна пошта – один з найбільш широко використовуваних видів сервісу як в корпоративних мережах, так і в Інтернеті. Вона є не просто

способом доставки повідомлень, а найважливішим засобом комунікації, розподілу інформації та управління різними процесами в бізнесі. Роль електронної пошти стає очевидною, якщо розглянути функції, які вона виконує, а саме забезпечує внутрішній і зовнішній інформаційний обмін та є компонентом системи документообігу.

Завдяки виконанню цих функцій електронна пошта розв'язує одне з найважливіших на сьогодні завдань – формує єдиний інформаційний простір. Насамперед це стосується створення загальної комунікаційної інфраструктури, яка спрощує обмін інформацією між окремими людьми, підрозділами однієї компанії і різними організаціями.

Електронна пошта має низку переваг порівняно зі звичайними способами передачі повідомлень. До них належать:

1. Оперативність та легкість використання.
2. Доступність.
3. Універсальність форми листів і вкладень.
4. Мінімальна вартість послуг.
5. Надійність доставки.

Електронна пошта володіє численними перевагами, але саме через ці переваги виникають основні ризики, пов'язані з її використанням. Наприклад, доступність електронної пошти перетворюється в недолік, коли користувачі починають застосовувати пошту для розсилання спаму, легкість у використанні та безконтрольність призводить до витоків інформації, можливість пересилання різних форматів документів – до поширення вірусів.

Для уникнення відповідних ризиків необхідно побудувати модель інформаційної безпеки електронної пошти, яка дозволить зберегти конфіденційність, цілісність і достовірність інформаційних ресурсів.

Джерела та література

1. Електронна пошта. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : веб-сайт. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформативність> (дата звернення: 12.10.2019).
2. Захист персональних даних. Україна. Пробація. Можливості для змін : веб-сайт. URL : http://www.probation.gov.ua/?page_id=3473 (дата звернення: 12.10.2019).

БІБЛІОТЕЧНА, АРХІВНА Й МУЗЕЙНА ГАЛУЗІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ірина Петренко

м. Полтава

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що заклади вищої освіти впливають на формування культури суспільства загалом та передачу його культурних і наукових досягнень. Основним сховищем та транслятором культурних традицій є музеї історії вищих навчальних закладів. На сучасному етапі розвитку суспільства музеї відчують потребу в удосконаленні фондової діяльності, створенні відповідної матеріальної бази, розробленні методики наукової систематизації, атрибуції музейних колекцій з історії закладів тощо.

Разом з тим сучасні завдання підготовки фахівців вимагають широкого використання можливостей музеїв закладів вищої освіти. Це стосується фондової, наукової, навчальної, експозиційної, просвітницької діяльності. Роль музеїв, особливо закладів вищої освіти, територіально наближених до студентів і тому більш доступних їм, повинна зростати. Музеї мають великий виховний вплив та є засобом підвищення рівня освіченості, культури студентства, сприяють патріотичному вихованню молоді.

Стаття присвячена комплексному аналізу історії створення, функціонування музею історії Полтавського університету економіки і торгівлі (далі – ПУЕТ), розкриття ролі окремих особистостей у діяльності музею.

ПУЕТ, у минулому Полтавський кооперативний інститут, добре відомий на просторах колишнього Радянського Союзу своїми випускниками, науковими дослідженнями й вагомим внеском у розвиток вищої освіти. Свою діяльність він розпочав 1961 р. як навчально-консультаційний пункт, з 1968 р. – факультет, а з 1970 р. – як філія Львівського торгово-економічного інституту. Першим завідувачем і виконувачем обов'язків декана навчально-консультаційного пункту була призначена А. Д. Маслова[1, с. 5]. Директором Полтавської філії Львівського торгово-економічного інституту (1970–1974 рр.) був М. М. Діаніч.

1974 року після завершення будівництва будівлі навчального корпусу було ухвалено постанову Ради Міністрів СРСР, яка передбачала створення в Полтаві самостійного вищого навчального закладу – Полтавського кооперативного інституту. Першим ректором був М. М. Діаніч (1974–1987 рр.), другим, з 1987 р. по 2003 р., – В. О. Дорохін.

Ідея створення музею історії навчального закладу виникла ще на початку 1980-х рр. Передусім мова йшла про музей історії споживчої кооперації. З огляду на те, що такий уже був створений в Полтавському кооперативному технікумі, ректорат ухвалив рішення про зосередження уваги на увічненні пам'яті тільки інституту. Збирати матеріал для майбутнього музею почав лаборант кафедри економіки торгівлі, учасник Другої світової війни І. Я. Довгаль. Згодом до нього приєдналися завідувач виробничої практики, колишній заступник голови правління Полтавської облспоживспілки Ф. І. Куличков, проректор, колишній голова правління Полтавської облспоживспілки О. І. Стеблін і доцент А. Д. Маслова, а також й інші працівники інституту.

Протягом 80–90-х років ХХ ст. неодноразово робили спроби створення музею [2, с. 439]. Однак далі збору матеріалів справа не просунулася. Поки не було окремого приміщення, деякі експонати розташовувалися в одному з

холів інституту. Наприкінці 1990-х років для музею була виділена окрема кімната загальною площею 70 кв. м.

2001 року Полтавський кооперативний інститут було перейменовано на Полтавський університет споживчої кооперації України, а з 2010 р. – Полтавський університет економіки і торгівлі.

Реалізувати ідею відкриття музею історії університету ПУЕТ вдалося в Міжнародний день музеїв – у травні 2004 року. Завідувачем музею став Мирослав Аліман, кандидат економічних наук, доцент. Експозиція музею охоплює 20 тематичних розділів: історія зародження та становлення споживчої кооперації в світі і в Україні; споживча кооперація України й формування кооперативної освіти; становлення вищого кооперативного навчального закладу в Полтаві; Полтавський кооперативний інститут (1974–2003 рр.); Полтавський університет споживчої кооперації України (2001–2010 р); ПУЕТ (2010 – нині); студентське життя; історія факультетів і кафедр; привітання та подарунки з нагоди ювілейних дат в історії навчального закладу; міжнародні зв'язки; навчально-методична робота; науково-дослідна робота; бібліотека; нагороди університету (дипломи, грамоти, медалі); ветерани війни і праці; прапор та емблема університету; фотографії, альбоми випускників тощо.

Один з тематичних розділів експозиції розповідає про роль лідерів кооперативного руху України того часу в створення інституту – голів правління Укоопспілки М. Сая і Ф. Колесніка, ректора Львівського торгово-економічного інституту, професора С. Сіденко, голови правління Полтавської облспоживспілки М. Клименко. На фото показано завершення будівництва корпусу університету в 1973 р. і портрет головного архітектора споруди В. Жданова.

У музеї представлено етапи становлення вищого кооперативного навчального закладу в Полтаві: від навчально-консультативного пункту до створення факультету та філії, а згодом – самостійного інституту й

перетворення його в університет. Експозиції музею вміщують матеріали про розвиток матеріально-технічної бази, формування кадрового складу, бібліотечного комплексу та редакційно-видавничого відділу як важливих складників навчального закладу. Чималу увагу приділено зв'язкам університету з іншими навчальними закладами та виробництвом, стенди висвітлюють міжнародні зв'язки університету з навчальними закладами США, Німеччини, Росії, Азербайджану та інших країн.

Особливу увагу на стендах музею приділено трудової і виховної роботі серед студентів, розкриваються і наочно демонструються її різні форми. Наприклад, надання допомоги в зборі врожаю, відпочинок в спортивно-оздоровчому комплексі «Псел», виступи студентської театральної студії «Рандеву», хору народних пісень «Явір», танцювальних колективів, святкові концерти. У музеї демонструються і результати спортивних досягнень викладачів і студентів, зокрема, представлені кубки, вимпели, грамоти, дипломи, медалі, фотографії спортсменів і голів спортклубів.

У музеї оформлено стенд, присвячений ветеранам Другої світової війни і праці, представлені перші спеціальні випуски газети «Ветеран» та «Університетський вісник». Газета «Ветеран» присвячена ветеранам Другої світової війни, праці, учасникам трудового фронту в роки війни, а також людям, які багато років працювали в університеті, розвивали та формували його як один із провідних навчальних закладів полтавського регіону й України. На жаль, багатьох з них вже немає в живих, але їх біографії, спогади, основні етапи життя та наукової діяльності опубліковані в газеті «Ветеран».

Завершує основну експозицію музею стенд, присвячений діяльності Б. Мартоса – відомого педагога, громадського діяча, ідеолога кооперативного руху. До речі, біля університету встановлено пам'ятник ученому. Його відкрили 21 вересня 2007 року на кошти громадськості. Автором пам'ятника

є член спілки художників України, відомий полтавський скульптор М. Посполітак, науковим консультантом був М. Аліман.

У музеї історії університету ПУЕТ постійно оновлюється інформація про випускників університету, зберігаються сувеніри й вітальні адреси, які були вручені навчальному закладу з нагоди річниць від дня його заснування.

Особливий інтерес становлять альбоми випускників університету. Вони є цінним джерелом для вивчення історії університету, професорсько-викладацького складу, вікового складу студентів, назв кафедр і навчальних дисциплін, які включали в навчальний план студентів.

У музеї історії ПУЕТ представлено наукові роботи студентів і випускників. Частина їх присвячена історії України, Полтавщини, деяких населених пунктів, звідки приїхали здобувати знання студенти.

Традицією стало проведення екскурсій всіх першокурсників університету, що сприяє їх пізнанню університету, вивченню історії обраного ними навчального закладу. Студенти завжди із зацікавленістю слухають розповідь екскурсовода, задають свої запитання, зацікавлено оглядають стенди та тематичні блоки.

Особливий інтерес у студентів викликає макет навчального закладу. Він колись був виставлений у залі засідань вченої ради, а нині становить один з найцінніших експонатів музею.

Особливо потрібно відзначити експозицію, де зберігаються подарунки університету від різних гостей, делегацій, партнерів, колег. Це вази, картини, скульптура, сувеніри, вітальні телеграми, листівки, адреси-календарі тощо. Серед подарунків останнього часу слід особливо відзначити килим ручної роботи з витканою назвою та емблемою університету, вручений партнерами університету з Азербайджану.

Музей історії ПУЕТ відвідує багато гостей. У музеї ведеться книга відвідувачів, куди пишуть побажання і враження від його відвідин.

Гості музею відзначають змістовне наповнення музею, творчий підхід до формування та оформлення композиції, послідовність викладу матеріалів, а також інформаційне наповнення.

Першим студентом-екскурсоводом у травні 2004 року була студентка технологічного факультету (нині – харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу) Батура Марина.

Інтерес до музею історії ПУЕТ з кожним роком зростає. Щорічно музей відвідують близько двох тисяч студентів, учнів шкіл, абітурієнтів, гостей університету. Нині у фондах музею налічується понад 1700 одиниць збереження, експонатів основного фонду – понад 700 [3].

Аналізуючи діяльність музею історії ПУЕТ, слід відзначити його важливий внесок у розвиток і популяризацію кооперативної ідеї, велику роль у розвитку, вихованні, навчанні не одного покоління студентів. Традицією стало проведення зустрічей випускників у музеї, де вони згадують свої студентські роки, викладацький склад, навчальні предмети, а головне – шанують і пам'ятають університет як заклад, звідки вони отримали путівку в життя. Крім того, музей відвідують учні шкіл, абітурієнти, які тільки визначаються з вибором майбутньої професії. Отже, музей став візитівкою університету.

Джерела та література

1. Полтавський кооперативний інститут: історичний нарис. Полтава, 1998. 88 с.
2. Артеменко В. М. Полтавський університет економіки і торгівлі (1961-2011): історичний нарис. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 462 с.
3. Паспорт музею ПУСКУ. 3 с.

СУЧАСНИЙ МУЗЕЙНИЙ ПРОДУКТ

З огляду на інформаційний «бум» сучасні музеї, у тому числі вітчизняні, намагаються усіляко утриматися «на плаву» і привернути увагу як постійних, так і нових відвідувачів. Діяльність сучасних музеїв відчуває на собі посилений вплив низки факторів. Музеї в сучасному світі перестають відігравати виключно роль хранителя культурно-історичних цінностей та центрів їх вивчення. Сучасний музей – це багатофункціональний об’єкт, який обслуговує різноманітні цільові аудиторії і здійснює різнопланову діяльність.

Як засвідчує світова практика, нині розширилися можливості для просування музейного продукту. Музейний продукт – це комплекс основних та додаткових музейних послуг і товарів, які пропонуються відвідувачам музею. До основних музейних послуг належать: експонування, наукова інтерпретація і пізнавально-культурна популяризація пам’яток шляхом формування комунікативних систем: експозиція–екскурсовод–екскурсія–відвідувач; святкування події–приурочена до неї музейна виставка–відвідувач; віртуальна експозиція–віртуальний відвідувач; інтелектуальна власність музею–читач/власник Інтернет-запиту; популяризовані відтворення музейної спадщини–турист–споживач музейних сувенірів на пам’ять про відвідування музею.

Додаткові музейні послуги – це будь-які інші послуги, які надаються для задоволення попиту відвідувачів і вимагають додаткових зусиль музею: доступ до фондів музейних зібрань, наукове консультування, постачання довідкової інформації масмедіа (телевізійникам, пресі), проведення мистецтвознавчих і вартісних експертиз, реставраційні роботи, організація аукціонів, творчих вечорів та презентацій, недільних шкіл етикету й

культурології для дітей та підлітків, надання окремих приміщень в оренду іншим суб'єктам ринку [1].

До основних музейних товарів належать матеріальні об'єкти продажу: наукові книги, мистецтвознавчі дослідження, каталоги, музейні фотоенциклопедії, популярні публіцистичні путівники експозиції музею, туристичні література, поліграфія (календарі, фоторепродукції) та інші сувеніри, зокрема зменшені копії експонатів музею, оцифровані зображення експонатів.

Сучасні музеї намагаються розповсюджувати інформацію про свою діяльність за допомогою реклами: розміщення рекламних блоків у засобах масової інформації, туристичних виданнях; проведення днів відкритих дверей з нагоди дня музею, дня міста, певного свята чи урочистої дати, з нагоди відкриття нової експозиції; акції для певних цільових груп (дітей, студентів, пенсіонерів, інвалідів); презентація музею на туристичних та культурних виставках; створення Інтернет-сторінки музею; розміщення інформації в каталогах, що присвячені місту, району, регіону; вказівники на вулицях, що показують напрямок до музею; прес-конференції під час відкриття нових експозицій; пряма поштова та електронні розсилка новин музею за адресами туристичних фірм, готелів, ЗМІ, центрів туристичної інформації, постійних відвідувачів музею, записаних у книзі відгуків та в базі даних відвідувачів; власні рекламно-інформаційні матеріали, відеоролики та компакт-диски.

Під час створення музейного продукту нині використовують сучасні технології. Наприклад, використання інтерактивних технологій, а також сучасної техніки експонування дозволяє надати відвідувачам музеїв більше можливостей для самоосвіти, у тому числі пошуку, відбору й отримання необхідної інформації. Майстер-класи та інші анімаційні програми створюють основу для спілкування, творчості, дозвілля в межах музейного простору. Такі класичні для музею функції, як освітня і просвітницька за допомогою сучасних

технологій, у тому числі 3D, відео- та інтерактивних, роблять надання інформації яскравішим, наочнішим і відповідно підвищують запам'ятовуваність.

У сучасному музейному просторі реалізуються технічні та технологічні рішення, які дозволяють створювати для відвідувачів широкий вибір різноманітних можливостей щодо реалізації своїх намірів під час відвідування музею. Просвітницька діяльність музею може бути реалізована не лише шляхом влаштування виставок, але й шляхом організації концертів та спектаклів на території музею, лекцій та симпозіумів, кіно-і відеопоказів, курсів і семінарів, презентацій та інших заходів. Побутові та розважальні можливості розширюються за допомогою пропозиції послуг громадського харчування, фото-і відеозйомок, послуг паркування, гардеробу тощо.

Музейний продукт – це не лише послуга, але й враження та переживання, які людина не знаходить в інших місцях [2]. Ці враження та переживання неможливо створити без відповідного контексту, який має п'ять базових елементів: власне музей (будинок, архітектура – інтер'єр і екстер'єр, приміщення); об'єкти (колекції, виставки); матеріали для інтерпретації (таблички, інформаційні дошки, каталоги, путівники); екскурсії і програми (лекції, конкурси, фестивалі); послуги (кафе, кімнати відпочинку, сувенірний магазин).

У нинішніх умовах музеї розширюють діапазон переживань, які вони надають відвідувачу. Відбувається трансформація музейного продукту, водночас акцент робиться на інтереси відвідувачів музею, оскільки вони відрізняються за статтю, віком, інтересами, потребами. Відтак для кожного відвідувача музею – це особливий вид продукту. За допомогою сучасних технологій та розвитку сервісу музеї надають можливість кожному відвідувачу побачити і використати необхідний музейний продукт. Музейний продукт стає більш доступним, зрозумілим кожному відвідувачу, який при цьому відчуває себе комфортно в музейному просторі.

Нині маємо тенденцію щодо пошуку відвідувачами музеїв додаткових вражень, переживань і деякого активного досвіду в музеї. Сучасні експерти засвідчують наявність кількох видів вражень у відвідувачів музеїв, зокрема заглиблення (відчуття поза реальністю), розваги, естетичної насолоди, інтелектуально-освітніх вражень. Все більшого використання набуває театралізація в процесі створення та надання музейного продукту.

Сучасний музей можна вважати суб'єктом декількох споживчих ринків. Ринок, де покупцем стає музейний відвідувач, є лише одним з них. Значна частина музейних послуг і товарів затребувана і може бути оплачена іншими категоріями покупців: науковими організаціями, навчальними закладами, органами місцевого самоврядування, благодійними фондами, комерційними компаніями (туристичними фірмами, санаторіями, книготорговельними фірмами, виробниками сувенірної продукції, книговидавцями і поліграфічними фірмами), засобами масової інформації [3].

Виокремимо певні проблеми щодо просування музейного продукту. Музей нині є постачальником низки послуг, відповідно відвідувач платить кошти не лише за вхідний квиток та екскурсійне обслуговування. Однак при активному залученні музею в «економіку переживань» виникає загроза відхилення від основної місії музею в сторону комерціалізації, коли пріоритетом стає не збереження, дослідження і актуалізація культурно-історичної спадщини, а збільшення кількості відвідувачів, інсценування «штучних» переживань, а також організація виставок-блокбастерів, прагнення до швидкого отримання прибутку.

Існує також інша проблема: тематичні парки розваг привертають більшу кількість відвідувачів, ніж музеї. Зокрема, Паризький Діснейленд відвідує вдвічі більше людей, ніж всесвітньовідомий Лувр. Зазначимо, що тематичний розважальний парк – це розважальний ландшафтно-рекреаційний об'єкт, що створений з комерційною метою на основі популярної теми, яка слугує інструментом вибору і міфологізації атракціонів

і використовується в елементах дизайну середовища і символіки. За останні два роки Діснейські парки у всьому світі зросли на 3% завдячуючи атракціону «Пандора – Світ Аватара», створеному за сюжетом фільму «Аватар» (2009 р.) [4].

Музейним працівникам важливо проводити роз'яснювальну рекламну роботу щодо того, що музейні шедеври унікальні, аутентичні на відміну від штучних тематичних парків чи інших розважальних закладів. Так, 22 жовтня 2019 року в Луврі відкрилася виставка, присвячена 500-річчю від дня кончини Леонарда да Вінчі. На цій виставці представлено понад 160 робіт епохи Ренесансу (картини, скульптури, листи й малюнки), зібраних з різних музеїв світу. Тож унікальність музеїв створює неповторну конкурентну перевагу перед звичайною індустрією розваг.

Джерела та література

1. Панас Н. Б. Музеї ХХІ століття в умовах глобалізації: нові смисли, виклики та тенденції [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua/handle/ntb/41606>
2. Трофимова А. Музейный продукт в свете экономики переживаний [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.culture29.ru>medialibrary>
3. Вапнярская О. И. Сервисное пространство в составе комплексного музейного продукта [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://elibrary.ru/item.asp?id=24392577>
4. Сычева М. М. Крупнейшие представители индустрии тематических парков [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/v/krupneyshie-predstaviteli-industrii-tematicheskikh-parkov>

БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Під впливом міжнародного досвіду дедалі більшого значення набувають державотворення, формування власної законодавчої бази, реорганізація економічної інфраструктури, впровадження новітніх інформаційних технологій. У цьому зв'язку зазнала кардинальних змін і організація бібліотечної справи. Зокрема, розгорнуто діяльність наукових установ, спрямовану на наукове опрацювання проблем автоматизації інформаційних процесів.

Діяльність бібліотек завжди орієнтувалася й орієнтується на інформаційні потреби суспільства та рівень розвитку інформаційних технологій, розв'язуючи протиріччя: з одного боку, збільшення загального інформаційного простору, що неодмінно призведе до збільшення обсягів інформації, а з іншого – технології, які вже раніше дали можливість спростити інформаційні процеси, але з часом застаріли й зумовили необхідність пошуку інноваційних, економічно обґрунтованих технологій.

Цифрова трансформація – це невідворотний процес, що відбувається в усьому світі. Високотехнологічні досягнення впроваджуються в наше життя нон-стоп [1]. А тому педагогу необхідно вчитися постійно й паралельно з основною діяльністю. Чинниками цієї сучасної освітньої взаємодії є процеси глобалізації, діджиталізація. Значною мірою вони визначають життя сучасної особистості й суспільства XXI століття.

Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що спрощує доступ до інформації [1]. Трансформаційні процеси в бібліотечній галузі знаходять своє відображення в оновлених навчальних планах вищих

закладів освіти, що здійснюють підготовку кадрів для інформаційно-бібліотечних центрів.

З початку 2000-х років значення бібліотеки сповнилося новим сенсом у зв'язку з трансформацією суспільних інформаційних запитів, з впровадженням і широким використанням електронних інформаційних технологій. Характерними для тодішнього життя суспільства стало урізноманітнення інформаційних ресурсів у вигляді баз даних, метаданих, хмарних технологій [2].

Досліджуючи історію становлення й розвитку бібліотечної освіти, Т. Новальська зазначає, що завдання вивести підготовку кадрів на рівень світових стандартів у незалежній Україні гостро постало перед провідними вищими навчальними закладами [2].

У контексті зазначеного О. Жерновникова звертає увагу на «... діджиталізацію в освіті як фундаментального чинника економічного зростання в сучасних умовах», пояснюючи «...напрями електронного навчання (e-learning), інформаційних технологій, телекомунікаційних послуг тощо» як успішний поступ діджиталізації в Україні.

Проблема оптимізації професійної підготовки у системі вищої бібліотечної освіти залишається однією з актуальних. Це пов'язано з формуванням позитивного іміджу, конкурентоспроможності та необхідністю зміцнення авторитету України на міжнародній арені [3].

Розвиток Digital Agenda for Europe [5] передбачає такі напрями:

- цифрове суспільство (навички і вакансії; охорона здоров'я та старіння; розумне життя; комунальні послуги; кібербезпека і конфіденційність; Інтернет-довіра тощо);
- дослідження та інновації (інновації; цифрова інфраструктура; нові технології; компоненти та системи; відкрита наука; робототехніка; науково-дослідні консультанти тощо);

- доступ та комунікації (широкосмуговий доступ в Європі; телекомунікації; відкритий Інтернет тощо);
- цифрова освіта (стартап Європи; дані; хмарні технології; майбутнє Інтернету; консультанти тощо) [3; 5].

Формування професійної спрямованості студентів є основою підвищення ефективності підготовки кадрів. Вирішення цього питання лежить у площині освоєння і впровадження у навчальний процес інноваційних технологій і сприяє забезпеченню готовності майбутніх фахівців до творчої праці, сталого розвитку наукового світогляду.

Комунікативна компетентність фахівця інформаційно-бібліотечної галузі є складна інтегративна освіта, яка поєднує інформаційно-комунікативні знання, уміння та особистісні властивості і якості, необхідні для повноцінного виконання функцій, пов'язаних з професійною діяльністю, професійну компетентність або професійну інформованість і комунікативну компетентність як процес комунікації, у ході якого відбувається практичне вираження професійних знань, досвіду, умінь.

Бібліотеки сьогодні – це потужні центри інтеграції, систематизації та опрацювання інформації, забезпечення нею зростаючих потреб освіти, науки, культури, економічного та державного життя [4].

Нової якості набуло бібліотечно-інформаційне виробництво, одним з головних напрямів якого стало продукування інформаційно-аналітичних матеріалів, а також інноваційних інформаційних продуктів – бібліотечних сайтів, представництв у соціальних мережах, блогів, створення яких зумовлено впровадженням технологій Web.2.0 у середовище бібліотеки. Водночас бібліотеки забезпечують користувача інформацією, ефективно використання якої сприяє створенню нових знань, здатних надати потрібного імпульсу розвитку держави.

Таким чином, бібліотеки стають важливим елементом суспільної бази інформаційних ресурсів, здатної стати теоретичним і науковим підґрунтям

суспільного розвитку та ефективним інструментом подолання проблем у різних сферах життєдіяльності суспільства [4].

Сьогодення вимагає, стверджує О. Жерновникова, переходу на якісно вищий рівень використання цифрових технологій в освіті, удосконалення державного управління цим процесом [3].

Для вирішення цих та інших проблем з огляду на сучасний стан і потенціал розвитку цифрового сектора України потрібне узгодження основних стратегічних цілей, механізмів і нормативного забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні на найближчу перспективу шляхом створення «Єдиної цифрової платформи в освіті».

Серед не менш важливих елементів якісної вищої бібліотечної освіти є медіаосвіта та медіасамоосвіта усіх учасників навчального процесу.

Формування сучасного інформаційно-освітнього середовища є важливою передумовою успішного реформування інформаційно-освітнього простору й потребує педагогічно виваженого проектування та використання комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання, удосконалення системи підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, керівних кадрів освіти, працівників ІТ підрозділів навчальних закладів.

Джерела та література

1. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. ; за ред. В. Г. Кременя, О. І. Ляшенка; укл. А. В. Яцишин, О. М. Соколюк. Київ, 2019. 361 с.

2. Новальська Т. В. Вища бібліотечна освіта в Україні: сторінки історії, шляхи модернізації. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Бібліотекознавство.*

Книгознавство, 2015. Вип. 4. С. 97–101. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrkprniobk_2015_4_17 (дата звернення: 26.10.2019).

3. Жерновникова О. А. Діджиталізація в освіті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 88–90.

4. Тарасенко Н. Бібліотечна складова у розвитку інформаційного суспільства. *Наукові праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 115–130.

5. Digital Agenda for Europe. URL : <http://ec.europa.eu/digitalagenda> (дата звернення : 01.10.2019).

Тарас Пустовіт
м. Полтава

ПОСТАТІ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ ПОЛЬСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ДОКУМЕНТАХ ФОНДІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У фондах Державного архіву Полтавської області зберігається чимало маловідомих і цікавих відомостей про непересічних осіб, які віддано й сумлінно впродовж багатьох десятиліть працювали в різних галузях на благо місцевої громади. Причому на теренах Полтавської губернії досить активно проявляли себе представники різних національностей – євреї, німці, поляки, вірмени, шведи, болгари й ін.

Як свідчать документальні джерела, у Полтаві до 1941 р. в різний час мешкали кілька відомих представників польського походження: фотограф-художник Йозеф (Йосип) Целестіанович Хмелевський, засновник

благодійного товариства допомоги нужденним учням м. Полтави, голова ради Полтавського товариства взаємного кредиту Річард Каєтанович Каменський, настоятель (з 1911 р.) римо-католицького Хрестовоздвиженського костелу, ксьонз Казимир Домінікович Тарасевич, політичний діяч, історик, історіософ, теоретик українського консерватизму В'ячеслав (Вацлав) Казимирович Липинський [1, с. 263–271], керівник льотної частини Всеукраїнської школи Тсоавіахіму, що містилася з 1930-х рр. у Полтаві, Герой Радянського Союзу Сігізмунд Олександрович Леванєвський.

У цій публікації представимо громадськості Йозефа Целестіановича Хмелевського та Річарда Каєтановича Каменського. Після себе вони залишили добру пам'ять у нащадків. Про їхні славні справи промовисто розповідають архівні документи, що зберігаються у фондах Державного архіву Полтавської області.

Йозеф Целестіанович Хмелевський народився в сім'ї польського шляхтича й російської дворянки 18 березня 1849 року у Варшаві. Батько Йосипа значився активним учасником визвольного руху у Царстві Польському 1863–1864 рр. Після поразки повстання та ув'язнення багатьох його учасників, Йосип з матір'ю залишають Варшаву й переїжджають до Петербурга, де юнак захоплюється мистецтвом фотографії. У столиці Російської імперії Хмелевський знайомиться зі своєю майбутньою дружиною – Олександрою Марківною Ромер. А вже 1875 року назавжди переїжджає до м. Полтави, де мешкали батьки нареченої. Саме в Полтаві незабаром він відкриває одне з перших і найкращих в імперії фотоательє.

Здобутки фотомитця перед українською громадою є незаперечними. Як блискучий портретист він залишив для нащадків образи видатних діячів культури і мистецтва того часу (фотопортрети артистів П. Саксаганського у ролі полковника І. Богуна, М. Садовського у ролі гетьмана Б. Хмельницького, М. Заньковецької, лікаря М. Скліфосовського,

письменників В. Короленка та Панаса Мирного, художника-передвижника Г. Мясоєдова та ін.), видав фотоальбоми «Гоголь на родині» (1902), «Земский дом в Полтаве» (1908–1909, 2 варіанти) [2, с. 606–607].

За його фотознімками були надруковані серії поштових листівок «Типы Малоросии», «Виды Полтавской губернии», «Виды Полтавы и ее окрестностей», «Виды Малоросии» (1902–1916), у яких зафіксовано народне життя, мальовнича природа, мистецькі пам'ятки. Про визнання його майстерності на всеросійському і міжнародному рівнях свідчать численні нагороди в Москві (1882, бронзова медаль), у Нижньому Новгороді (1896, золота медаль), у Парижі (1889, 1900, золота медаль), Чикаго (1893) та ін. 1900 р. на Всесвітній виставці у Парижі Йосип Хмелевський був нагороджений відзнакою французького уряду – орденом «Академічних пальм» та здобув почесне звання «Офіцер академії» [3, с. 151–177].

На думку науковців, місце розташування ательє Хмелевського на розі вулиць Стрітенська – Олександрівська (нині вул. Соборності) у м. Полтаві було надзвичайно вдалим, як для ведення підприємницької діяльності, так і для контактів із земляками – уродженцями Польщі, яких наприкінці ХІХ ст. у місті було чимало. Станом на 1898 рік у Полтаві поляків значилося – 1076 чол., у Полтавській губернії – понад 4 тис. [4, с. 2–3]. Неподалік по вул. Стрітенській містилися римо-католицький Хрестовоздвиженський костел та польський клуб (на розі сучасних вулиць Стрітенської – Короленка). У цьому районі, зокрема, по 2-му Козачому провулку мешкала певна частина робітників польського походження.

На початку ХХ ст. український та польський клуби містилися майже поряд – по вул. Стрітенській і, як виявляється, дві громади мирно співіснували, поки не прийшла радянська влада. Підтвердження такої співпраці знаходимо насамперед у спогадах полтавця Віктора Андрієвського початку 1920-х років: «Пригадую, що в 1915 році, коли німці зайняли Варшаву, до нас у Полтаву докотилася хвиля утікачів із Польщі. Декотрі з

них лишилися буквально без нічого – ледве чим тіло було прикрити. У Полтаві організувався поза іншими громадський комітет допомоги. З доручення нашої громади увійшов я в той комітет. Мені випало організувати допомогу харчову. Незабаром орендували ми у мого доброго знайомого ресторацію «Версаль», де й урядили першу їдальню для втікачів. Пізніше, як уже все було зорганізоване, уважав я за можливе зложити свої обов'язки на руки самих втікачів – поляків (власне одної старушки польки і її доньки, яким передано завідування їдальнею) та нашим полтавським дамам – полькам (з них пам'ятаю пані Желіховську) ... наші відносини й до того з місцевою польською колонією були найліпші» [5, с. 43; 6, с. 86, 106].

У архівних документах є відомості, що під час революційних подій 1905 року Йозеф Хмелевський виступав з револьвером проти мітингуючих робітників та страйкарів [7, с. 73–75]. Декого із революційно налаштованих полтавців, представників пролетаріату, це сильно обурювало. Проте, він, успішний підприємець, не міг спокійно сприймати тогочасні революційні виклики, як згодом і радянську владу. У такий спосіб Хмелевський намагався захистити і себе, і свою родину, і своє приватне майно.

Попри те, що Хмелевський тривалий час мешкав в Україні, він, безумовно, входив до складу польської громади і не забував свого походження, свою культуру та віру. До останнього дня Йозеф Хмелевський зберігав віру своїх предків. Один із доказів – світлина 1924 року, на якій небіжчик Хмелевський перебуває вже на смертному одрі, а поряд містяться траурні вінки від полтавських фотографів; біля голови небіжчика – католицький хрест. Помер відомий фотомитець 5 серпня 1924 року в Полтаві. За непідтвердженими свідченнями, він був похований на старому міському цвинтарі неподалік могили І. П. Котляревського. Могила, на жаль, не збереглася.

Другий відомий представник польської громади – Річард Каетанович Каменський. Народився він 3 квітня 1843 року в с. Монастирище

Брацлавського повіту Кам'янець-Подільської губернії, походив із потомствених дворян. Після закінчення Університету св. Володимира в Києві оселився в Полтаві, де присвятив своє життя громадській роботі. Розпочав службу помічником секретаря у Полтавській земській управі, від 1872 року обіймав посаду бухгалтера Товариства взаємного кредиту, з 1881 по 1909 роки – член правління Полтавського земельного банку. Від 29 листопада 1881 р. очолював раду Полтавського товариства взаємного кредиту. Саме завдяки його зусиллям в установі було накопичено капітал у сумі 40 тис. руб., відсотки з якого використовувалися на потреби учнів навчальних закладів міста. Каменський періодично відзначався своєю благодійністю: у 1907 році в Полтаві було навіть відкрито школу його імені, на яку Річард Каєтанович пожертвував 5 тис. руб., став засновником стипендій для кількох навчальних закладів міста [8, с. 181–182].

У вітальній адресі Р. К. Каменському від членів Полтавського товариства «пособия учащимся», у якій перераховувалися заслуги ювіляра, зазначалося: «Мы, члены общества, близко зная всю прожитую Вами жизнь и постоянно за нею следя, – свидетельствуем Вам, Ричард Каэтанович, что блестящие во всех отношениях результаты достигнуты обществом, благодаря неизменному и горячему Вашему участию в его делах, благодаря Вашим полезным трудам, благодаря Вашим о нем заботах, благодаря Вашему руководству» (28 листопада 1908 р.) [9]. На знак поваги портрет Річарда Каменського було розміщено в залі засідань товариства взаємного кредиту. Помер 19 лютого 1919 року в Полтаві.

У Державному архіві Полтавської області зберігається особовий фонд Каменського Річарда Каєтановича (ф.-1052; хронологічні межі 1863–1908; кількість справ 8). Найбільш цікавими документами фонду є: справа Полтавського приказу «общественного призрения» про перепроводження до тюрми трьох студентів Київського університету святого Володимира Адольфа Рунге, Річарда Каменського та Леона Ольшанського за побиття

квартального наглядача (1863–1864), вітальні адреси Р. К. Каменському у зв'язку з 25-річчям його діяльності у Полтавському товаристві взаємного кредиту від громадських організацій (30 жовтня 1897 р.); вітальні адреси Р. К. Каменському від Педагогічної ради Полтавської чоловічої гімназії, учнів Полтавського Олександрівського реального училища, учениць Полтавської Маріїнської жіночої гімназії, бідних учнів Полтавського 3-класного міського училища, попечительної ради Полтавської общини сестер милосердя (28 листопада 1906 р., 13 березня 1908 р.); світлини представників родини Каменських [9].

Виявлені та представлені нами документи свідчать, що в Полтаві та губернії це була досить авторитетна й інтелектуально обдарована особистість, яка упродовж десятиліть відзначалася жертвною працею та благодійністю.

Джерела та література

1. Передерій І. Г. *В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець*. Монографія. Полтава : Видавництво ПолНТУ, 2012. 622 с. С. 263–271.
2. Ханко В. М., Хмелевський Й. Ц. *Полтавська енциклопедія «Полтавіка»* ; гол. ред. О. А. Білоусько. Т. 9. Образотворче та декоративне мистецтво. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015.
3. Скалацький К. Г. Пошуки. Знахідки. Відкриття. Київ, 2004.
4. Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г., т. XXXIII. Полтавская губерния. Полтава, 1904. С. 2–3.
5. Андрієвський В. *З минулого (1917 рік на Полтавщині)*. Берлін, 1921. Ч. II.
6. Андрієвський В. *Три громади. Спогади з 1885–1917 рр.* Львів, 1938. Ч. II.

7. Профрух на Полтавщині 1905 рік. Полтава : Видання Полтавського окрпрофбюро, 1926.

8. Павловский И. Ф. *Полтавцы, иерархи, государственные и общественные деятели и благотворители*. Полтава : Издание ПУАК, 1914.

9. Державний архів Полтавської обл. Ф.-1052 Р.К. Каменський. Оп.1. Од.зб. 1-8.

Алла Дедухо

Світлана Макарець

м. Полтава

РОЛЬ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ В НАУКОВО-НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Невід'ємною частиною процесів дослідження є його науково-інформаційний складник, який передбачає пошук, збирання, упорядкування, оброблення інформації задля подальшої наукової і практичної роботи як досвідчених науковців, так і початківців. Результатом такої роботи може бути наукова чи методична розвідка, кваліфікаційна робота, дисертація, монографія, винахід тощо. Важливим чинником успішної реалізації поставлених завдань є наявність належного інформаційно-бібліотечного забезпечення.

Науково-інформаційне забезпечення дослідницької роботи здобувачів вищої освіти здійснюють насамперед бібліотеки закладів вищої освіти, адже саме вони є центром, однією з основних структурних одиниць освітньої установи. Також бібліотечні заклади виконують соціальні функції, як-от: сприяють реалізації конституційних прав громадян на освіту, користування досягненнями в галузі науки й техніки, художньої творчості, культури тощо, що зумовлює формування особистості, її активної життєвої позиції;

допомагають у розповсюдженні науково-технічних знань, упровадженні різноманітних досягнень у суспільну практику. Інформаційно-бібліотечне забезпечення науки як допоміжний компонент багато в чому визначає перспективи розвитку сучасного суспільства [1].

Виконуючи культурно-виховну роботу, працівники бібліотеки мають орієнтуватися на конкретні потреби й зацікавлення сучасних користувачів. Застосовуючи різні методи й форми роботи, бібліотека допомагає закладу вищої освіти забезпечувати основні складові частини навчальної та наукової роботи здобувачів вищої освіти. Виконання завдань, поставлених перед бібліотекою, цілком залежить від інтеграції й координації її діяльності з факультетами, кафедрами, науковими підрозділами. Від ефективності роботи бібліотеки, стану її ресурсної бази, різноманіття бібліотечних продуктів і послуг прямо залежить повноцінне функціонування усіх структур вишу, і як наслідок цього – якість освітніх послуг.

Майбутні фахівці наразі повинні опановувати інформацію задля виконання майбутніх професійних завдань, ефективно знаходити, використовувати її на рівні, який вимагає включення особи здобувача вищої освіти в різноманітні види діяльності й відносин. Співробітники бібліотеки мають зважати на ті фактори, які впливають на взаємовідносини читача й бібліотекаря, серед яких не останню роль відіграють високий рівень поінформованості читачів, їхнє прагнення висловити власну думку тощо.

Оскільки бібліотека є соціокультурним центром закладу вищої освіти, вона активно й тісно співпрацює з іншими структурними підрозділами навчального закладу. Особливо це стосується масової роботи, яку можна організовувати з деканатами, зі студентським самоврядуванням, з кураторами груп тощо. Форми роботи, які забезпечують таку співпрацю, можуть бути найрізноманітнішими: організація виставок, зустрічі з відомими людьми, заходи дискусійної тематики, літературні вечори тощо.

Зважаючи на місце бібліотеки в навчальному і науковому процесі, не можна оминати й такий аспект, як комп'ютерні технології. Безумовно, вони допомагають сучасним користувачам у пошуку необхідної інформації. Однак така тенденція призводить до парадоксів. З упровадженням у наше життя інформаційних та комунікаційних технологій виникають проблеми з читанням, хоча саме роль книги та читання є безсумнівною в моральному, інтелектуальному, естетичному розвитку молоді.

Сучасні бібліотеки працюють на основі автоматизованих процесів, оцифровують матеріали, формують онлайн-бази, пропонують читачам багато послуг. Як і раніше, вони мають досить обширні різноматичні каталогізовані збірки матеріалів і ресурсів, не всі їх можна знайти в інтернеті. Працюють бібліотеки й над запровадженням сучасних інформаційних технологій з метою використання світових пошукових систем. Завдяки зусиллям багатьох учених, викладачів, бібліотечних спеціалістів фонди, довідково-пошуковий апарат, інформаційно-бібліотечна продукція є тим унікальним надбанням, яким сьогодні можуть користуватися здобувачі вищої освіти [2].

Отже, на сучасному етапі роботи інформаційно-бібліотечної справи задля забезпечення науково-пошукової діяльності здобувачів вищої освіти одним з напрямів роботи є збір, накопичення, зберігання й сортування оглядово-аналітичної, бібліографічної та фактографічної інформації для надання її майбутнім спеціалістам.

Джерела та література

1. Немошkalенко В. Нові інформаційні технології та нові форми взаємодії бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 1999. № 5. С. 6–9.
2. Бібліотеки Національної академії наук України : довідник / укл. А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська, Н. І. Малолетова ; наук. ред. О. С. Онищенко. Київ : НБУВ, 1996. 110 с.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ БІБЛІОТЕКИ

Для сучасного етапу інформаційного суспільства характерні стрімкі темпи зростання обсягів і поширення інформації, демократизація всіх сфер життя суспільства, децентралізоване управління ринковою економікою, застосування новітніх технологій, розвинута мережа телекомунікацій, що забезпечує вільний доступ громадян до світових інформаційних ресурсів та конструює нову соціально-комунікативну реальність.

На сучасну бібліотеку, як одного з основних учасників системи соціальних комунікацій, де накопичуються та зберігаються джерела знань, визначальним чином впливають загальноцивілізаційні тенденції переходу до відкритого інформаційного суспільства. Бібліотека повинна гідно відповісти на виклик часу.

Випереджаюче зростання потоку генерованої людством інформації порівняно з традиційними можливостями її обробки, засвоєння й використання висуває перед бібліотеками нові завдання щодо впровадження новітніх електронних технологій з метою забезпечення їх ефективного функціонування як універсальних інформаційних центрів.

Упровадження сучасних технологій, з одного боку, відчутно позначилося на всіх напрямках бібліотечної діяльності, пов'язаних з удосконаленням обслуговування читачів безпосередньо в бібліотеках. З другого – дало змогу розширити коло користувачів за межами бібліотеки за допомогою електронних засобів зв'язку. Посилення попиту на інформацію за межами традиційного читацького кола бібліотек, у середовищі бізнесу, політики, владних структур, активізація всієї системи соціальних структур у

рамках розвитку громадянського суспільства помітно змінюють акценти в діяльності бібліотечних закладів, які дедалі більше набувають ознак загальносуспільних інформаційних центрів широкого призначення.

У посланні генерального директора Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) Ф. Гаррі зазначається: «Швидке опрацювання даних та обмін ними прискорюють інноваційний цикл, сприяють колективним інноваціям і взаємовигідній співпраці між компаніями, дослідницькими установами й окремими особами. Водночас цифрові технології дають можливість людям з однаковою спрямованістю думок створювати віртуальні платформи для роботи над спільними проектами й цілями» [1]. Отже, виникають нові напрями у сфері наукової комунікації та побудови знань, вони матеріалізуються на базі постійного інтересу вчених, інформаційних фахівців до таких питань:

- можливість доступу до всієї наукової інформації без будь-яких технічних, політичних чи організаційних бар'єрів;
- надійність інформації;
- можливість ефективної обробки величезної кількості даних;
- оновлення асортименту інструментальних засобів для пошуку, аналізу та візуалізації інформації;
- налагодження глобальної співпраці тощо.

Саме глобальна співпраця, що забезпечує ефективний науковий комунікаційний процес, потребує інновацій у сфері інформаційної інфраструктури, спрямованих на розширення джерельної інформаційної бази, створення умов для ефективних, взаємовигідних обмінів у міжнародній системі наукових електронних комунікацій, забезпечення удосконалення доступу до веб-ресурсів, який повинен відповідати критеріям швидко оновленого, відповідати основним потребам цільової аудиторії, мати зручний навігатор, дружній дизайн інтерфейсу, налагоджений зворотний зв'язок тощо.

Сьогодні тенденції розвитку бібліотечно-інформаційних технологій та й діяльності бібліотеки загалом вже неможливо уявити без електронних інформаційних ресурсів, що, в свою чергу, призводить до формування електронних бібліотек. Адже головною перевагою останніх є доступ до віддалених ресурсів, який можливий за сучасних телекомунікаційних технологіях.

В Україні ухвалено низку законодавчих документів, де визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності та затверджено «Стратегію розвитку інформаційного простору України на період до 2020 року» [2]. 2009 р. набула чинності концепція Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» [3].

Сьогодні головні зусилля бібліотечних установ мають спрямуватися на творення єдиного загальнонаціонального культурного простору, на забезпечення самоцінності, незалежності культури й мистецтва в усіх їх проявах, на збереження багатой національної культурної спадщини, забезпечення свободи творчості, найширшого доступу громадян, особливо молодих, до культурних надбань людства. В організації цієї роботи інформаційно-комунікативні технології мають особливе значення.

Вдало «вплітаються» в бібліотечну діяльність мережеві комунікації та технології Веб 2.0, які охоплюють все більше і більше бібліотечних послуг та сервісів, що дозволяє говорити про новий етап розвитку бібліотечної справи, який називають «Бібліотека 2.0».

Що таке Бібліотека 2.0?(див. *Табл. 1.*) [4, с. 18]. Бібліотека в епоху Веб 2.0 руйнує бар'єри (фізичні, географічні, часові, просторові), стає «всюдисущою» (everywhere) для користувачів і (що не менш важливо!) потрібною їм. Користувач бібліотеки є центром тяжіння, для нього – всі сервіси, ресурси, технології. Не електронний каталог сам по собі, не колекція сама для себе, не усні довідки чи консультації в стінах бібліотеки

тощо, а реально потрібні сучасному користувачеві ресурси та сервіси, все більше і більше електронні та в режимі онлайн. Причому користувач – не просто об’єкт бібліотечного впливу, але й часто співавтор бібліотечних сервісів та інформаційних ресурсів (через відгуки і пропозиції в соціальних мережах, в електронному каталозі, на блозі бібліотеки тощо). У такій бібліотеці, організованій за користувацько-центристською парадигмою, легко і зручно надаються інформація, ресурси, знання споживачеві незалежно від того, де він знаходиться, в зручний для нього час. Принципи Веб 2.0 відкривають бібліотекам нові можливості для кращого обслуговування своїх користувачів та залучення нових.

Табл. 1. Відмінності між Бібліотекою 2.0. та попереднім етапом організації роботи бібліотеки (за К. Шнайдер)

Бібліотека 1.0	Бібліотека 2.0
Закритий у сховищах фонд («закриті стелажі»)	Відкритий доступ до книг
Формування фондів «згори»	Користувач може запропонувати книгу для поповнення фонду бібліотеки
Послуги, що доступні лише в стінах бібліотеки	Послуги доступні повсюди і повсякчас
Традиційний електронний каталог	Каталог з можливістю доручення коментарів та створення добірок книг
Розсилки новин	RSS-потік
Інформація як об’єкт використання	Інформація як засіб спілкування
Довідкове обслуговування по телефону чи персональне	Віртуальне довідкове обслуговування
Обмежені сервісні можливості	Широкий спектр послуг

Індивідуальна діяльність бібліотеки	Участь у корпоративних проектах
Веб-сайт бібліотеки	Бібліотека має свій «простір» в соціальних мережах, віртуальних світах

Серед популярних сервісів веб 2.0, які використовують бібліотеки, – блоги.

Створюються вони здебільшого з такою метою:

1. Як додатковий до офіційного сайту майданчик для популяризації своїх ресурсів і сервісів, ознайомлення з новинами, новими надходженнями до бібліотеки та активного спілкування зі своїми реальними й віртуальними користувачами.

2. Як місце для професійного спілкування з колегами. Переважна кількість бібліоблогів України поки що націлена саме на останнє, і майже зовсім не звертається увага на можливості спілкування з користувачами. Це пояснюється, зрозуміло, прагненням до професійної дискусії та оприлюднення професійної інформації, для чого недостатньо лише кількох друкованих професійних видань чи офіційних розділів бібліотечних сайтів. Останнім часом, до того ж, спілкування з користувачами, можливо, здійснюється і не в блогосфері, а в соціальних мережах, де бібліотеці легше знайти прихильників чи друзів, які часто самі знаходять її.

Отже, сучасний етап розвитку суспільства характеризується переходом до всеохоплюючої інформатизації всіх соціальних інституцій і процесів, пов'язаних з формуванням інформаційних ресурсів і передачею знання. Ця тенденція чітко виявляється в бібліотеці, яка в умовах інформатизації перетворюється зі «сховища книг» у соціальний інститут, що забезпечує кумуляцію, збереження та загальну доступність документів, інформації, знань.

Джерела та література

1. Аксьонова Н. Бібліотека – інтелектуальний фундамент у супроводі соціально-комунікаційних процесів. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського*. 2010. Вип. 26. С. 88–93.
2. Про затвердження Стратегії розвитку інформаційного простору України на період до 2020 року: Указ президента України. URL : http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=113102&cat_id=61025
3. Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI»: Постанова від 17.08.2011 р. № 956. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/956-2011-%EF>
4. Ярошенко Т. О. Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації. *Укр. бібл. асоц., Нац. академія керівних кадрів культури і мистецтв, Центр безперервн. інформ.-бібл. освіти, Головний тренінгов. центр для бібліотекарів*. Київ : Самміт-книга, 2013. 106 с.

Олена Лісничка

Ольга Мізіна

м. Полтава

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗВО

Розвиток системи освіти висуває високі вимоги до якості підготовки дипломованих фахівців. Більшість першочергових завдань сучасних закладів вищої освіти (ЗВО) тісно пов'язана з діяльністю бібліотеки як однієї з найважливіших ланок академічного та наукового процесів. Молоде покоління все більше схильється до здобуття інформації з використанням сучасних

інформаційних технологій та орієнтується на мережу Інтернет. І саме бібліотека університету є тією творчою лабораторією, від ресурсів та послуг якої залежить багато в чому якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Сучасні виші потребують впровадження нових підходів до навчання та потреб у самоосвіті. В умовах змін, що відбуваються сьогодні в системі вищої освіти, різко зростає роль і значення самостійної роботи студентів як однієї із найважливіших складових професійного становлення майбутнього фахівця. Саме інформатизація, формування освітнього середовища навчального закладу на основі інформаційних технологій сприяє вирішенню цих задач. Ефективність самостійної роботи залежить від багатьох складових: це і впровадження сучасних освітніх технологій, і забезпеченість навчальною, навчально-методичною, довідковою й науковою літературою, і достатність робочих місць, обладнаних сучасною електронною технікою. Суттєву роль у підготовці фахівця відіграє бібліотека закладу вищої освіти, оскільки саме в ній сконцентрована спеціалізована навчальна та наукова інформація [6].

Сучасний період розвитку суспільства позначений бурхливим розвитком інформаційних і комунікаційних технологій та невідпинним зростанням кількості інформації, тому не дивно, що й у житті бібліотек відбуваються революційні зміни: автоматизація та комп'ютеризація бібліотечних технологічних процесів, впровадження новітніх технологій. Прагнення до якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів виводить бібліотеки закладів вищої освіти на новий рівень довідково-бібліографічного обслуговування. Репрезентація бібліотечних ресурсів у мережі Інтернет сприяє як формуванню позитивного іміджу ЗВО, так і відіграє суттєву роль в організації відкритого доступу для віддаленого користувача, тому одне із найважливіших завдань наукової бібліотеки університету – створення і представлення на сайті електронного каталогу (ЕК) як багатофункціонального бібліографічного ресурсу, що має задовольняти потреби всіх користувачів Інтернету, тому дослідження стану ЕК бібліотек на сайтах є актуальним завданням сьогодення [4, с. 19].

Нині в умовах інформатизації й впровадження засобів автоматизації у бібліотеках, архівах, музеях та в інших закладах документно-інформаційних комунікаційних системах відбувається консервація традиційних карткових каталогів, натомість створюються електронні каталоги, які відрізняються великою швидкістю, багатоаспектністю здійснення пошуку. Електронними каталогами можуть користуватися одночасно багато користувачів. Внутрішня електронна система розробляється бібліотекою самостійно, що дозволяє їй поповнювати електронну бібліотеку, розробляти додатковий функціонал, інтегрувати її з іншими інформаційними системами, наприклад, АБІС.

Автоматизована бібліотечна інформаційна система (АБІС) призначена для автоматизації бібліотечних процесів на основі використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, засобів обчислювальної техніки та телекомунікаційних мереж. У АБІС зазвичай виділяються такі групи функціональних завдань, що підлягають автоматизації: 1) комплектування фондів і книгообмін; 2) бібліографічна й аналітична обробка документів, ведення електронного каталогу; 3) обслуговування користувачів (реєстрація замовлень, забезпечення видачі та контролю повернення документів тощо); 4) довідково-бібліографічне обслуговування користувачів з можливістю використання баз даних і електронних каталогів своєї бібліотеки, а також інформаційних ресурсів Інтернет; 5) завдання, пов'язані з міжбібліотечним обміном документів; 6) автоматизована підготовка бібліографічних видань.

Для реалізації цих функцій кожна бібліотека вибирає відповідне для себе програмне забезпечення. В бібліотеках України використовується різні прикладні програмні продукти. Серед них можна виділити такі: «МАРК-SQL», «ІРБІС», «ALEPF», «УФД/Бібліотека», «UniLib» та ін. [3, с. 4]. Електронний каталог науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (ЕК НТБ ПолтНТУ) – машиночитана бібліографічна база даних з набором сервісів для користування. Електронний каталог є основною складовою частиною довідково-бібліографічного апарату

науково-технічної бібліотеки. ЕК працює в реальному режимі часу і є складовою частиною довідково-бібліографічного апарату науково-технічної бібліотеки й центральною ланкою АБІС «Університетська бібліотека «UniLib». Доступ до ЕК у мережі Інтернет, можливість мобільного пошуку інформації в зручний для користувача час роблять ЕК одним із найпопулярніших бібліотечних бібліографічних ресурсів.

ЕК організований як єдиний каталог на всі документи, які надходять у бібліотеку, починаючи з 2002 року; статті з періодичних видань із 2002 року; ретроспективний фонд документів до 2002. ЕК НТБ ПолтНТУ розкриває склад і зміст бібліотечних фондів друкованих, аудіовізуальних, електронних документів українською, російською та іноземними мовами, а також слугує для забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки й реалізації багатоаспектного інформаційного пошуку.

У каталозі відображені документи, які були надруковані з 1845 року по теперішній час. Поряд з каталогізацією нових надходжень літератури проводиться ретроконверсія бібліотечного каталогу, тобто перетворення карткового каталогу в електронну базу даних бібліографічних описів книг, які отримані бібліотекою до початку створення ЕК (до 2002 р.). На сьогодні ЕК містить понад 216000 записів і щодня змінюється.

ЕК НТБ ПолтНТУ поєднує функції алфавітного, систематичного й топографічного каталогів, систематичної картотеки статей, алфавітно-предметного покажчика надаючи при цьому оперативність і гнучкість інформаційного пошуку за різними пошуковими елементами (автор, заголовок, ключове слово, предметна рубрика, вид/тип документа й т.п.). Результати пошуку в ЕК користувач може подивитися на екрані монітора, записати на електронний носій у вигляді списку документів, бібліографічної картки.

У складі ЕК формуються такі бази даних: «Книги», «Періодичні видання», «Методичні вказівки», «Статі», «Дисертації», «Автореферати», «Нормативно-технічна документація», «Рідкісні та цінні видання». АБІС ЕК бібліотеки

організований на основі автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи UniLib, доступ реалізується через локальну мережу університету та мережу Інтернет на сайті ПолтНТУ у розділі «Бібліотека» за посиланням «Сайт Науково-технічної бібліотеки» [5].

Автоматизована інформаційно-бібліотечна система Unilib (АІБС «Університетська бібліотека») розроблена в 1999–2004 рр. науково-дослідним інформаційно-комп'ютерним центром Національного університету внутрішніх справ (м. Харків). Завдяки базуванню, як на новітніх типових бібліотечних, так і на сучасних комп'ютерних технологіях, Unilib прекрасно функціонує в закладах будь-якого типу. Близько п'ятдесяти бібліотек України зробили вибір на її користь. Систему Unilib вигідно відрізняють простота використання одночасно з повнотою функціональних можливостей та орієнтація на сучасні методологічні, технологічні й технічні досягнення.

До основних завдань ЕК науково-технічної бібліотеки ПолтНТУ належать: всебічне розкриття складу й змісту фонду НТБ; забезпечення багатоаспектного оперативного пошуку інформації про наявність документів у фонді НТБ; інтеграція ресурсів НТБ в інформаційний простір навчального закладу, регіону і всесвітню інформаційну мережу Інтернет; захист інформації; створення інформаційного комфорту для користувачів.

Однією з основних функцій ЕК НТБ є забезпечення навчального процесу, наукових досліджень і сфери управління університету бібліографічними даними про документи, що зберігаються у бібліотечному фонді за заголовком описом, тематикою, вихідними даними, ключовими словами, інвентарними номерами і т.п. Створення й експлуатація ЕК НТБ ПолтНТУ базується на таких принципах: 1) відкритий характер системи по складу технічних засобів і програмного забезпечення; 2) одноразова каталогізація й багаторазове використання бібліографічних описів вітчизняних і закордонних видань; 3) забезпечення пошуку інформації в ЕК здійснюється за автором (індивідуальним і колективним), заголовком, предметними рубриками, індексами УДК, ключовими

словами, назвою серії, місцем видання, датою видання, інвентарними номерами, місцем зберігання документа, реєстраційними номерами ISBN, мовою видання, видом документа та іншими ознаками.

Співробітниками відділу комплектування та наукової обробки документів постійно проводиться поточне редагування ЕК. З метою захисту від несанкціонованого доступу й збереження баз даних створюється резервна копія ЕК. Відповідальність за збереження інформації покладається на відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення діяльності НТБ ПолтНТУ [5].

Статистичні показники кількості відвідувань бібліотеки з метою здобуття традиційних послуг з видачі документів поступово знижуються, проте, одночасно зростає відвідуваність залів електронної інформації. Сьогодні практично вся робота бібліотеки орієнтована на віртуальне середовище. Для зручності користувачів (і студентів, і викладачів) через сайт розкривається та популяризується фонд, надається доступ до повнотекстових інформаційних ресурсів, виконуються бібліографічні довідки за допомогою сервісів віртуальної довідки та зворотного зв'язку. Бібліотека виступає в ролі інформаційного посередника, навігатора, структуруючи Інтернет-ресурси, допомагає користувачеві знаходити якісний, релевантний матеріал, здійснює пошук, відбір та аналітико-синтетичну обробку ресурсів. Інформаційно-комунікаційні технології та сервіси, що впроваджуються в бібліотеці, відкривають нові можливості в інформаційному забезпеченні користувачів. Електронна пошукова система дозволяє за лічені секунди знаходити в каталозі бібліотеки потрібні видання і складати бібліографічні списки. Каталог бібліотеки створений так, щоб з ним легко міг працювати як досвідчений читач, так і новачок [2, с. 535].

Отже, якісна освіта не може існувати без доступу до якісних інформаційних ресурсів, що забезпечують процеси викладання, навчання та дослідження. Тому можна стверджувати, що ЕК НТБ ПолтНТУ є одним з головних інформаційних ресурсів бібліотеки, складовою частиною

інформаційно-освітнього простору університету, головною ланкою інформаційної системи. На базі ресурсу ЕК формуються основні технологічні процеси бібліотеки. ЕК дозволяє користувачам комфортно й оперативно отримувати максимально повну інформацію про документи традиційного (паперового) фонду й матеріали в електронному вигляді.

Джерела та література

1. АІБС Unilib. URL : http://onua.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=205&Itemid=48&lang=uk (дата звернення: 29.10.2019).
2. Желай О. Перспективні напрями бібліотечного сервісу в соціологічних дослідженнях. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 517–535.
3. ДСТУ 7448:2013. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять [Чинний від 2014–06–01]: Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. III. 41 с. (Інформація та документація).
4. Луцишина Т. Електронний каталог як основний інформаційний ресурс бібліотек ВНЗ Західного регіону України у сучасному веб-просторі. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 19–22.
5. Положення про електронний каталог науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Полтава, 2015. URL : http://lib.pntu.edu.ua/?module=articles*docuir (дата звернення: 29.10.2019).
6. Таланчук О. Роль електронних бібліотек у формуванні інформаційно-освітнього простору університету. URL : http://lib.khnu.km.ua/about_library/naukova_robota/2010/tal_rol.htm (дата звернення: 29.10.2019).

Олег Белько
Андрій Нарадько
м. Полтава

РОЛЬ КОМІТЕТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЛЕКЦІЙ (1901–1904 рр.)

Межа XIX–XX століть в історії української культури характеризується активним рухом національного відродження, формуванням національної свідомості й ліквідацією неграмотності серед непривілейованих верств населення. Вагому роль у цьому процесі відіграли громадські товариства, зокрема бібліотеки, що проводили культурницьку, освітню та виховну роботу.

Полтавська громадська бібліотека (нині Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського) розпочала свою діяльність 21 листопада 1894 року. Благословив її відкриття протоієрей Микола Уралов. Саме в цей день відбулися установчі збори, на яких було обрано перший комітет керівництва справами бібліотеки. Спочатку бібліотека розміщувалася в будинку Дамського благодійного товариства, пізніше – в будинку пані Кандиби [4, с. 3].

Перед комітетом бібліотеки постало чимало завдань: збір членських внесків та пожертвувань у вигляді книг і грошей, складання списків книг та оцінка їх, купівля та прийом фонду бібліотеки Полонської, розроблення системи каталогів, реєстрація вимог на книги, укладання каталогів тощо [1, с. 62].

Згідно зі статутом бібліотека сприяла своїм читачам у вирішенні просвітницьких запитів: влаштування публічних лекцій, народних читань, аматорських і професійних вистав, відкриття книжкового складу тощо. Окрім

просвітницького спрямування ці заходи забезпечували бібліотеці невеликий прибуток, що дозволяло покращити її матеріальне становище.

Комітет Полтавської громадської бібліотеки протягом 1901–1902 рр. організував дві публічні лекції: Г. Александрівського про Максима Горького (13 травня 1901 року) та А. Єфименка про Г. Сковороду (3 лютого 1902 року). Лекція професора В. М'якотіла не була дозволена керівництвом Київського навчального округу [4, с. 42–46].

Під час організації публічних лекцій бібліотека стикалася з протидією міського попечителя, який не схвалював проведення лекцій, не зважаючи на те, що їх теми були офіційно затверджені московською комісією з організації публічних лекцій для усіх губерній. Більшість із них були дозволені та прочитані в інших містах України, зокрема в Харкові. У другій половині 1902 року перешкод з боку місцевого попечителя вже не спостережено, але процес отримання дозволу місцевої адміністрації був уповільнений.

Протягом 1902 року комітет звернувся з запрошенням до 10 лекторів. З них 8 схвально відгукнулися на цю пропозицію. Попечитель округу дозволив лише 7 лекцій, із яких 5 було прочитано цього ж року. Для проведення лекцій і вечорів бібліотеці надавали безкоштовно свою залу старшини 2-го громадського зібрання.

1902 року комітет бібліотеки домовився з Пушкінським відділенням про спільне проведення публічних заходів, прибутки від яких розподілялися між бібліотекою та Пушкінським відділенням порівну. Також було досягнуто угоди про видачу Пушкінському відділенню зі складу бібліотеки книг з комісійною знижкою 20 % за умови, що загальна сума не перевищуватиме 50 руб. [5, с. 10].

1903 року зі складу членів комітету бібліотеки й філіальних відділень було обрано особливу комісію, до повноважень якої віднесено організацію публічних вечорів та лекцій. Результатом її роботи стала організація лекції Трутовського «Герои Бездны и Мысли» (22 січня), лекція Еварницького

(Д. І. Яворницький) «По запорізьким урочищам» і «Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний» (22 і 23 лютого), лекція Єфименко «Ніцше і його Заратустра» (20 грудня). Найбільше коштів надійшло після лекції Трутовського – 232 руб. [6, с. 9].

1904 року було прочитано 5 лекцій: І. Іванова з російської літератури, 2 лекції Еварницького (Д. І. Яворницький) «Про старожитності Південної Росії», Кізеветтера «Російське село у I половині XIX століття», а також проведений літературний вечір до дня пам'яті А. Чехова, який відбувся 20 жовтня. До речі, А. Чехов високо поцінював голову комітету громадської бібліотеки В. Короленка не лише як громадського діяча, а й як людину-особистість. «Я готовий поклястися, що Короленко дуже гарна людина» [7, с. 6].

Комітет громадської бібліотеки неодноразово звертався до членів лекційного бюро Московської комісії домашнього читання з листами-запрошеннями до провідних лекторів прочитати в Полтаві цикл лекцій, які мали позитивні відгуки в різних губерніях, проте місцева адміністрація продовжила політику перешкоджання організації таких заходів.

Так, незважаючи на те, що в Катеринославі лекції професора І. Іванова мали шалений успіх, у Полтаві вони були заборонені, попри дозвіл попечителя округу [3, с. 35].

Царський режим убачав у бібліотеці потенційного розсадника вільнодумства серед населення. Насторожувала й активна громадська діяльність Володимира Галактіоновича Короленка, його авторитет і прихильність полтавців.

На засіданні комітету від 4 листопада 1904 року було прийнято рішення – розпочати клопотання від імені загального зібрання про зміну чинного порядку на дозвіл лекцій. Пропонувалося надавати право на публічне оприлюднення в Полтаві лекцій, які вже були прочитані в різних губерніях Російської імперії.

Це клопотання було надіслано голові комітету Полтавської бібліотеки В. Короленкові в Петербург, де він особисто передав його міністру внутрішніх справ з проханням втрутитися в безпідставні перестороги, звинувачення, заборони цензурних органів міста Полтави. В. Короленко став очевидцем революційних подій, які сколихнули Російську імперію. Біль душі з цього приводу Володимир Галактіонович виклав у листі до дружини про написання хроніки «9 январа в Петербурге»: «Я написав статтю майже повністю, написав її за один день (втомився дуже) і вчора ввечері пішов до цензора, майже впевнений, що робота пропала. І раптово дізнаюся, що він пропустив, не подав до цензурного комітету, взяв на себе всю відповідальність...» [2, с. 692]. Цей факт – промовисте свідчення високого авторитету письменника-демократа, «Совість епохи», «світлий духом», «праведник», – так говорили про Володимира Галактіоновича Короленка його сучасники. Коли по всій імперії гуляв терор, у Полтаві, завдяки турботі В. Короленка, була тимчасова відлига. Просвітницька робота в бібліотеці поживалась. У Полтавській громадській бібліотеці та її філіалах було прочитано цикл лекцій, зокрема «Літературна еволюція XIX ст.» А. Лисовського. Крім того, полтавці побачили виставу «Борці за мрії», що була поставлена групою акторів-аматорів у квітні 1905 року, а 13 жовтня – «Богдан Хмельницький», поставлена трупною Саксаганського та Садовського [7, с. 6]. Так митці популяризували досягнення культури серед населення.

Проведення лекцій, задля розвитку діяльності бібліотеки, мало свої позитивні наслідки. Населення активно підтримувало ці заходи та було зацікавлене в нових знаннях, поглядах на ті чи ті події. Через просвітницькі заходи керівництво бібліотеки намагалось формувати естетичні смаки, моральність та ціннісні орієнтації, здійснюючи внесок у розвиток міської культури.

Так, прогресивна ідея лекційної роботи стала початком створення духовного громадського осередку, який упродовж років за підтримки

держави, сприяння громадських організацій та зацікавлених осіб, став провідним науково-просвітницьким центром міста й області аж до сьогодні. Колектив бібліотеки щороку здійснює комплекс заходів з метою популяризації духовного надбання людства. Мудрі Короленківські настанови щодо організації просвітництва лежать в основі діяльності закладу.

Джерела та література

1. Белько О. О. З історії Полтавської громадської бібліотеки. *Музеї. Меценати. Колекції: збірник наукових праць*. Полтава: Археологія, 2000. С. 62-67.
2. Короленко В. Г. Собрание сочинений в пяти томах / составление, подготовка текста Б. Аверина ; примечания: Б. Аверина, Б. Павловой ; редактор Т. Степашова ; оформление художника И. Кулика ; иллюстрации художника А. Слепкова. Ленинград: Издательство «Художественная литература», 1990. Т. 3: Рассказы, 1903–1915. Публицистика. Статьи. Воспоминания о писателях. 718 с.
3. Краткий очерк 10-летней деятельности Полтавской общественной библиотеки *Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1904-1905 гг.* Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1906. С. 35–45.
4. Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1901 год: (Год седьмой). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1902. 75 с.
5. Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1902 год: (Год восьмой). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1903. 74 с.
6. Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1903 год: (Год девятый). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1904. 101 с.
7. Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1904–1905 гг. Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1906. 18 с.

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ДЕРЖАВНОМУ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»**

У наш час бурхливого розвитку інформаційних технологій музеям України важливо зайняти активну позицію в галузі впровадження цифрових систем надання інформації відвідувачам [1, с. 326]. Сьогодні в процесі культурно-освітньої діяльності змінюється і сама сутність поняття «музей» та основних функцій, які він виконує. У наш час музеї розглядаються як культурні хаби, платформи та простори для комунікації та взаємодії, де передбачені широкі контакти з громадськістю, різними організаціями й культурно-мистецькими аудиторіями.

Музейна педагогіка, новітні комунікаційні технології, інформатизація, маркетинг і музейний менеджмент у роботі музею сприяють появі нових музейних функцій, що збільшує роль та значущість музею як соціально-культурної інституції та визначає його особливе місце в соціокультурному просторі сучасного суспільства [2, с. 75]

Музей змушений чітко реагувати на зміни, які відбуваються в державі. Зміна економічних, політичних умов, життєвих орієнтирів, реформування і перебудова системи освіти, поява нових інформаційних мультимедійних технологій вплинули на основи музейної діяльності та примушують постійно розвивати систему створення нових програм, методів і форм музейної роботи.

Поряд із традиційними формами музейної роботи, такими як експозиційно-виставкова, обліку та збереження музейних колекцій, просвітницько-освітня, в умовах розвитку інформаційних технологій

з'являються сучасні методи взаємодії музею і суспільства, спрямовані на розширення сфери впливу закладів культури серед громадськості [2, с. 83]. Новітні технічні засоби дозволяють значно розширити можливості експозиції в показі експоната, в наданні додаткової текстової, графічної інформації, показати відсутні експонати чи документи, організувати віртуальні тури та виставки. Мультимедійні засоби – це взаємодія відео- й аудіоефектів під керуванням програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото та відео в одному цифровому форматі.

На такі новітні підходи й методи роботи спирається ДІКЗ «Поле Полтавської битви». З дня заснування музей історії Полтавської битви став своєрідною візитівкою не тільки міста, а й цілого регіону. Він є значним культурним науково-методичним центром з вивчення історії України періоду XIV–XVIII століть у контексті європейської історії. На сьогодні це один із найвідвідуваніших музеїв Полтави й області з розвинутою туристсько-екскурсійною складовою. Щорічно його відвідують майже 40 тисяч відвідувачів не лише з України, а й з усього світу. Сучасна унікальна колекція музею історії Полтавської битви є результатом наполегливої дослідницької роботи не одного покоління істориків, краєзнавців, науковців [5].

З удосконаленням комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, застосування мультимедійних технологій (аудіо, відео), поряд із традиційними музейними способами надання інформації розвиваються і новаційні: тематичні екскурсії, лекції, бесіди, квести, інтерактивно-пізнавальні програми, конференції, круглі столи, виховні години, історичні фестивалі з використанням ігрових форм, наочних матеріалів, аудіо- та відеопрезентацій, документальних фільмів, майстер-класів з активним залученням істориків, краєзнавців, народних умільців, майстрів, музикантів та представників реконструкторського руху. Так, наприклад, для відтворення

певних історичних подій, пробудження інтересу відвідувача, підсилення емоційної складової екскурсій «Велика Північна війна: історії великого кохання» та «Міфи і факти поля Полтавської битви», в ДІКЗ «Поле Полтавської битви» у 2017 році було запроваджено новий тип візуальних засобів – пісочна анімація – особливий стиль образотворчого мистецтва, технологія створення анімаційних фільмів за допомогою піску, завдяки якому можна передати людські емоції, почуття чи події, активуючи творчу уяву відвідувачів. Техніка малювання піском дозволяє науковцям музею проводити численні майстер-класи з різними віковими аудиторіями, особливо з учнівською молоддю і дошкільними навчальними закладами [4].

Усе більше музеїв України звертаються до міжнародних практик застосування інтерактивних технологій у музейному середовищі, які дозволяють відвідувачу самостійно, вільно проявляти себе і взаємодіяти у музейному просторі, змодельованому музейниками [2, с. 80]. Зокрема широко у музейній практиці для роботи з індивідуальними туристами застосовуються аудіогіди. Перші аудіоекскурсії на Полтавщині знайшли своє практичне застосування в експозиційній діяльності ДІКЗ «Поле Полтавської битви» у 2012 році. Відвідувач може отримати інформацію українською, російською, англійською, німецькою, французькою і польською мовами. Завдяки багатомовності, аудіоекскурсіями можуть скористатися туристи з різних куточків світу та різних континентів.

Значно збагатило комунікаційні можливості музею застосування 3D-технологій [2, с. 80]. Це стало можливим завдяки бурхливому розвитку комп'ютерних програм та телекомунікаційних систем, що дає можливість візуалізувати історичні події чи інформацію за допомогою моніторів, інформаційних планшетів. У 2016 році за тісної співпраці науковців музею із краєзнавцем, засновником і автором проекту «Полтава 3D» Олегом Лебединським на основі історичних документів, картографічного, відео- та фотоматеріалів було створено 3D-проекцію музейної експозиції. Не менш

цікавим для відвідувачів стало створення фільму «Полтавська битва» у 3D-форматі. Вдалося розробити детальний хронометраж бою, візуалізувати карти шведського Генерального Штабу, створених на основі досліджень військового топографа Карла Бенедика протягом 1914–1918 рр. 2019 року його презентували до 310-ї річниці Полтавської битви.

Технологія інтерактивності стає привабливою не тільки для відвідувачів, але стає основною тенденцією розвитку музеїв. Все більше музеїв світу долучаються до відкриття своїх колекцій і освоюють «віртуальні тури» та екскурсії. Технологія віртуальних турів, галерей та експозицій створює ілюзію присутності, можна більш детально ознайомитися з експонатами, приближуючи їх, а також легко переходити із зали в зал, користуючись меню вибору та елементами управління. На сьогодні в Інтернет-просторі представлено віртуальні екскурсії 31-го музейного закладу України. Вони, зокрема, акумульовані на сайті «Україна Incognita. Музеї онлайн». Серед них і 2 полтавські – це музей-садиба І.П. Котляревського та Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» [3, с. 76].

Віртуальний тур по музею історії Полтавської битви став можливим також у 2019 році за допомогою нового проекту «Poltava Open», творцями якого є LAMPA AGENCY. Завдяки медіаресурсу відтепер можна здійснити віртуальну екскурсію не тільки Полтавою, але й музеями міста. Віртуальні екскурсії зацікавлять і людей з інвалідністю, адже вони не завжди можуть вільно пересуватися вулицями міста, а деякі не покидають свої оселі роками, а також іноземних туристів і туристів з інших міст України.

Останнім часом у музейній практиці поширюється використання QR-кодів, які дають можливість швидкого отримання суттєвого обсягу інформації. 2017 р. за допомогою спеціальних антивандальних інформаційних табличок із QR-кодами, у вигляді підкови-смайлика, було прокладено туристичний маршрут територією музейного містечка

Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви». На відносно невеликій території, в самісінькому епіцентрі червневої баталії 1709 року, туристу надається можливість самостійно ознайомитись із сімома об'єктами показу. Під час генерації QR-коду за допомогою смартфона чи то планшета турист спрямовується на інтернет-ресурс «Полтава туристична» - mobile.tourism.poltava.ua з детальним описом та фотографічним зображенням локації. Цей маршрут – це третій вдалий приклад плідної співпраці державно/комунального і приватного партнерства в галузі туризму м. Полтави, який став можливим завдяки партнерству з ПрАТ «ВФ Україна» і реалізований в рамках заходів, приурочених до дня міста (23.09.) та Дня туризму в Україні (27.09.) у 2017 р.

Наслідком стрімкого розвитку віртуальної культури стало те, що вільний доступ до музейних інформаційних ресурсів нині вже є цілком реальним і сприймається не як новація, а як природна необхідність. Найголовнішою формою музейної комунікації є веб-сайт установи та сторінки у соціальних мережах. Для забезпечення безперервного контакту та зворотного зв'язку із аудиторією музеї Полтави активно презентують себе у мережі Internet за допомогою інтернет сайтів та соціальних мереж. Так, у 2009 р. для ДІКЗ «Поле Полтавської битви» було створено інтернет-сайт музею, а 2017 р. та 2019 р. – сторінки в соціальних мережах Facebook, Instagram. На цих інформаційних ресурсах музей презентує новини й анонси заходів, представлена історія музею, інформація для відвідувачів, постійна експозиція, фото- та відеозвіти, освітні програми та наукова інформація [3, с. 75].

Ще одним інноваційним методом подачі і швидкого доступу до інформації є, безумовно, сенсорні системи, зокрема інформаційно-туристичні кіоски. Полтава серед перших міст в Україні та єдине місто в області, де встановлені такі пристрої. Впровадження таких сенсорних екранів у музейних закладах Полтави стало можливим завдяки тісній співпраці

Управління культури виконавчого комітету Полтавської міської ради та ТОВ «Сенсорні системи України». Перший інформаційний кіоск (антивандальний типу «Корсар 22 М) у Полтаві було відкрито на базі Полтавського художнього музею (галерея мистецтв) ім. М. Ярошенка, а 2019 року з нагоди Всесвітнього дня туризму та Дня туризму в Україні такий сенсорний кіоск було відкрито на базі ДІКЗ «Поле Полтавської битви». Над змістовним наповнення цього новітнього пристрою плідно працювали музейники та спеціалісти управління культури. Туристично-інформаційний кіоск містить 9 блоків, у яких інформація не тільки про музей та його експонати, але й додаткові матеріали та рекомендована література для відвідувачів [7].

Отже, впровадження інноваційних мультимедійних технологій у музейне середовище стає частиною розвитку самого суспільства, що відповідає його потребам в отриманні й засвоєнні інформації, а отже, і необхідності технологічної модернізації музеїв, їхніх методів, форм, прийомів та способів роботи.

Джерела та література

1. Белікова М. В. Впровадження інноваційних технологій в музеях України. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2015. Вип. 43. С. 326–330. URL : <http://istznu.org/dc/file>
2. Маньковська Р. В. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. Київ : Фоліант, 2013. Вип. 3. С. 75–84.
3. Передерій І. Г., Білан Н. В. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі стан і перспективи розвитку. С. 72–79. URL : <http://journals.uran.ua/>
4. Методичні розробки наукових працівників ДІКЗ «Поле Полтавської битви»: тематичні екскурсії, лекції, сценарії свят, новітні методи і форми роботи з відвідувачами, 2010–2019 рр. Архів ДІКЗ «Поле Полтавської битви». Ф.3. Оп. 1.Спр. 1.

5. Трегубов В. Концепція формування Національного заповідника «Поле Полтавської битви». Полтава, 2002–2007. Архів ДІКЗ «Поле Полтавської битви». Ф.2. Оп. 1. Спр.43.

6. Офіційний сайт ДІКЗ «Поле Полтавської битви». URL : <http://www.battle-poltava.org/ukr/>

7. Офіційна сторінка музею у соціальній мережі Facebook. URL : <https://www.facebook.com/Poltavabattlemuseum>

Ольга Кочерженко

м. Полтава

РОЛЬ БУКТРЕЙЛЕРА У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО СУСПІЛЬНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Читацька культура є одним із провідних чинників духовного самоствердження особистості. Але, на жаль, останнім часом книга перестає бути панівним джерелом інформації. Згідно з даними Київського міжнародного інституту соціології, упродовж минулого року більшість дорослого населення України (60%) не читала жодних книжок (електронних або друкованих) і не відвідувала ані бібліотеку, ані книгарню [1]. Причинами зниження інтересу до читання дослідники вважають різноманітні гаджети, комп'ютери, доступність до мережі Інтернет.

Інформаційне суспільство висуває нові вимоги до бібліотеки, змушує її активізувати зусилля для створення позитивного іміджу в сучасних умовах. Важливу роль у приверненні уваги користувачів відіграє самостійне створення бібліотеками цікавих медіаресурсів, зокрема буктрейлерів. Бібліотечні буктрейлери допомагають налагоджувати контакти із сучасною молоддю, яка звикла надавати перевагу інформаційно-комунікаційним технологіям.

Особливості буктрейлера аналізували в своїх публікаціях такі автори, як А. Бессараб [2], Т. Заїченко [3], М. Варданян [4]. Слід зазначити, що буктрейлер є медіаресурсом, здатним привабити читача до бібліотеки, виховати любов до читання, стати потужним засобом у формуванні літературознавчої й інформаційно-комунікаційної компетентності.

Метою цієї розвідки є розкриття ролі буктрейлера у формуванні позитивного образу сучасної бібліотеки, його функції та умови ефективного використання.

Буктрейлер (англ. *book* – книга і *trailer* – тягач) – це інтерактивна технологія, яка з'явилась у світі на початку ХХІ століття. 2003 р. на книжковому ярмарку в Луїзіані вперше показали буктрейлер до десятого роману саги К. Фіхан «Темна симфонія». В Україні ця технологія застосовується з 2010 року. Перший буктрейлер у нашій державі було створено до детективу Наталії та Олександра Шевченків, демонстрували його на Форумі видавців у 2010 р. [2]. Нині цю технологію широко використовують видавництва й бібліотеки з метою залучення читацької аудиторії. Буктрейлер є відеороликом, що триває 2–5 хвилин. У ньому візуалізується зміст певної книги з метою її популяризації або просування. Дослідники класифікують буктрейлери за різними критеріями (авторством, тематикою, змістом). Основним завданням буктрейлера є ознайомлення читачів із книгою таким способом, аби зберегти елементи таємничості, не вдаватись до спойлерів. Мета буктрейлера буде вважатись досягнутою, якщо читач після його перегляду захоче ознайомитись із книгою.

Для того, щоб буктрейлер став ефективним медіаресурсом сучасної бібліотеки, він має виконувати чотири базові функції: інформаційну, комунікативну, естетичну та культурно-просвітницьку [5].

Важливу роль відіграє вибір аудіовізуальних засобів для створення буктрейлера. Вони насамперед залежать від віку читацької аудиторії. Так, для дітей дошкільного віку та молодших школярів доцільно обирати уривки з

мультфільмів, анімацію, жваву музику. Для створення буктрейлерів, орієнтованих на середній шкільний вік і підлітків, слід використовувати психологічні образи.

Процес створення буктрейлера має кілька етапів:

- вибір книги та її прочитання;
- обдумування сценарію до буктрейлера (сюжет і текст);
- добір необхідних малюнків, сканування ілюстрацій із книжки, пошук відео за тематикою в Інтернеті або знімання власного відео;
- запис озвученого тексту, передбаченого сценарієм;
- вибір програми для створення відео;
- відеомонтаж (вирізати або склеїти кілька фрагментів відео, додати звукову доріжку, змінити розмір відео, накласти ефекти, переходи) [4].

Аналізуючи зміст буктрейлерів, що створюються українськими бібліотеками, слід зазначити, що досить часто вони пов'язані з художньою літературою. А ось створення буктрейлерів з метою популяризації наукової та навчальної літератури усе ще залишається актуальним питанням. Також важливим є вирішення завдання зі створення системи обліку, зберігання та систематизації буктрейлерів, що задовольняли б персональні інформаційні запити читачів різних груп та верств населення [6].

Отже, створення буктрейлерів на книги з фондів бібліотек є чудовим засобом для залучення нових користувачів, формування позитивного іміджу бібліотеки в сучасному інформаційному суспільстві.

Джерела та література

1. Богдан О. Деякі аспекти культурних практик і культурної інфраструктури України. URL : <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=834&page=1> (дата звернення: 28.10.2019).

2. Бессараб А. Буктрейлер як нове явище у сфері соціальних комунікацій. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2014. № 1–2. С.

159–163. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2014_1-2_33 (дата звернення: 28.10.2019).

3. Заїченко Т. Бібліотечний буктрейлер. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 52. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2014_4_18 (дата звернення: 28.10.2019).

4. Варданян М. Буктрейлер як засіб підвищення читацької активності майбутніх учителів початкової школи у навчанні дитячої літератури *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 64. №2. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1953/1323> (дата звернення: 28.10.2019).

5. Косачова О. Буктрейлер як ефективний медіаресурс сучасної бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 10. С. 15–18. URL : www.irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64 (дата звернення: 28.10.2019).

6. Леках Ю. Буктрейлери як засіб маркетингових комунікацій в сучасній бібліотеці. URL: <http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/3333/1/lekah.pdf> (дата звернення: 28.10.2019).

Валентина МIRONENKO

м. Полтава

ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЯК ФЕНОМЕН СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інтеграція України до світової спільноти супроводжується зверненням до історії, походження українського народу, відродження національної свідомості, традицій і духовних цінностей українців [1, с. 3]. Значна роль у цьому процесі належить музею як соціокультурному інституту, який відіграє важливу роль у збереженні та інтерпретації національної спадщини [2, с. 117].

Сучасні інформаційно-комунікативні технології, що охопили нині усі сфери життя суспільства, поширились і у музейній сфері. Це призвело до значної еволюції та трансформації музейних установ [1, с. 11]. Українські музеї останнім часом всебічно удосконалюють свою діяльність, активно впроваджуючи у роботу новітні інтернет-технології. Сучасність показує, що вони не можуть розвиватися інакше, без використання технічних досягнень. Про це свідчить існування віртуальної культури.

Віртуальна реальність – це новий соціокультурний феномен нинішнього інформаційного суспільства. У сучасному просторі «віртуальна реальність» породжує принципово нове явище – «віртуальний музей», що існує в системі новітніх інформаційно-комунікативних мереж і реалізовує усі можливі інноваційні музейні технології [3].

На думку Максимової Т. Є., феномен існування віртуальних музеїв сьогодні ще не достатньо висвітлений. Наявні окремі дослідження, що носять вузькоспеціальний технічний характер [4]. Фахівці Т. В. Шеламова, І. В. Тявкіна, Е. Е. Канунова аналізують комп'ютерне й комунікаційне забезпечення автоматизованих інформаційних систем у традиційних музеях. Частково тему віртуальних музеїв порушують у дисертаціях фахівці в галузі музеєзнавства: Т. В. Гафар, Г. Г. Сорокіна, В. А. Саркісова, А. Ю. Гіль, Е. Д. Єременко, О. С. Сапанжі, М. Е. Каулен, І. І. Макарова й ін. Вони розглядають упровадження в музейну практику нових інформаційних технологій. І. Ю. Щербакова, А. А. Ситник, А. Ю. Андрєєв, Т. А. Калугіна, Д. Н. Нікітенко, Ю. Л. Колесников, Т. В. Шеламова цікавляться створенням віртуальних музеїв університетів [4]. За кордоном віртуальні музеї є об'єктом численних досліджень. Наприклад, роботи Elisa Bonacini, A. Granelli–F. Traclo, Francesco Antinucci, Jonathan Bowen, Hawkey Roy та ін. [4].

Віртуальні музеї дають можливість накопичувати, зберігати інформацію про музейні експонати, мати швидкий, легкий та безпечний доступ до них. Це вдалий приклад використання інтернет-технологій [1].

Вони являють собою набір електронно-інформаційних ресурсів, практично все, що може бути цифровим (картини, малюнки, схеми, статті, фотографії, записи, відеофрагменти, стенограми, інтерв'ю, чисельні бази даних, які можуть бути збережені на файл-сервері віртуального музею). Особливість віртуального сервера полягає в тому, що на ньому можуть бути представлені тисячі зображень творів мистецтва з максимально докладним текстом. Це дозволяє активізувати інтерес до історичного минулого людства. Віртуальний музей нині вміщує в собі більше, ніж просто різні типи медіа [5].

Є дві форми віртуального музею: 1) такий, що існує лише в інтернет-просторі; 2) такий, що зображує інформацію про реальний музей. Прикладом виключно віртуального музею є інтерактивний гендерний музей – Музей історії жіноцтва, який був створений і працює в Україні з 2009 р. [2, с. 123]. Найбільш популярними віртуальними музеями, які презентують себе через власні сайти, є Лувр, Британський музей «Museum of Moving Images», Державний Ермітаж, музей «Мадам Тюссо», музей обчислювальної техніки, Білого Дому, Державна Третьяковська галерея, «Радіо та телебачення», Національний музей народної архітектури та побуту у Пирогові, Національний художній музей України та ін. [5].

Технології «віртуального музею» не лише забезпечують зорове сприйняття пам'яток матеріальної і духовної культури, а й супроводжують відповідними звуковими ефектами та навіть уможливають тактильні відчуття. Це дає можливість людям із захворюваннями органів зору і слуху переглядати інтерактивні експонати. Замість візуальних елементів у такій експозиції використовуються аудіоеlementи, а замість слухових – оптичні ефекти. Отже, сучасні віртуальні музеї є не лише вмістилищем певної інформації, а й дають можливість вибирати користувачам спосіб, яким ця інформація буде представлена [5].

Головний принцип віртуального музею – колекції експонатів повинні бути доступні для перегляду будь-коли та в будь-який момент. [7]. Це дає можливість не виходячи з дому дізнаватися про щось нове, подорожувати онлайн світом, розвиватися культурно. Також це слушний спосіб хоча б оглядово ознайомитися зі змістом колекції для того, щоб прийняти рішення про відвідування реального музею. Для тих, хто не може фізично відвідувати музеї або просто не має для цього часу, віртуальний музей може бути єдиним способом ознайомитися з експонатами, які там представлені.

Віртуальні музеї широко використовуються в освітній діяльності, забезпечують доступ до всіх необхідних експонатів. Нині для інтернет-музеїв виділено спеціальний домен вищого рівня – museum. Віртуальні музеї дають можливість кожному охочому доторкнутися до шедеврів у режимі реального часу [5].

Отже, впровадження інновацій у діяльність музейних установ, використання сучасних інформаційних технологій зумовило виникнення соціокультурного феномена «віртуального музею». Сьогодні віртуальні музеї відповідають на виклики сучасності, залишаються актуальними для відвідувачів. Це простір для творчості та експериментів, що вимагає втілення найсміливіших дизайнерських проектів та ідей, реалізувати які допомагають інноваційні можливості ексклюзивного мультимедійного устаткування [1, с. 18].

Джерела та література

1. Пантелейчук І. В. Трансформація музею як соціокультурного інституту (XX – початок XXI століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2006. 22 с.

2. Козаченко О. О. Музей як соціокультурний феномен: основні трансформаційні тенденції. Міжнародний науковий форум: соціологія,

психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. праць ; за ред. : В. Б Євтух.
Київ : ТОВ «НВП «Інтер сервіс», 2014. Вип. 16. С. 117–129.

3. Роїк Ю. Віртуальний музей як простір соціокультурних взаємодій.
Науковий блог Національний університет «Острозька академія»
[Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/> (дата звернення 01.11.2019). Назва з екрана.

4. Максимова Т. Є. Віртуальні музеї як соціокультурний феномен:
типологія і функціональна специфіка: автореф. дис. на здобуття кандидата
культурології: спец: 24.00.01. Москва, 2012. 187 с.

5. Роїк Ю. Симуляція реальності музею у віртуальній культурі.
Культурологія в НаУОА [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://kulturolog.org.ua/i-conference/2013-/689-roik.html/> (дата звернення 01.11.2019).
Назва з екрана.

6. Інтернет і навчання. Віртуальні музеї та виставки [Електронний
ресурс]. Режим доступу : http://ito.vspu.net/ENK/2011-2012/NVP/robotu_styd/2013/Maksimchuk/Preview/page-8.html (дата звернення 01.11.2019). Назва з екрана.

7. Жежнич П. І., Ришковець Ю. В. Структурна та формальна моделі
віртуального музею [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://vlp.com.ua/files/12_1.pdf (дата звернення 01.11.2019). Назва з екрана.

Анжела Шумейко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Гаращенко Л. Б.

м. Полтава

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ДО АРХІВНОГО ЗБЕРІГАННЯ

Існування сучасного світу неможливо уявити без застосування новітніх
інформаційних технологій, упровадження яких стає значущим фактором

ефективності документаційного забезпечення діяльності установ, організацій і підприємств. Традиційні діловодні процеси, безумовно, потребують істотних змін з урахуванням сучасних технологій документування та організації роботи з документами. Передусім це пов'язано з потребою опрацювання чималого масиву документної інформації, необхідністю реєстрації, формування та постійного контролю переміщення ділових паперів між структурними підрозділами, своєчасного виконання і зберігання документів.

Автоматизація діловодних процесів в архівних підрозділах установ, організацій і підприємств передбачає запровадження системи заходів щодо створення умов, які забезпечують переведення традиційних архівних технологій у комп'ютерні, формування електронних архівних документних ресурсів, розширення доступу до архівної інформації, її раціонального й оперативного використання [3, с. 58].

Автоматизація діловодних процесів звільняє працівників архівних підрозділів від рутинних операцій, підвищує точність та оперативність обліку документів, забезпечує швидке одержання зведених статистичних даних і здійснення статистичного аналізу документообігу установи, зміцнює виконавську дисципліну, швидкість пошуку документної інформації під час виконання запитів; гарантує збереження документів [1].

Довготривале, довічне зберігання електронних документів є однією з проблем інформаційної спільноти, важливість якої визначена постійним проникненням інформаційних технологій у життя людини. На думку дослідників, проблема довготривалого архівного зберігання документної інформації є як технічною, так і організаційною. Технічна проблема полягає в досить короткому життєвому циклі програмно-технічних засобів створення електронних документів та носіїв інформації для їхнього зберігання. Організаційна проблема зводиться до того, що не завжди архівісти мають

вплив на розв'язання питань законодавчого й фінансового забезпечення організації створення та функціонування електронних документів.

Відповідно до рекомендацій Міжнародної Ради Архівів (ICA), Комітету електронних документів було визначено основні принципи довготривалого зберігання електронних документів. На сьогодні архівні установи повинні:

- 1) дослідити життєвий цикл електронних систем, які створюють і зберігають архівні електронні документи;
- 2) довести, що електронні документи є автентичними й цілісними;
- 3) здійснювати експертизу й контролювати процеси зберігання архівних електронних документів;
- 4) об'єднати вимоги до зберігання та користування документами, забезпечивши їхню доступність [1].

Електронний документ з незакінченим терміном дії, який використовують у діловодстві установ, організацій і підприємств, повинен зберігатися в робочому каталозі автоматизованого робочого місця працівника або на сервері відповідно до процедури зберігання таких документів. Електронний документ, юридична сила якого втрачена за фактом анулювання сертифіката електронного цифрового підпису, зазначеного в документі, повинен бути переданий до електронного архіву для тимчасового зберігання.

Зберігання електронного документа зазвичай супроводжується створенням відповідних електронних журналів обліку з метою швидкого пошуку необхідного документа й вилучення його з архіву для використання. Електронні документи повинні зберігатися на електронних носіях інформації у формі, яка дає можливість перевірити їхню цілісність на цих носіях.

На жаль, інформаційні технології наразі не можуть гарантувати постійного або тривалого зберігання електронних документів. На це впливають такі чинники, як нестабільність електронних носіїв інформації та пристроїв для їхнього читання, форматів даних і програмного забезпечення

для роботи з ними. Тому на сьогодні архівісти пропонують створювати документи постійного й тривалого строків зберігання у двох примірниках: на електронному носіїві інформації та паперовому.

Електронні документи, як і будь-яка конфіденційна інформація, повинні бути захищеними від стороннього впливу. За допомогою програмних засобів можна застосовувати розмежування прав доступу з використанням індивідуальних паролів входу до програми. Також під час формування документа його автор може встановити пароль на редагування цього документа, унаслідок чого користувачі можуть лише ознайомитися з ним без права внесення будь-яких змін.

До апаратних засобів захисту даних належать спеціальні ключі, що являють собою пристрої різної форми або звичайні предмети (ручки, посвідчення, картки тощо), у які вмонтовано карту пам'яті доступу до комп'ютера чи програми. Іншим типом апаратного забезпечення захисту даних є біометрична технологія, що становить сукупність методів і засобів, головна мета яких полягає в ідентифікації людини за ознаками, притаманними лише їй, наприклад: голос, відбитки пальців тощо.

Оперативне зберігання електронних документів в органах державної влади й багатьох сферах суспільного життя забезпечується різноманітними автоматизованими інформаційними системами. Електронні документи архівного зберігання повинні бути створені у форматах, придатних для архівного зберігання. Під час передавання електронних документів до державного архіву їх необхідно перетворити в рекомендовані формати архівного зберігання згідно з Переліком форматів даних електронних документів постійного та тривалого (понад 10 років) зберігання [2], що є основним нормативним документом, призначеним для використання архівами з метою забезпечення збереженості й обліку архівних електронних документів.

Отже, розв'язання окреслених проблем та успішна реалізації подальшого архівного зберігання електронних документів потребують спільної роботи архівістів і учасників електронного документообігу.

Джерела та література

1. Бобылева М. П. Вопросы анализа документооборота организации в условиях использования автоматизированных систем. *Делопроизводство*. 2001. №1.

2. Перелік форматів даних електронних документів постійного і тривалого (понад 10 років) зберігання : наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 №1886/5 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.11.2014 за №1422/26199. *Офіційний вісник України*. Київ, 2014. №93. Ст. 2705. С. 981.

3. Спасьонова Ю. М. Питання інформатизації архівів Полтавщини. *Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених 24–25 квіт. 2014 р. Харків, 2014. С. 237–238.*

Ірина Панченко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л. А.

м. Полтава

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

ХХІ століття називають інформаційною епохою, оскільки очевидно, що сьогодення та майбутнє визначається саме інформаційними технологіями. Інформація є важливим чинником прогресу людства. А в час стрімкого розвитку суспільства інформаційний пошук є одним з найважливіших

різновидів діяльності людини. В умовах постійного зростання обсягів інформації та швидкого впровадження нових сучасних інформаційних технологій у різні галузі, і в бібліотечну зокрема, трансформується наше бачення про книгозбірні. На нашу думку, сучасна бібліотека – це не лише місце накопичення книжкових колекцій, не тільки публічний інформаційний осередок, але й чималий світ комунікації людей, які об'єднанні спільною метою, а саме пошуком знань.

Мета нашого дослідження – розглянути проблеми створення сучасних бібліотек в умовах глобалізованого суспільства.

Відомо, що ХХІ століття висуває принципово нові вимоги до сучасних книгозбірень. За твердженням представників ЮНЕСКО, «публічна бібліотека – це серце інформаційного суспільства» [1], оскільки навіть невелика книгозбірня, яка має вихід у всесвітню мережу Інтернет «вважається повноцінним елементом глобалізованого суспільства» [1].

Удосконалення наявної бібліотечної системи базується не лише на автоматизації поодиноких бібліотек. Основною метою створення електронних книгозбірень є організація єдиного всеукраїнського інформаційного простору. Задля досягнення цієї цілі слід вирішити низку завдань: по-перше, удосконалення бібліотечно-бібліографічної інформації й публікації текстів у електронному вигляді; по-друге, забезпечення доступу через Інтернет до бібліографічної інформації та повнотекстових баз даних; по-третє, забезпечення електронних засобів пошуку й обслуговування запитів на інформаційні ресурси бібліотеки [2].

Нині активно функціює чимало електронних бібліотек, що охоплюють інформаційні ресурси різноманітних напрямів, якості та обсягу, які є загальнодоступними через мережу Інтернет. Електронна бібліотека – це «інтегрована інформаційна система, яка дозволяє накопичувати, зберігати та ефективно використовувати різноманітні колекції електронних

повнотекстових і мультимедійних документів, що доступні в зручному для користувача вигляді» [3].

Найбільш відомими світовими електронними бібліотеками є: Gallica – онлайн-бібліотека Національної бібліотеки Франції [4]; Світова цифрова бібліотека (World Digital Library) – міжнародна цифрова бібліотека, яка створена за підтримки ЮНЕСКО та Бібліотеки Конгресу США [5]. Europeana – це європейська цифрова бібліотека, мета якої – забезпечити відкритий доступ до оцифрованих книг, які розкривають різні аспекти європейської культури. На сьогоднішній день Europeana надає швидкий і легкий доступ до 23 мільйонів об'єктів із 2200 закладів культури та науки. Це не тільки книги, а й рукописи, газети, листи, щоденники, архівні матеріали, малюнки, карти, фотографії, фонограми, музичні твори тощо [6].

Серед українських електронних бібліотек можемо виділити такі: Читиво, Лібрук, УкрЛіб тощо. Приміром, сайт Лібрук зібрав твори різних за жанром і часом українських письменників-класиків і сучасних авторів. На сторінках цієї бібліотеки можна ознайомитися з біографією письменників України, дізнатися про їхній творчий шлях, а також поділитися враженнями, залишивши коментарі для самого автора чи думку щодо його твору. Цікавим є розділ «Самвидав», який дозволяє безкоштовно опублікувати свої власні книги [7].

Організація роботи бібліотек повинна базуватися згідно із запитам населення. Особливо це є актуальним для книгозбірень, які знаходяться у невеликих за чисельністю жителів населених пунктах (міста, містечка, села). Адже саме тут майже не залишилося інших культурних закладів, крім бібліотек. Поволі вони стають осередками активного суспільного життя, де можна не лише отримати необхідну інформацію чи провести свій вільний час, але й обговорити найбільш актуальні проблеми.

Необхідно постійно вивчати проблеми населення з метою якнайшвидшого їхнього вирішення. Наприклад, у Польщі задля забезпечення

доступу до інформації та оволодіння комп'ютерною грамотністю, діє програма e-bus. E-bus – електронний автобус, який оснащений чотирма ноутбуками з виходом в Інтернет, призначений для жителів віддалених населених пунктів [8].

Важливим для збільшення ефективності роботи бібліотек є розвиток системи соціальних комунікацій. Дедалі частіше бібліотеки залучають населення до своїх акцій і заходів, сприяючи збільшенню соціальної активності людей. Зокрема, у місті Києві почав працювати автобус-бібліотека «Книгобус». Усередині цієї бібліотеки не лише безліч книжок, а й різноманітні гаджети з іграми та навчальними програмами, акустична система, дискобол і плазма. Мета цього проекту – заохочувати дітей та батьків до читання через гру [9].

Отже, сьогодні бібліотека перетворюється на інформаційний осередок, а її інформаційна функція є пріоритетною. На основі цього створюються сприятливі умови для розширення світогляду людей будь-якого віку, зростає авторитет самої бібліотеки й зростає її популярність. За умови подальшого переосмислення призначення книгозбірень та їхнього перетворення в центр надання інформаційних послуг і запитів, які будуть задовольняти потреби суспільства, дає можливість бібліотекам посісти провідні місця серед найбільш доступних джерел інформації.

Джерела та література

1. Дубина Л. Сучасні тенденції популяризації бібліотечних фондів у бібліотеках області. Бібліотечна орбіта Кіровоградщини. 2016. № 8. С. 75–76.
2. Бабич В. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури. Бібліотечна планета. 1998. № 1. С. 17–20.
3. Вилегжаніна Т. Україна в інформаційно-бібліотечному просторі. Бібліотечна планета. 2006. № 3. С. 4–7.

4. Галліка [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D2%90%D0%B0%D0%BB%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 30.10.2019).

5. Світова цифрова бібліотека [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 29.10.2019).

6. Цифрові бібліотеки [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://library.kubg.edu.ua/resursi/e-resursy/fakhovi-elektronni-vydannia-universytetu.html> (дата звернення: 25.10.2019).

7. Українська електронна бібліотека Libruk [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.libruk.com.ua/> (дата звернення: 24.10.2019).

8. Щербан Р. Сільська бібліотека в період змін. Рівне, 2008. 112 с.

9. У Києві з'явилася унікальна бібліотека на колесах для дітей [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://ukr.segodayna.ua/kiev/kwheretogo/v-kieve-poyavilas-unikalnaya-biblioteka-na-kolesah-dlya-detey-708437.html> (дата звернення: 30.10.2019).

Мар'ям Фаражалла

Антоніна Яблуновська

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л. А.

м. Полтава

СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОТРЕБ ЛЮДИНИ

Нині питання про те, чи читають книги сучасні люди, чи потрібні сьогодні бібліотеки, безумовно, є одним з актуальних.

Як свідчать статистичні дані, лише третина українців здебільшого читає літературу навчального спрямування. Дослідниця Наталя Клаунінг, експерт українського Інституту Горшеніна, зазначає, що рівень захопленості молоді читанням у чотири рази нижчий, аніж 20 років тому. Раніше підліток у середньому читав 40 книг, зараз – 10 [5].

Метою цієї статті є огляд сучасних бібліотек світу, створених з урахуванням потреб людей. Вивчення досвіду зарубіжних країн може стати підґрунтям для створення сучасних книгозбірень на теренах України.

Учені стверджують, що за часи Незалежності в Україні втричі скоротилась кількість бібліотек. На превеликий жаль, із кожним роком зростає чисельність українців, які взагалі не читають книг. Виникає логічне питання: «Чому все так відбувається? Як цьому зарадити?». Багато хто звинувачує в цьому Інтернет.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що їхні бібліотеки з кожним роком приваблюють до себе все більше і більше читачів, хоча у них так само використовують і Інтернет, і техніку. Тож твердження «люди перестали ходити до бібліотек через появу Інтернету» є хибним. На нашу думку, проблема українських бібліотек полягає в їхній несучасності, вони більше не служать тим потребам, які вимагає суспільство ХХІ століття.

Крім того, українські книгозбірні погано фінансуються і внаслідок цього не можуть поповнювати свій фонд новими виданнями. Досить мало бібліотек мають технічне оснащення, електронний каталог. Відсутність гуртків, мала кількість різноманітних заходів також є причиною низького відвідування бібліотек. Людям просто не цікаво туди ходити. Низькому результату відвідувань сприяють також некомфортні умови бібліотечних приміщень.

Така тенденція веде до звуження інтелектуальних горизонтів молодого покоління, що, у свою чергу, призводить до зниження освітнього,

загальнокультурного рівня через зниження інтелекту людини та нації і тим самим гальмує розвиток суспільства та держави.

Багато з нас асоціюють бібліотеки з чимось архаїчним, вважають їх продуктом минулого. Однак зараз у всьому світі книгозбірні отримують нове дихання й перероджуються у «треті місця». Наприклад, у Вашингтонській бібліотеці Вестенду кількість відвідувачів з кожним роком зростає. У ній багато простору, світла та свободи. Тут дозволяють їсти та пити, говорити по телефону, на базі бібліотеки є кав'ярня. Крім книжок у бібліотеці велика колекція мультимедіа, фільмів, аудіозаписів, два десятки стаціонарних комп'ютерів, принтери і сканери, можна навіть надрукувати брелок для ключів на 3D-принтері. Приміщення налічує понад 40 тисяч книжок. Усе це безкоштовно [2].

Менеджер бібліотеки розповідає: «Люди можуть спокійно розмовляти у бібліотеці, адже це має бути громадський простір, а не беззвучне місце для читання» [2]. Для багатьох людей бібліотека стала тим місцем, де можна зібратися, обговорити ідеї, тобто, вчитися і зростати разом. «Для громади тут проводять вечірні читання, читання для малюків, денні сесії розмальовки для дорослих. Для тих, кому треба попрацювати, бібліотека має індивідуальні робочі кімнати» [2].

Бібліотечна справа України потребує низки комплексних системних організаційних, структурних і технологічних змін. На нашу думку, слід змінити свої уявлення про книгозбірні та намагатися якомога більше підлаштовувати послуги бібліотек до потреб людей. Основним принципом роботи має бути *«більше роботи з людьми, аніж з книгами»*.

Сьогодні в Україні йде переосмислення ролі та функцій цих культурних інститутів, однак цей процес багато в чому гальмується, зокрема пережитками радянського способу функціонування бібліотек.

Дивлячись на те, що зарубіжні країни стрімко розвиваються у цій сфері інтелектуального розвитку, вважаємо за доцільне переглянути практику

кількох країн щодо залучення кількості відвідувачів, беручи до уваги їхні потреби та інтереси. Для аналізу було обрано такі країни, як Данія, США, Німеччина, Швеція, Польща та Нідерланди.

Данські бібліотеки дивують найвищими показниками відвідуваності у світі. До 60% громадян є користувачами бібліотек. Цьому сприяє державна політика й муніципальне фінансування, надання грантів. Книгозбірні Данії спрямовані на впровадження інноваційних технологій. Наприклад, було запроваджено проект під назвою «Трансформаційна лабораторія», у рамках якого презентували проведення експериментів у центрі читачької зони. Таке нововведення змінило архаїчне уявлення читачів про бібліотеку. Зовсім нещодавно було запроваджено такі проекти, як *інформаційний сквер* (місце, у якому міститься інформація щодо очікуваних результатів у разі реалізації певного проекту), *музична студія* (студія, яка має музично-розвивальні заняття, курси з музики та музичні вправи в дитячому центрі), *літературне кафе* (культурно-мистецький центр, у якому можна і поїсти, і почитати) [1, с. 79].

Увагу користувачів привертають кімнати новин із сучасними технологічними обладнаннями, інформаційні галереї, безкоштовні курси з ПК. Працівники бібліотеки обслуговують різні вікові групи, для кожної з яких існують свої куточки. Для дітей, наприклад, створені розвиваючі ігрові зони, до дитячих садочків їздять бібліобуси.

Книгозбірні США є унікальним явищем сучасного світу. У Норт-Вестернській бібліотеці існує так званий «Містичний відділ», що займається аналізом думки користувачів стосовно ресурсів і послуг бібліотеки. Політика американців щодо громадської думки особлива. Вони є не просто читачами, а цілою громадою зі своїми правами, обов'язками та пропозиціями. Спираючись на останні, культосвітні заклади намагаються втілити їх у реальність [10, с. 35].

Бібліотеки США містять зали для індивідуальної роботи, кімнати для групових обговорень, місця для кінопоказів, літературних заходів, лекцій. Із переліку нововведень, американські бібліотеки запровадили щотижневі тренінги для аспірантів і дослідників. Саме тут з'явилися такі форми сучасної реклами книги, як *фрімаркет* (місце, в якому можна залишити вже прочитанні книги чи обміняти їх на інші), *сторітелінг* (спосіб передання інформації через розповідь), *буктрейлер* (презентація книги у вигляді відеоролика). Бібліотеки надають допомогу відвідувачам, які шукають роботу, у заповненні онлайн форм [10, с. 35; 11, с. 49].

Німецькі книгозбірні відомі своїм швидким поповненням нових видань та унікальними способом обгортання книг, де обкладинки покривають плівкою за допомогою спеціального пристрою; безкоштовною роздачою книг, які зношуються, наданням освітніх послуг у вигляді допомоги іммігрантам із вивчення німецької мови. Цікавими формами роботи у німецьких бібліотеках є проведення майстер-класів. По їх закінченню, роботи продають на виставках, а виручені кошти спрямовують на благодійність [1, с. 78; 3, с. 27].

Бібліотеки Швеції вирізняються публічністю, зручністю та відкритістю. Більшість з них працюють по 7 днів на тиждень. Країна запровадила таку форму читацького квитка, якою можна користуватися у всіх бібліотеках, що дуже зручно. У приміщеннях бібліотек проводять різноманітні акції, виставки, бліц-інтерв'ю, існують фанклуби за інтересами. Скрізь є зелені куточки з м'якими меблями, де можна відпочити, поспілкуватися, поговорити по телефону, покуштувати напої. Для покращення обслуговування читачів створена «проблемна група», яка працює над проектами щодо активізації роботи бібліотек. У розпал навчального процесу до таких бібліотек стоять черги [6, с. 27].

Книгозбірні Польщі подібні до українських, хоча й мають певні відмінності. Наявність широкого медіафонду користується особливим

попитом серед відвідувачів. Таке явище є розповсюдженим у бібліотеках країни через суворі норми законодавства щодо використання ліцензійних дисків. Досить цікавою формою із залученню читачів є знижки в установах міста (театрах, книгарнях, видавництвах, зоопарках, кінотеатрах, спорткомплексах, аквапарках, магазинах, кав'ярнях тощо) для тих, хто має читацький квиток. Такий проект у культосвітніх закладах (бібліотеках) отримав назву «Культурна облігація» [4, с. 38].

Надзвичайно по-новому бачать бібліотеки у Нідерландах. Крім загальних послуг у приміщені можна одружитися чи провести день народження в бібліотечному кафе. Зараз урядова політика щодо бібліотек спрямована на заміну традиційного функціоналу комплексним. Прикладом такої бібліотеки є Book Mountain and Library Quarter, архітектура якої пов'язує між собою різноманітні комплекси споруд. Тут можна знайти конференц-зали, аудиторії, офіси, освітній центр на екологічну тематику, заклади харчування, торгові простори, готель і навіть соціальне житло на 42 квартири [8].

Отже, послуговуючись зарубіжним досвідом, можна сказати, що українські бібліотеки мають спрямувати свої сили на осучаснення національних книгозбірень. По суті, бібліотека має бути комфортним високотехнологічним громадським простором з функціями коворкінгу. Адже кількість відвідувачів залежить від того, наскільки бібліотека відповідає сьогоденним потребам суспільства. Успіх бібліотеки залежить від її мультифункційності, доступності. Вона має бути орієнтована на особистість та її мінливі потреби; менше контролювати і надавати більше свободи для самовираження; моніторити потреби громадян. Саме такою має бути сучасна бібліотека.

Джерела та література

1. Бібліотека в освітньому просторі. Інноваційна діяльність в бібліотеках: інформ. бюл. Харків : ХНУ, 2016. 96 с.
2. Бібліотека майбутнього: як у Вашингтоні ламають стереотипи [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://ukrainian.voanews.com/a/washingtonlibrarymodern/4233607.html?fbclid=IR1KXLGEnc3tGMnB3uX2JV9t2_RWKVB8exEyArZ4jdd7Lw_ffWsGDuMXg (дата звернення: 22.10.2019).
3. Герасюта Т. Бібліотеками Німеччини: враження переможця Всеукраїнського конкурсу – Бібліотека року – 2012. *Бібліотечний форум України*. 2013. №4. С. 27–30.
4. Лесняк Т. Бібліотечна освіта в Польщі: система, приклади функціонування, спроба оцінки. *Бібліотечний форум України*. 2012. №1. С. 38–42.
5. Література. Сучасна українська література. Всеохопний літературний портал [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://vsiknygy.net.ua/news/16113/> (дата звернення: 22.10.2019).
6. Пашкова В. Бібліотечна справа у Швеції: перше десятиріччя XXI століття. *Бібліотечний форум України*. 2011. №3. С. 43–48.
7. Публічна бібліотека міста Ден-Гелдер у Нідерландах отримала відзнаку IFLA [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.chytomo.com/publiczna-biblioteka-mista-den-he-lder-u-niderlandakh-otrymala-vidznaku-ifla/> (дата звернення: 22.10.2019).
8. Сучасна бібліотека: що це і яка? [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://rubryka.com/ru/article/suchasna-biblioteka-shho-tse-yaka-i-navishho/> (дата звернення: 22.10.2019).
9. Сучасна бібліотека – це не тільки читання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/24706456.html> (дата звернення: 22.10.2019).

10. Філіпова Л., Олійник О. Еволюційний шлях розвитку інформатизації бібліотек США. *Бібліотечний форум України*. 2012. №3. С. 35–40.

11. Чуканова С. Нарис про враження від бібліотечної поїздки до Сполучених Штатів Америки. *Бібліотечний форум України*. 2014. №1. С. 49–53.

Ольга Микитенко

Дарина Цись

Наук. керівник – Зеленська О. М.

м. Миргород

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стан сучасних бібліотек у наш час потребує суттєвої модернізації. Проблема зменшення кількості самих бібліотек та їхньої комплектації є серйозною. Ці тенденції призводять до зниження освітнього, загальнокультурного рівня українців, порушують процеси розвитку особистості, а також знижують рівень інтелекту людини та нації. А це у свою чергу гальмує інноваційний та інтелектуальний розвиток суспільства й держави.

Доволі часто приміщення української бібліотеки – єдиний освітній, інформаційний осередок, куди люди приходять і спілкуються.

Головним завданням бібліотек є збирання, зберігання, поширення, виробництво та використання загальнодоступної інформації. На сьогодні ж бібліотеки повинні перетворювати інформацію в цінний національний потенціал, від якого може залежати сталий розвиток усього українського суспільства. Проте необхідно враховувати, що в наш час значно змінюються способи творення інформаційного продукту, а це приводить до відповідних

трансформацій соціальних комунікацій, які виникають у цій площині. Для того щоб розкрити сенс і специфіку зазначених змін, необхідно визначити й дослідити роль і місце інформації та знань у сучасному суспільстві.

Бібліотека – один з найбільш культурних інститутів людства, доступний для всіх категорій користувачів. Основні функції публічних бібліотек – освіта, інформація, дозвілля [1, с. 35].

Беззаперечною є роль бібліотеки як культурного центру. Однак у сучасних умовах, коли до традиційних книжкових фондів нині додалися аудіо та відеоматеріали, електронні ресурси, коли пріоритетним джерелом інформації в суспільстві став Інтернет і взяв на себе частину функцій бібліотеки, її традиційна роль змінилася.

Всеосяжна інформатизація суспільства відкрила перед сучасними бібліотеками великі можливості.

Упровадження інноваційних форм у роботу бібліотек з використанням нових інформаційних технологій у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні, популяризація книги та читання серед населення – основне завдання бібліотек на сучасному етапі.

Для бібліотечного співтовариства нині доленосно важливо зорієнтуватися в перспективі знову знайти своє місце в суспільстві, культурі, інтелектуальному житті особи.

Сьогодні змінюється сам споживач інформації. Утверджується новий тип грамотності, новий тип освіченої людини. А бібліотеки завжди працювали на розвиток грамотності й освіченості. Тому недопустимо пасивно спостерігати за якісною зміною ситуації [2].

Основний бібліотечний ресурс уже набув цифрового характеру, а можливий читач став віддаленим. Далі все залежатиме від того, зуміє чи не зуміє бібліотека залишитися масово затребуваною на нових просторах перетину нових типів носіїв і нових типів споживачів інформації.

Нині завданням бібліотеки є дати найповнішу інформацію користувачу. А в якому вигляді – чи це в книзі, чи це на якихось інших носіях, чи користувач сам знайде для себе інформацію за допомогою засобів Інтернету – вибирати самому читачеві.

Тож збереження традицій і запровадження інновацій в роботі – це запорука успішної діяльності сьогодні та реальне майбутнє бібліотек.

Джерела та література

1. Горовий В. Бібліотеки як джерело наповнення соціальних інформаційних комунікацій сучасності. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 6. С. 34–39.

2. Сучасна бібліотека – це не тільки читання. *Радіо Свобода* : вебсайт. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/24706456.html> (дата звернення: 12.10.2019).

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Андрій Ткаченко

м. Полтава

МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ «МАКАРЕНКІАНИ»: ДОСВІД СТВОРЕННЯ НАУКОВОГО ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ

Світовий інформаційний простір і особливо освітньо-науковий його сегмент уже давно потребує максимально об'єктивної і якомога ширшої бази даних щодо справи й долі видатного українця Антона Семеновича Макаренка. Це актуально насамперед з огляду на сучасну фальсифікацію спадщини та постаті Макаренка, яку ми спостерігаємо (переважно) у вітчизняних ЗМІ.

Ідея створення потужного українського макаренкознавчого інтернет-ресурсу була певною мірою і реакцією полтавського осередку Української асоціації Антона Макаренка на активну популяризаторську діяльність у всесвітній мережі низки аналогічних сайтів. Одними з найпомітніших є, безперечно, інтернет-сторінка Італійської макаренківської асоціації [1] та два російських ресурси – «Педагогічний музей А. С. Макаренка» [2] і «Макаренко Антон Семенович (проект Олександра Федосова)» [3].

Ще в статуті Міжнародної макаренківської асоціації, що був ухвалений на установчій конференції цієї поважної інтернаціональної наукової спільноти у вересні 1991 року в Полтаві, однією із цілей указана пропаганда педагогічної спадщини А. С. Макаренка, вивчення і розповсюдження його досвіду в різних сферах життя, сприяння його освоєнню. Але лише поява Інтернету дозволила макаренкознавцям високоефективно працювати в зазначеному напрямі.

Загальна концепція ресурсу була сформульована навесні 2015 року науковцями кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка в співпраці із тодішнім заступником директора університетської бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха – В. В. Ореховою.

Головні цілі функціонування ресурсу в інтернет-просторі його засновники сформулювали таким чином: пропаганда полтавських макаренкознавчих студій як одного із здобутків багатого на традиції Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка; сприяння максимальній об'єктивації даних щодо постаті А. С. Макаренка. Принципами ж його діяльності визначені: діалогізація матеріалу шляхом зіставлення альтернативних точок зору, апеляцій до здобутків світової науки; максимальне розширення кола потенційно цінних інформаційних джерел відповідної тематики; накопичення і систематизація якомога більших обсягів наукової інформації; забезпечення при оцифруванні матеріалів їх максимальної відповідності паперовим оригіналам; надання переваги при публікації фото оригіналам, а за відсутності – максимально якісним копіям.

Перший повноцінний вітчизняний науково-освітній інтернет-ресурс, присвячений життєдіяльності та творчому спадку видатного випускника Полтавського учительського інституту, що отримав назву «Макаренкіана» [4], був презентований В. В. Ореховою на XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Професійна свобода особистості у вимірах гуманістичної спадщини Антона Макаренка та Івана Зязюна» (Полтава, 12 березня 2015 р.). Цей проект фактично є результатом багаторічних студій полтавської макаренкознавчої школи – однієї з найстаріших і найавторитетніших у світі, тож, зрозуміло, роль своєрідного «першого каменя» у підмурок документального фонду «Макаренкіани» зіграли

матеріали архіву науково-дослідної лабораторії А. С. Макаренка, що існувала в Полтавському педуніверситеті у 1985–2000 рр.

Розвиток ресурсу відбувається внаслідок пошуку, аналізу й публікації будь-якої достовірної прямої та контекстної інформації щодо життя і діяльності А. С. Макаренка, історії керованих ним виховних установ, дослідження біографій людей, так чи інакше пов'язаних із видатним педагогом-письменником, співпраця з установами й окремими особами, зацікавленими у вивченні та популяризації спадщини Макаренка, розшук у музейних і приватних колекціях цінних матеріалів, оцифрування текстів, атрибутування історичних фото тощо. Сьогодні ресурс складається з таких розділів:

1. **«Наукова біографія А. С. Макаренка».** При створенні життєпису видатного педагога враховані досягнення і прорахунки інших його біографів, як вітчизняних, так і закордонних. Тож всі епізоди життєдіяльності А. С. Макаренка максимально об'єктивовані, наведені факти підтверджені відповідними архівними і іншими авторитетними джерелами, крім того широко використані результати останніх макаренкознавчих студій. Біографічний текст, обсяг якого нині становить майже 12 умовних друкованих аркушів, забезпечений великою кількістю різнохарактерного і часто невідомого навіть дослідникам ілюстративного матеріалу.

2. **«Науково-педагогічна, літературна, публіцистична і епістолярна спадщина А. С. Макаренка».** У розділі згруповані електронні копії (у форматі PDF) творів самого А. С. Макаренка, виданих різними мовами.

3. **«Макаренкознавство».** Цей розділ поділений на чотири рубрики: «Радянське макаренкознавство» (1939–1991 рр.), «Українське макаренкознавство» (з 1991 року), «Закордонне макаренкознавство», «Дисертації та автореферати дисертацій». Кожна з рубрик поповнюється електронними копіями відповідних, іноді доволі рідкісних, макаренкознавчих видань.

4. **«Бібліографія»**. Розділ містить поки що деякі видані до цього часу бібліографічні покажчики макаренкознавчої тематики, але в перспективі буде перетворений на універсальний, найповніший у міжнародному масштабі каталог творів А. С. Макаренка, публікацій про нього самого, його вихованців, колег, близьких, послідовників, макаренкознавців тощо.

5. **«Сучасники Макаренка»**. Тут планується розміщувати інформацію про кілька основних категорій людей з оточення педагога, це передусім його родичі, друзі, співучні, наставники, а також колеги, однодумці, представники адміністративних кіл, у підпорядкуванні яким знаходилися керовані Макаренком установи тощо.

6. **«Вихованці»**. Розділ має не меті сконцентрувати всю наявну на сьогодні біографічну інформацію щодо осіб, які офіційно вважаються учнями або вихованцями А. С. Макаренка. Наразі відомо понад 700 подібних імен, але пошук триває.

7. **«Макаренкознавці»**. Розділ ще знаходиться в розробленні та своїм завданням має збір матеріалів про наукову діяльність і головні публікації представників міжнародного макаренкознавства.

8. **«Продовжувачі та інтерпретатори»**. Цей також ще не завершений розділ ресурсу зорієнтований на пошук і публікацію даних про широке коло людей, що тією чи тією мірою можуть уважатися творчими втілювачами ідей видатного педагога.

9. **«Меморіальні і дослідницькі центри»**. У межах цього розділу планується систематизувати інформацію про музейні, наукові, меморіальні об'єкти, пов'язані з ім'ям А. С. Макаренка.

10. **«Конференції, семінари, меморіальні заходи»**. Тривала історія вивчення, пропаганди та вшанування пам'яті Антона Семеновича, що давно вже чекає свого впорядкування, виступає головним завданням цього розділу.

11. **«А. С. Макаренко на сторінках Інтернету».** Розділ анонсує тривалу роботу щодо моніторингу та категоризації розпорошених на безмежних просторах всесвітньої мережі відомостей про видатного педагога.

12. **«Архів».** Зазначений розділ покликаний якомога широко і різнобічно представити контекстну інформацію щодо історичного часу діяльності Макаренка.

13. **«Фотогалерея».** Ілюстративний контекст макаренківського спадку представлений у цьому розділі великою кількістю документальних фото, портретів Макаренка і його сучасників, зображень предметів, споруд, географічних об'єктів тощо.

14. **«Відео».** Розділ у стадії формування.

За чотири з половиною роки «Макаренкіана» посіла лідерські позиції серед аналогічних інтернет-ресурсів по багатьох позиціях: кількості, оригінальності та різножанровості розміщених текстових матеріалів (на сьогодні їх 263 найменування); ґрунтовності й достовірності наукової біографії А. С. Макаренка; представленості закордонних публікацій; кількості, різноманітності, якості та оригінальності фотографій (нині їх 1977). Вперше в практиці створення подібних інтернет-ресурсів в «Макаренкіані» широко представлені унікальні, не відомі дослідникам архівні документи.

Власні перспективи ресурс вбачає у такому: оцифрування всієї відомої спадщини А. С. Макаренка і створення онлайн зібрання творів педагога (формати: PDF, Word, JPEG та ін.); укладення цифрової колекції наукового доробку лабораторії «Makarenko-Referat» Марбурзького університету (формат PDF); значне розширення переліку представлених макаренкознавчих текстів (формат PDF); кардинальне поповнення зібрання історичних фото, що представляють історію колонії імені М. Горького та комуни імені Ф. Е. Дзержинського, долі вихованців Макаренка тощо; оприлюднення універсальної, найбільшої у світі бібліографічної бази щодо публікацій творів А. С. Макаренка і матеріалів про нього східнослов'янськими мовами;

створення відеоколекції макаренкознавчої тематики; забезпечення біографії А. С. Макаренка активними посиланнями на тексти як його творів, так і найвідоміших макаренкознавчих публікацій; поглиблення та розширення співробітництва з провідними закордонними макаренкознавчими центрами й осередками тощо.

Джерела та література

1. Associazione Italiana Makarenko [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.makarenko.it/?fbclid=IwAR1ytUnTfXKPR9unQLILPt5uCd6M4UdBRjnz84kj2LypGkUsmHTvbBKMIDA>.
2. Педагогический музей А. С. Макаренко [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://makarenko-museum.narod.ru/>.
3. Макаренко Антон Семенович (проект Александра Федосова) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.makarenko.edu.ru/index.html>.
4. Макаренкіана [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lib.pnpu.edu.ua/component/content/article/1201>.

Леся Біловус
м. Тернопіль

ДОКУМЕНТАЛЬНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ США У ВИСВІТЛЕННІ ПИТАНЬ ГОЛОДОМОРУ (до 1991 р.)

Сьогодні різні ініціативи щодо вшанування жертв Голодомору стають вже традиційними для суспільства. Не останню роль у документуванні цієї трагічної сторінки в історії України належить українськомовній періодиці США. Злочин радянської влади проти українців у 1932–1933 рр. у

колишньому СРСР завжди замовчували. Українці діаспори США зробили чимало для того, щоб привернути увагу світової спільноти і ЗМІ до цього питання, проводили численні акції протесту й пікети, зокрема і біля радянських посольств. Це був рішучий крок щодо порушення інформаційної блокади навколо Голодомору. Перший масовий захід відбувся майже 70 років тому. Відповідно до матеріалів українськомовної періодики діаспори (рубрики «Як це було», «Історія»), масова акція вже в 15-річну пам'ять жертв цієї трагедії відбулася у Мюнхені 14 березня 1948 р. за участю 6 тис. осіб. Це місто було вибране як найбільше в американській зоні окупації. Організатором виступила СУМ, що вже два роки діяла у таборах для переміщених осіб. Додамо: у цей час у таборах DP перебувало від 100 до 200 тис. українців, які не мали постійної трудової зайнятості, тому могли добре організувати громадське життя. Хоча американська адміністрація дала дозвіл на проведення поминального заходу в соборі св. Луки, будь-які політичні акції поза церквою були заборонені. Духовенство УАПЦ відслужило панахиду, а потім учасники вшанування довгою колоною пройшли вулицями міста. Оскільки Німеччина тоді була поділена різними зонами окупації, тому провести спільні заходи українцям було неможливо. Тому було вирішено, що в англійській зоні відбудуться демонстрації у таборах. Як пише С. Липовецький, лише в Ганновері, Фалінгбостелі, Зеєдорфі участь взяло більше 3 тис. осіб, крім того, поминальну ходу українців підтримали поляки, естонці, латвійці, литовці і білоруси [4]. Ще один факт об'єднання заради повідомлення світові про трагедію українців у «найгуманнішій» країні полягав у тому, що СУМ (яку традиційно вважали про бандерівською структурою) вдалося залучити до заходів навіть мельниківців, які своїм коштом видрукували англійською та німецькою листівки про Голодомор і роздавали їх на вулицях міста і залізничному вокзалі. Уважається, що ці акції щодо вшанування 15-річчя трагедії заклали традицію поминання жертв Голодомору у різних країнах, оскільки 1948 р. став своєрідним рубіконом – з

цього року почався масовий виїзд емігрантів з Німеччини, зокрема і до США [4; 5].

У 40-річчя трагедії газета «Народна воля» помістила репортаж щодо жалібної маніфестації у Вашингтоні, де віце-президент УНР М. Степаненко виголосив промову, майже повністю опубліковану в періодичному виданні [2]. У ній промовець наголосив на тому, що всі багатомільйонні жертви українського народу за останнє півстоліття трапилися через військову поразку, занепад української державності й окупацію України червоною Москвою. Таких смертей і такої трагічної голодної облоги не трапилося б за умов існування власного національного й суверенного, навіть і найбільш безвідповідального, уряду. Українська діаспора готувала також широкомасштабні акції до вшанування 50-річчя трагедії, що відзначились грандіозними громадськими кампаніями за участю провідних науковців, журналістів, американських і канадських політиків. Світ, який і не здогадувався про Голодомор, повинен був почути правду.

Одна з найбільших протестних акцій (біля 8 000 осіб), за матеріалами газети «Свобода», відбулася у Вашингтоні 2 жовтня 1983 р. під стінами радянського дипломатичного представництва. Голова уряду УНР в екзилі Ярослав Рудницький надіслав Генеральному секретареві ООН меморандум щодо Голодомору і звинуваченнями СРСР у геноциді українців [3].

Третя, післявоєнна, хвиля української еміграції до США характеризувалась перевагою освічених, патріотичних, національно свідомих осіб. Тому періодика починає публікувати різноманітні дослідження на тему Голодомору. У часописі «Молода Україна» вміщено рецензію на книгу матеріалів Д. Соловія «Стежками на Гологоту», що видана у Нью-Йорку. Відзначено хоч і невелике за обсягом, але добре скомпоноване, ґрунтовно прокоментоване і підтверджене фактичними даними дослідження про суспільні відносини й економічний стан в Україні доби колективізації. Аналізуючи цифри щодо кількості померлих від голоду, автор робить

висновок про те, що основними жертвами цього сталінського терору були не «куркулі» і «нетрудовий елемент», як це подавала радянська пропаганда, а трудове селянство. Д. Соловій вважає, що саме таких правдивих страшних фактів Москва і боїться, а тому прикладає величезні зусилля щодо їх приховування. Автор статті відзначає велику заслугу дослідника у тому, що останній саме на цьому зробив головний акцент у своїй книзі, в сподівається, що відтепер таких видань у діаспорі стане більше [6].

На підтвердження цього в «Альманасі УНС» за 1973 р. опублікована ґрунтовна праця В'ячеслава Давиденка, присвячена 40-річчю Голодомору. У ній автор, передусім, зазначає, що у резолюціях, прийнятих 1972 р. на XI Конгресі українців Америки є постанова, яка визначає третю неділю травня Днем національної скорботи. Вагомість опублікованих матеріалів полягає в тому, що дослідник робить своєрідний аналіз українського селянства як верстви та його бачення радянським керівництвом, починаючи від Леніна, простежує політику поступового перетворення селян на рабів. В. Давиденко вважає, що голодну катастрофу 1932–1933 рр. неможливо усвідомити вповні, якщо не взяти до уваги перший голод за радянської влади у 1921 р. і третій у 1947 р., оскільки всі три були політичними, створеними штучно, з наміром покарати українців за їх постійне прагнення жити по-своєму, прагненням здобути свою державність. Автор аналізує шляхи грабування України більшовиками (продрозверстка, продподаток, розкуркулення, насильна колективізація і вкрай невміле хазяйнування колгоспів, вивезення харчів у Росію, індустріалізація, п'ятирічка, терор тощо), підкріплюючи відповідними цифрами і документами, простежує процес налаштування українців один проти одного лише за приналежність до різних класів, наводить цитати із статей, звернень очевидців, які не розуміли, чому світ закриває очі на такі звірства, акцентує на активній участі української діаспори щодо впливу на уряди своїх країн в справі допомоги Україні. У своєму дослідженні В. Давиденко вже наводить цифру в 7 млн. осіб-жертв Голодомору і робить

висновок, що під комуністичною російською владою український народ ніколи не досягне повного добробуту і перед ним вічно стоятиме марево можливості голоду [1].

Нами висвітлено лише окремі факти численних фактів, досліджень щодо Голодомору 1932–1933 рр., що були задокументовані українськомовною періодикою США. Однак і це є яскравим свідченням того, що українська діаспора США завжди тримала у полі зору ці трагічні події, особливо тоді, коли на материковій Україні замовчувався навіть сам факт голоду. Друковані джерела дозволяють розкрити маловідомі в Україні факти та інформувати світову громадськість про трагедію в історії України 1932–1933 рр., докладаючи зусиль у визнанні Голодомору геноцидом проти українців.

Джерела та література

1. Давиденко В. Сорокріччя Великого Голоду 1932–33 рр. *Альманах УНС*. Джерсі-Ситі – Нью-Йорк : Вид-во «Свобода», 1973. С. 95–112 // ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 3600.

2. Згадуючи жертви Голоду, протестуймо проти поневолення України. *Народна воля*. 1973. № 23. С. 2 // ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6328.

3. Звернення Головної управи Демократичного об'єднання в ЗДА кол. репресованих українців советським режимом до українського народу на Батьківщині у зв'язку з 35-літтям штучного голоду в 1932–33 роках. *Свобода*. 1968. Ч. 139. С. 2 // ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6478.

4. Липовецький С. Маніфестація 1948 р. в пам'ять жертв Голодомору. *Свобода*. 2014. № 48. С. 6; Липовецький С. Перша маніфестація пам'яті жертв Голодомору. *Міст*. 2013. 27 листопада.

5. Норберт К. Іван. Закордонні українці завжди пам'ятали Голодомор. *Свобода*. 2013. № 42. С. 3.

6. Подоляк Б. З видань про голод в Україні. *Молода Україна*. 1953. Ч. 4. С. 25–27.

Ірина Передерій

Наталія Примак

м. Полтава

ФЕЙСБУК ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ПОБУДОВИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Соціальні мережі, які міцно увійшли протягом останніх двох десятиліть у наше життя, виконують різні функції. Зокрема, вони є засобом комунікації, важливим новинним ресурсом, забезпечують користувачам самопіар, стають візитівками та своєрідним майданчиком для їхнього самовираження. Дослідниця Т. Садигова слушно виокремлює шість провідних функцій соціальних мереж, серед яких: комунікативна, інформаційна, соціалізуюча, ідентифікаційна, розважальна й самоактуалізуюча (самопрезентація) [1, с. 194]. Остання і є предметом нашої розвідки.

Отже, наразі соціальні мережі використовуються не лише для розваги. Тепер це ще і звичний інструмент для роботодавців у процесі відбору кандидатів для заповнення вакансій. Як свідчать дані дослідження Work.ua за 2018 рік, 66% опитаних HR-менеджерів зізналися, що переглядають акаунти претендентів у соціальних мережах, тому що така сторінка може багато розповісти про кандидата. І лише третина рекрутерів не роблять цього, задовольняючись самим резюме [2]. Така пильна увага роботодавців до акаунтів претендентів у соціальних медіа пов'язана з їхнім прагненням зрозуміти, чи володіє кандидат на посаду необхідним набором soft skills («м'яких» або соціальних навичок), що дозволяють бути успішним незалежно від специфіки діяльності та сфери, у якій працює людина. Адже

саме вони допомагають людям у роботі, зокрема командній. І для рекрутера вони є надзвичайно важливими. І соціальна мережа може дати зрозуміти вже до проведення співбесіди, чи володіє претендент відповідними soft skills.

Одним із найпопулярніших соціальних медіа наразі є Facebook. Його платформою щомісяця користуються понад два мільярди людей. Це майже третина населення світу. Проведені дослідження підтверджують, що понад 65 мільйонів компаній у світі використовують сторінки FB, а понад шість мільйонів рекламодавців активно рекламують свій бізнес у FB, що робить його досить привабливим [3].

За даними досліджень Kantar TNS CMeter, ТОП-25 популярних сайтів на січень 2019 року соціальна мережа Facebook посідає відповідно третє місце, що свідчить про неабияку її популярність серед українських користувачів (чисельно ця популярність виражається понад 15-ма млн. вітчизняних прихильників мережі [4].

Тож цей факт, безперечно, має ураховуватися сучасними фахівцями зі зв'язків із громадськістю, а також у здійсненні індивідуальної піар-діяльності, яка спрямована на професійну реалізацію фахівця. Зокрема, професіонал, який прагне знайти та посісти гарну вакансію, повинен самопрезентувати себе не лише, як спеціаліста свого фаху, а й створити імідж соціально адаптованої особистості. Акаунт у Facebook, за таких умов, може і повинен слугувати професійним портретом, за допомогою якого потенційний роботодавець вирішуватиме чи відповідає кандидат певній посаді. Розглянемо, на що звертають увагу роботодавці, переглядаючи акаунти претендентів.

Більшість роботодавців – 45% – прагнуть дізнатися інтереси претендента поза сферою професійної діяльності та вивчити його як особистість. 26% рекрутерів, які цікавляться соціальними мережами з відповідною метою, звертають увагу на фотографії здобувачів посад. Ще

третина заходять на сторінки, щоб підтвердити інформацію, подану в резюме, а 4% – звертають увагу на коло спілкування кандидата.

Натомість про те, що переважна більшість роботодавців переглядають акаунти кандидатів у соціальних мережах, знають лише 51% претендентів, а ось для інших 49% – це несподіванка. При цьому 13% кандидатів під час пошуку роботи перестраховуються й редагують свої сторінки в соціальних мережах, а ось 87% – упевнені, що приватне має залишатися недоторканим [2].

Отже, зважаючи на увагу, з якою роботодавці добирають персонал, необхідно серйозно підійти до конструювання власного іміджу в соціальних мережах, зокрема Facebook.

Спробуємо виокремити принципи, на яким має ґрунтуватися таке конструювання власного іміджу в соціальній мережі.

По-перше, інформація про навчання та місця попередньої роботи мають співпадати з тими, що вказані в резюме. Не варто прикрашати своє резюме чи акаунт вигаданими фактами про освіту чи професійний стаж. Рано чи пізно роботодавець дізнається правду й імідж такого працівника буде непоправно скомпрометовано.

По-друге, фотографії на сторінці мають максимально відповідати іміджу професії чи роботи спеціаліста. Залежно від офіційності посади буде залежати тон (тло) подання інформації в акаунті. Зокрема, варто звертати увагу на коментарі друзів до фотографій і публікацій, адже коло спілкування чи не найпоширеніший критерій оцінювання й самої особистості. Якщо окремі матеріали не сприяють побудові позитивного іміджу, варто обмежувати доступ до таких публікацій або й узагалі їх видаляти.

По-третє, для конструювання позитивного іміджу рекомендовано вказувати інтереси поза сферою професійної діяльності, що справляють позитивне враження про особу. У профілі обов'язково має бути якісна особиста фотографія, що підтверджує реальне існування людини. Фотографії

з сім'єю та друзями демонструють соціальну небайдужість та зрілість особистості та є важливим психологічним стимулом для формування симпатії чи антипатії до неї.

Також потрібно звернути увагу на наявність професійних контактів у профілі, адже чим їх більше, тим вища ймовірність, що на такий акаунт вийде представник компанії-роботодавця й гідно оцінить профіль. Людина, яка налагоджує публічні професійні контакти, завжди привертає більше уваги.

Ще одним важливим принципом побудови іміджу засобами соціальної мережі є регулярна активність у сфері своєї зайнятості. Необхідно писати що-небудь про свою роботу чи про професійну галузь. Людина, яка готова ділитися такими новинами і приділяє цьому значну увагу, викликає повагу та інтерес, засвідчує власне небайдуже ставлення до професії, значущість її для себе. А ось негативно відгукуватися про попередніх роботодавців, навпаки, не варто.

Отже, мусимо наголосити, що індивідуальний акаунт у популярній соціальній мережі, як-от Facebook, повинен містити позитивний посил. Замість критики подій і ситуацій, краще подавати пропозиції щодо їх вирішення. Замість того, щоб жалітися на обставини – варто знаходити позитивні моменти в роботі. Інформація, подана таким чином, позиціонуватиме спеціаліста як позитивну та компетентну особу, що йде до своєї мети й намагається подолати перешкоди на шляху до неї. Саме таким кандидатам, зазвичай, і віддають перевагу сучасні HR-менеджери.

Джерела та література

1. Садыгова Т. С. Социально-психологические функции социальных сетей. *Вектор науки ТГУ*. 2012. № 3 (10). С. 192–194.
2. Веб-сайт work.ua. URL: https://www.work.ua/articles/jobseeker/1754/?utm_source=digest&utm_medium=email&utm_content=article1&utm_campaign=24.07.2018_308 (дата звернення: 30.10.2019).

3. Веб-сайт FutureNow. URL:<http://futurenow.com.ua/21-najpopulyarnishyh-sotsialnyh-merezh-svitu-ta-rejtyng-ukrayiny/>.(дата звернення: 30.10.2019).

4. Веб-сайт Kantar. URL:<https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-sichen-2019> (дата звернення: 30.10.2019).

Людмила Чередник
м. Полтава

ІНТЕРНЕТ-ЗМІ ЯК ЗАСІБ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Засоби масової інформації мають тривалу й цікаву історію. Та у сучасному суспільстві вони набули надзвичайної значущості. Розвиток комунікаційних технологій і далекосяжні мережі ЗМІ змінили наш спосіб життя. Людині XXI століття уже неможливо уявити себе без телебачення, відео, електронної пошти, сайтів обміну інформацією, інтернет-порталів, блогів тощо. Завдяки ЗМІ можна отримати доступ до будь-якої інформації і мати змогу розмістити власний медіаконтент.

Слід зазначити, що з кожним роком засоби масової інформації набувають усе нових і нових функцій. Люди витрачають значну частину свого робочого й вільного часу сидючи перед моніторами. Дистанційне працевлаштування та електронне навчання поширюється швидкими темпами в усьому світі. Батьки переймаються за своїх дітей, в яких зростає пристрасть до телевізора, відеоігор, мобільних телефонів або соціальних мереж, але в той же час дорослі так само відчують залежність від ЗМІ.

Метою даної статті є аналіз особливостей сучасних Інтернет-ЗМІ, визначення їхньої ролі в житті суспільства.

XXI століття ознаменувалося появою Інтернет-журналістики. Це дуже специфічне явище, яке стрімко увійшло у наше життя. Вивченню появи

нових медіа та їхньої взаємодії з традиційними ЗМІ присвячені роботи таких науковців, як Е. Вартанова, І. Засурського, В. Кіхтана, С. Куїнні, В. Філака, А. Качкаєва, М.Лукіна та ін.

Слід зазначити, що єдиного визначення терміна «Інтернет-ЗМІ» на сьогодні не існує. Найпростішим формулюванням щодо цього поняття є таке: «Інтернет-ЗМІ – різновид журналістики, що передбачає поширення журналістських матеріалів через мережу Інтернет»[1, с.58]. Синонімічними до цього терміна, на думку багатьох учених, є такі визначення, як «мережева журналістика», «веб-журналістика», «онлайн-журналістика»[3, с. 68; 9, с. 176]. У вузькому значенні Інтернет-журналістика – це «матеріали, що публікуються в онлайн-ЗМІ, тобто у мережевих версіях традиційних ЗМІ, або в самостійних онлайн-виданнях» [8].

У широкому значенні до Інтернет-журналістики можна відносити також блоги, соціальні медіа та інші засоби масової комунікації, що використовуються в Інтернеті. Для їхнього позначення закордонні фахівці вже давно використовують термін «соціальні медіа».

Тобто, з одного боку, Інтернет-журналістика диференціювалась як четвертий вид ЗМІ, а з іншого, саме онлайн-видання поєднали в собі риси всіх інших різновидів медіа. Поняття «нові медіа», «Інтернет- ЗМІ», «Інтернет- медіа» зазнали відчутного впливу процесів, які унеможливили в багатьох випадках чітке й однозначне окреслення їхніх меж.

Досить поширеним нині є й таке тлумачення Інтернет-ЗМІ (інтернет-видання, інтернет-газета): «Це інформаційний сайт, який регулярно оновлюється і виконує функцію засобу масової інформації (ЗМІ), користується певною популярністю і авторитетом (має свою постійну аудиторію)» [6].

На нашу думку, така множинність тлумачень пояснюється новизною самого поняття.

В усьому світі зараз спостерігається тенденція падіння тиражів щоденних друкованих засобів інформації та зростання кількості відвідувань інтернет-ЗМІ. Це пов'язано з тим, що інтернет стає все доступнішим і швидшим, а також свідчить про те, що люди дедалі більше звертаються за новинами до інтернет-ЗМІ, що оперативно подають новини в режимі реального часу, на відміну від щоденних газет, які поступово занепадають.

Інтернет-журналістика, на відміну від друкованих ЗМІ, має свої особливості. Зупинимось на деяких з них.

1. **Інтерактивні компоненти журналістики.** Поєднання традиційної видавничої справи та сучасних способів роботи з аудиторією (подача матеріалу через медіаматеріали та повідомлення).

2. **Орієнтованість матеріалу на персонального користувача.** Ця робота зорієнтована на конкретну аудиторію (спеціальні, вузьконаправлені сайти), робота для користувача, кожен з яких є особливий.

3. **Інфоцентричність.** Інтернет-видання, якщо розглядати це поняття, як складене слово (інформаційний центр), то можна сказати, що інформація в мережі говорить тільки про найголовніше (поверхнево), не вдаючись у докладне вивчення деталей.

4. **Миттєва передача даних на відстані.** Швидкість такого повідомлення значно більша, ніж швидкість передачі друкованої версії його аналога.

5. **Широке охоплення.** Ураховуючи миттєвість передачі інформації, одержувачів повідомлення у мережі Інтернет значно більше, ніж тих, хто отримують таке ж повідомлення у друкованих ЗМІ.

6. **Гнучкість.** На багатьох сайтах існує так звана форма зворотного зв'язку (форум, відгук, коментар). Це дозволяє творцям сайту змінювати хід бесіди і пропонувати нові теми, що є цікавими й актуальними для читачів.

7. *Тісний взаємозв'язок з аудиторією.* Так званий гіпертекст пов'язує текст із картинкою, відеосюжетом, дозволяючи користувачам миттєво переходити з тексту на медіадодаток, не витрачаючи на це багато часу і сил.

8. *Економічна і порівняно невелика фінансова витратність.* Якщо порівняти фінансові витрати на відкриття та утримання видавничого проєкту та інтернет-проєкту, то електронна версія лідирує. Окупність Інтернет-ЗМІ за рахунок внутрішньої і зовнішньої реклами відбувається значно швидше і простіше (швидкість підписання документів може зайняти кілька хвилин або годин на відміну від друкованих ЗМІ). При створенні порталу використовується початкова сума для оплати послуг, що надаються хостером і провайдером [7, с. 276; 2].

Сучасні науковці, зокрема М. Чабаненко, виділяють такі ознаки інтернет-журналістики:

- 1) наявність редакції;
- 2) інформація на сайті організована професійно, відчувається рівняння на кращі зразки світової журналістики;
- 3) повідомлення мають соціально-значущий характер і можуть зацікавити масову аудиторію;
- 4) більша частина повідомлень є власними матеріалами;
- 5) передруки з інших видань оформлені належним чином;
- 6) використання різних журналістських жанрів;
- 7) помітні партнерські зв'язки сайту з іншими Інтернет-ЗМІ;
- 8) медіаконтент сайту оновлюється не рідше, ніж раз на тиждень;
- 9) достатній рівень відвідуваності або, якщо сайт новий, помітною є турбота про його підвищення [8].

Інтернет-ЗМІ виконують певні функції у сучасному суспільстві, найважливішими серед яких є:

- 1) інформаційна;
- 2) освітня;

- 3) соціалізації;
- 4) критики і контролю;
- 5) мобілізаційна;
- 6) оперативна [5, с. 24].

Інтернет-ЗМІ мають низку переваг порівняно з традиційними засобами масової інформації. Серед найважливіших слід назвати такі:

1) **Оперативність.** Відомо, що підготовка матеріалу для Інтернету займає лише декілька хвилин, тоді як робота над газетою чи телевізійною передачею потребує набагато більше часу. **Можливість двостороннього спілкування між журналістом і його аудиторією.** Читачі можуть залишати свої коментарі щодо того чи іншого питання. Можна навіть влаштувати дискусії стосовно певних актуальних проблем.

2) **Зручність і практичність.** Прочитати новини можна з мобільного телефону чи з екрана комп'ютера.

3) **Електронний архів і пов'язані з ним можливості швидкого пошуку потрібної інформації.**

4) **Відсутність часових і просторових обмежень.**

5) **Значно більша ефективність реклами** (вебсайт надає набагато ширші можливості доступу до цільової аудиторії та спілкування з нею (опитування, вираховування онлайн поведінки тощо).

6) **Гіпертекстуальність** [6].

Разом із тим інтернет-журналістика має і свої недоліки, зокрема:

- 1) невисокий рівень інтернет-грамотності;
- 2) є місця, у яких мережа Інтернет є недоступною;
- 3) невисокий рівень грамотності статей в Інтернеті через відсутність редактора;
- 4) складність контролю над мережею через її масштаби.

На сьогодні однією з важливих проблем Інтернет-ЗМІ є правові питання у сфері інформаційного права. Значний внесок у розв'язані цієї

справи зробили такі вітчизняні учені, як М. Чабаненко, О. Баранов, Р. Романов, В. Горобцов та багато ін. Хоча чимало питань правового регулювання діяльності Інтернет-засобів масової інформації ще потребують свого вирішення.

Серед проблем, які є актуальними нині, слід назвати й розміщення в Інтернеті неперевіреної інформації, що іноді не відповідає дійсності; розповсюдження у мережі порнографії, закликів терористів, пропаганда національної та релігійної ворожнечі, наркоманії, токсикоманії, алкоголізму, тютюнопаління та інших шкідливих звичок. Із урахуванням того, що сьогодні Інтернет став чи не найбільш важливим джерелом інформації, а доступ до нього є відкритим майже 24 години на добу, давно вже назріло питання про необхідність проекту закону про новітні засоби масової інформації в Інтернет-мережі. Вирішення даного питання ускладнюється ще й тим, що всі користувачі Інтернетом живуть у різних країнах і тому виконують закони своїх держав. На думку В. Іванова, «незаконний зміст повідомлення може бути виявлений не на території тієї країни, де він зберігається на сервері. Тому для врегулювання відповідних суспільних відносин необхідні відповідні міжнародні угоди» [5, с. 25].

Також важливим питанням є проблема вирішення приналежності матеріалів, розташованих в інтернеті: чи вони є журналістськими, чи звичайними щоденниковими записами. Ця проблема донині залишається невирішеною.

Відомо, що на сьогодні Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів налічує 164 найменування електронних варіантів друкованих видань, 17 назв сайтів, які стосуються телебачення, 23 – радіо і 66 назв виключно мережевих видань, тобто невелику частину того, що ми насправді сьогодні маємо, і лише з датами їх занесення до цього реєстру [8].

Найбільш популярними є 50 видань, серед яких слід назвати «Українська правда», «УНІАН», «Укрінформ», «Гордон», «Громадський

простір», «UA:Перший», «Дзеркало тижня», «Освіта.ua», «Новини 1+1», «Вікна СТБ» та ін.

Слід зазначити, новинні сайти, що фізично розташовані в Україні, але не мають україномовної версії сайту, не є українськими інтернет-ЗМІ. Так, наприклад у дослідженні українських Інтернет-ЗМІ Львівського Національного Університету ще у 2004 році, висновок дослідників був наступним: «Мовний аспект. Окрім проблеми легалізації, українські інтернет-видання мають, на наш погляд, велику проблему мовного характеру; зважаючи на це, більшість із них варто називати «інтернет-виданнями України», бо українського, окрім вказівки на домен UA і частково тематики публікацій, в них дуже мало» [6].

Серед полтавських Інтернет-ЗМІ, які збирають найбільшу читачку аудиторію, слід назвати «Інтернет-видання Полтавщина», «0532.ua», «Інформаційне агентство «Полтава», «Новини Полтавщини», «Коло», «Репортер Полтава».

Останнім часом багато професійних медіа з метою розширення нових можливостей для журналістів досить часто інтегруються до соціальних мереж Google+, Facebook, YouTube та Twitter. Деякі з журналістів персонально реєструвалися в цих соціальних мережах, інші ж – створили аккаунти від імені своїх видань. Вони експериментують, обдумуючи, які інструменти є найбільш корисними для обміну інформацією і взаємодії з аудиторією.

Отже, внаслідок нашого короткого дослідження можна зробити низку висновків.

За порівняно короткий час Інтернет-ЗМІ стали одним із найважливіших явищ у сучасному медіапросторі та світовій культурі загалом. Нині можна говорити про те, що Інтернет-ЗМІ є повноцінними засобами масової комунікації. Вебвидання ознаменували тим самим початок онлайнової ери у світовій історії.

Для успішного розвитку Інтернет-ЗМІ слід вирішити багато проблем, серед яких важливими є правові питання, мовна чистота текстів, визнання медіатекстів журналістськими матеріалами тощо. Проте чинне законодавство України не містить, а ні визначення поняття засобу масової інформації в мережі Інтернет, а ні спеціального нормативно-правового акту, який би визначав їхній статус, порядок створення, засади діяльності тощо.

Інтернет-видання як найбільш вживаний комунікативний засіб цілком природно знаходять інтерес і серед рекламодавців. Зростання фінансових впливань в інтернет-площину є цілком логічним і триватиме наступні роки.

Інтернет-журналістика є найбільш динамічним та найбільш пристосованим до життя у сучасному світі засобом передачі інформації. Існують усі передумови до стрімкого розвитку онлайнової журналістики у збиток традиційним друкованим ЗМІ.

Джерела та література

1. Артамонова І. М. Тенденції становлення та перспективи розвитку інтернет-журналістики в Україні. Донецьк : Лебідь, 2009. 416 с.
2. Богдан Червак, Ігор Радзієвський. Глухий кут інформаційної політики. *Телекритики*. 02.03.2009. URL : <http://www.telekritika.ua/media-suspilstvo/2009-03-02/44127> (дата звернення: 03.04.2019).
3. Гол Дж. Онлайнова журналістика. Київ : К.І.С., 2005. 344 с.
4. Иванов В. Ф. Массовая коммуникация : монография. Київ : Академия Украинской Прессы; Центр свободной прессы, 2013. 902 с.
5. Иванов В. Правове регулювання Інтернет. Деякі аспекти. *Свобода висловлювань і приватність*. 2002. № 3. С. 21–27.
6. Інтернет-ЗМІ. URL : <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 01.11.2019).
7. Мелещенко О. К. Інтернет-технології в сучасній журналістиці: моделі та практика : навч. посіб. К. : КиМУ, 2005. 385 с.

8. Мирослава Чабаненко для «Телекритики» 18-02-2009. URL : <http://telekritika.ua/media-rinok/virobnitstvo/internet/2008-04-16/37855> (дата звернення: 02.11.2019).

9. Мелещенко О. К. Інтернет-технології в сучасній журналістиці: моделі та практика. Київ : КиМУ, 2005. 385 с.

10. Романов Р. Інтернет в Україні в контексті відносин людини, суспільства та держави. *Свобода висловлювань і приватність*. 2002. № 3. С. 4–20.

11. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння. Львів : ПАІС, 2004. 312 с.

Світлана Литвинська

Марія Свірко

Яна Шаран

м. Київ

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

З перших десятиліть ХХІ ст. соціальні мережі стали важливою складовою сучасного інформаційного суспільства, оскільки інформація набула нового значення і стала конкурентним ресурсом. Феномен соціальних мереж часто пов'язують із специфічною інтерактивною платформою для обміну соціальною інформацією між індивідами. Наразі формується принципово нове середовище з усталеними правилами і певною аудиторією.

Соціальна мережа – це соціальна структура, утворена індивідами або організаціями [4]. Вона є потужним інструментом впливу на соціальні маси. Сучасні науковці О. Любовкіна [2], Г. Почепцов [3] зосередили увагу у своїх

дослідженнях на концептуальному вивченні соціальних мереж, визначенні їхніх можливостей і перспектив.

Щороку число інфлюенсерів, які визначають спосіб життя тисячі людей, зростає. Найпопулярнішими соціальними мережами є Facebook, Instagram та Telegram, які набувають все більшої популярності серед української громади, зокрема молоді. За даними Data Magic, на початок 2019 року Facebook використовують 13 мільйонів користувачів, близько 11 мільйонів українців є активними фоловерами Instagram, Telegram- 4,5 мільйонів [1].

Широко використовують соціальні мережі у своїй інформаційній діяльності провідні навчальні заклади вищої освіти України. Наразі соціальні мережі стали не лише зручним способом комунікації між студентами та викладачами, а й засобом для ефективної організації навчального й виховного процесів, популяризації діяльності закладів. Актуальним є використання навчальними закладами різних соціальних платформ під час вступної кампанії для оптимізації роботи приймальних комісій.

Метою нашої розвідки є узагальнення знань про результати використання соціальних мереж під час вступної кампанії 2019 р. в Національному авіаційному університеті.

У Національному авіаційному університеті (далі – НАУ) під час вступної кампанії 2019 року було вдало апробовано прийом поширення інформації серед абітурієнтів через соціальні мережі. Якісний контент не тільки приваблював потенційних вступників, але й структурував етапи прийому абітурієнтів, допомагав оперативно вирішувати організаційні питання під час реєстрації документів. Приймальна комісія НАУ використовувала для просування корисної інформації для вступників здебільшого Instagram, Telegram, Facebook.

Студенти оцінили рівень надання інформаційних послуг університету переважно через Telegram, оскільки саме ця платформа виявилася найбільш

зручною у використанні. Створення окремих груп, розподілених за спеціальностями, допомогло абітурієнтам отримувати всі необхідні дані вчасно. Злагоджена робота інформаційного відділу університету спростила процес комунікації за допомогою диференціації інформаційних потоків між викладачами, працівниками приймальної комісії, членами студентського самоврядування та іншими зацікавленими особами.

Перспективним напрямом подальшого розвитку інформаційних технологій в Україні є широке впровадження соціальних мереж у навчальний процес. Адже у використанні соціальних мереж є низка переваг, а саме: доступність, візуалізація навчальних матеріалів, мобільність, інтерактивність тощо.

Досліджуючи ефективність застосування соціальних мереж в організації інформаційної діяльності навчальних закладів, можна сформулювати певні критерії добору інформації та формату її подання. Так, інформація повинна бути викладена максимально доступно для споживачів у такій формі, що буде відповідати поставленій меті соціального повідомлення.

Отже, роль соціальних мереж в інформаційній діяльності закладів вищої освіти досить вагома і перспективна. НАУ представлений в кількох соціальних мережах, орієнтованих на різну аудиторію. Однак найбільш відвідуваною серед студентів і абітурієнтів визначено веб-сторінку в Telegram. Необхідною умовою поширення інформації є підтримання двостороннього діалогу між НАУ та потенційними абітурієнтами й студентами. Функціонування соціальних мереж повинно постійно модернізуватися й активно використовуватися в діяльності закладів вищої освіти.

Джерела та література

1. Все о Телеграм в Украине. URL : <https://tlgrm.in.ua/vsjo-o-telegram/stati/statistika-telegram-v-ukraine/> (дата звернення: 24.10.2019).
2. Лобовікова О. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, 2011.
3. Почепцов Г. Від Facebook-у і гламуру до WikiLeaks: медіакомунікації. Київ : Спадщина-інтеграл, 2012. 464 с.
4. Tharon W. Howard. Design to Thrive. Creating Social Networks and Online Communities that Last. Morgan Kaufmann, 2010.

Вікторія Вощенко

Ірина Денисовець

м. Полтава

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ми живемо в епоху постіндустріального суспільства, тотального інформаційного потоку, що охоплює усі сфери нашого життя. Якщо в попередні століття людство часто відчувало нестачу інформації чи не мало доступу до неї, то в сучасному західному світі люди постійно відчують перевантаженість інформацією (інфошок), є активними споживачами інформації та витрачають чимало свого часу на її оброблення.

Мова не лише про те, що чимало людей нині працює в інформаційній сфері (сфері послуг) і через те оброблення інформації є їхньою роботою. Тепер усі ми багато часу присвячуємо користуванню інформаційними технологіями (розмови по мобільному телефону, Інтернет-серфінг, перегляд ТВ, спілкування в соціальних мережах і т.п.), від яких залежить не лише наша робота, а й дозвілля та відпочинок. В постмодерному світі завдяки

різноманітним інформаційним технологіям інформації не просто багато – її кількість постійно зростає фантастичними темпами. В інформаційному бюлетені компанії Майкрософт зазначається, що наразі на нашій планеті є 2 млрд телевізорів, 3 млрд радіоприймачів, а також щорічно виходить 150 тис. журналів, 5 млрд наукових видань та статей, 250 тис. дисертацій та звітів. Період подвоєння обсягів світової інформації продовжує скорочуватись, так само скорочується і кількість перешкод на шляху доступу до цих відомостей [1, с. 11].

Задовго до появи зазначених показників таке істотне збільшення обсягу інформації передбачив футуролог Елвін Тоффлер. Як відомо, відсутність свідомого контролю за кількісними та якісними характеристиками змін, до яких здатна пристосуватися людина, й невпинне зростання цих змін призводять до величезних фізичних і психологічних страждань, масових захворювань і передчасної смертності в різних країнах світу. Е. Тоффлер стверджував, що інформаційне перевантаження має подібного роду ефект тільки на більш високому когнітивному рівні: «Коли людина занурюється в світ, який швидко та нерегулярно змінюється або має новий насичений контекст, її передбачувальна точність знижується. Вона більше не може зробити достовірну оцінку, від якої залежить раціональна поведінка. Реакцією на безмежне нервово подразнення є психічні захворювання та незвичні стани, об'єднані Е. Тоффлером під спільною назвою «шок майбутнього» [4, с. 13].

Інформаційне перевантаження у науковій літературі внаслідок своєї багатоаспектності має різне сприйняття та розуміння.

У політологічному контексті інформаційне перевантаження – це свідоме надання великого обсягу інформації з метою позбавлення пересічного громадянина можливості адекватно її засвоїти та оцінити. У цьому випадку інформаційне перевантаження є методом маніпулювання соціальними групами та індивідами, який використовується для

перенасичення інформацією з метою зниження актуальності та негативного сприйняття певного явища. У процесі передачі інформації виникає інформаційне перевантаження. Індивід перестає сприймати та шукати сенс у відомостях. Невелика частина потрібної інформації губиться серед інформаційного сміття [2].

Можна також вважати, що інформаційне перевантаження – це свідоме надання надмірного обсягу інформації з метою позбавити адресата можливості засвоїти та правильно її оцінити, таким чином адресат, не маючи доступу до інформації, змушений покладатися на її офіційну інтерпретацію [3].

По мірі того як світ входить у нову епоху глобалізації, все більша кількість людей стає користувачами Інтернету, щоб провести власне дослідження й отримати можливість виробляти та споживати відомості з усе більшої кількості сайтів. Люди тепер є активними користувачами, тому що майже усе постіндустріальне постмодерне суспільство охоплене цифровою епохою. Цей потік створює нове життя, де ми знаходимося в небезпеці стати залежними від методу доступу до такої кількості інформації, причому ніщо не гарантує достовірності та відсутності дезінформованості.

Інформаційне перевантаження мало місце в усі періоди історії людства, коли досягнення в галузі технології збільшували виробництво інформації. Вже в III та IV століттях до нашої ери люди ставилися до інформаційної перевантаження з несхваленням, розуміючи, що це ускладнить сприйняття відомостей та засвоєння знань.

Приблизно 1445 року Йоганн Гутенберг винайшов друкарський верстат, і це знаменувало ще один період у царині поширення інформації. Унаслідок зниження витрат виробництва, створення друкованих матеріалів – брошур, рукописів книг стало можливим для звичайної людини. Вчені скаржилися на велику кількість інформації з низки причин, таких як зниження якості тексту через доступність його поширення, вони також

відчували, що постачання нової інформації відволікає та є складно керованим процесом.

У XX столітті досягнення в галузі комп'ютерних та інформаційних технологій породили Інтернет.

В останні роки, в епоху постіндустріального суспільства, інформаційне перевантаження сприймається як відволікаюча та некерована інформація, така як спам по електронній пошті, поштові повідомлення, миттєві повідомлення, пости з мікроблогів і соціальних мереж. Величезна кількість інформації, виробленої в мережі Інтернет, робить її головною причиною інформаційного перевантаження. Інтернет – це необхідний інструмент для пошуку, але обсяг інформації, який ми знаходимо, перевершує всі наші очікування та запити, а це швидше зменшує ефективність пошуку.

Існує декілька причин виникнення інформаційного перевантаження. Найбільш поширена – це залежність: неконтрольоване багатогодинне просиджування в Інтернеті або біля телевізора. В психологічному сенсі така залежність має багато спільного з іншими видами залежності, а саме однакову основу: «дозволяє» відключитися від реального світу та своїх проблем, відкласти їх вирішення на потім. Така уявна компенсація лише посилює наявні проблеми.

Серед інших причин інформаційного перевантаження можна назвати такі: стрімке зростання нової інформації, яка продукується; простота дублювання та передачі відомостей через Інтернет; збільшення доступних каналів вхідної інформації (наприклад, телефон, електронна пошта, миттєвий обмін повідомленнями); велика кількість історичних відомостей; протиріччя та неточності в наявній інформації; відсутність методу порівняння та обробки різних видів відомостей.

Отже, постіндустріальна епоха розвитку суспільства відзначилася також негативними наслідками, з-поміж яких – інформаційне

перевантаження як закономірний наслідок зростання обсягів інформації та відкриття всезагального доступу до неї.

Джерела та література

1. Алієв М. М., Шутенко І. А. Інформаційне перевантаження як різновид маніпулювання масовою свідомістю. *Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми інформаційної безпеки держави: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 22 квітня 2015 р.). ; за заг. ред. д.політ.н., проф. О. В. Сосніна. Київ, 2015. С. 11–15.

2. Ефимова А. Массовая коммуникация в ракурсе постмодернистского теоретизирования: информационная перегрузка. *Бизнес. Общество. Власть*. 2010. № 4. С. 127–138. Режим доступа : <http://www.hse.ru/data/2011/05/21/1213903343/Efimova10.pdf>.

3. Манойло А. В. Государственная информационная политика в особых условиях : монография. Москва : МИФИ, 2003. 388 с. Режим доступа : <http://www.evartist.narod.ru/text24/0022.htm>.

4. Тоффлер Э. Шок будущего. Москва : «Издательство АСТ», 2002. 560 с.

Тетяна Савицька

м. Полтава

ЕЛЕКТРОННЕ Й КНИЖКОВЕ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Сучасна парадигма розвитку вітчизняної освіти актуалізує проблему дослідження компетентнісного підходу до формування особистості студента,

орієнтованого на кінцевий результат навчального процесу та формування у майбутнього фахівця готовності ефективно використовувати потенційні можливості й зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети.

До числа основних компонентів професійної компетенції студента належать: ціннісний (прихильність до моральних принципів, норм і правил поведінки особистості); знаннєвий (певний рівень професійних знань, набутих в освітньому процесі, опанування способів їх отримання і застосування); організаційно-мотиваційний (установка на отримання професійної освіти та особистісний ріст); операційно-діяльнісний (саморегуляція, вміння застосовувати отримані знання та досвід); індивідуально-психологічний (наявність професійних якостей особистості); соціальний (соціалізація особистості в спілкуванні, рівень засвоєння і відтворення індивідом соціального досвіду, взаємодія з суспільством); оцінно-рефлексивний (рефлексія, самоаналіз, усвідомлення вибору професійної підготовки); корекційний (корекція результатів навчальної діяльності) [3, с. 102].

Знаннєвий компонент професійної компетенції студента підготовчого відділення є базовою характеристикою процесу засвоєння знань і залежить від рівня володіння мовою навчання. Таким чином, формування мовленнєвої компетенції студента є запорукою успішної діяльності особистості в процесі навчання. На підготовчому відділенні неабияке значення для формування мовленнєвої компетенції студента має його поступова інтеграція до простору майбутньої професії різними засобами інформаційної комунікації, зокрема книжковим та електронним читанням. Психофізіологічну основу читання складають операції зорового сприйняття тексту і його розуміння, як в електронному, так і друкованому вигляді.

Психологи стверджують, що незважаючи на всі переваги цифрових джерел інформації, людський мозок віддає перевагу друкованим виданням. Доведено, що запам'ятовувати легше те, що записано. Поглинання

інформації з паперу сприяє кращому її утриманню в пам'яті і підвищенню продуктивності. Учені пов'язують користь читання паперових книг з дефіцитом метапізнання – це те, наскільки свідомо ми ставимося до інформації. Отже, читати з електронних носіїв дійсно швидше, але читання паперової книги гарантує краще відтворення та повторення прочитаного.

На початковому етапі вивчення української мови студентами-іноземцями використовуються різноманітні тексти, що мають різне функціональне призначення – пізнавальне, виховне, естетичне, розважальне, прикладне, фахове. Вони по різному візуалізують семантичне поле читацької діяльності. Підручники містять ілюстративний матеріал та адаптовані тексти.

Живучи в епоху високих технологій, людина не в змозі протистояти використанню девайсів, які поступово витісняють з нашого життя звичні речі. Сучасний студент не може існувати без електронного носія і викладач повинен, прийнявши цю особливість сьогодення, вдало вибудовувати навчальний процес, враховуючи інтереси студента.

Варто зауважити, що електронне й книжкове читання є комунікативними партнерами, що задовольняють інформаційні потреби особистості, надаючи право вибору форми засвоєння необхідної інформації, і полегшують процес її отримання. Суттєву роль у підготовці студентів відіграють методи організації самостійної роботи.

Значним внеском в якість освіти відзначаються електронні бібліотеки закладів вищої освіти, у яких сконцентрована спеціалізована наукова інформація. Поява й активне наповнення електронних бібліотек, їхнє розміщення в телекомунікаційних мережах дозволяє студентам, викладачам і співробітникам закладів вищої освіти отримувати інформацію на задану тематику безпосередньо на робочому місці й віддалено [2, с. 43]. З метою покращення спілкування зі студентами викладачі підготовчого відділення для іноземних громадян використовують:

- сайти для забезпечення сприятливих умов спілкування та передачі інформації;
- електронні пошти Інтернету для обміну повідомленнями;
- телефонний зв'язок, а саме: WhatsApp, Viber, Telegram тощо для передачі й читання коротких текстів-повідомлень та ін.

Отже, активний розвиток соціальних комунікацій сучасності передбачає широке використання електронного та книжкового читання у ролі дієвого засобу формування мовленнєвої компетенції студента-іноземця на початковому етапі навчання, забезпечує можливість швидкого доступу до навчального матеріалу й побудови індивідуальної освітньої траєкторії навчання.

Джерела та література

1. Антоник О. В. Комунікативний потенціал книги у читацькому вимірі: збірник статей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції документознавство в сучасному світі: виклики та завдання (Львів, 20–21 грудня 2017 р.). Львів, 2017. С. 28–32.
2. Бондар Л. М., Киричок І. В., Левашова О. Л. Електронні бібліотеки як елемент якості вищої освіти. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2015. № 1. С. 42–46.
3. Рихтер Т. В. Выделение структуры профессиональной компетенции студентов вуза. *Общество: социология, психология, педагогика*. 2015. № 6. С. 99–101.

Наталія Оберемко
Наук. керівник – к. і. н., доц. Божук Л. В.
м. Київ

ЗВ’ЯЗОК УКРЗАЛІЗНИЦІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК СКЛАДНИК ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Однією з передумов формування сучасної Укрзалізниці є відкритість організації задля залучення більшої кількості споживачів. Саме інформування щодо дій організації виступає визначальною гарантією реалізації ефективної підприємницької політики, уможливлення контролю з боку громадськості, зміцнення довіри до власної діяльності з боку суспільства.

В усіх розвинених країнах зазвичай існують чітко прописані процедури інформування населення стосовно діяльності державних установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності, оскільки вони є важливим елементом у механізмі залучення громадян до моніторингу за дотриманням особистих прав і свобод, отриманні якісних послуг. Для розбудови громадянського суспільства та формування держави, побудованої на демократичних засадах, розвиненість системи зв’язків з громадськістю має вирішальне значення. Громадськість зацікавлена в ефективній реалізації інформаційної політики. Доступ до інформації повинен бути вільним та максимально спрощеним для пересічного громадянина. Ураховуючи це, організації мають використовувати у своїй діяльності новітні інформаційні технології та сучасну методику забезпечення взаємозв’язків між керівною ланкою організацій, установ тощо та суспільством. Складовою упровадження новітніх інформаційних технологій в означеному контексті є інформатизація усіх сфер життєдіяльності суспільства, у тому числі й у сфері зв’язку, транспорту, зокрема й залізничного.

Потужним інформаційним ресурсом Укрзалізниці є передовсім вебсайт, створений 2015 року, на якому розміщено досить значний обсяг інформації, що всебічно висвітлює діяльність акціонерного товариства «Українська залізниця» – національного перевізника вантажів та пасажирів і є доступним для широкого загалу [1]. Відповідальність за інформаційне забезпечення діяльності АТ Укрзалізниця, надання інформаційних послуг та консультування з питань інформатизації покладена на філію «Головний інформаційно-обчислювальний центр» [2]. З метою всебічного висвітлення діяльності акціонерного товариства та враховуючи категорії споживачів, що користуються послугами Укрзалізниці, на офіційному вебсайті представлена газета «Магістраль», зміст якої оновлюється один раз на тиждень. Крім електронної версії, вона ще видається й у друкованому вигляді. Діяльність Укрзалізниці широко представлена в соціальних мережах Фейсбук, Твітер, а також на каналі YouTube – «Медіацентр Магістраль».

З метою реалізації політики відкритості підприємства на офіційній сторінці вебсайту Укрзалізниці розміщено вікно онлайн звернень громадян, де можна поставити запитання, залишити скаргу чи пропозицію щодо покращення умов перевезень залізничним транспортом. Відтак можемо говорити про актуальність функціонування підрозділів зв'язків з громадськістю. З функціональної точки зору зв'язки з громадськістю є керованим процесом, що має безпосередній вплив на формування громадської думки, тому важливим є правильне використання усіх наявних можливостей. Громадська думка складається з кількох компонентів, основними з яких є імідж і репутація організації. Роботу з формування позитивного іміджу здійснюють фахівці зі зв'язків з громадськістю в організації. При створенні іміджу необхідно враховувати певні правила. По-перше, характеристики повинні впливати з реальних переваг організації. По-друге, імідж повинен мати точну адресу, тобто залучати конкретні групи громадськості. По-третє, імідж повинен бути оригінальним, відрізнятися від

образів інших організацій і легко розпізнаватися, тобто він повинен легко запам'ятовуватися, бути простим і зрозумілим, щоб можливі спотворення зводилися до мінімуму.

Одним з основних завдань відділу зв'язків з громадськістю Укрзалізниці є створення іміджу ефективного та компетентного керівництва, яке може вирішувати проблемні питання, не порушуючи при цьому права громадян на своєчасний доступ до достовірної інформації. Адже образ організації складається як з зовнішнього, так і внутрішнього, відчутного й невлесимого іміджу.

До функцій підрозділів зв'язків з громадськістю на Укрзалізниці також належить і моніторинг подій, що відбуваються на залізничному транспорті та реакцією постфактум на них. Бажаним при цьому є діяльність на випередження з метою унеможливлення негативних наслідків, розроблення та реалізація довгострокових інформаційних програм, розрахованих на перспективу й на формування, зрештою, стійкого позитивного іміджу організації. Важливим є також забезпечення постійного діалогу між підрозділами зв'язків з громадськістю усіх регіональних філій Укрзалізниці. Це сприятиме розробленню єдиної комунікаційної політики та методики формування позитивної репутації Укрзалізниці.

Джерела та література

1. Офіційний веб-сайт «Укрзалізниця» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.uz.gov.ua> (дата звернення 21.10.2019).
2. Філія Головний інформаційно-обчислювальний центр [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.uz.gov.ua/about/general_information/entertainments/chief_information_centre_of_railways/ (дата звернення 21.10.2019).

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОСУВАННІ ІМІДЖУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Процес інформатизації наприкінці ХХ – початку ХХІ століття ознаменувався появою абсолютно інноваційного соціального явища – соціальної мережі, яка на початковому етапі свого становлення використовувалася переважно для спілкування та розваг. Однак зараз ми бачимо, що соціальні мережі стали повноцінним інструментом ведення бізнесу [4], а тому здійснення ефективної комунікації через соціальні мережі є важливим фактором успішного просування компанії, її бренда та послуг. Бурхливий розвиток інформаційних технологій змінив підходи до просування іміджу організації на ринку. Зараз організації для створення позитивного іміджу, розширення цільової аудиторії, покращення репутації використовують соціальні мережі. Насправді вони створили новий публічний простір, який можна гнучко використовувати для отримання будь-яких результатів своєї діяльності. Однак водночас соціальні мережі стали платформою, яку можна використовувати не тільки для добрих цілей, але часто для поганих, що своєю чергою може призвести як до підвищення іміджу організації, так і до його спаплюження [4].

За даними Worldometers, станом на жовтень 2019 року кількість користувачів мережі Інтернет у світі становить понад 4 мільярда чоловік. З кожним днем кількість користувачів та зареєстрованих «юзерів» соціальних мереж неупинно зростає [5]. Українські користувачі не є винятком. За даними Інтернет Асоціація України (ІнАУ), які щоквартально оприлюднюють результати дослідження аудиторії українського сегменту

мережі Інтернет, повідомляють, що з вересня 2019 року в Україні користуються Інтернетом 22,96 млн користувачів. Проникнення Інтернету складає 71%. Згідно з даними, з 2004 року відсоток користувачів всесвітньої «павутини» в Україні зріс з 12% до 71%. Серед українців Інтернетом більше користуються жінки, ніж чоловіки: 52% проти 48%. Дослідження виявило три категорії українців, серед яких абсолютно всі користуються Інтернетом: це школярі/студенти; власники або директори великого та середнього бізнесів та військовослужбовці. Дослідження охоплювало населення у віці від 15 років, яке проживає на території України, за виключенням Автономної Республіки Крим та окупованих територій у Донецькій та Луганській областях [3].

Згідно з результатами 70% користувачів Інтернету активно використовують власне соціальні мережі. Соціальні мережі відіграють свою роль у вільному поширенні інформації та завдяки майже цілковитій відсутності певних обмежень для користувачів створюють комфортне плюралістичне середовище для обміну та висловлення своїх думок [1].

Характерними ознаками соціальних мереж є:

- спілкування в реальному часі без просторових обмежень;
- локалізація цих мереж за певними спеціалізованими чинниками;
- існування певного характерного типу мовлення (скорочення слів, широковживані фрази в середовищі користувачів цих мереж);
- створення віртуального образу власного «я» завдяки графічним та текстовим засобам;
- можливість формування власної громадянської позиції учасників цих мереж завдяки активному поширенню інформації або ж маніпулюванню нею [1].

За результатами дослідження, найпопулярнішими соціальними мережами в Україні є: Facebook, Instagram, Twitter [3]. Ці соціальні мережі задовольняють комунікаційні та інформаційні потреби людей, адже

спілкуватися та отримувати інформацію через соціальні мережі значно простіше. Нині втрачається довіра до традиційних медіа, поради та рекомендації друзів, знайомих та родичів стають для людей більш важливими. На зміну звичайній рекламі приходить таке явище, як «сарафанне радіо» («world-of-mouth»), що часто використовується в мережі Інтернет [2]. Тому соціальні мережі можуть бути корисними не лише для користувачів, а й для підприємств як простір для просування бренда, послуг та формуванню іміджу. Соціальні мережі як новий простір існування споживачів мають власні особливості, відповідно методи роботи в них також відрізняються від традиційних. Тому питання щодо особливостей застосування методів просування в соціальних мережах є актуальним як для користувачів, так і для підприємств [2].

Соціальний медіа маркетинг або маркетинг соціальних мереж (SMM) – це відносно нова сфера діяльності для сучасних організацій, яку вони активно опановують і вивчають. Маркетинг соціальних мереж передбачає просування послуги, компанії, бренда та створення позитивного іміджу організації за рахунок використання соціальних мереж. Здійснення ефективного SMM є важливим фактором успішного просування компанії на ринку, що спрямоване на формування іміджу, створенню репутації, залучення більшої кількості прихильників та розширення цільової аудиторії. Розумне використання маркетингу в соціальних мережах ефективно впливає на імідж бренда та компанії [2].

Велика кількість маркетологів та PR-фахівців зазнають невдач у просуванні бренда в Інтернеті, оскільки помилково вважають маркетинг основною метою сприяння зростанню продажів [2]. На нашу думку, головною метою використання соціальної мережі для ведення бізнесу є зацікавлення споживача, створення позитивного іміджу бренда та позиціонування компанії, для якої першочерговим завданням є не отримання прибутку, а задоволення потреб споживачів, завоювання їх довіри та

прихильності на ринку. І лише досягнувши ці аспекти, можемо говорити про маркетингову складову ведення бізнесу.

Унікальність соціальних мереж полягає у взаємодії компанії зі споживачам без нав'язливої дії традиційних маркетингових технологій. Наприклад, є організація, яка створює сторінку, у якій представлені послуги і де відвідувачі сторінки (вони по суті або споживачі продукції цієї організації, або конкуренти) можуть залишати коментарі (до речі, не завжди позитивні), рекомендації, ставити питання та обговорити між собою компанію, послуги тощо. Будь-який позитивний чи негативний коментар, відгук, який залишив один із учасників, може бути каталізатор для різних користувачів і, як наслідок, призводить до вибору тієї чи іншої компанії [2].

Добре сформована PR-кампанія через соціальні мережі дозволяє успішно просувати організацію на ринку, завдяки компетентному використанню ресурсів соціальних мереж можна дізнатися інформацію про вподобання споживачів і почути рекомендації щодо покращення функціонування фірми [2].

Отже, соціальні мережі як засіб комунікації сприяють просуванню іміджу організації. Завдяки цьому відбувається розвиток бізнесу організації, збільшується кількість регулярних відвідувачів сайту чи сторінки через пошукові системи, посилання з інших сайтів. За допомогою соціальних мереж організації збирають корисну інформацію про конкурентів або партнерів, про вподобання потенційних споживачів, стежать за останніми тенденціями на ринку. Соціальні мережі нині є потужним засобом формування іміджу організації. Вони характеризуються постійним зростанням кількості комунікантів та розширенням технічних можливостей для їхньої взаємодії.

Джерела та література

1. Вахула Б. Я. Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль

уформуванні громадянського суспільства. *Вісник Львівського університету*. 2012. Вип. 6. С. 311–319.

2. Соціальний медіамаркетинг як інструмент просування продукту підприємства. URL : http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_4_86_98.pdf (дата звернення: 01.10.2019 р.).

3. Статистичні показники Інтернет Асоціації України про дослідження інтернет-аудиторії. URL : <http://www.inau.org.ua/proekty/doslidzhennya-internet-audytoriyi> (дата звернення: 01.10.2019 р.)

4. Peleschyshyn A., Klynina T., Gnatyuk S. Legal Mechanism of Counteracting Information Aggression in Social Networks: from Theory to Practice. URL : <http://ceur-ws.org/Vol-2392/paper9.pdf> (дата звернення: 01.10.2019 р.)

5. Worldometers: Real time world statistics. URL : <http://www.worldometers.info/> (дата звернення: 01.10.2019 р.)

Катерина Ружинська

Наук. керівник – к. і. н., доц. Божук Л. В.

м. Київ

ЕЛЕКТРОННІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ Й ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

У сучасну добу ділова людина вже не уявляє своє життя без мобільного телефону й персонального комп'ютера, а будь-яка сучасна установа немислима без власної автоматизованої інформаційної системи, електронної копіювальної техніки та виходу в міжнародну інформаційно-телекомунікаційну мережу. Нікого не здивує і персональна ЕОМ типу Pentium-4 на столі у звичайного студента і навіть школяра. Адже ця інформаційно-обчислювальна система має сьогодні такі функціональні

можливості, якими всього 10–15 років тому могли володіти тільки системи, що належали в цей період до розряду СУПЕР ЕОМ. Завдяки стрімкому розвитку засобів інформатики, що відбувається останніми роками, інформаційна сфера суспільства нестримно змінюється, впливаючи тим самим на всі сторони життя і діяльності людей.

Сучасні технології в освітніх установах мотивуватимуть дітей до навчання та формуватимуть практичні навички й компетенції. У рамках реформи «Нова українська школа» передбачено низку важливих завдань, серед яких, зокрема: створення національної освітньої платформи з метою забезпечення вільного доступу до електронних підручників (далі – е-підручники) та навчально-методичних матеріалів у цифровому форматі для всіх учасників освітнього процесу; виробництво електронних освітніх ресурсів; забезпечення умов для більш якісної й доступної освіти, освітніх послуг, які зможуть отримувати учні й вчителі у віддалених районах та сільській місцевості [1].

З метою впровадження та функціонування платформи фахівцями Міністерства освіти і науки України (далі МОН), Інституту модернізації змісту освіти та Офісу ефективного регулювання розроблено «Положення про Національну освітню електронну платформу» (наказ МОН від 22.05.2018 №523, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.06.2018 р. за № 702/32154) [1].

Відповідно до Положення про національну освітню електронну платформу Е-платформа є державною спеціалізованою освітньою інформаційно-телекомунікаційною системою. Власником е-платформи та виключних майнових прав на її програмне забезпечення є держава в особі МОН, адміністратором – Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», технічним адміністратором – державне підприємство «Інфоресурс», що належить до сфери управління МОН [2].

Основними цілями створення е-платформи є:

- 1) технологічне забезпечення реформи середньої освіти «Нова українська школа»;
- 2) забезпечення учасників освітнього процесу сучасними електронними освітніми ресурсами (далі – ЕОР) і сервісами;
- 3) безоплатне забезпечення е-підручниками здобувачів повної загальної середньої освіти та відповідних педагогічних працівників;
- 4) забезпечення е-підручниками інших здобувачів освіти та педагогічних працівників;
- 5) створення сприятливого середовища для розвитку національного виробництва ЕОР, сервісів та е-підручників;
- 6) розвиток електронного навчання і формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу в Україні [2].

Платформа передбачає низку функцій з:

- 1) підвищення кваліфікації та добровільної сертифікації учителів;
- 2) сприяння творчій активності учителів;
- 3) підвищення рівня індивідуалізації навчання, зміщення фокусу на учня;
- 4) організації горизонтальних комунікацій між учителями для обміну досвідом, із включенням учнів і батьків у комунікацію;
- 5) розвитку інклюзивної освіти [2].

Платформа передбачає механізми постійного дослідження ефективності технологій, що застосовуються, і має стимулювати випереджаючий розвиток. У якості вектору впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій пропонується модель SAMR (Substitution = Заміна, Augmentation = Покращення, Modification = Модифікація, Redefinition = Переосмислення). Модель передбачає поступове збільшення залученості учня у навчальний процес.

На рівні Заміни комп'ютерні технології використовуються для виконання різноманітних видів навчальної діяльності. Наприклад, учитель надсилає учню текстовий файл із тестовим завданням, учень заповнює тест і повертає учителю.

На технологічному рівні Покращення зростає ефективність самої навчальної діяльності. Наприклад, учень використовує додаток Google Forms. Це дозволяє заощадити папір та зменшує час викладача на оцінювання засвоєного учнями матеріалу.

На рівні Модифікації технології суттєво змінюють навчальний процес. Наприклад, коли учневі дається завдання написати твір, він не лише записує текст, а й озвучує його і накладає на звукову доріжку. Запис виконується перед батьками або іншими учнями. Можливість виступу перед аудиторією мотивує учня до якісного виконання поставленого завдання. Формуються нові вміння. Під час роботи над проектом учень самостійно збирає інформацію про навички письма, публічних виступів, техніку реалізації.

На рівні Переосмислення технологія стає ключовим засобом компетентнісного навчання. Наприклад, клас отримує завдання зняти документальний фільм про актуальну проблему навчальної програми предмету. Утворюються команди, які розподіляють між собою підтеми і разом працюють над кінцевим продуктом [1].

Отже, реформа «Нова українська школа» це – зміна освітнього середовища, насамперед ставлення до дитини: повага, увага до неї та прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання.

Джерела та література

1. Інститут модернізації змісту освіти [Електронний ресурс]. URL : <https://imzo.gov.ua/natsionalna-osvitnya-elektronna-platforma> (дата звернення: 05.10.2019).

2. Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2019р. №523. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18> (дата звернення: 02.10.2019).

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Оксана Гомотюк

м. Тернопіль

ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Сучасний інформаційно-культурний простір України охоплює весь досвід українського народу та його предків, а також містить культурні компоненти, що були внесені суб'єктами інформаційної агресії, які захищали інтереси різних державних утворень, у складі яких перебували українські землі. Перші прояви інформаційних впливів можна простежити з давніх часів. У ході військових сутичок завжди застосовувався психологічний тиск на ворога, вдавалися до обману й поширення міфів тощо. У Київській Русі княжа й боярська влада намагалася постійно легалізувати свій статус за допомогою різних способів. У часи роздробленості Київської Русі, у Галицько-Волинському князівстві, у Великому князівстві Литовському успішно застосовувався арсенал інформаційно-пропагандистських заходів.

Аналіз середньовічного інтелектуального надбання підтверджує наявність інформаційно-культурних самобутніх традицій, які розвивалися у тісному зв'язку з християнським світом, вносили у духовну скарбницю людства ідеали гуманізму, демократизму. Попри відмінні літературні спрямування, художньо-естетичні уподобання, сприйняття дійсності, об'єднуючою ідеєю інтелектуалів стало визначення місця й ролі україно-руської спільноти, її держави в тогочасному світі. Ця теза є панівною у різноманітних творах: повчаннях, посланнях, моліннях, житіях, проповідях,

літописах. Окрім цього, виразно простежується адаптованість історіософських роздумів до практики життя.

Якщо «Руська Правда» стояла біля витоків історико-правової думки, то «Слово про закон і балогодать» (між 1037–1050) Митрополита Іларіона свідчило не лише форматування історичних, правових традицій української науки, але й розпочинало глибокі філософські роздуми над законом, балогодатю, совістю, свободою вибору, легітимацією князівської влади. В. Горський справедливо назвав його першою пам'яткою давньокиївської філософської думки [1, с. 357]. Високомистецька проповідь логічно вибудовувалася у взаємодоповнювальних частинах – релігійна проблематика, богословська тематика в контексті розвитку суспільства, історична – у рецепції народ, князь та власне молитва за землю руську. У площині міркувань над біблійними сюжетами, характерними рисами періоду Старого та Нового заповіту, автор «Слова ...» утверджує позитиви християнізації Русі, наголошуючи при цьому, що сам князь Володимир Великий «запалав духом, щоб самому християнином і всій землі його стати» [2, с. 124]. Твір дає нащадкам інформацію про шлях запровадження християнства на Русі, при цьому особливо актуалізується постать князя Володимира – тричі автор звертається до князя, проводить паралелі у світовій історії, виокремлюючи значення Петра і Павла для Риму, Івана Богослова для Азії, Фоми для Індії, Марка для Єгипту. Такі паралелі наводили на думку про можливість канонізації Володимира-Хрестителя, його названо «учителем» і «наставником балоговір'я», постать презентувала високі моральні чесноти «у правду зодягнений, міццю підперезаний, в істину взутий, розумом увінчаний і балогодійністю, як гривною і прикрасами золотими» красується [2, с. 129].

Мислитель, дотримуючись ідеї спадковості, наступності історичного процесу, відводить належне місце у руській історії як Володимиру Великому, так і його наступнику Ярославу Мудрому, котрий продовжує розпочате, примножує славу і велич, як Соломон після Давида. На підставі

компаративного аналізу «закону і милості», Старого і Нового Заповіту, вміло поєднуючи світське й релігійне, автор поціновує високі моральні та християнські чесноти як для пересічного русича, так і для державної політики Руської землі, «яку знають і до якої прислухаються по всіх чотирьох кінцях землі» [2, с. 124].

Митрополит бачив за історією Київської Русі цілісний процес, розуміючи наступність основних етапів. Знакові події минулого пов'язані із перед християнським періодом, християнізацією Русі та очікування Божого суду. Прикметно, що твір засвідчує рівноправність Київської держави у тогочасному співтоваристві. Саме Іларіон, як зауважує В. Горський, один із перших висловлює історіософські роздуми про місце історії Русі у світі, його «Слово» набуває значення прообраза, на який спирається подальша традиція вітчизняної культури, принаймні до XVIII ст. [1, с. 358].

Автор проповіді володіє належним літературним умінням, уживає яскравих порівнянь, що увиразнює головні думки релігійно-політичного твору. Читачі мають нагоду зрозуміти важливість суцільних проблем державотворення, головна із яких лежить у площині захисту історії, народу, держави, а Київська Русь постає у єдності землі, народу, князівських очільників. Так, завершується проповідь «Молитвою до Бога усієї землі нашої». Митрополит в очікуванні страшного суду, наполегливо просить у Всевишнього за свою країну: «тих, що йдуть раттю, прожени, мир утверди, ворожі країни усмири, голод поверни в достаток, князями нашими постраши сусідні країни, боярам пошли мудрості, городи умнож, церкву твою плекай, багатство своє бережи. Мужів, і жон їхніх, і дітей спаси» [2, с. 131]. Зрозуміло, що це не лише прохання, а програма державотворення, основні засади якого будуються на християнських і моральних чеснотах, повазі до руського народу, його очільників, усієї землі з центром у Києві. Таким чином, основна ідея інформаційно-культурного простору фокусувалася на

утвердженні князівської влади, величі Київської Русі, визначення за нею рівноправного місця у тогочасному світі.

Об'єднуючою ідеєю інтелектуалів середньовічної доби стала ідея приналежності до руської землі, її єдності на православних засадах, що згодом пройде червоною ниткою через устремління еліти литовсько-польського періоду, увиразниться у козацьку добу. Аналіз писемної пам'ятки періоду Київської Русі засвідчує присутність ідеї легітимації влади провідної верстви. Прикметною особливістю середньовічних знань була їхня релігійна спрямованість, що конкретизувало вплив церкви на суспільно-політичні реалії, моральні й ідейні устої суспільства.

Джерела та література

1. Павленко Ю. Цивілізаційна природа України та глобальні протиріччя сучасного світу. Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. Нац. ун-т «Києво-Могилянська акад.» ; упор. : О. Вдовина, Ю. Завгородній. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 357–374.

2. Іларіон Київський. Слово про Закон і Благодать. Україна: антологія пам'яток державотворення, X–XX ст. : у десяти томах ; редкол. : І. М. Дзюба та ін. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. Т. І. Києворуська держава: суспільно-політична і художня спадщина доби Середньовіччя (X–XIII ст.) ; упорядкув., передм. та прим. О. Сліпушко. 2009. С. 114–134.

Руслан Гула

м. Харків

Ірина Передерій

Олена Вітринська

м. Полтава

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН У РЕАЛІЯХ СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОСТІ

Сучасні цивілізаційні процеси відбуваються в умовах принципово нової філософсько-політологічної парадигми епохи постмодерну. Тому новими об'єктами наукового дискурсу є, зокрема, соціальні феномени коду та матриці. Відповідно кардинально переорієнтовується інформаційне протиборство. Його завданням часто стає зміна ментальності нації та деформація патернів національної пам'яті, що виразно відбилося у подіях останніх двох десятиліть, пов'язаних зі спробами РФ відновити свій імперський статус. Більше того, сучасні загрози й конфлікти значно відрізняються від тих, які відбулися в недалекому минулому. Розпад біполярного світу часів холодної війни та прогресивна глобалізація змінили характер глобальної безпеки. Сучасним арміям доводиться стикатися з новими викликами, ризиками та загрозами, у тому числі асиметричними [1, р. 54-55]. Саме тому дослідження еволюції інформаційних війн, процесу їхнього зародження та розвитку, форм прояву і методів реалізації є надзвичайно актуальним. Не менш важливим є й завдання розуміння провідних підходів до пояснення сутності нових концепцій таких війн.

Концептуальні зміни у воєнних доктринах багатьох галузей воєнного мистецтва з'явилися внаслідок домінування двох тенденцій, які сформувалися ще наприкінці 1990-х рр.

Перша тенденція пов'язана із зростанням «інформаційного складника» озброєння та військової техніки у системах виявлення, бойового управління, зв'язку, розвідки, комп'ютерних і космічних системах. Воно привело до вдосконалення ефективності ядерних і звичайних зразків озброєння та військової техніки за рахунок підвищення точності, скорочення підлітного часу, якісного зростання можливостей виявлення та супроводження цілей. Друга тенденція підкреслює вразливість інформаційно-комунікаційних систем до зовнішнього, ворожого впливу, помилок у програмному забезпеченні, технічних збоїв і наголошує на важливості та значенні «людського чинника» у проведенні військових операцій проти ворожих інформаційних систем. Саме у зв'язку з цим і виокремилися кілька підходів до трактування сутності нових концепцій війн. Провідними серед них є військово-прикладний та психологічний.

Військово-прикладний підхід зараховує інформаційну агресію до сфери військового протиборства й розглядає її як комплексне застосування сил та засобів інформаційної і збройної боротьби. Інформаційний складник є необхідним компонентом в організації та проведенні військових операцій. Передусім, це концепції «мережево-центричної», «інформаційно-центричної», «знаннєцентричної», «гібридної» та «преемптивної» воєн.

Воєнні теоретики сучасності визначають *«мережево-центричну війну»* як принцип бойового застосування комплексу взаємопов'язаних і взаємодіючих платформ (підсистем), використовуваних для створення нової ефективної моделі управління процесами збору, оброблення та використання всіх видів інформації в кіберпросторі з метою досягнення цілей і завдань воєнної кампанії у формі збройного, а в ідеалі – незбройного конфлікту [2, с. 102].

Модель «мережево-центричної війни» є системою, що складається з інформаційної, сенсорної та бойової платформ (підсистем), причому інформаційна платформа (підсистема) – провідна.

Слід наголосити, що мережево-центрична війна не є новим видом війни, а лише проголошує модерні принципи та підходи до організації і ведення бойових дій, де основним об'єктом уваги стає поняття «мережа» у вигляді глобальної інформаційної платформи (підсистеми) (ГІР) (GIG), взаємопов'язана множина інформації, яку можна накопичувати, зберігати, поширювати та управляти нею для забезпечення потреб військових, економічних і політичних суб'єктів [3].

«Інформаційно-центрична війна» – це принцип ведення бойових дій з метою досягнення інформаційної переваги над супротивником на основі комплексу високотехнологічних інформаційних систем збирання, оброблення, моделювання, візуалізації даних і підтримки прийняття рішень у режимі реального часу [2, с. 109].

Наступним логічним кроком розвитку теорії інформаційних воєн стала концепція *«знансцентричної війни»*, яку активно розробляють у науковому та воєнно-науковому середовищі. Блискуче наукове передбачення Е. Тофлера та Х. Тофлер про новітню воєнну «стратегію знань», визначення необхідних компонентів «війни знань», дослідження складної системи їх взаємодій та побудови «моделі знань» розширює стратегічні можливості використання цього перспективного напрямку розвитку воєнного мистецтва [4, с. 207–262].

«Знансцентрична війна» – це принцип ведення бойових дій, який на основі комплексу інформації використовує інноваційні методики прогнозування розвитку військово-політичної обстановки та характеру ведення бойових дій за допомогою «штучного інтелекту» та новітніх технологій отримання знань.

До військово-прикладного підходу, на нашу думку, слід зарахувати й поняття «гібридна війна». *Гібридна війна* – це форма збройного конфлікту, яка передбачає використання традиційних засобів збройної боротьби, змішаних форм тактичного застосування регулярних та нерегулярних військових формувань в умовах неоголошеного військового (надзвичайного)

стану на обмеженій території, ведення бойових дій на тлі інтенсифікації інформаційної війни у глобальному інформаційному просторі, економічної війни в системі світової економічно-торгової інтеграції, дипломатичної війни як засобу тиску на супротивника через глобальні міжнародні інституції сторонами конфлікту і «державами-спонсорами» або коаліціями держав, які мають геополітичні інтереси в регіоні конфлікту. Отже, гібридна війна поєднує в собі стратегію і тактику з нерегулярними операціями, а також кібервійнами й інформаційними операціями. Гібридизація війни характеризується співіснуванням різних сторін у конфлікті (держави й зовнішніх суб'єктів, солдатів і цивільних осіб), а також різних видів збройних операцій – симетричних та асиметричних [1, р. 56].

Слід зазначити, що розвиток концепції «гібридної війни» став результатом дослідження воєнної теорії і практики, які були використані під час війн минулого (партизанський рух, дипломатична боротьба, інформаційний чинник, економічна блокада та ін.). Характерною ознакою, що дозволяє виокремити цю концепцію в теорії воєнного мистецтва як самостійну, є унікальна координація та взаємозв'язок усіх компонентів воєнно-державного механізму, динаміка та гнучкість у визначенні пріоритетних форм впливу та тиску, а також зростання значущості інформаційного чинника, який набуває самостійної значущості. Адже за рівнем деструктивних потенцій на свідомість населення та військовослужбовців збройних сил супротивника він є не менш важливим, ніж військовий чинник.

Концепція «преемптивної війни» знаходиться на зрізі військово-прикладного та психологічного підходів, але визначальна роль збройного компонента у ході ведення бойових дій дає можливість зарахувати її передовсім до військово-прикладного підходу. Слід підкреслити також її стійкий логічний і діалектичний зв'язок з концепціями «мережево-центричної» та «гібридної» воєн. На нашу думку, *преемптивна війна* – це

комплексна форма збройного конфлікту, компонентами якої є цілеспрямована інформаційна війна, мережево-центричний принцип ведення бойових дій, «гібридний» характер застосування регулярних і нерегулярних формувань з метою досягнення політичних цілей і трансгуманітарна перебудова індивідуальної та суспільної свідомості, перекодування національних ментальних рис (національної ідентичності) переможеного народу.

Психологічний підхід визначає сутність інформаційної війни як системи способів і засобів психологічного впливу на індивідуальну та масову свідомість з метою спрямування її у вигідному для суб'єкта впливу напрямі. До цього підходу зараховують концепції «консцієнтальної» війни та «стратегічних комунікацій».

Концепція *консцієнтальної війни* ґрунтується на принципах побудови мережевого суспільства та логічно пов'язана з характеристиками мережево-центричної і преємптивної воєн, а також теорією «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. Сутність концепції розкривається через визначення змісту поняття «самоідентифікація індивіда» як основного об'єкта впливу консцієнтальної війни, тобто за допомогою активного інформаційно-психологічного тиску, здійснюваного засобами інформаційно-комунікативних мереж формується задана етнорелігійна ідентичність індивіда, його ціннісні орієнтири, стиль життя, культурні вподобання [5]. Тобто окремі типи свідомості «витісняються» за межі цивілізаційних норм [6].

У війнах ХХІ ст. збройні сили НАТО, особливо США, значну увагу приділяють ролі «несмертельної зброї» і відповідних технологій, насамперед, інформаційній зброї та психолого-пропагандистським операціям, які суттєво змінюють характер застосування сухопутних, військово-повітряних і військово-морських сил на театрах воєнних дій і геополітичного та цивілізаційного протиборства основних центрів багатопольярного світу. У

вересні 2006 р. міністром оборони США Д. Рамсфельдом введено в дію концепцію «стратегічних комунікацій» (Strategic Communications) (СК), яка доповнювала попередню концепцію інформаційної війни – концепцію «інформаційних операцій непрямої дії».

Інформаційна війна у формі «стратегічних комунікацій» – це комплекс заходів цілеспрямованого впливу на воєнно-політичне керівництво, суспільно-політичні рухи та сили, міжнародні організації (т.зв. – цільова аудиторія), урядові організації через інформаційні кампанії якнайширшого охоплення, економічну та гуманітарну допомогу для створення ідеального іміджу країни, що здійснює такий вплив, з метою переконання або примусу цільової аудиторії до прийняття рішень і дій, які забезпечують її національні інтереси. Цю концепцію стратегічних комунікацій взяла на озброєння Російська Федерація, практично використовуючи її від самого початку гібридного конфлікту в Україні.

Поява нових каналів поширення пропаганди та дезінформація, туман брехні – продукт людської уяви. Мова пропаганди прагне маніпулювати громадською думкою і страхами, створює стереотипи, які допомагають демонізувати противника або романтизувати героїв. Посилання на історичні міфи та легенди робить розповідь сильнішою, а ключова термінологія допомагає її адаптувати до конкретних обставин [7, р. 311].

Аналіз особливостей концепцій інформаційних війн сучасності дає підстави визнати те, що загальним для них у межах всіх підходів трактування є їхній трансгуманітарний характер. Кінцевою метою всіх видів інформаційних воєн є кардинальна зміна ментального коду людини, суспільства, нації, позбавлення її традиційних світоглядних констант, деформація етичних і культурних основ, нівелювання національної ідентичності з метою насадження колоніальної, пристосовницької ідеології.

Боротьба держав в інформаційному просторі ведеться протягом багатьох віків за зони політичного та економічного впливу, джерела ресурсів,

ринки збуту й території, як на міжнародній арені, так і всередині кожної держави, насамперед, за владу, власність і політичний вплив, за можливість маніпулювати настроями та поведінкою великих мас людей. І вищою формою цього протистояння є інформаційна війна, яка на сучасному етапі динамічно трансформується в якісно нові форми ефективного застосування комплексу психологічних знань, інноваційних технологій та ідеологічних констант.

Джерела та література

1. Sazonov V., Saumets A., Mölder H. The Crisis in Ukraine and Information Operations of the Russian Federation. *Estonian Journal of Military Studies*. 2016. №2. Cultural, peace and conflict studies series. Vol.VI. 246 p.
2. *Інформаційна війна і національна безпека: монографія* / П. П. Ткачук, Р. В. Гула, О. І. Сивак, О. М. Щурко, В. В. Шемчук. Львів : АСВ, 2015. 265 с.
3. Alberts D. S., Garstka J. J., Stein F. P. Network Centric Warfare: Developing and Leveraging Information Superiority. *CCRP Publ.*, 2nd Edition (Revised). Aug 1999, Second Print Feb., p. 284, URL : http://www.dodccrp.org/files/Alberts_NCW.pdf.
4. Тоффлер Э. *Война и антивоенная война. Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века*. Москва : АСТ: Транзиткнига, 2005. 412 с.
5. Громыко Ю. *Консциентальное оружие и консциентальные войны*. URL : hvylya.org/interview/society2/taynoe-oruzhie-rossii-chto-takoe-voeni-za-identichnost.html.
6. Громыко Ю. Оружие, поражающее сознание, – что это такое? *Кому будет принадлежать консциентальное оружие в XXI веке?* Москва : Россия XXI, 1997. С. 7–8.

7. Pynnöniemi K., Rácz A. *Fog of Falsehood Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Helsinki. Printed by Grano Oy, 2016. 318 p.

Руслан Гула
м. Харків
Олена Вдовіна
м. Полтава

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Процеси глобалізації та інформатизації усіх сфер життєдіяльності сучасних суспільств спровокували трансформацію таких феноменів і понять як: інформація, інформаційне суспільство, глобалізація, інформаційна війна та інформаційна політика держави.

В умовах мінливого й суперечливого характеру глобального інформаційного простору, умовності кордонів, формування нової політичної географії та соціальної реальності – глобального інформаційного суспільства, виникають конфлікти між окремими державами та регіонами. Їхній ескалації сприяють такі характерні риси сучасної цивілізації: збільшення ризиків витоку інформації, можливості її блокування, викривлення, несанкціонованого втручання в роботу інформаційних систем тощо, що безпосередньо впливає на політику і стан національної безпеки держави [2, с. 11].

Варто зазначити, що в науковому дискурсі існує множина підходів до трактування понять «національна безпека», «національні інтереси», «інформаційна безпека держави» тощо. Наукові розвідки категорії «національна безпека» можна умовно розділити на два підходи: перший

розглядає національну безпеку через призму «національних інтересів», другий – пов’язує національну безпеку з системою базових національних цінностей як на структурному, так і на функціональному рівнях [4, с. 9–10].

Національна безпека – стан захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підбивної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб. Тобто це стан держави, за якого відсутні реальні зовнішні й внутрішні загрози її національним цінностям, інтересам і способу життя, або дія цих загроз мінімізована, що дає можливість забезпечити необхідні умови для практичної реалізації життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави. Національна безпека є основою природного розвитку людського суспільства, запорукою історичного розвитку народів і держав.

Структуру національної безпеки становить комплексний і системний зміст інтересів кожного її елемента. Для окремих громадян національна безпека – це їхні невідчужувані права й свободи, для суспільства – збереження та примноження матеріальних і духовних цінностей. До адміністративно-політичної сфери належать такі галузі, як оборона, безпека, охорона державного кордону; внутрішні справи, закордонні справи, митна справа та юстиція [3].

Отже, національна безпека є своєрідним синтезом інтересів і потреб усіх суб’єктів соціуму. Чинники національної безпеки поділяють на дві групи: воєнні і невоєнні.

До першої групи належать: стан збройних сил держави й рівень їхньої боєготовності; наявність системи захисту потенційних театрів воєнних дій, стан стратегії, резервів і мобілізаційних можливостей; кількість військових союзників та участь у військово-політичних союзах; можливості стратегії, розгортання та професіоналізм особового складу збройних сил; розміри

військових витрат, стан військової науки і характер воєнної доктрини [5, с. 37–43].

Невоєнними чинниками є: природно-економічні умови; геополітичне становище й геостратегічна інфраструктура; соціальні чинники (рівень життя населення; культурні, етнічні, демографічні характеристики; рівень суспільної стабільності, дисципліни та правопорядку) [1, с. 92]; стан інформаційної безпеки держави; рівень державної безпеки; людський чинник (кількісний і якісний характер членів суспільства).

Зазначимо, що стрімкий і глобальний розвиток інформаційної сфери, сучасних інформаційних технологій значною мірою впливає на ці групи чинників, а інформаційні ресурси в сучасних умовах стають системоутворюючим фактором їхньої життєдіяльності.

Джерела та література

1. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навч. посіб. Київ : Кондор, 2008. С. 92.
2. Літнарів Р. М. Сучасні технології інформаційної безпеки. Частина 1: навч. посіб. Рівне : МЕГУ, 2011. С. 11.
3. Медвідь Ф. Інформаційна безпека України: виклики й загрози [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://nato.pu.if.ua/journal/2009-2/2009-2-28.pdf>
4. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. ; за заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. Ірпінь : Академія ДПС України, 2000. С. 9–10.
5. Попов М. О., Лук'янець А. Г. До забезпечення воєнної безпеки в умовах загрози інформаційної війни. *Наука і оборона* : наук.-теорет. та наук.-практ. журнал. 1999. № 2. С. 37–43.

Ruslan Hula
Kharkiv
Iryna Perederii
Poltava
Volodymyr Hula
Kyiv

THE CONCEPT OF MODERN RUSSIAN FASCISM IN THE INFORMATION WAR OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION

The global geopolitical transformations of the modern world require the formation of a new ideological and political paradigm for the further civilization development. Therefore, the analysis of scientific approaches of the Russian modern policy interpretation allows to adequately assess both risks and challenges for the Ukrainian state.

In the context of a systemic hybrid conflict between Ukraine and the Russian Federation, the doctrine of fascism, used by the parties for armed and ideological confrontation, becomes a new content as a significant argument in formation its own ideological policy of psychological influence on the population and armed forces of the parties in this conflict. The doctrine of fascism that is used by the parties for armed and ideological confrontation becomes a new content as a significant argument in establishment its own ideological policy of psychological influence on the population and armed forces of the parties in this conflict in the context of systemic hybrid conflict between Ukraine and the Russian Federation. The total abuse of the ideological stamps that are already negatively perceived by the society at the mental level sometimes performs a function of manipulative substitution of the nation's cultural code.

Systemic destructive processes in the USSR in the late 1980s and early 1990s, along with the actualization of separatism in the former Soviet republics,

provoked the appearance of projects for conservation of the imperial superpower, which objectively had signs of resuscitation of fascist ideology.

The *general principles* on which the programs of modern fascism were built are—*radical Russian nationalism, national-socialist ideology, clerical orthodoxy, traditionalism, xenophobia, anti-liberalism, imperialism.*

Radical russian nationalism is inherent in most of today's fascist organizations. The main goal of the fascists is a creation of an ethnic Russian state. «We stand for the construction of a Russian national state, under which we understand the state, which places the rights and interests of the Russian people in the first place. We use the word «nation» in the primordial sense [...]. Our goal is to restore Russian national statehood in the forms and with the institutions that the people themselves choose after genuine independence» [6].

At the same time, fascist organizations advocated giving Russians preferences to the title of the Russian nation. The Russian Slavic Union, forbidden in the Russian Federation, is considered to be the creation of Russia headed by the title Russian nation and with the right to national self-determination of the Russian people [6].

At the same time there are some peculiar internationalist tendencies of mainly Pan-Slavic content on the base of the ideology of modern Russian fascism. The program of the Russian national unity (RNE) states that this organization «considers Russia as the only state of Russians (Russians, Ukrainians and Belarusians), as well as Russians – other non-Russian peoples for whom the creation and protection of Russia have become a historical tradition, and Russia is their only Fatherland» [4].

The national-socialist ideology is proclaimed ideological basis in openly extremist organizations, which are prohibited in the Russian Federation. For example, the ultra-right neo-Nazi public association The National Socialist Society positions itself as the only national-socialist organization in Russia, ready to fight for a political power in the country. The Society proclaimed its task to create a

National Socialist Party in Russia to create a Russian national state on the basis of an appropriate ideology. The political activity of Russian national unity – the Russian Revolutionary Army is based on the same ideological positions.

At the same time, racist postulates of Nazism are inherent in legal political communities. For example, «fight for the purity of the race» in the program of the above-mentioned organization: «RNE considers as one of the most important tasks of restoring biological quality and protecting the genetic purity of the Russian nation. Any coercion to enter into a mixed marriage or relationship that damages the gene pool of the Russian nation and leads to its erosion must be stopped» [4].

Clerical Orthodoxy in fascist organizations usually duplicates the world-view constants of the famous monarchical triad «Orthodoxy-autocracy-nationality» [2, p. 3–10].

Orthodox fascists consider the Russian empire to be an idealized form of government. The oldest association of Russian nationalists (since 1972) – the Russian liberation front «Memory» – the organization of Russian Orthodox national revolutionaries; their ideology is a religious national-monarchism [7]. Another political association, Guard of Christ, is positioning itself as a patriotic movement: «We are monarchists, fascists, we are a new breath of the Russian nation, we are the Guards of the Son of God, Jesus Christ». The goal is proclaimed «a revival in Russia of a truly Russian Orthodox order» [1] in the form of a theocratic state.

Traditionalism in the ideology of Russian fascism is based on the recognition of the «original» historical path of the Russian people [2, p. 115–118]. In the statute of the Congress of Russian Communities, the main purpose of the organization was to «promote the consolidation of traditional forms of governance and the formation of civil society in the Russian Federation» [8]. «The revival of the national consciousness of the Russian people and other indigenous peoples of on the basis of their historical, religious and cultural traditions is the main task of the party, the Russian National Union» [9].

In program documents the «traditionalism» is often identified by the clerical orthodoxy. For example, the program of Russian national unity states that “it is the All-Russian social patriotic movement of the Russian nation, based on the principles of the Orthodox tradition and Russian national ideology» [4].

Xenophobia in modern fascist ideology of, as a rule, is multivariate. Objects of its application are Americans, Jews, peoples of the Caucasus and Central Asia, and recently, Ukrainians. For example, True Russian national unity-the Russian Revolutionary Army proclaims anti-Americanism as a world-view constant in ideology. Prohibited in the Russian Federation the Movement Against Illegal Immigration advocates the cessation of non-Slavic immigration to Russia, the deportation of illegal immigrants, but in fact it struggles with any illegal and legal, foreign-born immigration (with the exception of Eastern Slavs).

It should be noted that even relatively moderate political associations of the Russian Federation are extremely radical about the problems of migration. The program of the All-Russian National-Democratic Party states: «We consider that is necessary to stop uncontrolled migration. Immediate introduction of the visa regime with the former Soviet republics of Central Asia». In addition, the xenophobic dogmas of modern fascists are motivated from the standpoint of economic feasibility. «We are categorical opponents of unjustified subsidies to the republics of the North Caucasus, which are a source of instability» [6].

Anti-liberalism essentially denies all universal ideologies: democracy, socialism, liberalism – and the authoritative model considers the only form of government. True Russian national unity – the Russian Revolutionary Army, the main goal is the construction of a theocratic Orthodox Christian state, which denies any form of liberal power [3].

Imperialism in the program documents of modern Russian fascist organizations is usually associated with the «protection of the Russian diaspora» in the post-Soviet space and the restoration of the «historical justice» of the unification of the Russian people, which creates dangerous conditions for repeating

the scenarios of Crimea and Donbass. For the first time, this principle of «protecting compatriots» in the countries of the former USSR was proclaimed in the program of the political association of the national-nationalist orientation of the Russian Communities' Congress in 1994, and at present it is available in almost all programs of fascist parties [5]. In particular, in the RNE program, the imperial-nationalist aspect is postulated as follows: «The main purpose of the movement is to provide a decent future for the Russian nation, and at the present stage, the return of the Russian nation to the lost geopolitical positions and a decisive role in world history» [4].

In accordance with historical development experience of the modern states, an artificially generated reference-utopian ideology has no prospects for the future. Therefore, the only relief from the tenets of radical nationalism, the formation of national identity within the borders of the state, despite the presence of post-imperial consciousness recurrence, will allow the Russian nation to complete the historically objective processes of national consciousness transformation based on the principles of priority of humanism, internationalism and tolerance. The radicalization of foreign policy and the socio-political life of modern Russia objectively create the preconditions for the development and functioning of both the ideology of the newest fascism and political parties and movements of extremist orientation.

1. Investigating the phenomenon of fascism, one must bear in mind the fact that in the 1920s and 1930s this concept was not yet comprehensively understood. The socio-political phenomenon that took place at that time in Italy and was defined by the term «fascism» is significantly different from the content that this term acquired in political literature after the Second World War experience».

2. The development of Russian fascism was catastrophically influenced by the lack of a basic creative idea. He denied democracy, liberalism, communism, but failed to put forward a progressive, productive, promising idea of social

development. In fact, the latter was offered another chimera of the restoration of the old great empire, which is now manifested as a hybrid military and ideological conflict between the Russian Federation and Ukraine. Contemporary Russian fascism is a multivariate phenomenon. The spectrum of theoretical concepts and forms of socio-political practice varies in a rather broad range from moderately fascist to extremist-nazi. In the realities of modern Russia, the majority of fascist organizations are guided by radical-extremist political marginals that openly speculate on the symbol of the nation, reducing it to primitive racism, zoological chauvinism and total xenophobia.

3. According to historical experience of the development of modern states, artificially formed utopian-standard ideologies do not have a future. Therefore, only the liberation from the dogmas of radical nationalism, the formation of a national identity on the borders of the Russian state will complete historically objective processes of transformation of national consciousness on the principles of priority of humanism, internationalism and tolerance.

Bibliography

1. Gvardiya Hrista [online]. VK. Available at : <https://vk.com/club22995675>.

2. Gula R., Gula V. Agoniya Levafana. Chast I. Passionarii i yurodivyie. Politicheskij terror i terrorizm v Ukraine (1900–1914 gg.). Monografiya, Dnepropetrovsk, 2016. 342 p.

3. Kuzmin A. G. Raskol v russkom natsionalnom edinstve (RNE): zhizn posle smerti? [online]. POLITEKS-Politicheskaya ekspertiza. Available at : <http://www.politex.info/content/view/435/30>.

4. Osnovyi sotsialno-politicheskoy kontseptsii VOPD RNE [online]. Russkoe Natsionalnoe Edinstvo. Available at : <http://rusnation.org/org.shtml>

5. Pribyilovskiy V. Kongress Russkih Obschin [online]. Panorama. Available at : <http://panorama.ru/works/vybory/party/kro.html>.

6. Programma Vserossiyskoy politicheskoy partii «Natsionalno-Demokraticeskaya partiya» [online]. Ofitsialnyiyy sayt partii. Available at : [http://rosndp.org/ Home / Program](http://rosndp.org/Home/Program).

7. Russkiy Front Osvobozhdeniya «Pamyat» [online]. RFO «Pamyat». Available at : http://www.politcenter.org/rfo_pamyat/.

8. Ustav Kongressa Russkih Obshchin [online]. Oficialnyi sait obshcherossiiskoi obshchestvennoi organizacii «Rodina – Kongress russkih obshchi». Available at : [http:// kro-rodina.ru/ustav](http://kro-rodina.ru/ustav).

9. Ustav Politicheskoi partii «Rossiiskii obshchenarodnyi soyuz» [online]. Oficialnyi sait partii. Available at : <http://izbiraem.ru/party/i/128>.

Неллі Гайдук
В'ячеслав Кудлай
м. Маріуполь

ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ В ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ В УКРАЇНІ

Добре відомо, що базовим елементом гібридної війни є інформаційні операції. Такі операції мають на меті зламати спротив цільової держави, посіяти паніку в суспільстві та створити вигідну «медіакартинку» на світовій політичній арені, що відповідатиме інтересам агресора. Для цього використовуються різноманітні інструменти: впровадження необ'єктивних медіапроектів, створення так званих «фабрик тролів», примноження «ботів», розповсюдження фейкових новин і багато інших методик, які суперечать сучасним стандартам журналістики.

Щороку використання інформаційних ресурсів глобальної мережі для вирішення політичних цілей стає все більш системним та масштабним. Протягом другої декади ХХІ ст. більшість провідних держав світу створили військові підрозділи для проведення інформаційних операцій і захисту

інформації. Такі підрозділи офіційно існують у кількох десятках держав, а неофіційно – майже в усіх. До їхніх завдань належать шпигунство, кібератаки та інформаційні війни, включаючи різні засоби впливу на настрої та поведінку населення країни. Тільки в Росії інформаційні війська складаються з близько 1000 висококваліфікованих фахівців: програмістів, інженерів, криптографів, фахівців з комунікацій, експертів з електронних атак тощо. Їх щорічне фінансування становить понад 300 мільйонів доларів [3].

Наскільки шкідливою та руйнівною може бути така комплексно організована сила, видно з подій президентської кампанії США 2016 року (полеміка у медіа та соцмережах проти Гіларі Клінтон), з нападу на комп'ютерні системи ОБСЄ у 2017 році та з низки хакерських атак того ж року в Україні, які спричинили виведення з ладу інформаційних систем банківських мереж, органів влади, підприємств та установ різних форм власності [4].

Такі події обумовлюють необхідність розроблення механізмів (правових, організаційних, технічних тощо), які спрямовані на посилення інформаційної безпеки. В умовах вітчизняної гібридної війни для захисту громадян, організацій та держави вищезазначене набуває життєво важливого значення.

Проблемою для українського суспільства є імплементація думки про те, що гібридна війна вимагає зміни балансу в суспільстві в бік зменшення свобод задля зміцнення безпеки, тобто безпека купується ціною свободи [2]. Очевидно, що кількість свободи, яку можна принести в жертву національній безпеці, не є нескінченною. Вирішення цієї дилеми значною мірою залежить від ідентичності держави, демократичності й відповідності базовим людським цінностям.

Паралельно з активізацією впровадження ІТ та Інтернету відбувається зростання загроз конфіденційності та інформаційної безпеки загалом, стає дедалі важче протистояти зловмисникам як у приватному житті під час

роботи у соціальних мережах, так і в професійній діяльності в середовищі корпоративних систем. Обмеження прав і свобод в державі не корелюються з досягненням конкретних цілей національної безпеки. Разом з блокуванням соціальних мереж, інтернет-ресурсів та масмедіа країни-агресора громадяни України не стали більш захищеними від сугестивного впливу лідерів думок у політиці чи шоубізнесі, які відтворюють патріотичну риторику, але реально дискредитують державності на користь агресора.

Метою студіювання є узагальнення засад розвитку політики протидії інформаційним загрозам в умовах гібридної війни. Така мета може бути досягнута за рахунок аналізу сучасних тенденцій та подій у площині інформаційної безпеки та державного управління.

Успішне вирішення проблем захисту інформації у сучасній Україні можливе в межах комплексної політики, заснованої на балансі між інтересами національної безпеки та демократичними правами громадян.

Серед науковців, які досліджували інформаційні відносини в контексті гібридної війни, слід виокремити праці Т. Ніссена [6] та С. Светока [7].

Експерти виділяють щонайменше шість способів використання засобів масової інформації для ведення гібридної війни: збір розвідки; націлювання; психологічний вплив; кібероперації; оборона; управління. Усі ці заходи, незалежно від того, чи мають вони онлайнний чи офлайнний ефект, можуть проводитися в соціальних мережах [6, с. 72].

Зокрема, розвідка орієнтується на пошук, зберігання та аналіз інформації із соціальних мереж та профілів, включаючи вміст та бесіди. Існує кілька підходів до аналізу соціальних медіа для збору даних (наприклад, групи спілкування, настрої, геолокація, контент, поведінка). Усі ці форми аналізу можуть сприяти аналізу цільової аудиторії та підтримці психологічної війни або вибору цілей для операцій навіть у автономному режимі.

Соціальні медіа використовуються для визначення потенційних цілей для військових дій на фізичному рівні (на основі географічних тегів або бесіди в соціальних мережах), а також для нападу на акаунти соціальних медіа шляхом їх злому або пошкодження.

Психологічний вплив означає поширення інформації, що деформує цінності цільової аудиторії, систему переконань, сприйняття, емоції, мотивацію, міркування та поведінку. Використання соціальних медіа в цьому випадку має на меті досягти певних військових ефектів у когнітивній галузі – формувати, інформувати, впливати, маніпулювати, викривати, сприяти, обманювати, примушувати, стримувати, мобілізувати, переконувати [6, с. 63]. Методи впливу на соціальні медіа можуть бути: 1) відвертими, наприклад, створення офіційних облікових записів, каналів, веб-сайтів, коментарі лідерів думок; 2) приховані, зокрема, підроблені облікові записи, ботнети та тролінг. Їх можна використовувати в будь-якій комбінації для інформаційних операцій у соціальних медіа.

Кібероперації орієнтовані на платформи соціальних медіа й облікові записи, щоб порушити захищені паролем дані, змінювати вміст профілю або зробити вебсайт недоступним. Кібероперації можуть бути агресивними чи оборонними, проте більшість кібероператорів соціальних медіа мають агресивний характер. Вони можуть містити: напади на вебсайти; вторгнення в ресурси інформаційних агентств і зміна новин; зміна вмісту та зображень у профілі соцмережі; викрадення персональних даних.

Захищеність платформ, сайтів, профілів та облікових записів соціальних медіа на технічному або системному рівні забезпечується захисними заходами, що можуть включати використання програмного забезпечення для шифрування, запобігання стеження, приховування IP-адреси під час роботи у соціальних мережах [7, с. 14].

Управління та контроль здійснюються за допомогою соціальних медіа для внутрішнього спілкування, обміну інформацією, координації та

синхронізації дій. Використання соціальних медіа для цілей командування та контролю є важливим для недержавних суб'єктів, таких, як добровольчі групи, особливо якщо ці групи не мають формальної структури або розсіяні географічно; соціальні медіа можуть надати засоби комунікації та координування діяльності групи. Проте використання соціальних медіа розкриває діяльність розвідувальних груп спецслужб.

Зазначені вище методи у системному поєднанні легко впливають на суспільство, знижуючи його здатність протистояти та захищатись. Без ефективної протидії така інформаційна діяльність може спричинити катастрофічні наслідки [6, с. 90]. З огляду на це виправдовуються встановлювані інформаційні обмеження, які на практиці не є високоефективними.

В умовах гібридної війни обмеження інформаційних прав і свобод можуть здаватись виправданими. Для будь-яких засобів масової інформації можуть застосовуватися суворі інформаційні обмеження, які використовуються як інформаційна зброя гібридної війни. Однак така практика працює і на користь пропаганди агресора.

В Україні пошуки шляхів балансування між свободою та обмеженнями тривають п'ятий рік. Варто погодитись з баченням періодизації перших двох етапів державної інформаційної політики в умовах активної фази гібридної війни, що пропонується дослідниками Т. Гуржій та А. Гуржій [2]. Перший етап тривав з 2014 до 2015 року та характеризувався цілковитою невідповідністю до інформаційних атак. В результаті тривалий час підбивна діяльність російських ЗМІ не зустрічала опору. Національні та місцеві провайдери продовжували транслювати пропагандистські канали Росії. На цьому етапі єдиним інструментом протидії пропаганді були висміювання відверто брехливих та безглузвих новин «про злодіяння хунти» в Україні. Протягом другого етапу (2015–2018 років) сформовано законодавче підґрунтя протидії агресії шляхом заборони антиукраїнської

продукції ЗМІ. На сучасному етапі, що триває з весни 2019 року розкриваються прогалини протидії агресії у політичній площині, яку спричинила активізація політичних еліт, близьких до країни-агресора. Через подібні процеси у політичній площині України, що були очікуваними і є частиною плану ведення гібридної війни, в подальшому можливим стає нівелювання змін в інформаційному законодавстві.

Поступ переважно залежить від дієвості владних структур, від органів влади усіх рівнів і в усіх галузях, необхідно не лише декларувати необхідність реформ, але й забезпечувати досягнення конкретних результатів реформ. Як стверджує А. Вершбоу, «повномасштабна програма реформування передбачає не лише реформування оборонних структур і демократичних установ, а й зусилля, спрямовані на викорінення корупції і зміцнення верховенства права» [1], що загалом має головне значення для збереження та розбудови демократичної України.

Можемо констатувати, що в умовах гібридної війни Україна стикається з широким спектром інформаційних загроз, нейтралізація яких, з одного боку, вимагає застосування обмежувальних заходів, а, з іншого боку, може супроводжуватися обмеженням демократичних прав. Пошук балансу між інтересами національної безпеки та ідеями верховенства права є стратегічно важливим завданням держави.

Джерела та література

1. Вершбоу А. НАТО на боці України [Електронний ресурс] : виступ заступника Генерального секретаря НАТО посла Александра Вершбоу на Київському безпековому форумі (Україна). Організація Північноатлантичного договору : офіційний сайт. Режим доступу : https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions_129964.htm?selectedLocale=uk.

2. Гуржій Т., Гуржій А. Обмеження інформаційних прав і свобод в умовах гібридної війни. *Глобальні імперативи розвитку бізнесу та права* :

тези Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15-16.11.2018). Київ, 2018. С. 191–194.

3. Долматова М. СМИ России: падающие доходы россиян и парадоксальный оптимизм [Электронный ресурс]. *ВВС. Русская служба*. Режим доступа : <http://www.bbc.com/russian/features-38566253>.

4. Кобилянський А. Україна – полігон, на якому хакери випробовують свої методи. *Ліга. Новости*. Режим доступу : <https://ua-news.liga.net/society/articles/chi-vryatue-zakleyuvannya-kamer-na-smartfoni-i-yak-zbirayut-dani-pro-pereglyad-porno-intervyu>.

5. Arden M. Human Rights and European Law: Building New Legal Orders [e-Resource]. Oxford : Oxford Univ. Press., 2015. 350 p. Access Point : <https://books.google.com.ua/books?id=5tXhBQAAQBAJ&lpg>.

6. Nissen T. The Weaponisation of Social Media. Characteristic of Contemporary Conflicts. Copenhagen : Royal Danish Defense College, 2015. 150 p.

7. Svetoka S. Social media as a tool of hybrid warfare. Riga : NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2016. 49 p.

Ірина Денисовець

Вікторія Вощенко

м. Полтава

ПОЛІТИЧНІ МІФИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ КОНСТРУЮВАННЯ ДІЙСНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Інформаційне конструювання політичної реальності й комунікація між суспільними та державними інститутами здебільшого здійснюється за допомогою різноманітних символічних форм, серед яких чи не найбільшим потенціалом володіє політичний міф, що спирається на архаїчні уявлення та звичні образи. Саме політичний міф через комплекс комунікативних систем і

знаків забезпечує наступність поколінь, моделює нову державу й оформлює адекватну державну ідентичність.

Дослідники потрактовують міфи як складові конструкти всіх культурних і соціально-політичних феноменів, а саме явище міфологізації – як ознаку всіх соціумів. Попри тривалу історію створення та використання міфів, що за даними істориків, археологів й етнографів супроводжують людство від часів зародження розумово мотивованої поведінки, ця проблема не тільки не втрачає своєї актуальності, але й набуває нових якісних характеристик та модерного змісту, зокрема, із активним залученням до міфотворчості засобів масової інформації. Черговий етап якісної еволюції засобів конструювання нових символічних форм пов'язують із розвитком нових інформаційних каналів комунікації та сучасних мережевих систем.

Повноцінне органічне існування й функціонування суспільства можливе лише за умови побутування спільних для його членів уявлень, ідей чи ілюзій. У сучасному світі такі ідеї оформлюються у вигляді політичних міфологій. У традиційному розумінні міф – це давній народний переказ про легендарних героїв, богів, походження явищ природи; це фантастичний вимисел, що тлумачить устрій світу. Підґрунтям міфу є архетипи – своєрідні елементарні блоки, з яких безсвідоме збирає свої образи й формує міфосюжети. Міфи виконують у суспільстві такі функції: забезпечують стабільність, завдяки якій суспільство може перебороти кризові етапи розвитку; об'єднувальну – мобілізація населення для вирішення певної проблеми; ізолювальну, що дає можливість відокремлювати певну частину населення й виправдовувати агресію проти неї; функцію структуризації простору, відповідно до якої формуються геополітичні уявлення, що впливають на створення національних міфів.

Завдання політичних міфів – активізувати людей шляхом формування в них певних уявлень до тих чи тих соціальних дій і реакцій. Міфи надзвичайно активно експлуатуються в політиці. Політичний міф – це

архетипна конструкція, яка визначає існування певної політичної системи та претензії на особливу роль у цій системі особистості або групи. Політичний міф, як і архаїчний, складається з низки компонентів: картина світу у вигляді міфологізованої концепції соціальної істини; точка в часі, пов'язана із витоком національної історії та культури, моментом їхнього звеличення або занепаду; образ майбутнього; глибока опозиція «ми – вони» (аналог опозиції добра і зла). До характерних рис політичного міфу належать такі:

- 1) технологічна штучність;
- 2) незавершеність;
- 3) короткотривала дія;
- 4) інтенціональність, тобто політичний міф наділений спонукальним характером і розтлумачує, як діяти в певній соціально-політичній ситуації;
- 5) політичний міф пов'язаний з емоційно-чуттєвим, ірраціональним пізнанням світу;
- 6) образи міфологічного повідомлення віддзеркалюють суспільну тематику і зв'язок з найбільш загальними людськими цінностями;
- 7) подвійний зміст, тобто в політичному міфі соціальне й індивідуальне становлять єдине ціле. Міфологічні образи тісно пов'язані як із потребами групи, так і з емоційно-оцінною сферою окремої людини. Важливою функцією політичного міфу є легітимізація владних інститутів. Політичний міф – своєрідний гарант національної самоідентифікації в історичному минулому. Він містифікує (спотворює) політичну реальність, утворюючи в такий спосіб міфосвідомість, яка дозволяє спростити сприймання складного світу політики, завдяки цілісним і гармонійним уявленням, заснованим на вірі, а не на логічному знанні. Міфосвідомість дозволяє «олюднити» владні взаємини, змалювати їх як арену боротьби сил добра і зла, справедливості та несправедливості, й у такий спосіб, сприяти самоідентифікації особистості, вибору певних симпатій та антипатій, реакцій і дій. Політичне міфотворення стало неодмінною ознакою сучасності. Як зазначає американський соціолог Г. Шиллер у своїй книзі «Маніпулятори свідомістю», у США поширеними є такі міфи: міф про нейтралітет (ілюзія неупередженості президентської влади та непричетності до політики ФБР); міф про плюралізм ЗМІ (створення ілюзії

інформаційного вибору); міф про відсутність соціальних конфліктів; міф про індивідуалізм та особистий вибір тощо. В українському суспільстві почасти побутують міфи про НАТО, зокрема: НАТО – агресивний блок, а вступ до НАТО вимагатиме від України значних додаткових витрат бюджетних коштів; Україна буде зобов’язана брати участь в усіх військових операціях НАТО тощо. Багато міфів створюється і впроваджується в масову свідомість у період криз і конфліктів [1, с. 127].

Передусім варто з’ясувати механізм впливу політичного міфу на особисту та колективну свідомість. На думку дослідників цього феномену, у будь-якому стереотипі людської свідомості роль принципу, який організовує, виконує особливе ставлення до інформації, що надходить, і яке умовно можна назвати «принципом достатності інформації». Сенс зазначеного принципу полягає у тому, що з різних причин, які в сукупності становлять чинники генези міфу, людина проявляє внутрішню готовність у будь-який момент припинити критичну перевірку інформації, що надходить, і прийняти її як доведену істину. Причиною такої поведінки може бути індивідуальний та груповий політичний досвід, політична орієнтованість індивіда на певне сприймання життєвих реалій, релігійний досвід, а також особлива довіра до джерела інформації. Наприклад, це може бути розповідь близького родича, повідомлення офіційних засобів масової інформації, або, навпаки, неофіційних, але таких, які з певних соціально-психологічних причин викликають повну довіру. Крім того, довіру може викликати і формально науковий статус джерела: думка авторитетного дослідника, публікація в науковому виданні або з грифом наукових установ [5, с. 157–158].

Не менш актуальну й важливу роль принцип достатності інформації відіграє в політичному процесі. Ефективність політичних програм і гасел, що висувуються, залежить від того, наскільки точно їхнім авторам та ідейним натхненникам вдалось окреслити нагальні потреби окремих соціальних прошарків і зреалізувати ці потреби в зрозумілі символічні форми.

Продуктування й використання міфів як засобу інформаційного впливу сучасними акторами політичного процесу триває як на глобальному, так і на регіональному й державному рівнях.

Політичний міф також має зв'язок з народною свідомістю, але набуває індивідуальних виняткових інформаційно-комунікативних якостей і конкретизується в чітку символічну форму виключно завдяки розуму і таланту певної обмеженої групи людей, або навіть однієї особи. Проте політичний міф пов'язаний не лише з традиціями, сакральними уявленнями й злободенними потребами людей, а також з певними стереотипами світосприймання та поведінки окремо взятої спільноти. Варто зауважити, що політичний міф набуває найбільшої ефективності як засіб інформаційного обміну між членами політичного процесу й суспільством у тому випадку, коли він співпадає з наявними в конкретній спільноті соціальними стереотипами. У свою чергу творці конструктивного політичного міфу мають враховувати наявну ментальну конструкцію й використовувати її для оформлення позитивного чинника соціально-політичних перетворень. Коли ж політичні міфи стають явищем хибного потрактування або формулювання, то замість функції консолідування, конструктивно-позитивної ролі відіграють негативну й дезінтегративну роль [3, с. 42].

Разом з тим розглядаючи політичний міф як своєрідну форму прояву традиційного, необхідно підкреслити, що це не тотожні явища. Істотна відмінність політичного міфу полягає в тому, що він, зазвичай, цілеспрямовано конструюється. Для цього необхідна діяльність певних ідеологізованих груп, які спеціально формують і поширюють конкретні політичні міфи з певною соціально-політичною метою. Ці міфотворці володіють здатністю відображення колективних уявлень. Проте сама діяльність цих груп не завжди усвідомлювана. Як наслідок у міфотворчості зберігається значний елемент випадковості та непередбачуваності кінцевого результату. У політичному міфі трапляється міфологія спонтанна, що йде

знизу, з усіма вхідними в неї елементами національного самовідчуття, і міфологія «штучна», що конструюється з ідеологічними та політичними цілями всередині окремих інтелектуальних чи владних груп [5, с. 162].

Політичний міф – це комплекс інструментів, які застосовуються з урахуванням людських слабкостей та емоційних переживань і спрямовані на досягнення особистих цілей представників політичного сектору держави у сфері реалізації політичних цілей або в контексті інформаційних війн.

У політичній міфологізації сучасного суспільства за допомогою соціальних мереж використовуються такі особливості міфології, як здатність до перекручення світогляду та зачарування свідомості. Зачарування свідомості повинно задовольняти потребу людини в надзмісті тих ідей, які вкладаються в політичній рекламі. Це досягається за допомогою таких прийомів: посилення почуттів, унаслідок яких людина може збільшити обсяг своїх ресурсів; символізація, коли людям чи подіям надається символічний зміст, помилкове злиття політичних об'єктів або їхнього змістовного навантаження. Духовне злиття з будь-яким політичним об'єктом чи суб'єктом (людиною, політичним лідером) задовольняє потребу в афіліації [4, с. 32–38].

Отже, у сучасному інформаційному суспільстві, зокрема, у медіапросторі створені досить сприятливі умови, які уможливлюють активне застосовування міфологічних технологій під час формування політичної пропаганди. Політичні міфи відбивають ціннісні орієнтири культурного середовища громадян. Саме до використання міфів тяжіють політики під час обирання способів структурування інформації в соціальних мережах, що функціонують за законами ЗМІ. Політичні міфи визначають комплекс соціально-культурних норм, апелюючи до колективного досвіду та моделюючи систему цінностей суспільства, що сприяє політичним діям у досягненні їхніх цілей. Основу політичної міфології становлять традиції,

архетипи та емоції, які породжують віру – феномен інформаційного впливу, що протистоїть будь-яким, навіть найбільш раціональним аргументам.

Джерела та література

1. Коробанова О. Л. Міфи і реальність у політичній свідомості молоді. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Серія: Психологія*. 2016. № 1. С. 125–136.
2. Лютко Н. В. Міфологізація політичної реклами. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Політологія*. 2014. № 216. С. 105–108.
3. Пробийголова Н. В. Міф як засіб політичного маніпулювання в процесі проведення виборів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2010. № 14. С. 41–44.
4. Шайгородський Ю. Політичний міф як інструмент дослідження політики. *Сучасна українська політика*. 2010. № 21. С. 32–38.
5. Шестов Н. И. Политический миф теперь и прежде. Москва : ОЛМА ПРЕСС, 2005. 414 с.

Наталія Самсоненко

Ольга Сидорина

Любов Павлович

м. Полтава

ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Інформаційна сфера стала основою всіх видів діяльності сучасної людини. Інформація перетворилась на найважливіший економічний ресурс, що має глобальний характер і забезпечує підвищення ефективності,

зростання конкурентоспроможності та інноваційний розвиток суб'єктів господарювання.

Інформаційна безпека означає рівень захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання й розвиток в інтересах громадян, організацій і держави, нейтралізації негативних наслідків інформатизації суспільства.

Будь-які обставини або події (атаки), що можуть бути причиною порушення цілісності, конфіденційності або доступності інформаційних даних та створюють небезпеку життєво важливим інтересам людини, суспільства й держави, є загрозою безпеці в інформаційній сфері.

Конфіденційність – захист інформаційних даних від несанкціонованого доступу.

Цілісність – захист точності й повноти інформаційних даних і програмного забезпечення.

Доступність – забезпечення доступності інформаційних даних та основних послуг для користувача в потрібний для нього час.

Загроза інформаційній безпеці складається із суб'єкта (кібер-злочинця), об'єкта (сайт, сервер, база даних чи документ) та вектора атаки (викрадення паролів, коштів і персональних даних, розповсюдження шкідливого програмного забезпечення (віруси), інтернет-шахрайство, несанкціонований доступ до інформаційних ресурсів та систем) [1, с. 24].

В Україні політика гарантування інформаційної безпеки будується на таких принципах:

- відповідальність за збереження інформаційних даних, її засекречування й розсекречування;
- забезпечення доступу до інформаційного ресурсу з урахуванням прав власності на цей ресурс;
- регламентація прав, обов'язків і відповідальності всіх суб'єктів інформаційного простору;

- відповідальність за збереження й використання персональних даних та конфіденційної інформації;
- захист від хибної, викривленої, недостовірної інформації;
- контроль за створенням і використанням засобів захисту інформаційних даних;
- захист внутрішнього ринку від проникнення неякісних засобів інформатизації та інформативних продуктів.

Сучасне суспільство, у якому інформація все більше набуває ролі соціально значущого ресурсу, потребує висококваліфікованих фахівців, які б вільно володіли інформаційно-комунікаційними технологіями та ефективно їх використовували у своїй професійній діяльності.

У підготовці документознавців важлива роль належить використанню новітніх інформаційних технологій, що дозволяють створити комп'ютерну методологію навчання, орієнтовану на застосування в навчальному процесі; комп'ютерне моделювання навчально-пізнавальної діяльності; інформування, програмування навчальної діяльності [2, с. 24].

Перед викладачами стоїть складне завдання – навчити майбутніх фахівців-документознавців раціонально використовувати інформаційно-комунікаційні технології, їхні технічні можливості та програмне забезпечення обчислювальної техніки в інформаційноаналітичній роботі [3].

Безумовно, надмірне використання комп'ютерних технологій, а особливо Інтернету під час навчання має свої недоліки, найвагомішим з яких на нашу думку, є зменшення спілкування з викладачем. За таких умов можна випустити щось важливе. Тому в системі навчання із застосуванням інноваційних технологій потрібно вміло приділяти увагу ще й реальному спілкуванню. Адже професія документознавця пов'язана не лише з навичками користування комп'ютером, а і вмінням спілкування з людьми [4].

Перспективи розвитку галузі документознавства та інформаційної діяльності сьогодні визначаються оптимальним поєднанням комплексу

фахових знань, вмінь, навичок та високої професійної мобільності спеціалістів. Вирішальне значення тут мусять мати управлінська культура, ініціатива, творчість і активність персоналу, адже значна частина професійних знань отримується під час роботи. Гарантією майбутнього сфери документно-інформаційної діяльності повинно бути раціональне співвідношення можливостей отримання спеціальної освіти та підвищення кваліфікації фахівців [5, с. 158].

Можна зробити висновки, що інноваційні технології мають важливе значення під час підготовки фахівців-документознавців з необхідними знаннями та навичками, щоб активно включитися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформатизацією та загрозами інформаційної безпеки.

Джерела та література

1. Морзе Н. В., Барна О. В. Інформатика (рівень стандарту) : підручн. для 10 (11) кл. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. 240 с.
2. Використання інформаційних технологій в підготовці фахівців в галузі документознавства [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.student-works.com.ua/kursovi/dokznavstvo_dilovodstvo/1038.html.
3. Документознавство [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Документознавство>.
4. Нові інформаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ittechnolog.com/statti/novi-informatsiyni-tehnologiyi-v-osviti/>.
5. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 10 (269). Ч. III. 2013. 160 с. Інформаційні технології підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://intkonf.org/gurmaza-vv-suchasniinformatsiyni-tehnologiyi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>. Мельник Я. В. Використання інноваційних технологій в процесі підготовки фахівців-документознавців.

Анастасія Горбатюк

Юлія Супрун

Наук. керівник – к. і. н., доц. Губицький Л. В.

м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ

Нині жодна сфера життя не тільки окремих суспільств і держав, але й усього світового співтовариства не може функціонувати без розвинутої інформаційної структури. Проникаючи в усі сфери діяльності держави, інформація здобуває конкретне політичне, матеріальне й вартісне вираження. Через інформаційне середовище найчастіше здійснюються загрози національній безпеці в різних сферах діяльності держави [1, с. 34].

Термін «психологічна війна» вперше ввів у науковий обіг 1920 року британський історик Дж. Фуллер [2, с. 185]. Почали розробляти теоретичні засади впливу на психологію людини, масову свідомість, випробовували практичні методики під час «психологічних операцій». Усі ці розробки та їхнє випробування здійснювалися під контролем таємних спецслужб і військових [3, с. 65–66]. Термін «інформаційна війна» вперше з'явився 1976 року [4, с. 185–187]. У широкому розумінні інформаційна війна – політичний конфлікт у ситуації геополітичного протиборства держав, головною ознакою якого є насильницький вплив на супротивника. До елементів інформаційної війни було віднесено: добування розвідувальної інформації, дезінформування, психологічні операції, фізичне руйнування інформаційних ресурсів противника, напади на його інформаційну структуру, зараження комп'ютерними вірусами обчислювальних мереж, проникнення в інформаційні мережі, а також заходи для захисту власних інформаційних ресурсів [5, с. 64].

Інформаційна війна не потребує легітимації та відповідає найвищим вимогам анонімності. Звідси – складність не тільки її упередження і протидії її проявам, а й визначення малих інформаційних впливів, факторів протистояння.

Інформаційна війна здійснюється у вигляді спеціальних інформаційно-психологічних операцій із застосуванням інформаційної зброї. Інформаційно-психологічні операції (ІПО) – це сукупність форм, методів і засобів інформаційно-психологічних впливів на структуру і процес прийняття рішень. Їхнім завданням є видозміна чи зрив інформаційного забезпечення супротивника. Загалом ІПО можуть спрямовуватися на створення умов, які б ускладнювали прийняття рішень супротивником чи гальмували б цей процес.

Інформаційно-психологічна зброя (ІПЗ) може спрямовуватися на придушення, дезорієнтацію, дезінформацію об'єкта впливу, порушувати психічне здоров'я, спонукати до спонтанних та агресивних дій, спричиняти її самознищення. ІПЗ за формою впливу можна класифікувати умовно так: засоби радіоелектронної боротьби; програмно-комп'ютерні технології; психотронні засоби; психотропні засоби; навіювання і гіпноз; символічно-семантичний апарат впливу; чутки, плітки; анекдоти, приказки та прислів'я; технології створення натовпу й управління ним; загальна система обмеженого доступу до інформації; технології заданого інформування та дезінформації; цензура; пропагандистська діяльність; засоби масової інформації. Перелічені форми впливу здебільшого взаємозалежні й на практиці спостерігається їхнє взаємопроникнення і взаємодоповнення [6, с. 4–8].

Виявлення й аналіз загроз інформаційної безпеки України, повинні розглядатися як найважливіші пріоритети національної безпеки. Аналіз міжнародного інформаційного простору дає підстави стверджувати, що Україна стала об'єктом інформаційних атак спрямованих на встановлення контролю над усіма сферами її існування. Нерозуміння важливості проведення

з боку України акцій інформаційного впливу задля підтримки наших національних інтересів за кордоном, завдає державі величезних економічних, політичних, іміджевих збитків, так як Росія, не обмежується проведенням інформаційних атак на українське населення. Через мережу російського мовлення за кордоном вона проводить інформаційні операції для формування негативного іміджу нашої держави. Однією з причин невідповідності України до інформаційного протистояння зовнішньополітичним впливам може бути те, що в нашій державі на інституційному рівні забезпеченням окремих напрямів інформаційної безпеки опікується низка органів державної влади. Проблема в тому, що жоден із державних органів не відповідає за незадовільний стан протидії інформаційній агресії через відсутність суб'єкта юридичної координації зусиль забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері.

Для забезпечення інформаційної безпеки України в зовнішньополітичній сфері держава мала вжити таких заходів: удосконалення інформаційного супроводу державної політики, діяльності українських громадських організацій та суб'єктів підприємницької діяльності за кордоном; організаційно-технічного, інформаційного та ресурсного сприяння держави вітчизняним ЗМІ, що формують у світовому інформаційному просторі позитивний імідж України; гарантування своєчасного виявлення зовнішніх загроз інформаційному суверенітету та їхньої нейтралізації.

Проте навіть у разі протидії всім інформаційним загрозам нашу державу, якщо вона не знайде можливостей проводити акції інформаційного впливу в таборі супротивника, і надалі сприйматимуть як державу-жертву постійних інформаційних атак [7, с. 6–11].

Нині інформаційні війни на їхньому рівні вже стали частиною сьогоденних реалій. Унаслідок відповідного висвітлення подій ЗМІ через різні джерела у населення складається певне уявлення про ту чи ту країну. Як і будь-який засіб, інформаційна війна призначена для виконання певних

функцій, а саме – для контролю громадської думки та масової свідомості і їх певної корекції [8, с. 114–115].

Отже, на сьогодні важко згадати країну, яка існує поза загальним інформаційно-комунікативним простором і відрізана від загальних інформаційних потоків. У період інформаційної війни ворог може маніпулювати масовою свідомістю для широкомасштабної експансії, тому необхідна адекватна інформаційна протидія. Адже нормальна життєдіяльність суспільного організму цілком визначається рівнем розвитку, якістю, безпекою інформаційного середовища, а будь-який витік інформації, поширення якоїсь таємниці країни серйозно загрожує не лише інформаційній, але й національній безпеці.

Джерела та література

1. Поляков Ю. Информационная безопасность и средства массовой информации. Москва, 2004. С. 34
2. Политиздат и Панарин И. Н. Технология информационной войны. Москва, 2003. 320 с.
3. Требін М. Інформаційне суспільство. Війни нової епохи. *Віче*. 2002. С. 64–68.
4. Панарин И. Н. Технология информационной войны. Москва : „КСП+”, 2003. 320 с.
5. Требін М. Інформаційне суспільство. Війни нової епохи. *Віче*. 2002. №4 (121). С. 64–68.
6. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9619/12-Lusenko.pdf>
7. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3318
8. <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://grani.org.ua/index.php/journal/article/download/340/346/&ved=2ahUKEwjqs6a4PjkAhVqzqYKHegB4QQFjACegQIBBAB&usg=AOvVaw2OOYstUmN5FlW6D8-HQfOv>

Ольга Горбань

Анна Рудь

Наук. керівник – Гуменюк Г. Ф.

м. Полтава

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Слово «інформація» походить від латинського *informatio*, яке має кілька значень: роз'яснення, виклад, тлумачення, представлення, поняття, ознайомлення, просвіта. Слово *informatio* складається з префікса *in* (в-, на-, при-) та дієслова *formo* (надаю форму, створюю). В англійській мові це слово вперше з'явилося 1387 року. У східнослов'янські мови слово «інформація» прийшло з Польщі в XVII ст.

Інформація буває відкритою, яка належить особі та державі (закони, масова інформація, новини), та з обмеженим доступом: конфіденційна, таємна, службова.

За змістом інформація поділяється на інформацію про фізичну особу, довідково-енциклопедичну, стан довкілля, про товар (роботу, послугу), науково-технічну, податкову, правову, соціологічну й ін.

За допомогою комп'ютера здійснюють інформаційні процеси: пошук, збирання, зберігання, передавання й опрацювання інформаційних даних [1, с. 7–8]. Виникає потреба в організації інформаційної безпеки. У найзагальнішому випадку інформаційна безпека – це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання та розвиток в інтересах громадян, організацій, держави.

Під інформаційним середовищем (*information environment*) розуміють сферу діяльності суб'єктів, пов'язану зі створенням, перетворенням та споживанням інформації.

Інформаційне середовище умовно поділяється на три основні предметні частини:

1. Створення і розповсюдження вихідної та похідної інформації.
2. Формування інформаційних ресурсів, підготовки інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг.
3. Споживання інформації.

Виокремлюють дві забезпечувальні предметні частини: 1) створення та застосування інформаційних систем, інформаційних технологій і засобів їхнього забезпечення; 2) створення та застосування засобів і механізмів інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека – це стан захищеності потреб в інформації особистості, суспільства і держави, за якого забезпечується їхнє існування та прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх, а також зовнішніх інформаційних загроз.

В інформаційному праві інформаційна безпека – це одна зі сторін розгляду інформаційних відносин у межах інформаційного законодавства з позицій захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави й акцентування уваги на загрозах цим інтересам і на механізмах усунення або запобігання таким загрозам правовими методами [2, с. 47–49].

Можна стверджувати, що замахом на інформаційну безпеку людини слід вважати насамперед порушення прав і свобод людини в сфері інформації, якими й визначається стан інформаційної безпеки людини. Замахом на інформаційну безпеку суспільства можна вважати такі порушення інформаційних прав і свобод людини, які носять масовий характер та негативно впливають на рівень інформаційної безпеки значної кількості членів цього суспільства.

Отже, оцінка рівня інформаційної безпеки пов'язана в першу чергу з інформаційною безпекою людини.

Такий комплексний характер оцінювання рівня інформаційної безпеки визначається цілою низкою елементів, базовими з яких є:

- права й свободи людини в сфері інформації;
- державні механізми забезпечення та реалізації інформаційних прав і свобод людини, права нації на самовизначення (політичне, культурне, економічне);
- демократичний механізм формування політичної влади в державі, який дає можливість окремій людині та суспільству загалом через механізми народовладдя визначати основні параметри інформаційних процесів у державі.

Водночас на державу покладено обов'язки забезпечення відповідних прав людини і народу загалом. Так, Конституція України визначає, що утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, доповнюється функцією держави щодо захисту інформаційної безпеки [3, ч. 1. ст. 17; ч. 2 ст. 3].

Отже, оцінювання рівня інформаційної безпеки передбачає аналіз конкретних дій держави щодо безпечних умов функціонування інформаційних процесів та забезпечення їхнього безпечного розвитку в майбутньому. Це охоплює регулювання питань захисту самої інформації, захисту інформаційної інфраструктури держави, захисту інформаційного ринку та створення безпечних умов розвитку інформаційних процесів.

У контексті зазначеного проведення необхідної державної політики в сфері інформаційної безпеки та створення необхідних правових й організаційних засад має бути пов'язане з наявними загрозами в інформаційній сфері.

У Законі України «Про основи національної безпеки» [4, Р. II, ст. 3] вказано, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної,

економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо.

Загрози в інформаційній сфері:

- прояви обмеження свободи слова й доступу громадян до інформації;
- поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;
- комп'ютерна злочинність і комп'ютерний тероризм;
- розголошення інформації, яка становить державну й іншу передбачену законом таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб і національних інтересів суспільства та держави;
- намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Отже, проблема оцінювання стану інформаційної безпеки полягає в аналізі сучасного становища інформаційної сфери в Україні й дотримання рівня інформаційної безпеки, а саме:

- захист персональних даних особистості;
- діяльність правоохоронних органів у контексті інформаційної безпеки;
- можливість доступу особи до правової інформації;
- можливість доступу до екологічної інформації;
- захист від негативного інформаційного впливу;
- забезпечення інформаційної безпеки громадян як суб'єктів політичного процесу [5, с. 41].

Джерела та література

1. Морзе Н. В., Барна О. В. Інформатика (рівень стандарту) : підручник для 10 (11) кл. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. 240 с.

2. Бездрабко В. В. Сучасне документознавство в Україні: концепції, перспективи розвитку. *Український історичний журнал*. 2008. № 6. С. 165–182.
3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996.
4. Закон України «Про основи національної безпеки». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018.
5. Швецова-Водка Г. М. Документознавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 398 с.

Вікторія Деркач

Анастасія Ревецька

Наук. керівник – Сидорина О. Г.

м. Полтава

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасне суспільство безпосередньо залежить від інформаційних технологій (ІТ), які потребують постійного розвитку й регулювання сфери ІТ з боку права.

Інформаційна технологія – це система методів, процесів і способів використання обчислювальної техніки й систем зв'язку для створення, збирання, передавання, пошуку, оброблення та поширення інформації з метою ефективної організації діяльності людей [1].

Інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого відбувається запобігання нанесенню шкоди через: неповноту, невчасність і невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки

застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [4].

Нині жодна сфера діяльності не обходиться без комп'ютерних технологій, що говорить про великий попит ІТ-фахівців. Середовища змінюються й в них завжди багато нововведень. Тобто відбувається швидкий процес інформатизації суспільства та формування світового інформаційного простору, ринку. Важливу роль у суспільних відносинах відіграє правове забезпечення інформаційної безпеки на різних рівнях: особистості, суспільства, держави.

Чинний Закон України «Про національну безпеку України» від 2018 року визначає основи та принципи національної безпеки й оборони, мету, основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству та кожному громадянину захист від загроз. У статті 31. Стратегія кібербезпеки України висвітлені процеси планування заходів забезпечення захисту ресурсів (інформація, комп'ютери, сервери, підприємства, приватні особи) на основі національного оборонного, безпекового, економічного, інтелектуального потенціалу.

25 лютого 2017 р. Указом Президента України затверджено Доктрину інформаційної безпеки України, що визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їхній реалізації, напрями та пріоритети державної політики в інформаційній сфері.

Чинний Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» визначає пріоритетним напрямом державної політики впровадження новітніх інформаційних технологій в усі сфери суспільного життя, у тому числі і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Разом з тим ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки:

- відсутня координація зусиль державного і приватного секторів економіки з метою ефективного використання наявних ресурсів;
- ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження ІКТ у соціально-економічну сферу, зокрема в сільське господарство, є низькою;
- наявне відставання у впровадженні технологій електронного бізнесу, електронних бірж та аукціонів, електронних депозитаріїв, використанні безготівкових розрахунків за товари і послуги тощо;
- рівень інформатизації окремих галузей економіки, деяких регіонів держави є низьким;
- розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери недостатній;
- створення інфраструктури для надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет відбувається повільно;
- рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення є недостатнім, упровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних ІКТ є повільним;
- рівень інформаційного представлення України в інтернет-просторі є низьким, а присутність україномовних інформаційних ресурсів – недостатньою;
- рівень державної підтримки виробництва засобів інформатизації, програмних засобів і впровадження ІКТ є недостатнім, що не забезпечує всіх потреб економіки й суспільного життя;

– спостерігається нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, поглиблення «інформаційної нерівності» між окремими регіонами, галузями економіки й різними верствами населення;

– не вирішують у повному обсязі питання захисту авторських прав на комп'ютерні програми, відсутні системні державні рішення, спрямовані на створення національних інноваційних структур (центрів, технополісів і технопарків) з розроблення конкурентоспроможного програмного забезпечення [4].

Отже, слід зазначити, інформаційні технології відіграють важливу роль у захисті національної безпеки України, у сучасному суспільстві та в будь-якій діяльності людства. Відповідно інформаційні відносини й інформаційна безпека регулюються правовими законами.

Джерела та література

1. Інформаційні системи і технології на підприємствах [Електронний ресурс].

2. Закон України «Про національну безпеку України» // 2018. № 31. Ст. 241// [Електронний ресурс]//<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

3. ДОКТРИНА інформаційної безпеки України // 25 лютого 2017 року №47/2017. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017?lang>

4. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні»// 2007-2015 роки // [Електронний ресурс]// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Афанасьєва Анастасія, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Белько Олег, к. і. н., молодший науковий співробітник Відділу керамології новітнього часу, Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України; науковий співробітник Наукового відділу виставок, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, завідувач редакційно-видавничого відділу, Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського; викладач вищої категорії, Полтавський коледж мистецтв імені Миколи Лисенка

Біловус Леся, к. філол. н., доц., доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, Тернопільський національний економічний університет

Вдовіна Олена, к. н. із соц. ком., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Виповська Анастасія, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Вітринська Олена, к. і. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Воскобойник Валентина, к. філол. н., доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Вощенко Вікторія, к. філос. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Гайдук Неллі, к. філол. н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу, Маріупольський державний університет

Гарашко Сергій, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Гаращенко Лілія, к. філол. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Герасимчук Ірина, студентка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Гомотюк Оксана, д. і. н., проф., завідувач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, Тернопільський національний економічний університет

Горбань Ольга, студентка, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Горбатюк Анастасія, студентка, Київський національний торговельно-економічний університет

Грінберг Лариса, к. і. н., доц., доцент кафедри інформаційних технологій, Київський національний університет культури і мистецтв

Гула Володимир, к. і. н., докторант, Інститут історії України Національної академії наук України

Гула Руслан, д. і. н., доц., професор кафедри філософії, Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Гуменюк Галина, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Гуменюк Софія, студентка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Дедушно Алла, к. філол. н., доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Демченко Дарина, студентка, Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Денисовець Ірина, к. філол. н., заступник декана гуманітарного факультету, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Дерев'янка Людмила, к. філол. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Деркач Вікторія, студентка, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Доля Аліна, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Жмілько Євгеній, магістрант, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Зеленська Оксана, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Зікранець Дарія, студентка, Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Ісаєнко Тетяна, к. пед. н., доц., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Калашнікова Світлана, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Козоріз Тетяна, студентка, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Колодій Алла, магістрантка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Кондратенко Ангеліна, провідний спеціаліст відділу ведення Державного реєстру виборців, Виконавчий комітет Шевченківської районної у м. Полтаві ради

Кочерженко Ольга, методист, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Кудлай В'ячеслав, к. н. із соц. ком., доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності, Маріупольський державний університет

Кузьменко Ольга, викладач вищої категорії, викладач-методист, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Леник Дар'я, магістрантка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Литвинська Світлана, к. філол. н., доц., доцент кафедри історії та документознавства, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Лісничка Олена, завідувач відділу комплектування та наукової обробки документів науково-технічної бібліотеки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Макарець Світлана, к. філол. н., доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Малофєєва Олеся, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Масько Тетяна, викладач вищої категорії, викладач-методист, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Микитенко Ольга, студентка, Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Мироненко Валентина, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Мізіна Ольга, к. філол. н., доц., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Нарадько Андрій, к. і. н., доц., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Недошитко Ірина, к. і. н., старший викладач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, Тернопільський національний економічний університет

Ніколаєнко Інна, магістрантка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Ніколаєнко Юлія, к. пед. н, доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Оберемко Наталія, магістрантка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Олійник Анастасія, студентка, Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Онінко Тетяна, д. і. н., проф., завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Павлович Любов, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Панченко Ірина, студентка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Передерій Ірина, д. і. н., доц., завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Петренко Ірина, д. і. н., проф., завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Пилипенко Карина, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Поливода Дарія, студентка, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Примак Наталія, студентка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Пустовіт Тарас, заслужений працівник культури України, заступник директора – начальник відділу інформації та використання документів, Державний архів Полтавської області

Ревицька Анастасія, студентка, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Рудь Анна, студентка, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Ружинська Катерина, магістрантка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Савицька Тетяна, викладач навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян, Українська медична стоматологічна академія

Садієва Ірина, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Самсоненко Наталія, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Свірко Марія, студентка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Сидорина Ольга, викладач, Полтавський коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Сизоненко Наталія, к. філол. н., доц., завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Сільчук Олеся, к. пед. н., доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Срібна Аліна, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Сташкевич Анна, студентка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Супрун Юлія, студентка, Київський національний торговельно-економічний університет

Тагільцева Яніна, к. філол. н., доц., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавська державна аграрна академія

Ткаченко Андрій, д. пед. н., доц., завідувач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Тур Оксана, к. філол. н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Фаражалла Мар'ям, студентка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Цись Дарина, студентка, Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Чередник Людмила, к. філол. н., доц., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Шаран Яна, студентка, Національний авіаційний університет (м. Київ)

Шевченко Олена, д. н. із соц. ком., проф., професор кафедри інформаційної діяльності та медіакомунікацій, Одеський національний політехнічний університет

Шумейко Анжела, магістрантка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Щербина Євгенія, завідувач відділу науково-просвітницької роботи, Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»

Яблуновська Антоніна, студентка, Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Якименко Наталія, к. пед. н., доцент кафедри українознавства,
культури та документознавства, Національний університет «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Документно-інформаційні комунікації
в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи**

**Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Українською та англійською мовами

Комп'ютерне верстання А. В. Нарадько

Наклад 50 прим. Замовлення № 107

